

Алла Савчук
Галина Сапун

Читання

Розробки уроків

До підручника
Н. Кравцової та ін.
«Українська мова
та читання. 2 клас.
У 2-х ч. Ч. 2»

Видавництво

«Підручники
і посібники»

Алла Савчук, Галина Сапун

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

2 КЛАС

РОЗРОБКИ УРОКІВ

До підручника

Кравцової Н. М., Романової В. М., Савчук А. С.
«Українська мова та читання. 2 клас. Частина 2»

Тернопіль
Видавництво «Підручники і посібники»
2020

УДК 371.32

С13

Редагування: *Оксана Давидова*

Літературне редагування: *Любов Левчук*

Дизайн обкладинки: *Віталій Нехай*

Савчук А.

С13 Українська мова та читання. 2 клас. Частина 2. Розробки уроків / А. Савчук, Г. Сапун. — Тернопіль : Підручники і посібники, 2020. — 248 с.

ISBN 978-966-07-3724-2

Видання містить розгорнуті розробки уроків з літературного читання для 2 класу (до підручника Н. М. Кравцової, В. М. Романової, А. С. Савчук). У посібнику запропоновано різноманітні види роботи, спрямовані на розвиток читацьких навичок, формування допитливості та кмітливості учнів.

Для вчителів початкових класів.

УДК 371.32

Навчальне видання

Савчук Алла Степанівна, Сапун Галина Михайлівна

Українська мова та читання

2 клас

Розробки уроків

До підручника

Кравцової Н. М., Романової В. М., Савчук А. С.

«Українська мова та читання. 2 клас. Частина 2»

Формат 60×84/8. 31,73 ум. др. арк., 12,5 обл.-вид. арк.

Редакція газети «Підручники і посібники».

46000, м. Тернопіль, вул. Поліська, 6а. Тел.: (0352) 43-15-15; 43-10-21.

Збут: pip.ternopil@ukr.net Редакція: editoria@i.ua

www.pp-books.com.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 5143 від 05.07.2016 р.

Книга-поштою: а/с 376, Тернопіль, 46011.

Тел.: 096-948-09-27; 097-503-53-76

pip.bookpost@gmail.com

ISBN 978-966-07-3724-2

© Савчук А., Сапун Г., 2020

Календарно-тематичне планування уроків літературного читання

122 години

№ з/п	Тема уроку	Дата
Знання людині — що крила пташині		
<i>Школа чекає нас</i>		
1.	<i>Знову школа зустрічає нас.</i> Ознайомлення з підручником. <i>Наталія Трищ</i> «Вересень-школяр» (с. 4).	
2.	<i>Найдорожче — золота хвилина.</i> <i>Марія Чепурна</i> «Золота хвилина» (с. 5).	
3.	<i>Як твориться книга.</i> <i>Олександр Моторний</i> «Монолог книжки». Створення реклами улюбленої книги (с. 6).	
4.	<i>Бережи книгу!</i> <i>Кузьма Гриб</i> «Чому скаржилися книжечки». Добір інтонації для читання. Складання правил поводження з книгою (с.7–8).	
<i>Увічливі словечка відкривають сердечка</i>		
5.	<i>У кожного своя мова.</i> <i>Леонід Полтава</i> «Хто як говорить». Добір заголовка до вірша (с. 9).	
6.	<i>Людина без знань — як птах без польоту.</i> <i>Валентина Романова</i> «Виростаю людиною». Визначення головної думки вірша (с. 10–11).	
7.	Урок позакласного читання. Тема «Добрідень, школо!»	
8.	<i>Знай, коли що казати.</i> «Язык мій — ворог мій». Ознайомлення з газетною статтею. Вироблення навичок інтонаційного читання (с. 11–12).	
9.	<i>Легенда — жанр народної творчості.</i> «Легенда про мову» (с. 12).	
10.	Підсумок за розділом «Знання людині — що крила пташині».	
Вже осінь на порозі		
11.	<i>Осінь-чарівниця вже прийшла до нас.</i> <i>Василь Сухомлинський</i> «Як починається осінь». Заголовок тексту. Поняття про абзац (с. 13).	
12.	<i>Осінні розваги.</i> <i>Наталія Карпенко</i> «Осінь розважається». Словесне малювання (с. 14).	
13–14.	<i>Птахи збираються в дорогу.</i> <i>Василь Чухліб</i> «Чи далеко до осені?». Зіставлення змісту твору та ілюстрацій (с. 15–16).	
15.	Урок позакласного читання. Тема «Осінь щедра, осінь золотава».	
16.	<i>Як поети передають красу довкілля.</i> <i>Тетяна Корольова</i> «Барвіста осінь». Створення тематичної «стіни слів» (с. 17).	
17–18.	<i>Сойка готується до зими.</i> <i>Володимир Титаренко</i> «Сойчині жолуді». Добір інших заголовків до тексту (с. 18–19).	
19.	<i>У пригоді пізнаєш приятеля.</i> <i>Віктор Дубовик</i> «Два приятелі». Гра-імпровізація за змістом твору (с. 19–20).	
20.	Підсумок за розділом «Вже осінь на порозі».	
21.	Урок позакласного читання. Тема «У світі цікавих загадок».	
Україна — рідний край		
22.	<i>Батьківщина, як мама, одна.</i> <i>Анатолій Камінчук</i> «Це моя Україна». Вивчення вірша напам'ять (с. 21).	
23.	<i>Символи нашої держави.</i> <i>Наталка Поклад</i> «Прапор». Робота над виразним читанням вірша (с. 22).	
24.	<i>Символи нашої держави.</i> <i>Зірка Мензатюк</i> «Український прапор». Переказ тексту за опорними висловами (с. 23).	
25.	<i>Символи нашої держави.</i> <i>Наталка Поклад</i> «Герб». Перегляд мультфільму «Символи України». Зіставлення змісту прочитаних творів та сюжету мультфільму (с. 24).	
26.	<i>Дізнавайся про минуле рідного краю.</i> «Три брати — засновники Києва» (уривок з легенди). <i>Людмила Коваль</i> «Київ» (с. 25).	
27.	<i>Скільки «родичів» у Києва?</i> Чи ж один на світі Київ? (за матеріалами з інтернет-видань). Проведення мовного дослідження (с. 26–27).	

28.	Урок позакласного читання. Тема «Батьківщина — рідний край».	
29.	Народні символи. Людмила Савчук «Український віночок» (с. 27–28).	
30.	Підсумок за розділом «Україна — рідний край».	
Без сім'ї нема щастя на землі		
31.	Моя найкраща ненька. Леонід Голота «Найрідніша». Вивчення вірша напам'ять (с. 30).	
32.	На сонці тепло, а коло матері добре. Юлія Каспарова «Щоб мама не губилася». Переказ від імені дійової особи (с. 31).	
33.	Батькова хата усім багата. Леся Вознюк «Диво-татусь». Виразне читання вірша (с. 32).	
34.	У дружній родині і в холод тепло. Андрій М'ястківський «Наш рід». Інсценізація оповідання (с. 33).	
35.	Урок позакласного читання. Тема «Країна дитячих журналів».	
36.	Не хитруй, бо натрапиш на хитрішого. Микола Герасименко «Як і домовились». Будова тексту (зачин, основна частина, кінцівка) (с. 34–35).	
37.	Що в родині найголовніше? Анна Коришнова «Сім — Я». Визначення емоцій дійових осіб (с. 35–37).	
38.	Підсумок за розділом «Без сім'ї нема щастя на землі».	
Українські письменники — дітям		
Поетична скарбничка		
39.	Ознайомлення з творчістю Ліни Костенко. Ліна Костенко «Вербові сережки», «Чародійне слово». Поняття про риму (с. 38–39).	
40.	Ознайомлення з творчістю Анатолія Костецького. Анатолій Костецький «Моя кишенька». Характеристика дійової особи (с. 40).	
41.	Ознайомлення з творчістю Ганни Чубач. Ганна Чубач «Роса». Порівняння у віршованих творах (с. 41).	
42.	Урок позакласного читання. Тема «Нащо клад, коли в сім'ї лад».	
43.	Ознайомлення з творчістю Григорія Фальковича. Григорій Фалькович «У комп'ютера — проблеми...», «Дитяча мова» (с. 42).	
44.	Ознайомлення з творчістю Лесі Українки. Леся Українка «Мені снилися білі лелії», «Як дитиною, бувало...» (с. 43).	
Оповідання про дітей		
45.	Кожен хоче бути там, де порядок і чистота. Оксана Кротюк «Несправжня вулиця». Театралізація оповідання (с. 44–45).	
46.	Хороше діло — сад садити. Лаврін Гроха «Наш сад». Складання продовження оповідання (с. 46).	
47.	Лінь гірше хвороби. Володимир Сенцовський «Украдений апетит». Читання тексту в особах (с. 47–48).	
48.	Урок позакласного читання. Тема «Людина починається з добра».	
49.	Домашні улюбленці. Вікторія Кохан «Знайди». Складання оголошення (с. 48–50).	
50.	Підсумок за розділом «Українські письменники — дітям».	
Здрастуй, зимонько-зима!		
51.	Неповторний килим сніговий. Василь Сухомлинський «Як дзвенять сніжинки». Порівняння опису і репродукції картини Б. Кузіва «Пліткарки» (с. 51–52).	
52.	Прилітайте, пернаті, до нас! Грицько Бойко «Прилітайте під вікно». Передбачення змісту твору за заголовком та малюнком (с. 52–53).	
53.	Зима — випробування для птахів. Петро Панч «Синичка й горобець». Порівняння вчинків та характерів дійових осіб (с. 53–55).	
54.	Зимові перетворення. Катерина Перелісна «Сніжинки». Марія Пономаренко «Подарунок». Настрій твору. Темп читання. Дотримання пауз (с. 55).	
55.	Як ми взимку розважалися. Ярослав Стельмах «Санчата». Обговорення вчинків дійових осіб (с. 56–57).	

56.	Урок позакласного читання. Тема «Зимонько-снігурочко, наша білогородочко...».	
II семестр		
57–58.	Взаємна допомога. Юлія Смаль «Про хом'яка Тимка». Марина Дружиніна «Ялинкова лічилка» (с. 58–58).	
59.	Скільки літ, скільки зим! Тарасом Кінько «Як дванадцять місяців Новий рік виряджали» (с. 60–61).	
60.	Традиції нашого народу. Різдвяні колядки (с. 62).	
61.	Підсумок за розділом «Здрастуй, зимонько-зима!».	
Казки маленькі, а розуму в них багато Українські народні казки		
62.	Чому зайчик кожушок міняє? Українська народна казка «Сніг і заєць». До-слідження: як змінюється настрої дійової особи (с. 63–64).	
63.	Урок позакласного читання. Тема «У світі казки чарівної».	
64–65.	І на хитру лисицю капкан знайдеться. Українська народна казка «Хитрий півень». Поділ тексту на частини. Добір заголовків до частин (с. 64–65).	
66–67.	Мамина наука. Українська народна казка «Нерозумне кошеня». Складання запитань за змістом казки (с. 66–67).	
68.	Мала крапля і скелю руйнує. Українська народна казка «Ведмідь і черв'як». Визначення головної думки твору (с. 67–68).	
Казки народів Європи		
69–70.	Німецька народна казка «Пухкенький млинець». Порівняння з українською народною казкою «Колобок» (с. 69–70).	
71.	Урок позакласного читання. Тема «Казки народів Європи».	
72.	Хто міняє, той нічого не має. Білоруська народна казка «Як Лось із Лисичкою ногами мінялися». Визначення головної думки казки (с. 71–72).	
73–74.	А все могло б бути інакше. Болгарська народна казка «Лихе слово не забувається». Складання іншої кінцівки казки (с. 73–74).	
Авторські казки		
75.	Бережи свої речі. Марія Солтис-Смирнова «Казка про гудзик». Складання порад «Як потрібно ставитися до своїх речей» (с. 74–75).	
76–77.	Де сила не може, там розум допоможе. Леонід Куліш-Зіньків «Борсучок, який умів малювати». Театралізація казки (с. 76–77).	
78.	Урок позакласного читання. Тема «Авторська казка».	
79.	Пустощі зимової бурі. Ганс Крістіан Андерсен «Як буря поміняла вивіски» (с. 78–79).	
80.	Підсумок за розділом «Казки маленькі, а розуму в них багато».	
Весна, весна-весняночка Сонце гріє, сонце сяє — вся природа воскресє		
81–82.	Навесні все оживає. Василь Сухомлинський «Жайворонок сонечку допомагає». Репродукція картини М. Глуценка «Весна іде» (с. 80–81).	
83.	Хоч мале, та добре діло. Євген Шморгуєн «Добре діло». Поділ тексту на частини. Добір заголовків до них (с. 82).	
Стежина до Шевченка		
84.	Урок позакласного читання. Тема «Тарас Шевченко».	
85.	Ти в нашій пам'яті, Тарасе. Анатолій Григоруєн «Дорогі Шевченківські місця». Дослідження «Пам'ятники Кобзареві» (с. 83–84).	
86–87.	Малий Кобзар. Тарас Шевченко «Сонце гріє, вітер віє...», «Зоре моя вечірняя...», «Сонце заходить...». Вивчення вірша напам'ять (за вибором учнів) (с. 84–85).	
88.	Навіки в пам'яті народній. Андрій М'ястківський «Вірші Тараса Шевченка». Театралізація оповідання (с. 85).	

Величне свято		
89.	Звичаї нашого народу. Гайки. «Наша весна» (с. 86).	
90–91.	Великодня пригода. Ірина Мацко «Загублена писанка». Переказ казки за малюнковим планом (с. 86–89).	
92.	Урок позакласного читання. Тема «Великдень на гостину просить».	
93.	Підсумковий урок за розділом «Весна, весна-весняночка».	
Цікавинки звідусіль		
94.	Невідоме про звичні речі. «З історії світлофора». Передбачення змісту за заголовком твору (с. 90–91).	
95.	Наш домашній помічник. «Історія першого пілососа». Створення плаката «Наші друзі — чистота й охайність» (с. 91–92).	
96.	До зірок! Віктор Гончаренко «Про першу повітряну кулю» (с. 92–93).	
97.	Підсумковий урок за розділом «Цікавинки звідусіль».	
98.	Урок позакласного читання. Тема «Допитливій малечі про знайомі речі».	
Незабаром літечко		
Веселимося, граємось — літо зустрічаємо		
99.	Народні лічилки. Дослідження «Як побудовані лічилки» (с. 94).	
100–101.	Авторські лічилки. Григорій Чубай «Лісова лічилка». Марія Людкевич «Лічилка». Леся Вознюк «Лічилка-безконечка» (с. 94–95).	
102.	Народні ігри. «Горюдуб», «Панас» (с. 96).	
103.	Народні та авторські мирилки. Народні мирилки. Варвара Гринько «Мирилки». Яна Яковенко «Козацька мирилка» (с. 97).	
104.	Урок позакласного читання. Тема «З чистого джерела народної мудрості».	
Краса природи рідної землі		
105.	Народна легенда «Як з'явилися квіти та веселка». Переказ легенди (с. 98–99).	
106.	Квіти — Землі окраса. Леся Вознюк «Квіти» (с. 99).	
107.	Володимир Сенцовський «Після дощу». Порівняння оповідання й легенди (с. 100).	
108.	Віктор Васильчуком «Подружилися» (с. 101).	
109–110.	Микола Магера «Он як буває» (с. 102–103).	
Канікули, канікули, веселая пора!		
111.	Катерина Перелісна «Бджілка» (с. 104).	
112.	Урок позакласного читання. Тема «Буду я природі другом».	
113.	Василь Шкляр «Маленька мураха» (с. 105).	
114–115.	Ірина Мацко «Мобік і дідусь» (с. 106–107).	
116.	Петро Сорока «Білка купила мобілку» (с. 107).	
117.	Анатолій Костецький «Канікули!» (с. 108).	
118.	Підсумковий урок за розділом «Незабаром літечко».	
119.	Урок позакласного читання. Тема «Укрились луки цвітом, вітаючись із літом».	
120.	Підсумковий урок.	

Знання людині — що крила пташині *Школа чекає нас*

Урок 1. Знову школа зустрічає нас. Ознайомлення з підручником.

Наталія Тріщ «Вересень-школяр» (с. 4).

Мета. *Навчальна:* удосконалювати навички виразного читання, збагачувати мовлення новими словами. *Розвивальна:* розвивати мовлення, уміння ставити питання та відповідати на них. *Виховна:* виховувати бажання вчитися.

Засоби навчання. Цеглинки LEGO, повітряні кульки, картки, музичний супровід для вправи «Кольоровий день», стікери (із зображенням комах), зображення павучка на павутинні.

Інтеграція. Соціальна, громадянська, здоров'язбережувальна галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу. Вправа «Кольоровий день».

Діти в парах дивляться крізь повітряну кульку (під музичний супровід).

— Які емоції викликала у вас вправа?

— Що говорять про людину, яка усміхається, добра до всіх? (*У неї гарний настрій.*)

— Що робить людина, коли у неї гарний настрій?

2. Розвиток критичного мислення.

— Коли називають дітей учнями чи школярами? Як ви гадаєте, чому учнів називають учнями?

Чому, на вашу думку, *школярів* називають *школярами*? Чи обов'язково учні повинні бути *школярами*?

Чому ви так вважаєте?

II. Основна частина.

1. Вправа «Словесне малювання». Тема «Мої спогади про літо».

— Пригадайте свій літній відпочинок. Опишіть його, використовуючи лише п'ять слів.

2. Оголошення теми та завдань уроку.

3. Ознайомлення з підручником.

— Дорогі діти! Перед вами — новий підручник. Ознайомтеся з його назвою. Хто його укладачі?

Що зображено на обкладинці? Знайдіть зміст. Скільки розділів у підручнику?

— Розгляньте форзац. Що на ньому зображено?

— Прочитаймо звернення авторів (с. 3). Що ви очікуєте від уроків читання?

4. Ознайомлення з умовними позначеннями (пiктограмами).

5. Робота з підручником (с. 4).

- Підготовчі вправи. Вправа «Вчися читати швидко».

— Прочитайте прислів'я пошепки. Скільки слів у кожному з них? Чітко вимовте кожне слово. Як ви розумієте ці прислів'я?

- Вправа «Передбачення за заголовком».

— Прочитайте заголовок вірша. Як ви гадаєте, про що йтиметься у вірші?

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

— Послухайте вірш Наталії Тріщ «Вересень-школяр».

— Який настрій у вас після слухання вірша? Про який день йдеться у вірші?

— Який настрій у Вересня? Доведіть.

— Які слова вам невідомі?

- Щоденні 5. «Читання з другом».

— Читайте по черзі текст і ставте одні одним запитання.

Учителька / учитель контролює виконання вправи. Важливо, щоб учні ставили не лише буквальні запитання (*Що? Де? Коли?*), а й запитання, які стосуються думок, що не лежать на поверхні (*Чому? Що буде далі? Що дає підстави так думати?*).

- Робота з малюнком.

— Як ви гадаєте, чи відповідає малюнок змістові вірша? Хто зображений на малюнку? Чи так ви уявляєте собі Вересня-школярика? Яку ілюстрацію ви намалювали б до вірша? Якими елементами доповнили б цей малюнок?

- Робота над виразним читанням вірша. Робота в парі.

Учні виконують завдання, подані після вірша.

— З яким настроєм ви сьогодні йшли до школи? Як готувалися до сьогоднішнього дня?

- Вправа «Мікрофон».

— Що ви бачили дорогою до школи? Кого зустріли? Що особливого запам'ятали? Розкажіть.

— Розкажіть про нашу школу. Назвіть її адресу.

- Вправа «Павутинка очікувань».

— Поміркуйте, як можна доповнити речення *Від навчання у школі я очікую....* Свої міркування й асоціації запишіть на стікерах, прикріпіть їх на павутинку.

- Робота з LEGO-цеглинками. Робота в групах.

Діти обводять цеглинку. Потім домальовують контури так, щоб утворився навчальний предмет. Представник групи розповідає про предмет, не називаючи його. Інші групи мають його упізнати.

План розповіді:

- На яких уроках мене використовують найчастіше?
- З ким я дружу?
- З ким я не дружу?
- Чого боюся?
- Про що мрію? ...
- Для чого я потрібний / потрібна / потрібне?

- Використання стратегії «РАФТ». Робота в парах.

Учні складають невеличкі висловлювання від імені обраного персонажа.

Роль — книга. Аудиторія — сусід (сусідка) по парті. Формат — лист. Тема — знайомство.

Зразок міні-тексту:

Доброго дня, (ім'я)! Хочу познайомитися з тобою й потоваришувати. Протягом року ми разом навчатимемося. Я допомагатиму тобі гарно читати, розкажу чимало цікавих історій. Книга.

III. Заключна частина.

1. Віконце для допитливих.

— Пропоную здійснити віртуальну мандрівку: «зазирнути» до шкіл інших країн та дізнатися, як навчаються тамтешні школярі.

У *фінських* школах учні відповідальні за своє навчання та визначають, що для них корисніше. Якщо на уроці літератури всі переглядають фільм, але якомусь учневі нецікаво, він може читати книжку.

У *Франції* окрім звичайних перерв учні мають ще й двогодинний обід, під час якого можуть сходити додому. До кіно у Франції ставляться по-особливому, адже саме брати Люм'єри винайшли кінематограф. Тамтешня шкільна програма передбачає сценарії занять на основі перегляду фільмів. Здебільшого обирають стрічки, що ознайомлюють з культурою різних країн та мають виховні елементи.

В *Японії* навчання починається о 8:30 і триває до вечора. Більшість дітей відвідують ще й додаткові навчальні заклади (дзюку). До того ж для японців цілком нормально присвячувати час навчання по неділях.

Ранок *китайських* школярів починається з руханки. Після третього уроку вони виконують вправи для очей. Приблизно о 14:00 на них чекає активна руханка.

В'єтнамські школярі обов'язково займаються йогою та роблять руханку.

За матеріалами <https://1plus1.ua/shkola/novyny/shkoli-mriyi-10-cikavih-vidminnostey-osviti-u-riznih-krayinah-svitu>

2. Рефлексія «Мій настрій».

Учні піднімають LEGO-цеглинки, коментують: «Мій настрій після закінчення уроку... кольору, тому що ...».

Урок 2. Найдорожче — золота хвилина. Марія Чепурна «Золота хвилина» (с. 5).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з віршем Марії Чепурної «Золота хвилина»; навчати цінувати час, планувати свою роботу; продовжити роботу над розвитком виразного читання. *Розвивальна:* розвивати мислення, зв'язне мовлення, пам'ять. *Виховна:* виховувати почуття відповідальності.

Засоби навчання. Цеглинки LEGO, картки для читання складів, текстів.

Інтеграція. Соціальна, здоров'язбережувальна галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Психологічне налаштування.**

Усміхнімся сонечку:
— Здрастуй, золотаве!
Ми одне на одного
глянемо ласкаво.

Хай сьогодні в кожне серце
наш урок додасть тепла.
Усміхнімся одне одному,
побажаймо всім добра. (Галина Сапун)

2. Дихальна гімнастика.

Вправи дихальної гімнастики сприяють розвитку вміння регулювати своє дихання (не губити закінчення слів, не робити вдих на півслові, не замовкати до кінця речення).

Вправа «Подивись і повтори». Витягнути губи трубочкою; показати губами букву «о».

3. Вправа «Чисто мовлю чистомовки».

Лі-лі-лі — книга на (столі).
Аю-аю-аю — я її (читаю).

На-на-на — про дітей (вона).
Ім-ім-ім — читати раджу (всім).

4. Дискусійна сітка Елвермана, або «павутинка» дискусії.

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Так, потрібно, тому що той, хто швидко читає, краще розуміє зміст тексту чи завдання...	Чи потрібно вміти швидко читати?	Ні, можна попросити, щоб пояснили дорослі чи друзі...
ВИСНОВОК		

II. Основна частина.**1. Мотивація навчальної діяльності. Вправа «Мікрофон».**

— Яким має бути наш урок? (Цікавим, повчальним, децю казковим, продуктивним, веселим, світлим, загадковим, проблемним...)

— А ви на уроці якими маєте бути? (Дисциплінованими, уважними, зібраними, активними, наполегливими...)

2. Повідомлення теми і завдань уроку.**3. Підготовка до читання.**

- Читання за складовими таблицями.

		<i>а</i>	<i>о</i>	<i>у</i>	<i>е</i>	<i>и</i>	<i>і</i>
1	<i>м</i>	ма	мо	му	ме	ми	мі
2	<i>л</i>	ла	ло	лу	ле	ли	лі
3	<i>н</i>	на	но	ну	не	ни	ні

Кожен учень має картку з таблицею складів. За вказівкою вчителя читають так:

- прочитати склади першого (другого, третього) рядка напівголосно;
- прочитати склади першого (першого і другого; першого, другого і третього; чотирьох; п'яти; всіх) стовпчика вголос;
- утворити слова за такими кодами: 1и, 2о (*мило*); 2у, 3а (*луна*); 1а, 2и, 3а (*малина*);
- попрацювати в парах: «закодувати» два слова. (Це можуть бути слова *мало*, *Ніна*, *Ліна*, *лимон*, *мили* тощо.)

- Читання слів у підручнику (с. 5).

— Прочитайте пошепки всі слова. Що означає слово *недаремно*? Складіть речення зі словом *хвилина*. З чого складається хвилина? А що складається з хвилин?

4. Робота над заголовком вірша Марії Чепурної «Золота хвилина».

— Прочитайте заголовок. Чи може хвилина бути золотою? Обґрунтуйте свою думку.

5. Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Марнувати — даремно витратити час, силу тощо.

Найдорожче — найважливіше, дорогоцінне, коштовне. *Найдорожче* — найдешевше.

6. Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учителька / учитель виразно читає вірш.

— Про кого вірш? Як звали донечку? Що цікавило дівчинку? Про що розмовляли мама з донькою?

7. Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні вправляються у виразності читання вірша:

- читання вголос ланцюжком по два рядки;
- читання слів Марини складами;
- читання питального речення з інтонацією здивування;
- читання рядків — відповіді мами.

8. Щоденні 5. «Читаю для себе».

— Прочитайте виділене речення. Як ви його розумієте?

9. Вправа «Аукціон думок (ідей)».

— Що, на вашу думку, можна зробити за одну хвилину?

— Людина може чимало зробити за 1 хвилину. Зараз ми переконаємося в цьому.

Учителька / учитель пропонує дітям виконувати присідання 1 хвилину. Складають діаграму за допомогою цеглинок LEGO (визначають, що синя цеглинка — до 35 присідань, зелена — від 36 до 45, помаранчева — понад 45).

Учні читають текст із карток протягом хвилини. Теж складають діаграму блакитними, жовтими, червоними цеглинками.

10. Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного» (метод «Прес»).

— Автор стверджує, що потрібно цінувати час. Чи ви погоджуєтеся з цією думкою?

Висловлюйте свої міркування за зразком:

Так (ні), я погоджуюся (не погоджуюся) з цією думкою. Я вважаю, що..., тому що....

III. Заключна частина.

1. Складання порад «Як берегти хвилинки». Робота в групах.

Кожна група записує 1–2 поради. Презентують свої напрацювання перед іншими групами.

Орієнтовно поради можуть бути такими:

- планувати свої справи на день (тиждень);
- не братися за нову справу (завдання), поки не закінчиш попередньої;
- під час виконання завдання не відволікатися на інші справи;
- дотримуватися порядку на робочому місці, завжди все складати на місце тощо.

2. Рефлексійна вправа «Скринька».

— Які враження від уроку ви покладете у скриньку радості?

— А які у скриньку подиву? У скриньку суму?

Урок 3. Як твориться книга. Олександр Моторний «Монолог книжки». Створення реклами любленої книги (с. 6).

Мета. *Навчальна:* ознайомити дітей із процесом створення книги в давні часи та в сучасних умовах; удосконалити вміння читати; навчати висловлювати своє ставлення до змісту прочитаного. *Розвивальна:* розвивати вміння усно висловлюватися за змістом прочитаного та з опорою на вислови, план. *Виховна:* виховувати вміння слухати, бажання берегти книги.

Засоби навчання. Аркуші паперу, «Дерево очікувань», кольорові паперові листочки, силуетні зображення книг.

Інтеграція. Соціальна, природнича галузі.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Психологічне налаштування.

Вправа «Бажаю тобі». Учні обводять свої долоньки на аркушах паперу. На кожному пальчику пишуть побажання другові / подрузі.

2. Дихальна гімнастика.

Вправа «Подивись і повтори». Показувати почергово губами букви «о», «у».

3. Вправа «Чисто мовлю чистомовки» (підручник, с. 6).

II. Основна частина.

1. Щоденні 5. «Читаю для себе».

Читання і відгадування загадки, поданої в підручнику.

— Про що йдеться в загадці? Які слова допомогли вам її відгадати?

2. Мотивація навчальної діяльності. Вправа «Дерево очікувань».

Учні обирають різнокольорові листочки, на яких записані вислови «Я хочу навчитися», «Я хочу дізнатися», «Я хочу берегти». Дописують, що очікують від уроку (наприклад, дізнатися, як з'явилася книга; навчитися швидко читати, відповідати на запитання; берегти час, книги тощо).

Листочки із записами прикріплюють на «Дерево очікувань», щоб наприкінці уроку визначити, чи все вдалося виконати.

3. Повідомлення теми і завдань уроку.

4. Підготовка до читання.

- Читання за складовими таблицями.

		а	о	у	е	и	і
1	см	сма	смо	сму	сме	сми	смi
2	кл	кла	кло	клу	кле	кли	клі
3	зн	зна	зно	зну	зне	зни	знi

За вказівкою вчительки /вчителя читають таким чином:

- прочитати склади з буквою «а» (з буквами «о», «у»...);
- дібрати слова, які починаються складами «зна» (*знати, знання, знахідка...*), «кле» (*клени, клекіт, кленочок...*), «сма» (*смачно, смаколик, смачний...*).

5. Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Монолог — розповідь однієї особи.

— Пригадайте, як називається вид мовлення, коли розмовляють двоє або багато осіб. (*Диалог.*)

6. Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

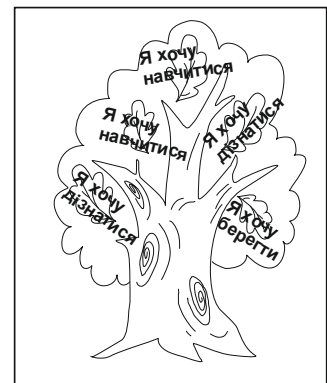
Учителька / учитель читає текст. Після слухання учні відповідають на запитання.

— Чому в тексті сказано, що книга пройшла нелегкий шлях?

7. Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні працюють у парах. Почергово читають по одному реченню.

— Яке питання ви хотіли б поставити своїм однокласникам (однокласницям)?

8. *Робота над текстом.*

- Гра «Найуважніший читач».

Учителька / учитель називає слово, школярі відшуковують речення, в якому є це слово. Слова: *цікава, художники, шлях, бібліотека, вдумливо*.

- Гра «Розташуй за порядком».

Учні працюють у групах з цеглинками LEGO. Кожна група має набір карток зі словами різних кольорів, таких, як цеглинки (*ліс, фабрика, оповідання, ілюстрація, книгарня, школа*). Завдання: розмістити цеглинки в такому порядку, як згадуються слова в тексті.

9. *Бесіда.*

— А чи знаєте ви, якою книга була в сиву давнину?

— Чи доводилося вам бувати на виробництві і спостерігати, як відбувається творення книги в наш час? Пропоную вам здійснити віртуальну мандрівку.

10. *Перегляд відео «Як твориться книжка» (за QR-кодом у підручнику).*

— Що з побаченого вас найбільше вразило?

— Розкажіть, як прийшла до нас сучасна книга.

— Що спільного у відео та тексті, який ми читали? В чому відмінність?

11. *Вправа «Менеджер із реклами».*

— Чи знаєте ви, що таке реклама? Для чого її створюють? (*Щоб зацікавити, наприклад, покупця певним товаром.*)

— А хто, на вашу думку, створює рекламу?

— Пропоную вам спробувати себе в ролі менеджерів із реклами. Попрацюйте в групах. Створіть «рекламу-монолог» своєї улюбленої книжки. Розкажіть від імені обраної книжки, чим вона цікава, чому варто її прочитати. Починайте свою розповідь з виділених слів тексту.

III. *Заклучна частина.*

1. *Віконце для допитливих.*

- Стародавні люди писали на каменях, стінах печер за допомогою малюнків. Таке письмо називається піктографічним.
- У давнину існували глиняні книги, які писали загостреними паличками. Глину сушили, загартовували на вогні. Такі книги були важкі й незручні в користуванні.
- У Стародавньому Єгипті книги писали на папірусі. Папірус — болотяна рослина зі стеблом заввишки 4–5 метрів. Стебла папірису розрізали на тонкі смужки, розклали їх так, щоб край однієї смужки заходив на край наступної. Краї приклеювали. Другий шар тонких смужок накладали перпендикулярно до першого. Накладені смужки пресували, просушували. Написану на папірусі книжку згортали в сувій (найдовший сувій має понад 40 метрів довжини).
- До XIV століття книги писали на пергаменті (за назвою міста Пергам, де його вперше виготовили). Пергамент виробляли зі шкіри молодих телят, ягнят, кіз.
- Писали на пергаменті чорнилом та різними фарбами. Чорнило робили із сажі, відвару кори вільхи та дуба. Заголовки, ініціали, великі букви виводили червоною фарбою. Використовували також охру (світло-жовту фарбу), лазур, золото, срібло.
- Усі рукописні книги переплітали. Палітурку виготовляли з дерев'яних дощок, обтягнутих шкірою, парчею, оксамитом та атласом. Відтак прикріплювали металеві бляхи, аби книжки довше зберігалися. Зверху виготовляли срібні або золоті обкладинки. Верхню кришку прикрашали дорогоцінним камінням, перлами.

2. *Рефлексійна вправа «Книжечка».*

Перед кожним учнем на парті — силуетні зображення книг.

— Оберіть собі книгу, яка відповідає вашій активності, старанності й уважності на уроці. Розмалюйте її кольором свого настрою.

Урок 4. Бережи книгу! Кузьма Грив «Чому скаржилися книжечки». Добір інтонації для читання. Складання правил поведінки з книгою (с. 7–8).

Мета. *Навчальна:* вчити інтонаційно виділяти під час читання важливі за змістом слова, ставити запитання до окремих речень, вчити аналізувати зміст тексту, вчинки персонажів. *Розвивальна:* розвивати фонематичний слух, пам'ять. *Виховна:* виховувати любов до читання, бажання бережно ставитися до книг.

Засоби навчання. Смайлики з різним настроєм, смайлик-читайлик, картки для складання асоціативного кущика, картки зі словами для читання.

Інтеграція. Соціальна, природнича галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

Усі сідайте тихо, діти.	на уроці не дрімати,
Домовляймося — не шуміти,	а знання мершій хапати.
руку чемно піднімати,	То ж гаразд, часу не гаймо,
чітко, в лад відповідати,	наш урок розпочинаймо (Н. Березіцька).

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821073300/http://yrokiiu.ru/literaturni-tvori/virshiki/20-virshovane-privitannya/3536-virsh-n-berezitskoji-vsi-sidajte-tikho-diti>

2. Вправи з розвитку дихання, дикції та голосу.

- Уявне надування повітряних кульок.
  - Розкрийте ротик. Наберіть повітря. Надувайте повітряну кульку.
  - «Задування» свічок.
  - Читання і відгадування загадки.
- Вам розкаже всі пригоди,
а сама мовчить ізроду. (Книга)

Джерело: Тисяча п'ятсот загадок / уклад.: Л. Вознюк. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

3. Інтонаційне читання прислів'я.

— Прочитайте прислів'я: Книга — джерело знань.

— У нас буває різний настрій. Ми можемо показати його смайликами. Уважно дивіться на настрій смайликів і читайте: сором'язливо, здивовано, радісно.

II. Основна частина.

1. Повідомлення теми і завдань уроку.

— Ви вже, мабуть, здогадалися, що сьогодні ми читатимемо про книгу.

— Поміркуйте і скажіть, що ви очікуєте від нашого уроку. (Дізнаватися нове і ділитися інформацією. Вчитися виразно читати. Працювати в групах. Вчитися висловлювати свою думку.)

2. Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас». Робота в групах.

— Чи знаєте ви, що таке джерело? Смайлик-читайлик почав складати асоціативний кущик і вже дібрав слова *вода, холодна, чиста, витік*. Порадьте, які ще слова можна дібрати, і запишіть їх на гілочках кущиків.

— Як ви гадаєте, чому книгу порівнюють із джерелом? (Криниця, річка, озеро без води не живе, засихає. Людина теж не може жити без води. А книга — це джерело знань, мудрості. Читаючи, людина збагачується знаннями, «втамовує спрагу знань».)

— З чим іще можна порівняти книгу?

3. Щоденні 5. «Читаю для себе».

Учні напівголосно читають слова, надруковані на картках.

книга	шепіт
книжка	шепоче
книжечка	зашепотіла
книжковий	прошептала
книгарня	загукала

— Що цікавого ви помітили, коли прочитали слова першого стовпчика?

— Яке, на вашу думку, слово «зайве» в другому стовпчику?

4. Інтонаційне читання речень (підручник, с. 7).

Після прочитування діти висловлюють припущення, хто міг би промовляти такі репліки.

5. Робота над заголовком твору.

— Прочитайте ім'я та прізвище автора тексту, який ми сьогодні читатимемо. Якщо біля імені та прізвища автора написано слово *за*, то це означає, що текст узятий не повністю, або укладачі внесли деякі зміни.

— Прочитайте назву твору. Що, на вашу думку, означає слово *скаржитися*? Хто може скаржитися? Кому можна скаржитися? А книги можуть скаржитися?

6. Читання тексту.

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні в парах читають уривок тексту до слів «Покараймо його...».

— Хто головна дійова особа розповіді? Яким ви уявляєте Сашка? Опишіть його зовнішність.

— Як ви гадаєте, що могло трапитися далі? Що придумали книги?

— Щоб дізнатися, що придумали книги, дочитайте текст до кінця.

7. Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

Учні виконують завдання, подані після тексту (с. 8).

8. Словесне малювання.

— Розкажіть, як ви проілюстрували б це оповідання. Яким зобразили б Сашка? А книги?

9. Створення пам'ятки «Правила поведінки з книжкою». Робота в групах.

— Уявіть, що кожен з вас — книга. Пригадайте, як з вами поведився Сашко. Це допоможе вам скласти поради для дітей.

Орієнтовно правила можуть бути такими:

- Не беріть нас брудними руками.
- Коли гортаєте сторінки, не слиньте пальців, не загинайте кутиків, а користуйтеся закладинкою.
- Не малюйте і не пишіть на наших сторінках.
- Не кидайте нас будь-де, а кладіть завжди на місце (на полицку чи у книжкову шафу).
- Обгорніть нас.
- Бережіть нас, бо ми найкращі друзі й порадики.

10. Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Учителька / учитель пропонує прочитати прислів'я на с. 8, пояснити їх значення.

— Які ще прислів'я про книгу ви знаєте?

Книга вчить, як на світі жить.

Книги читай — розуму набирай.

Книжка мовчки все розкаже.

Здавна кожну хвилину книга виховує людину.

III. Підсумки уроку.

1. Гра «Продовж речення».

- Щоб багато знати, треба ... (*книги читати*).
- Щоб книгу не забруднити, треба ... (*руки мити*).
- Щоб зір не псувати, треба ... (*книгу на відстані 30 см тримати*).
- Правило повсякденне: найкраще освітлення — ... (*денне*).
- Щоб не боліла голова, зі словником читайте ... (*незрозумілі слова*).
- Вдумуйтеся у зміст, не поспішайте, книгу завжди до кінця ... (*читайте*).
- Щоб спокійно вночі спати, не треба книги ... (*в ліжку читати*).
- Щоб мова була багатша, виразніша, відвідайте бібліотеку ... (*частіше*).
- Книга всім в житті допомагає, тож хай вона від вас ... (*вдячність має*).

2. Рефлексія.

— Сьогодні на уроці ми дізналися про ... Ці знання будуть потрібні для ... На уроці ми працювали ...

Увічливі словечка відкривають сердечка

Урок 5. У кожного своя мова. Леонід Полтава «Хто як говорить». Добір заголовка до вірша (с. 9).

Мета. *Навчальна:* удосконалювати навички читання віршованих творів; продовжити роботу над розвитком виразного читання. *Розвивальна:* розвивати мислення, зв'язне мовлення, пам'ять. *Виховна:* виховувати любов та повагу до рідної мови.

Засоби навчання. Кубик Блума, картки для удосконалення техніки читання.

Інтеграція. Соціальна, природнична галузі.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

Любі діти! Добрий день!
Зичу праці і пісень.

А ще, друзі, всім бажаю
сил, натхнення на весь день!

2. Вправа «Трибуна вільних думок».

Діти стають за трибуну і висловлюють свої припущення, що вивчатимуть сьогодні на уроці, що очікують від уроку.

3. Дихальна гімнастика.

- Продзиччати, наче джміль.
- Просичати, наче змія.
- Зобразити шум лісу.

II. Повторення вивченого на попередньому уроці.

Вправа «Кубик Блума» (розвиток критичного мислення).

Учителька / учитель (або хтось із учнів) кидає кубик. Грань, що випала, показує, якого типу запитання потрібно ставити.

- Запропонуй свою назву тексту.
- Назві основні риси характеру Сашка.
- Придумай іншу кінцівку.
- Чому автор написав цей твір?
- Поясни, чому Сашко запам'ятав цей випадок на все життя.
- Поділись своїми думками, почуттями від прочитаного.

III. Основна частина.

1. Повідомлення теми і завдань уроку.

Учні читають назву теми розділу. Колективно з'ясовують, що означає вислів «увічливі словечка». Називають слова ввічливості. Висловлюють припущення щодо змісту творів, які вивчатимуть у розділі.

2. Вправи для удосконалення техніки читання.

- Читання складів.

са — ся	та — тя	цу — цю	лу — лю
за — зя	да — дя	ну — ню	ру — рю

- Гра «Слідопит».

На картках зображено групи складів. Треба обвести в кожному рядку групу за зразком.

Каз лаз каЗ Каз кАз Каз Кас КАЗ Каз   роз рОз роз Роз роЗ роз раз роз роз
сло сло сво Сло сло сЛо сло сло сно   пра кра пра Пра пра дра пра прА пра

3. Щоденні 5. «Читаю для себе».

Читання висловів, поданих у підручнику на с. 9. Визначення близьких за значенням слів (*казати, мовити, базікати, говорити, розмовляти, висловлювати*).

4. Робота над заголовком вірша, ілюстрацією.

— Хто автор вірша? Чи знайоме вам це прізвище?

— Прочитайте заголовок вірша. Про кого, на вашу думку, може йтися у вірші з таким заголовком?

— Розгляньте малюнок. Уявно «увійдіть» у нього. Де ви знаходитесь? Кого бачите біля себе? Які звуки чуєте? З ким хочете порозмовляти?

5. Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учителька / учитель виразно читає вірш.

— Про кого вірш? Як ви розумієте вислів *говорять по-своєму*?

6. Щоденні 5. «Читаю для себе».

Самостійне читання вірша.

— Розкажіть, хто як говорить.

— Яку важливу думку хоче донести автор вірша до читача?

7. Гра «Плутанка».

Учителька / учитель проектує на дошку уривок вірша, у якому частина слів не на своєму місці або замінені іншими словами. Учні визначають неточності.

Все, що живе на квітах,	по-нашому говорять
уміє щось сказати.	і шуки серед моря,
Уміють говорити	і в темнім лісі пташка,
коти і кошенята,	і у траві мурашка.

8. Виразне читання вірша.

— Знайдіть речення, у кінці якого стоїть знак питання. Прочитайте його з питальною інтонацією.

— Знайдіть речення, у кінці якого стоїть знак оклику. Прочитайте його радісно.

— Всі хлопчики разом прочитайте питальне речення, а дівчатка — відповідь на нього.

— Поміняйтеся ролями: дівчатка запитують, а хлопчики відповідають.

— Прочитайте виділені рядки. Це найважливіші слова у вірші. Тому їх треба читати з особливими почуттями. Поміркуйте і скажіть, яку важливу думку вони передають.

Учні працюють у групах. Кожен читає вголос по одній строфі (4 рядки).

9. Добір заголовка.

— Як по-іншому можна назвати цей вірш? Запропонуйте свої заголовки. Обґрунтуйте, чому саме такий заголовок ви дібрали.

10. Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Учні читають фразеологізми та їх тлумачення, подані в підручнику. Моделюють ситуації, коли доречно їх уживати.

III. Заключна частина.

1. Віконце для допитливих.

- Сучасна українська мова налічує близько 256 тисяч слів.
- Найбільша кількість слів починається літерою «пе».
- Найрідше уживається літера «еф».
- Українська мова має найбільше спільних слів з білоруською (84%), польською (70%), сербською (68%), російською (62%) мовами.

За матеріалами <http://svviti.com.ua/ukraine/56661>

(Цікаві факти про різні мови можна знайти за посиланнями: <http://betar.org.ua/60-tsikaviv-faktiv-pro-movi-svitu/>, <https://glebov.com.ua/movy-svitu.html>).

2. Рефлексійна вправа «Трибуна вільних думок».

— Які у вас враження від уроку?

— Що нового ви дізналися?

— Де ці знання можна застосувати?

Урок 6. Людина без знань — як птах без польоту. Валентина Романова «Виростай людиною».

Визначення головної думки вірша (с. 10–11).

Мета. *Навчальна:* формувати вміння висловлювати оцінні судження; навчати розуміти прочитане, виділяти головне; удосконалювати читацькі навички, ставити запитання за змістом прочитаного. *Розвивальна:* розвивати фонематичний слух, пам'ять, навички правильного та швидкого вимовляння слів. *Виховна:* виховувати позитивні риси характеру, бажання вчитися.

Засоби навчання. Картки для гри «Дешифрувальник», асоціативні павутинки, картки з частинами прислів'їв, цеглинки LEGO.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційний настрій.

Добрий день! В добрий час!
Рада, діти, бачить вас!
Ви почули всі дзвінок?
Він покликав на урок.

Кожен з вас приготувався —
на перерві постарався.
Зараз сядуть всі дівчатка,
а за ними і хлоп'ятка.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200804160816/https://krvuzedyt.krivedu.com/ru/article/dzvonik-kliche-na-urok-organizatsiini-moment-urok.html>

2. Дихальна гімнастика.

«Здування» пір'їнок.
Гудіння, як пароплав.

II. Основна частина.

1. Гра «Дешифрувальник».

	а	б	в	г
1	с	к	м	з
2	о	р	в	а

Код: 1а, 1б, 2а, 2б, 2а, 1в, 2а, 2в, 1б, 2г.

Учні працюють у парах. Кожна пара має картку із зашифрованим словом та код. За кодом розшифровують слово *скоромовка*.

2. Розширення знань про скоромовки.

— Ви знаєте чимало скоромовок. Для чого, на вашу думку, їх складають, вивчають, промовляють?

— Пригадайте скоромовки, які ви вивчали в першому класі. Як ми промовляємо скоромовки?

— Прочитайте в підручнику відомості про скоромовку (с. 10).

— Цінність скоромовок полягає в чіткості та швидкості вимови слів, сприяє виробленню дикції, правильної артикуляції. Також скоромовки збагачують словниковий запас та сприяють підвищенню культури мовлення.

— Прочитайте пошепки скоромовку в підручнику (с. 10).

— Які звуки найчастіше трапляються у цій скоромовці? (Звуки [ш], [ж].) Назвіть чітко слова з цими звуками. (Гришка, кішка, мишка; доріжка, доріжці, доріжки.)

Вправа «Дощик». За вказівкою вчительки / вчителя «Дощик» учні читають у помірному темпі напівголосно, «Дощ» — швидко (голосно), «Сонце» — самостійно мовчки.

3. Робота над віршем Валентини Романової «Виростай людиною».

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учителька / учитель виразно читає вірш. З'ясує, як діти зрозуміли зміст прослуханого.

— Куди поспішає стежинка? Хто здобуває науку в школі? З чим мають подружитися діти?

- Вправа «Хвости».

Учителька / учитель читає початок речення, учні відшукують його, зачитують повністю:

- Там кожен хлопчик...
- Для кожної дитини...
- Повір, без знань людина...

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Діти читають вірш почергово по 4 рядочки із сусідом по парті.

— Складіть і поставте одне одному запитання за змістом вірша.

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Самостійне мовчазне читання.

— Підготуйтеся виразно читати вірш так, якби ви читали його на конкурсі декламаторів.

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

Вправа «Мікрофон».

— Як ви розумієте виділені рядки?

— Чого вчать наука, мрія та школа?

— До чого закликає авторка вірша?

— Що означає вислів *вирости Людиною*?

— Чи є у вас мрія? Що потрібно робити, щоб вона здійснилася? Хто у цьому може вам допомогти?

— Розгляньте малюнок. Про що, на вашу думку, мріє хлопчик? Як у нього виникли такі мрії?

- Вправа «Асоціативна павутинка».

Кожна група обирає собі картку з павутинкою. За вказаний учителем час записують слова, які асоціюються зі словами «мрія» або «школа».

— Чи є слова, які можна вписати в обидві павутинки?

- Метод «Прес».

— Що має стати другом для кожної дитини? Висловлюйте свої міркування за зразком, поданим у підручнику.

Орієнтовно міркування може бути таким:

Книжка — найкращий друг людини. Я так вважаю, тому що з нею можна «порадитися» так, наче з батьками, учителями чи другом (подругою). Наприклад, так трапилося, що я посварився (посварилася) з подругою (другом) через якісь дрібниці. Не знав (не знала), як помириться. У книзі знайшов (знайшла) мирилку, прочитав (прочитала), як краще мириться. Тепер ми знову дружимо. Отже, книга радить, як правильно вчинити у життєвій ситуації.

4. Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Учні виконують завдання у групах. Кожна група має картки зі словами. Складають прислів'я.

Книга корисна, коли її читають.

Хто багато читає — той багато знає.

З книгою подружишся, розуму наберешся.

— Як ви розумієте ці прислів'я?

III. Заключна частина.

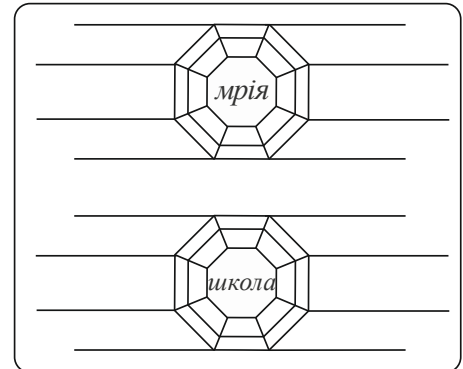
1. Гра «Так — ні».

В учнів цеглинки LEGO зеленого та червоного кольору. Якщо твердження правильне, сигналізують зеленою цеглинкою, якщо хибне — червоною.

- Ми сьогодні читали вірш «Виростай людиною».
- Цей вірш написав Кузьма Гриб.
- У вірші йдеться про науку, мрії, книги.
- Щоб вирости людиною, треба щохвилини набиратися знань.
- Для кожної дитини другом має стати Гришка.
- Для кожної дитини другом має стати книжка.

2. Рефлексія.

- Сьогодні на уроці я дізнався про ...
- Ці знання мені будуть потрібні для ...
- На уроці я працював (працювала) ...

Урок 7. Урок позакласного читання. Тема «Здрастуй, школо!».

Мета. *Навчальна:* формувати уявлення учнів про загальнолюдські цінності, роль знань у житті людини; викликати інтерес до навчання в школі. *Розвивальна:* розвивати читацькі навички, пам'ять, образно-аналітичне мислення. *Виховна:* виховувати сумлінність, старанність.

Засоби навчання. Цеглинки LEGO, книги В. Сухомлинського «Казки школи під голубим небом», картки для індивідуальної роботи.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Емоційне налаштування.**

Вправа «Станемо в коло».

— Станьмо всі в коло. Розітріть долоньки. Що ви відчуваєте? Передайте одне одному своє тепло потиском руки.

— Заплющте оченята і пошепки промовляйте за мною: «У мене гарний настрій. Я готовий / готова до уроку. Бажаю успіхів собі й однокласникам / однокласницям».

2. Дихальна гімнастика.

Дихальна вправа «Хом'як». Попеременно надувати щоки (8–10 разів).

II. Актуалізація опорних знань. Повідомлення теми і мети уроку.**1. Щоденні 5. «Слухаю і розумію».**

Учителька / учитель виразно читає вірш.

...Ось і школа. Квіти, квіти
загойдалися вгорі.

Ті, що звались просто діти,
нині звуться школярі.

— Школа, — вчителька сказала, —
це не просто гарний дім,
і не просто класи, зали —
треба знати нам усім.

В школі всіх наук джерела
дбало зібрані людьми.

За віки міста і села
школа вивела з п'їтьми.

Усього багато в школі
є цікавого для вас.

А тепер ідіть поволі,
любі діти, в другий клас.

Платон Воронько

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821074313/https://mamabook.com.ua/virshi-pro-shkolu-dlya-pershoklasnikiv-ukrayinskoju-movoyu/>

— Який настрій викликав у вас вірш?

— Про що, на вашу думку, йтиметься на уроці?

2. Робота в групах.

Складання усної розповіді «Що мені найбільше подобається в школі».

III. Читання й обговорення казки Василя Сухомлинського «Лисенятко-першокласник».**1. Розгляд книги В. Сухомлинського «Казки школи під голубим небом».**

Учителька / учитель пояснює, що в збірках уміщують кілька творів одного або кількох авторів.

Учні розглядають книгу, читають ім'я та прізвище автора. Відшуковують зміст, зачитують назви творів, які увійшли до збірки. Розглядають ілюстрації.

2. Щоденні 5. «Читаю для себе».

Учні самостійно читають казку. Якщо немає потрібної кількості збірок, можна роздрукувати казку (текст подано в додатку до уроку).

— Яким за віком було Лисенятко? Яким учнем було Лисенятко?

3. Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні в групах читають ланцюжком по одному реченню.

4. Перевірка розуміння змісту казки (тестове опитування).

1) Куди ходило Лисенятко?

а) До лісу;

б) у садок;

в) до школи.

- 2) Чому Лисенятко не хотіло йти до школи?
 а) Воно лінувалося рано вставати;
 б) у нього піднялася температура;
 в) у нього болів зуб.
- 3) Що вирішила мама?
 а) Покликати лікаря, щоб вирвати хворий зуб;
 б) пожаліла і залишила синочка вдома;
 в) завела Лисенятко до школи.
- 4) Як повелося Лисенятко?
 а) Утекло до лісу;
 б) злякалось і вирішило йти до школи;
 в) погодилося вирвати зуб.

5. **Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».**

— Чи схвалюєте ви вчинок Лисенятка? Як ви гадаєте, чи зрозуміло Лисенятко свою помилку?

— Попрацюйте самостійно, виконайте завдання на картках.

IV. Заключна частина.

1. Гра «Так чи ні».

Учителька / учитель називає твердження, діти відповідають цеглинками LEGO (зеленою, якщо погоджуються, червоною — якщо не погоджуються із твердженням).

- На уроці ми ознайомилися зі збіркою творів Василя Сухомлинського.
- Збірка має назву «Казки лісової школи».
- Ми прочитали казку «Лисенятко-першокласник».
- Лисенятко не хотіло йти до школи.
- Ведмідь був учителем.
- Лисичка-мама зрозуміла, що Лисенятко хитрує.

2. Рефлексія.

— Що сподобалося на уроці?

— Що дає вам школа?

Познач слова, що описують казку.

☐ цікава	☐ повчальна
☐ смішна	☐ пізнавальна
☐ страшна	☐ незрозуміла

Запиши, що тобі сподобалося в казці.

Додаток до уроку

ЛИСЕНЯТКО-ПЕРШОКЛАСНИК

У Лисиці був синок — руденьке Лисенятко.

Він навчався у першому класі. Щоранку мама проводжала сина до школи.

Лисенятко було не дуже старанним учнем. Йому не хотілось вранці прокидатися, умиватися, чистити зуби, снідати.

От Лисенятко й вирішило: не піду сьогодні до школи.

— Мамо, — прошепотіло жалібно вранці, — у мене зуб болить.

Воно думало, що мама скаже: «Бідне моє Лисенятко, лежи в ліжечку, не ходи до школи, зараз я тобі солодкої кашки дам».

А мама говорить:

— Зубний біль — це дуже небезпечна хвороба. Зараз піду до Ведмедя — зубного лікаря. Хай прийде й вирве хворий зуб.

Лисенятко злякалось. Кому це хочеться, щоб вирвали здоровий зуб?

І воно промовило:

— Мамо, зуб уже перестав боліти. Я хочу до школи. Та спочатку вмийся, почищу зубки й поснідаю.

Мама усміхнулась:

— От і добре, що хвороба минула. А солодка кашка уже на столі.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821074734/https://mala.storinka.org/%20василь-сухомлинський-збірка-оповідань-казки-школи-під-голубим-небом-від-і-до-н.html>

Театралізація казки:

Урок 8. Знай, коли що казати. «Язык мій — ворог мій». Ознайомлення з газетною статтею. Вироблення навичок інтонаційного читання (с. 11).

Мета. *Навчальна:* виробляти навички інтонаційного читання; вчити учнів читати текст у відповідному темпі, з різною інтонацією, виділяти в змісті головне. *Розвивальна:* розвивати читацькі навички, мислення, зв'язне мовлення, пам'ять. *Виховна:* виховувати дружні стосунки з товаришами, толерантне ставлення до інших.

Засоби навчання. Листочки-сердечка, картки з таблицею Шульте, картки для складання прислів'їв.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

Вправа «Усмішка».

Якщо усміхнутися перехожому, він усміхнеться у відповідь.

Якщо усміхнутися небу і сонцю, розійдуться хмари.

Якщо усміхнутися Всесвіту, трапиться щось казкове.

Тож усміхнімося одне одному, побажаймо всім доброго дня!

Вправа «Підтримка». Учні пишуть на листочках-сердечках слова підтримки сусіду / сусідці по парті: «Ти — молодець, тому що ...».

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821080712/https://vseosvita.ua/library/interaktivni-prijomi-psihoicna-nastanova-na-urok-56339.html>

2. Мовленнєва зарядка.

— Як гуде джміль?

— Прилетів комарик.

— Дмухніть на кульбабу.

— Панує тиша.

Вправа «Настрій». Учителька / учитель пропонує вимовити фразу «Іди сюди» з різною силою голосу та інтонацією (радісно, роздратовано, сумно, сердито, пошепки, звичайним тоном тощо).

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності. Оголошення теми і завдань уроку.

— Одна й та ж фраза може звучати по-різному: може підбадьорити, налякати, надихнути чи розчарувати. Саме тому в мовленні слід володіти емоціями та інтонацією.

— Що, на вашу думку, означає слово *емоції*? (*Емоції — це те, як людина почувається: їй радісно чи сумно, хтось розсердив її чи, навпаки, розвеселив ...*)

— Як ви визначаєте емоційний стан своїх рідних, однокласників, сусідів? (*За виразом обличчя, інтонаціями голосу...*)

— Покажіть вираз обличчя засмученої (радісної, здивованої, сердитої, веселої) людини.

— Прочитайте з різною інтонацією прислів'я в підручнику (с. 11).

2. Робота з таблицею Шульте.

Таблиця Шульте — це один із тренажерів для формування швидкочитання, тренування та розвитку уваги, розширення периферійного зору. Щоб робота була ефективною, кожен учень повинен мати індивідуальну таблицю. На квадраті зі стороною 10 см у довільному порядку записано числа. Другокласникам треба відшукати числа від 1 до 25. Можна торкатись ручкою чи олівцем до клітинок. Шукати бажано, дивлячись у центр квадрата, а не бігати очима за кожною цифрою. (Детальніше про роботу з таблицями Шульте можна прочитати за посиланням <http://pavlofox.net/tablytsi-shulte/>).

За 40–45 с потрібно відшукати числа від 1 до 25 у порядку зростання.

3. Опрацювання статті з газети «Казковий вечір» «Язык мій — ворог мій» (с. 11).

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Самостійне напівголосне читання статті. Учителька / учитель пропонує під час читання виписати на аркуш паперу малозрозумілі або невідомі слова.

9	2	18	13	4
22	15	10	5	8
6	24	1	14	25
16	19	23	17	11
12	7	21	20	3

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Учні з'ясовують значення виписаних слів чи висловів.

— Якими словами можете замінити вислів *народна мудрість?* (*Прислів'я, приказки.*) Яку ситуацію можна назвати неприємною? Кого називають співбесідником? (*Людину, з якою розмовляєш, ведеш бесіду; співрозмовець.*)

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Вправа «Естафета». Учителька / учитель починає читати текст. Читає перше речення, а далі зупиняється і каже: «Я передаю естафету... (називає ім'я учня чи учениці)». Продовжує той / та, кого назвали. І знову після прочитаного речення «має передати естафету» за зразком.

- Вправа «Аукціон думок».

— Прочитайте виділені вислови. Як ви їх розумієте?

- Аналіз змісту тексту з елементами вибіркового читання.

Учителька / учитель виразно читає запитання, діти уважно зачитують речення-відповідь з тексту.

— Чому деякі теми краще не обговорювати?

— Чому кожен має право на особисті вподобання?

— Чи можна критикувати чийсь розумові здібності?

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

Вправа «Мікрофон». Учні відповідають на запитання, вміщені у підручнику (с. 12).

4. Удосконалення навичок читання.

- Вправа «Кидок — засічка».

За командою «кидок» всі одночасно починають читати текст (напівголосно). За командою «засічка» зупиняються й олівцем відзначають останнє прочитане ними слово. Потім знову за командою «кидок» читають текст від початку. Під час повторного читання діти переконуються, що прочитали більший обсяг («засічка» поставлена вже далі). Це доводить їм необхідність кількаразового читання тексту, адже з кожним разом результати поліпшуються.

III. Заключна частина.

1. Складання прислів'їв.

2	6	5	3	1	4
слово	скажи.	потім	звжж,	Спершу	а

1	5	6	3	2	4
Мудра	пусті	слова.	не	голова	скаже

Спершу слово звжж, а потім скажи. Мудра голова не скаже пусті слова.

— Як ви розумієте ці перлини народної мудрості? Чи можуть вони бути заголовками до прочитаної статті?

2. Рефлексія. Вправа «Дружнє коло».

Діти стають в коло. Беруться за руки.

— Заплющте очі. Уявіть у своєму серці вогник добра, ніжності, дружби, який збільшується, його сила переходить у вашу долоньку. Передайте його в долоньку того, хто стоїть праворуч.

— Пригадайте, що сьогодні приємного і корисного відбулося, що вам запам'яталося найбільше. Усміхніться одне одному. Спробуймо завжди дарувати всім тільки добро і дружбу.

Урок 9. Легенда — жанр народної творчості. «Легенда про мову» (с. 12).

Мета. *Навчальна:* вчити виділяти під час читання важливі за змістом висловлювання, ставити запитання до окремих речень. *Розвивальна:* розвивати фонематичний слух, пам'ять, увагу. *Виховна:* виховувати любов до рідної мови, традицій, історичного минулого.

Засоби навчання. Картки зі словами, зображення веселки, кольорові смужки.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Емоційне налаштування.**

Погляньте у віконечко! (*Показують на вікно.*)
 Чомусь сховалось сонечко. (*Знижують плечима.*)
 А ми засвітим сонечко. (*Показують на себе.*)
 Таке велике сонечко! (*Розводять руки в сторони.*)
 Таке веселе сонечко! (*Усміхаються одне одному.*)
 Я — сонечко! (*Показують на себе.*)
 Ми — сонечка! (*Беруться за руки.*)
 Ми світимося всі!

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821080712/https://web.archive.org/web/20200821080712/https://vseosvita.ua/library/interaktivni-prijomi-psiologichna-nastanova-na-urok-56339.html>

2. Гра «Хто що промовляє?».

Пригадайте, діти, вмить,
 як пшениченька шумить: *ш-ш-ш!*
 Як в гайку струмок дзвенить: *джер-джер-джер!*
 Як бджола в саду бринить: *дз-дз-дз!*
 Як шумлять у птаха крила: *ш-ш-ш!*
 А як звучить тиша?

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821081628/https://vseosvita.ua/library/rozrobka-uroku-literaturnogo-citanna-skrinka-pisen-zagadok-52133.html>

II. Основна частина.**1. Оголошення теми і завдань уроку.**

— Прочитайте слова на картках. Поміркуйте, значення якого слова вам невідоме.

казка	вірш	оповідання	легенда
скоромовка	загадка	прислів'я	лічилка

Учителька / учитель повідомляє, що сьогодні читатимуть легенду.

2. Вправа «Знаю — хочу дізнатися — дізнався / дізналася».

Колективно заповнюють таблицю. Працюючи з нею, діти можуть чітко уявити інформацію, яку їм потрібно дізнатися, і з'ясувати, чи справдяться їхні очікування наприкінці уроку.

Знаю	Хочу дізнатися на уроці	Дізнався / дізналася

3. Поняття про легенду.

— Легенда — вид літературного твору. Це, зазвичай, усне народне оповідання про якусь пригоду, схожу на справжню. Часто в легендах розповідається про історичні події, пояснюються причини різних явищ природи, уявлення наших предків про виникнення речей.

4. Підготовча вправа (с. 12).

— Розділіть на окремі слова. Навчіться швидко читати прислів'я.

— Як ви розумієте це прислів'я?

5. Робота над текстом «Легенда про мову» (с. 12).

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Учителька / учитель пояснює, що в легенді трапляться слова, значення яких не всім відоме.

- Козаки — вільні люди, які воювали проти татаро-турецьких та польських загарбників.
- Бусурмани — люди іншої віри (не православної).

- Оселедець — старовинна чоловіча зачіска.
- Предки — люди, які жили задовго до нашого часу.
- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учителька / учитель читає легенду.

— Що Бог ділив між народами? (*Землі.*) А що дарував? (*Мову.*)

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Самостійне мовчазне читання.

— Коли козаки прийшли до Бога? Чому вони запізнилися?

- Читання тексту легенди учнями за вчителем «буксиром».
- Вправа «Хвости».

Учителька / учитель читає початок речення, учням потрібно швидко його відшукати і прочитати повністю.

- Аж тут пізно увечері...
- Залишив я трохи...
- Не будуть козаки щасливі...
- Подарую їм свою...
- Кажуть, саме з того часу...
- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Вправа «Диктор телебачення». Діти читають текст, періодично відриваючи погляд, щоб подивитись на глядачів.

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

Робота в парях. Учні ставлять одне одному запитання за змістом прочитаного.

— Як почали називати мову? (*Солов'їною.*)

III. Заключна частина.

1. Вправа «Знаю — хочу дізнатися — дізнався / дізналася».

Учні заповнюють останню колонку таблиці.

2. Рефлексійна вправа «Веселка».

На дошці прикріплена веселка, на парті у кожного / кожної смужки семи кольорів. Учень / учениця має право вибрати таку кольорову смужечку, відповідно до якої він / вона працювали на уроці. Діти прикріплюють смужки до веселки.

Червона смужка — я не міг / не могла, не хотів / не хотіла це робити.

Помаранчева — я хотів / хотіла це робити, але не вдалося.

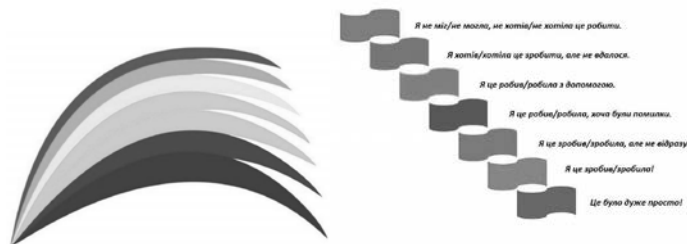
Жовта — я це робив / робила з допомогою.

Зелена — я це робив / робила, хоча були помилки.

Блакитна — я це зробив / зробила, але не відразу.

Синя — я це зробив / зробила.

Фіолетова — це було дуже просто!

Урок 10. Підсумок за розділом «Знання людині — що крила пташині».

Мета. *Навчальна:* закріпити та узагальнити знання учнів за розділом «Знання людині — що крила пташині».

Розвивальна: розвивати мислення, зв'язне мовлення, пам'ять, уміння ділитися своїми враженнями від прочитаного. *Виховна:* виховувати любов до навчання, рідної мови, книг.

Засоби навчання. Цеглинки LEGO, макет квітки-семицвітки, картки із завданнями.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Закріплення вивченого матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Емоційне налаштування.**

Вправа «Тепло душі».

На дошці записано прислів'я:

Хто добре серце має, той усе здолає.

Не завжди кажи те, що знаєш, але завжди знай, що кажеш.

Джерело: <https://dovidka.biz.ua/prisliv-ya-ta-prikazki-pro-miloserdya/>

— Добрий день, діти! Прочитайте пошепки прислів'я, записані на дошці, стоячи. Нехай першими сядуть уважні, наступними — чуйні, за ними — сердечні та щирі, добрі та милосердні. Поверніть руки долонями одне до одного. Ви відчуваєте тепло, яке посилюють вам ваші друзі. Це тепло їхніх сердець, їхньої душі. Воно зігріватиме вас протягом уроку.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821080712/https://web.archive.org/web/20200821080712/https://vseosvita.ua/library/interaktivni-prijomi-psiologicna-nastanova-na-urok-56339.html>

2. Дихальна гімнастика.

Вправа «Трубач». Сидючи, кисті рук затиснути в трубочку, підняти догори. Повільно видихаючи, голосно промовляти *п-ф-ф-ф*. Повторити 4–5 разів.

3. Робота над чистомовкою.

Ла-ла-ла — стежка край села.

Та-та-та — спіймали kota.

Ля-ля-ля — зелене гілля.

Са-са-са — вкусила оса.

II. Основна частина.**1. Повторення відомостей про структуру підручника.**

Вправа «Квітка-семицвітка». На дошці серединка від великої квітки. На столі у вчителя \ вчительки 7 пелюсток кольорів веселки. На кожній пелюстці завдання.

- Які відомості є на обкладинці підручника?
- Де і коли виданий підручник?
- Хто проілюстрував підручник?
- Які умовні позначення (пiктограми) є в цій частині підручника?
- Де розміщено зміст?
- Скільки розділів у підручнику?
- Який розділ ми вивчили?

2. Вправи на удосконалення читацьких навичок.

- Вправа на розширення поля читання.

Учні працюють у парах. Кожна пара отримує картку. Один із пари дивиться, не зводячи з крапки очей, намагаючись побачити букви, які поруч. Інший дивиться йому в очі, стежить, чи справді вони в стані нерухомості. Перший, прошепотівши одне слово, переводить погляд на другу крапку. Потім картку бере другий учень, а перший стежить за його поглядом.

уч	ра•нок	п	к
ні	ри•нок	пе•рон	н
шко	ри•ба	пе•нал	ни•га
•	ри•бак	л	ж
ла			ка

- Вправа на розвиток уваги.

Учні працюють самостійно. На виконання завдання вчителька / вчитель регламентує час (до однієї хвилини). Після виконання учні в парах звіряють свої результати.

Знайди в кожному рядку слова за зразком. Обведи їх.
Упиши у віконечках, скільки слів знайшов/знайшла.

лак лакмаклакалкаклакмаксаклакмаклкалак

люк люклюдлуклюкнюклюклюклюдлуклюклюклюк

3. Вправа «Мікрофон».

- Які твори з розділу вам найбільше запам'яталися?
- Які твори з розділу вам найбільше сподобалися?
- Які твори ви хотіли б перечитати ще раз або вивчити напам'ять?

4. Робота з підручником.

Виконання завдань, поданих на с. 12.

5. Виконання мовно-логічних завдань.

Учні працюють у групах. Кожна група має картку, на якій виконує завдання.

Група 1. З'єднати назву твору і прізвище та ім'я автора.

«Золота хвилина»	●	●	Леонід Полтава
«Вересень-школярник»	●	●	Марія Чепурна
«Хто як говорить»	●	●	Валентина Романова
«Виростає Людиною»	●	●	Наталія Тріщ

Група 2. Обвести «шкільні» слова. Виписати найкоротше і найдовше слова.

н	н	н	у	р	о	к	и	н	н	н
м	к	л	а	с	м	м	м	м	м	м
с	с	с	с	с	с	д	о	ш	к	а
е	е	д	з	в	і	н	о	к	е	е
о	о	п	е	р	е	р	в	а	о	о
м	а	т	е	м	а	т	и	к	а	і
т	т	р	у	х	а	н	к	а	т	т
п	і	д	р	у	ч	н	и	к	а	а
и	и	к	р	е	и	д	а	и	и	и

Група 3. Скласти прислів'я з кожної групи слів.

- Будеш, дружити — легше, буде, в світі, з книгою, жити.
- Книга — міст, знань, у світ.
- Сердечко, гостре, коле, словечко.
- По пір'ю, а людину, по мові, птицю, пізнають.

6. Гра «Так — ні».

Учні слухають поради «Як поводитися з книгою». Сигналізують зеленими цеглинками, якщо погоджуються, червоними — якщо порада недоречна.

- Не беріть книгу брудними руками.
- Малюйте на сторінках книги.
- Нічого не пишуть у книзі.
- Коли гортаєте книжку — слиньте пальці.
- Загинайте кутики сторінок.
- Використовуйте закладинку.
- Замість закладинки вкладайте між сторінками ручку або олівець.
- Не кидайте книгу будь-де, а кладіть в певне місце.
- Бережіть книгу, бо вона ваш друг і порадник!

III. Заключна частина.

1. Вправа «Ввічливе чаювання».

На дошці плакат із зображенням чайника і блюдця. У дітей на партах стікери у вигляді чашок. Діти об'єднуються в групи за кольором чашок. На стікерах пишуть слова ввічливості і кріплять їх на блюдця плаката. Завдання кожної групи — записати:

- слова-привітання;
- слова-прощання;
- слова-вдячності;
- слова-вибачення.

2. Рефлексія.

Вправа «Рюкзачок — м'ясорубка — смітник». Діти висловлюються, що з вивченого вони хочуть зберегти у своїй свідомості (покласти в рюкзачок), що запам'ятати на нетривалий час чи до наступного уроку («перемолоти в м'ясорубці»), а що їм взагалі не знадобиться, і тому вони «викинуть його у смітник».

Вже осінь на порозі

Урок 11. Осінь-чарівниця вже прийшла до нас. Василь Сухомлинський «Як починається осінь». Заголовок тексту. Поняття про абзац (с. 13).

Мета. *Навчальна:* вчити дітей правильно і виразно читати, відповідати на запитання за змістом прочитаного, формувати читацьку самостійність. *Розвивальна:* розвивати мислення, зв'язне мовлення, пам'ять. *Виховна:* виховувати любов до природи.

Засоби навчання. «Рожеві окуляри», таблиця складів.

Інтеграція. Соціальна, природнича галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

Вправа «Рожеві окуляри».

— Сонячні промені так щедро наповнили клас, що потрібно одягнути чарівні «рожеві окуляри».

Через них видно тільки добрі вчинки, тільки старанних учнів. Передавайте окуляри по колу й кажіть одне одному добрі слова, компліменти, побажання.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821080712/https://web.archive.org/web/20200821080712/https://vseosvita.ua/library/interaktivni-prijomi-psihiologichna-nastanova-na-urok-56339.html>

2. Кінезіологічна вправа «Лобно-потиличний обхват».

Допомагає зосередитися та налаштуватися на навчальний процес.

— Сядьте рівно. Покладіть одну долоню на лоб, іншу — на потилицю. Заплющте очі, зосередьтеся, зробіть кілька глибоких вдихів-видихів.

(Детальніше про значення кінезіологічних вправ можна прочитати за посиланням:

<https://web.archive.org/web/20200821083448/https://naurok.com.ua/post/navchalna-kineziologiya-prosta-gimnastika-dlya-mozku>).

3. Чистомовка «Слухняний ротик».

Ець-ець-ець — дує сильний вітерець.

Ить-ить-ить — в небі синяя блакить.

Ає-ає-ає — осінню вже повіває.

Лі-лі-лі — відлітають журавлі.

Ок-ок-ок — ми продовжимо урок.

II. Основна частина.

1. Удосконалення читацьких навичок.

- Читання складів за таблицею.

		а	о	у	е	и	і
1	с	са	со	су	се	си	сі
2	з	за	зо	зу	зе	зи	зі
3	т	та	то	ту	те	ти	ті
4	д	да	до	ду	де	ди	ді

Кожен учень має картку з таблицею складів. За вказівкою вчителя працюють таким чином:

- прочитати склади по рядках напівголосно;
- прочитати склади з буквою «о» («е», «і»...) вголос;
- утворити слова за такими кодами: 1и, 3о (*сито*); 4і, 3и (*діти*); 1у, 1і, 4и (*сусіди*);
- робота в парах: «закодувати» два слова. (Це можуть бути слова *сади, дата, сода, тато* тощо.)
- Читання скоромовки (з дошки) з різною інтонацією:

Листя падає додолу, засинає гай і поле.

— Прочитайте скоромовку повільно пошепки, повільно вголос, швидше пошепки, швидше вголос, швидко пошепки, швидко вголос. Розкажіть її спокійно, сумно, радісно, здивовано.

2. Повідомлення теми уроку.

— Заплющте очі й уявіть, що ми подорожуємо осіннім лісом. Що ви бачите? Що ви чуєте? Що ви відчуваєте? Який у вас настрій?

— Прочитайте назву нової теми. («Вже осінь на порозі».) Про що читатимемо в цьому розділі? (Про осінь.) А що таке осінь? (Це пора року.) Після якої пори року вона настає? (Після літа.) Чи можна сказати, що зараз осінь? Доведіть свої міркування тим, що ви бачите зараз у природі.

— Сьогодні ми ознайомимося з оповіданням. Прочитайте ім'я та прізвище автора. Прочитайте назву твору.

3. Підготовча робота до вивчення нового матеріалу.

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Робота з прислів'ями, поданими в підручнику (с. 13). Діти читають прислів'я з сусідом / сусідкою по парті.

— Прочитайте прислів'я. Які осінні місяці в них згадуються?

4. Робота за казкою Василя Сухомлинського «Як починається Осінь».

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учителька / учитель виразно читає текст.

— Як звуть дочку Діда Мороза?

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

— Прочитайте самостійно текст (упівголоса). Визначте, про який період осені (початок, золоту осінь, кінець) розповів автор.

- Ознайомлення з будовою тексту.

— Коли ви читали текст, то звернули увагу, що він поділений на частини. Угорі посередині записаний заголовок. Яким кольором він виділений? Заголовок — це назва твору (або окремих його частин, якщо твір великий). Далі читаємо згори вниз: *1-й абзац, 2-й абзац...* Абзац — це уривок тексту, що складається з одного чи кількох речень, пов'язаних між собою за змістом. Кожний новий абзац обов'язково починають у новому рядку невеликим відступом. Цей відступ, як правило, займає стільки місця, як три друковані (а під час письма — рукописні) літери.

- Дослідження. Робота в групах.

— Проведіть дослідження: чи в кожному творі є абзаци.

- Крок 1. Перегляньте вірш Валентини Романової «Виростаю Людиною» (с. 10), статтю «Язик мій — ворог мій» (с. 11), «Легенду про мову» (с. 12).
- Крок 2. Визначте, які твори складаються з абзацив, а в яких їх немає.
- Крок 3. Зробіть висновок.

Учні доходять висновку, що у віршованих текстах немає абзацив, у прозових (казка, стаття, легенда, оповідання) — є абзаци.

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

— У якому абзаци тексту описано Осінь?

— Розкажіть, якою ви її собі уявляєте.

— Як би ви її намалювали?

— Які птахи згадуються у творі? Розкажіть, як поведуться птахи восени. У якому абзаци про це написано?

III. Заключна частина.

- Вправа «Мікрофон».

— Розкажіть про свої спостереження за тим, що відбувається на початку осені.

— Що найбільше вас зачаровує восени?

Урок 12. Осінні розваги. Наталя Карпенко «Осінь розважається». Словесне малювання (с. 14).

Мета. *Навчальна:* удосконалювати вміння читати віршовані (поетичні) твори; вчити учнів розуміти текст, виділяти в ньому головне, аналізувати прочитане. *Розвивальна:* розвивати мислення, зв'язне мовлення, пам'ять. *Виховна:* виховувати любов до природи.

Засоби навчання. Зображення дерева, кольорові листочки, фотоілюстрації «Осінь», картки «Слово дня», картки для гри «Плутанка».

Інтеграція. Соціальна, природнича галузі.

Тип уроку. Закріплення вивченого матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Емоційне налаштування.**

- Вправа «Дерево успіху».

— Оберіть один листочок і прикріпіть на «Дерево успіху». Хто обрав зелений листочок, буде успішним на уроці, хто обрав жовтий — буде активним, у кого помаранчевий листочок, той буде гарно спілкуватися. Отож, яким буде «Дерево успіху», залежить від вас.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821080712/https://vseosvita.ua/library/interaktivni-prijomi-psihoicna-nastanova-na-urok-56339.html>

2. Кінезіологічна вправа «Ковпак мудреця».

Ця вправа загострює слух, покращує рівновагу, одночасно підвищуючи розумові та фізичні здібності. Виконувати її учні можуть стоячи чи сидячи:

- голову треба тримати прямо, але шия та підборіддя при цьому мають бути розслаблені;
- треба взятися за вуха так, щоб великий палець опинився з тильного боку, а всі інші — попереду;
- виконувати масаж вух зверху донизу, а дійшовши до мочки, м'яко масажувати і її.

Вправу повторювати чотири рази.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821083448/https://naurok.com.ua/post/navchalna-kineziologiya-prosta-gimnastika-dlya-mozku>

3. Мовленнєва гімнастика.

Вправи для губ і язика:

- облизати смачне варення;
- дістати язичком до носа і підборіддя;
- усміхнутися відкритим і закритим ротом.

II. Основна частина.**1. Мотивація навчальної діяльності. Оголошення теми і завдань уроку.**

— Відгадайте загадку.

Коли це буває,
що клен запалає?
А прихопив морозець

та повів вітерець,
весь вогонь на землю впав,
зовсім клен без листя став. (Восени)

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821085334/http://doshkolenok.kiev.ua/zagadki.html>

— Які прикмети осені згадано в загадці? Які прикмети наближення осені помічаєте ви?

— Вирушимо у невелику подорож в осінь за допомогою фотоілюстрацій. Яку пору року зображено? Які кольори переважають? Який настрій викликають ці малюнки?

— Ви розглянули, якою бачать осінь фотохудожники. На уроці ми ознайомимося, як поети з допомогою слова передають свої відчуття.

2. Підготовча мовно-логічна вправа.

— Прочитайте слова, подані в зразку (підручник, с. 14). Що цікавого ви помітили? (*Кінець попереднього слова є початком наступного.*) Які слова «заховалися» в наступних рядках?

дошові—віконечко колесо—сонечко затулили—лист хмарка—калюжі.

— Прочитайте слова парами здивовано (радісно, засмучено, звичайним тоном).

3. Робота над віршем Наталі Карпенко «Осінь розважається».

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учителька / учитель виразно читає текст, діти уважно слухають.

- Який настрій викликав у вас цей вірш?
  - Щоденні 5. «Читаю для себе».
- Знайдіть і прочитайте речення, яке можна підписати під ілюстрацією.
- Що спільного, а що відмінного між віршем та ілюстрацією?
  - Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні працюють у парах. Читають вірш по 4 рядочки.

— Складіть і поставте одне одному запитання за змістом вірша.

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».
- Як ви розумієте слово *падолист*?
- Поміркуйте, від яких слів утворилося слово *падолист*.
- Доберіть слово, близьке до нього за значенням.

(Листопад.)

— Чи доводилося вам спостерігати, як опадає листя?

Розкажіть.

— Попрацюйте в групах. Заповніть картку «Слово дня».

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

Вправа «Мікрофон».

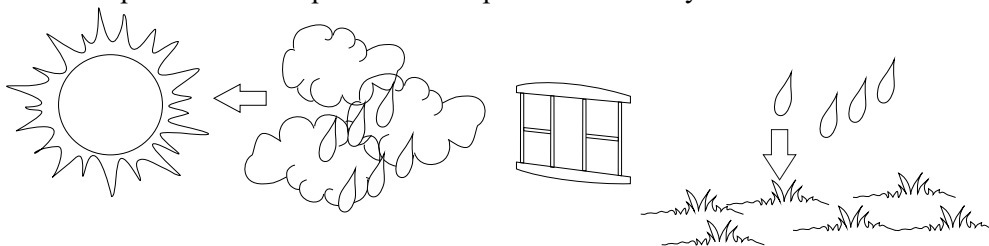
- Розкажіть, як розважалася осінь.
- Намалюйте словами осінні розваги.
- Які кольори будуть на ваших картинах? Чому?
- Підготуйте повідомлення про свої улюблені справи восени.

Слово дня	
Слово: падолист	Значення слова: _____
Малюнок: 	Близьке за значенням слово: _____
	Продовжи ланцюжок слів: <i>Листя падає, кружляє</i> _____

4. Формування навичок запам'ятовування.

— Прочитайте чотири рядки вірша. Спробуйте умовно зобразити їх так, щоб потім за малюнками можна було повторити (пригадайте, як ми запам'ятовували скоромовку «Лис малий і більший лис...»).

Учителька / учитель нагадують, що малюнки мають бути схематичними, простими. На виконання завдання достатньо трьох хвилин. Орієнтовно зображення може бути таким:

У парах перевіряють одне одного, як запам'ятали строфу.

III. Заключна частина.

1. Гра «Плутанка».

Учителька / учитель пропонує прочитати на картках рядки вірша, пронумерувати їх у правильній послідовності.

Вкрилися вологою
вітер шле гінця.
мокрою дорогою
вмиті дерева,

Човником гойдається
будить падолист.
Осінь розважається,
у калюжі лист.

2. Рефлексія.

- Який у вас настрій після виконання усіх завдань?
- Що цікавого ви вивчили сьогодні?
- Що було важко?
- Що не сподобалося сьогодні?
- Що ви хотіли б ще вивчити?

Урок 13. Птахи збираються в дорогу. Василь Чухліб «Чи далеко до осені?». Зіставлення змісту твору та ілюстрацій (с. 15–16).

Мета. *Навчальна:* формувати в учнів навички правильного, виразного читання, вчити розуміти текст, виділяти в ньому головне, аналізувати прочитане; формувати емоційно-оцінне ставлення до змісту твору. *Розвивальна:* розвивати вміння ділитися своїми враженнями про прочитане, бажання вивчати природу та традиції рідного краю. *Виховна:* виховувати вміння слухати, прищеплювати любов до праці, до природи, народних звичаїв та вірувань

Засоби навчання. Картки зі словами та словосполученнями для складання народних прикмет.

Інтеграція. Соціальна, природнича, мистецька галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

— Поділіться гарним настроєм з друзями. Передавайте через долоньки одне одному щось приємне.

2. Мовленнєва розминка.

— Відтворіть різні звуки природи:

- дзижчання комарика;
- клекіт лелек;
- гудіння вітру.

3. Робота зі скоромовкою.

— Прочитайте скоромовку напівголосно і повільно; голосно і швидко; весело, сердито.

На лелеку лила злива: зліва — злива, справа — злива.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

- Вправа «Відкритий мікрофон».

— Які твори про осінь ми вже опрацювали? Які з них вам найбільше запам'яталися? Які з них ви перечитали б ще раз?

— Назвіть ознаки осені. Які ознаки ви спостерігали протягом останнього тижня?

2. Інтонавання речень.

— Потренуйтеся виразно читати речення в підручнику на с. 15. Слова після речень (виділені курсивом) допоможуть дібрати відповідну інтонацію.

Вправа «Передбачення».

— Як ви гадаєте, хто міг промовляти такі репліки?

— Прочитайте заголовок твору, який ми сьогодні читатимемо. Про що йтиметься в тексті?

3. Мотивація навчальної діяльності. Оголошення теми і завдань уроку.

— Що вам відомо про лелек? Чи бачили ви цих птахів?

— Сьогодні ми дізнаємося чимало цікавого про лелек.

4. Розповідь з демонстрацією візуальних матеріалів.

Лелеку білого здавна люблять і шанують в Україні. Цей птах — символ поваги до батьків, сімейного благополуччя, щастя, любові до Батьківщини. Лелека в українців — святий. В народному уявленні він символізує працю і відданість. За повір'ям, село, в якому є хоч одне лелече гніздо, вважається застрахованим від «великої тучі з бурею», а двір, що вподобали лелеки, — щасливим. Селяни вірили, що в дім, на якому з'явилося гніздо цього птаха, прийде щастя і злагода, у сім'ї припиняться сварки, діти ростимуть здоровими і не хворітимуть. Село, в якому поселилося багато лелек, могло розраховувати на багатий врожай і не боятися посухи.

Україна — край, який здавна називали лелечим. Можливо тому, що на солом'яних стріхах наших предків любили мстити свої гнізда лелеки.

У нашій країні лелеки гніздяться майже по всій території, крім південного сходу, Криму і високогір'я Карпат. Лелеки часто будують свої гнізда поруч із житлом людей, обираючи для цього дахи будинків, димарі, опори ліній електропередачі або дерева, що ростуть поблизу споруд.

Оселяються в таких місцях, звідки можна добре оглянути місцевість. Лелекам властиво утворювати гніздові колонії на деревах, де зосереджено десятки гнізд, але це буває вкрай рідко. Найпривабливішими для них є околиці ставків, річок або заболочені луки.

5. Перегляд відео.

Щоб учні могли поспостерігати, як гніздяться лелеки, можна продемонструвати відео за посиланням: <https://www.youtube.com/watch?v=vVuHVDk6bFs>.

6. Робота над оповіданням Василя Чухліба «Чи далеко до осені?» (с. 15–16).

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учителька / учитель виразно читає текст, діти слухають.

— Куди ви уявно перенеслися?

— Хто є дійовими особами оповідання? Якого віку діти? Як їх звати?

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— Чи знаєте ви, як по-іншому називають лелек? (*Бусол, бузьок, боцюн, гайстер, черногуз...*)

— Існує вислів «Лелека приніс». Що він означає? (*Народилася дитина.*)

- Підготовка до самостійного читання тексту учнями.

Учні читають слова і словосполучення на картках (або спроектовані на дошку).

лелека	дзьобата голова	полегшено зітхають
лелечиха	цибаті ноги	весело галасують
лелеченята	порожнє гніздо	враз знімаються

— Чим схожі й чим відрізняються слова першого стовпчика?

— Складіть речення зі словосполученнями другого стовпчика.

— Коли ви полегшено зітхаєте? А коли весело галасуєте?

— Послухайте вислови. Якими з них можна замінити словосполучення *враз знімаються*?

Несподівано злітають, раптово замовкають, зненацька полетіли, зібралися у зграю.

- Самостійне читання оповідання.
- Перевірка розуміння прочитаного.

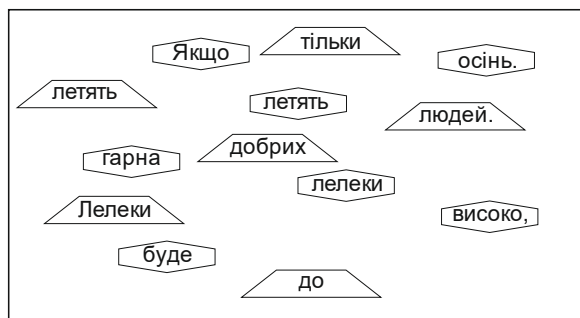
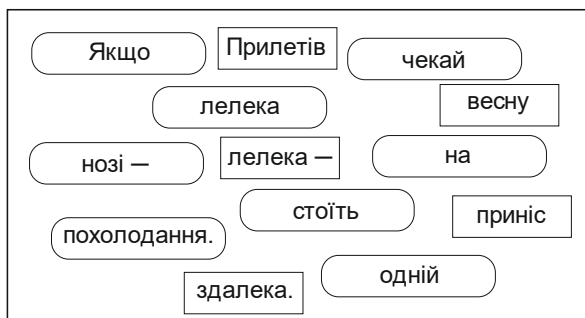
Учні виконують тестові завдання, подані в підручнику після тексту.

Правильні відповіді: 1 — б; 2 — б; 3 — а; 4 — а; 5 — б.

III. Заключна частина.

1. Складання народних прикмет.

Учні працюють у групах. Кожна група має картку зі словами, розміщеними на кольорових фігурах. Треба скласти народні прикмети зі слів на однакових фігурах. (*Якщо лелека стоїть на одній нозі — чекай похолодання. Прилетів лелека — приніс весну здалека. Якщо лелеки летять високо, буде гарна осінь. Лелеки летять тільки до добрих людей.*)

2. Рефлексія.

— Який твір ви читали на уроці?

— Це вірш, казка чи оповідання?

— Які народні прикмети про лелек ви запам'ятали?

Урок 14. Птахи збираються в дорогу. Василь Чухліб «Чи далеко до осені?». Зіставлення змісту твору та ілюстрацій (с. 15–16).

Мета. *Навчальна:* формувати в учнів навички правильного, виразного читання тексту, вчити розуміти текст, виділяти в ньому головне, аналізувати прочитане; формувати емоційно-оцінне ставлення до змісту твору. *Розвивальна:* розвивати вміння ділитися своїми враженнями про прочитане, бажання вивчати природу та традиції рідного краю. *Виховна:* виховувати вміння слухати, прищеплювати любов до праці, до природи, народних звичаїв та вірувань

Засоби навчання. Скринька, картки із зображенням лелеки, картки зі словами, картки «Слово дня», «Асоціативна павутинка».

Інтеграція. Соціальна, природнича, мистецька галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

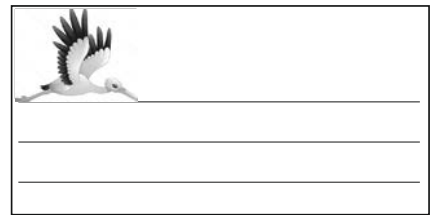
Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

Вправа «Чарівна скринька».

— Висловіть свої почуття, очікування й запишіть їх на картці. Покладіть свої картки у «чарівну скриньку». У кінці уроку перевірте, чи справдилися ваші очікування.

2. Кінезіологічна вправа «Лелека».

Цікава вправа, яка допоможе підняти настрій та розслабитися. Запропонуйте дітям стати та нахилити голову до лівого плеча.

Далі треба:

- витягнути руку (ніби дзьоб лелеки);
- почати малювати нею горизонтальну вісімку від центру зорового поля і вгору проти годинникової стрілки;
- очима треба пильно стежити за кожним рухом пальців.

Вправу виконувати повільно, по 3–4 рази кожною рукою.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821083448/https://naurok.com.ua/post/navchalna-kineziologiya-prosta-gimnastika-dlya-mozku>

3. Мовленнєва розминка.

Вправа «Подивись і повтори»:

- показати губами звуки «о», «е», «а», «у»;
- рухати язичком, наче маятником.

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми і завдань уроку.

— Відгадайте загадку.

На даху моєї хати	мишок, жабок полюбляє.
оселився птах цибатий.	Чемних діток іздалека
Довгий дзьоб і ноги має,	в кожен дім несе ... (лелека).

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821085639/http://korusno-znatu.in.ua/inshe/zagadky/zagadky-pro-leleku-dlya-ditej/>

— Які слова допомогли вам відгадати загадку?

— Пригадайте назву оповідання, яке ми читали на попередньому уроці. Як звали дітей? Яку поспівку вони промовляли?

— Сьогодні ми продовжимо роботу над оповіданням.

2. Робота над текстом.

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні працюють у групах. Читають почергово по одному абзацу. Визначають, з якою інтонацією треба читати репліки дітей.

- Вправа «Хвости».

Учителька / учитель читає початок речення, учні швидко його відшукують і читають повністю.

- Лелека, задерши дзьобату голову, ...
- Лелека і лелечиха ...

- Лелеченята, неохоче ...
- Кружляючи в повітрі, ...
- Смысловий аналіз тексту з елементами вибіркового читання.

— Хто жив на старому в'язі?

— Як називають звуки, що видають лелеки?

— Чим були заклопотані лелеки?

— Знайдіть і зачитайте, як птахи вчили лелеченят літати.

— Зачитайте репліки дітей. З якою інтонацією читатимете їх?

— Попрацюйте в парах. Прочитайте слова на картках. Обведіть ті з них, які характеризують дітей.

допитливі	зздрісні	ледачі	турботливі
галасливі	веселі	життєрадісні	байдужі

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

— Чи отримали діти відповідь на своє запитання?

— Доведіть свої міркування рядками тексту. Починайте висловлюватися за зразком: *Діти отримали / не отримали відповідь на своє запитання. Адже у тексті сказано, що ... . Отже, ...* (зробіть висновок).

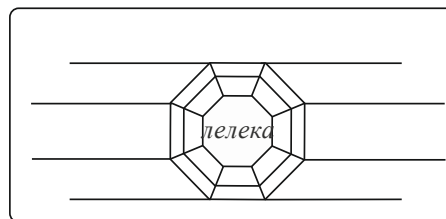
- Робота з ілюстраціями на с. 16.

Учні зіставляють малюнки зі змістом оповідання. Відшукують і зачитують речення, якими можна підписати малюнки.

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Учні працюють у групах. Заповнюють картки (на вибір) «Слово дня» або створюють «Асоціативну павутинку» зі словом *лелека*.

Слово: лелека	Слово дня
	Значення слова: _____
<i>Лелека (який?) злітає.</i>	Близькі за значенням слова: _____
<i>Лелека (що робить?) літає.</i>	Продовжити ланцюжок слів: _____
	_____

III. Заключна частина.

1. Заучування лічилки.

Летіла лелека,
летіла здалека,
та й сіла на хаті
зірки рахувати.
Не їла, не спала,

всю ніч рахувала,
а вдосвіта збилась.
Зоря покотилась,
упала додолу
та піжмурці в полу.

Варвара Гринько

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821093042/http://abetka.ukrlife.org/lichilki.html>

2. Рефлексія.

— Хто автор оповідання «Чи далеко до осені?»?

— Чому оповідання має такий заголовок?

— Які корисні поради ви можете дати своїм однокласникам?

— Звернімося до нашої «чарівної скриньки». Чи здійснилися ваші очікування?

- Мене вразило...
- Мені запам'яталося...
- Мені сподобалося / не сподобалося...

Урок 15. Урок позакласного читання. Тема «Осінь щедра, осінь золотава».

Мета. *Навчальна:* зацікавлювати учнів красою рідної природи, особливостями рослинного та тваринного світу восени; збагачувати словниковий запас. *Розвивальна:* розвивати мислення, зв'язне мовлення, пам'ять. *Виховна:* виховувати любов до природи.

Засоби навчання. Картки для заучування скоромовки, картки зі словами, збірки творів про осінь.

Інтеграція. Соціальна, природнича галузі.

Тип уроку. Закріплення вивченого матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Нумо, діти, до роботи!
Для навчання час настав.

Наберімося охоти
до потрібних добрих справ.

— Девіз нашого уроку:

Не просто слухати, а чути.
Не просто дивитись, а бачити.

Не просто відповідати, а міркувати.
Дружно й плідно працювати.

II. Мовленнєва розминка.

1. Розучування скоромовки з допомогою мнемотехніки.

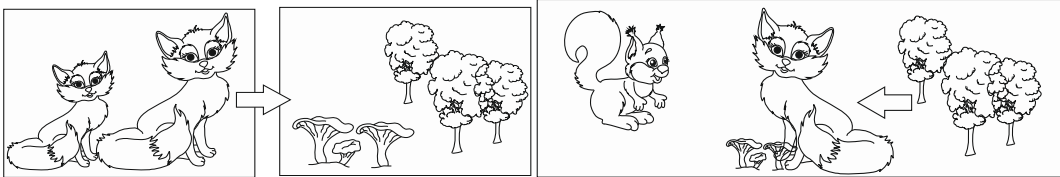
Лис малий і більший лис
по гриби ходили в ліс.

Заздрить білка в лісі лису:
лис лисички несе з лісу.

Леонід Кулиш-Зіньків

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200702032827/http://abetka.ukrlife.org/friend.htm>

— Послухайте скоромовку. Розгляньте малюнки. Відтворіть за ними скоромовку.

2. Вправа на формування швидкої реакції на слово.

У кожного учня картка з надрукованими рядками слів.

— Знайдіть два однакові слова в кожному рядку. Покладіть на них цеглинки LEGO.

МИВ	ЛИВ	МИВ	МИВ	ЛИВ	МИВ
коса	коса	коза	коса	коса	коза
сам	сом	сом	сам	сом	сом

III. Повідомлення теми і мети уроку.

— Відгадайте загадку.

У садках, гаях блукає,
жовті шати одягає.

Золотисту стелить постіль —
жде сестрицю білу в гості. (*Осінь*)

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821095734/http://zagadki.org.ua/ua/riddles/kids/p10/>

— Ще трохи теплих днів, але вже повільно крокує до нас справжня осінь. І не помітимо, як кольорове листя почне шарудіти під ногами. Ми стаємо більш замріяними чи замисленими... Після школи гуляємо, малюємо і трішки сумуємо, що на календарі, як не як, вже не літо. В такому настрої приємно вмотитися у затишному куточку — вдома чи в бібліотеці — і провести час з хорошою книжкою. Правда ж? Я дібрала / дібрав для вас повнісінький кошик книжок.

IV. Робота над виставкою збірок творів про осінь.

Для виставки можна представити поетичні збірки А. Качана, Н. Забіли, К. Перелісної, Л. Костенко, І. Кульської, творів О. Копиленка, В. Чухліба, В. Сухомлинського тощо.

Учителька / учитель пропонує розглянути збірки творів для молодших школярів, коротко коментує.

- Качан Анатолій. Листи з осіннього саду : лірика, ігр. поезія. — К.: Веселка, 2012. — 64 с.: іл., портр.

- Листячко на павутинні. Осінь / Упоряд. С. Гордієнко; ілюстр. М. Заремби; оформл. Н. Гордієнко. — Х.: Ранок-НТ, 2010. — 60 с. : іл. — (Пори року).
- Ховартс, Хейді. В гостях у бабусі й дідуся : історія про те, як Ведмедик цікаво та корисно провів час : кн. для читання разом із дітьми / пер. з англ., іл. Д. Ховартс. — Харків : Віват : Pelican, 2015. — 35 с. : іл. — (Ведмежі історії).

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу.

1. Самостійне читання творів про осінь.

Учні працюють у групах. Кожна група — над однією збіркою. Розглядають обкладинку, ознайомлюються з титульною сторінкою, перечитують анотацію, роздивляються ілюстрації. Кожен учасник групи читає один із творів. Якщо твір великий, читають почергово.

Якщо вчителька / вчитель не мають можливості організувати роботу з книгами, можна роздрукувати вірші, запропоновані в додатку до уроку.

2. Читання творів уголос.

3. Презентація книг / творів, які учні підготували самостійно.

VI. Підсумок уроку.

— Що нового дізналися ви на сьогоднішньому уроці? Які твори про осінь запам'ятали? Хто їх автори? Які почуття викликають ці твори? Чого навчають нас твори про природу?

Додаток до уроку

ОСІНЬ

... Осінь на узліссі
фарби розбавляла,
пензликом легенько
листя фарбувала.
Вже руда ліщина,
пожовтіли клени.

В пурпурі осіннім
тільки дуб зелений.
Утішає ясен:
— Не сумуй за літом!
Геть усі діброви
в золото одіто.

Петро Осадчук

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821100414/http://www.megaznaika.com.ua/lyrics/osin-petro-osadchuk/>

ОСІНЬ

Коли вона загляне в сад —
налється соком виноград,
і різні яблука ренет
солодкі стануть, наче мед.
Коли огляне баштани —
надмуться гордо кавуни,
і запишається в хустках

товста капуста на грядках.
Як помандрує по гаях
з чарівним пензлем у руках, —
все розмалює на путі,
берези стануть золоті!
І ми їй уклінно просим:
— Заходь у гості, щедра осінь!

Інна Кульська

Джерело: https://web.archive.org/web/20200821111958/http://ditky.info/publ/pori_roku/i_kulska_osin/9-1-0-169

ЖОВКНУТЬ ТРАВИ В ПОЛІ...

Жовкнуть трави в полі,
квіти у ліску.
Облітає листя
із дерев в садку.
Сумно вітер висе,
гілочки лама.

Плачуть хмари сиві —
сонечка нема.
І пташок не чути
в полі і садках.
Листячко зів'яле
мокне на стежках.

Катерина Перелісна

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821112204/https://mala.storinka.org/osinni-virshi-katerini-perelisko.html>

Урок 16. Як поети передають красу доквілля. Тетяна Корольова «Барвіста осінь». Створення тематичної «стіни слів» (с. 17).

Мета. *Навчальна:* формувати навички свідомого виразного читання, вчити розкривати характерні ознаки осені, підвищувати рівень мотивації учнів до навчання. *Розвивальна:* розвивати та прищеплювати навички бачення і відчуття краси осінньої природи. *Виховна:* виховувати вміння слухати, почуття прекрасного, дбайливе ставлення до природи.

Засоби навчання. Листочки-стікери, аркуші, маркери, картки з текстом, цеглинки LEGO.

Інтеграція. Природнича галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

- Вправа «Мій друг».

Діти стають у коло, по черзі називають риси характеру, якими наділені друг / подруга, підходять до нього / неї, беруть за руку і виводять на середину кола. Той, кого вибрали, виводить свого друга / подругу і т. д. Може трапитися так, що якусь дитину не вибере ніхто, тоді вчителька / вчитель бере за руку цю дитину, називає її позитивну рису характеру і стає разом із нею в коло. Так усі діти разом з педагогом створюють велике коло друзів.

— Подивіться, яке велике коло утворилося, і в ньому опинились усі ми. Отже, всі ми — друзі. Поплескаймо в долоні одне одному.

2. Пальчикова гра «Осінь».

Запропонуйте дітям виконати вправи, візуалізуючи висловлювання про осінь з допомогою пальчиків.

«Повіяв осінній прохолодний вітерець ...» (*подути на пальці рук*).

«Закружляло листя і полетіло з дерев на землю...»

(*поворушити пальчиками, опустити ручки вниз*).

«По листочках застукав дощик: кап-кап-кап...» (*постукати пальчиками по парті*).

«За ним забив град ...» (*постукати кулачками по парті*).

«Потім сніг припорошив ...» (*зробити плавні рухи вперед-назад*).

«І накрив їх сніговою ковдрою ...» (*притиснути руки до парті долонями вниз*).

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821113457/https://naurok.com.ua/post/osin-5-tizhden-nush-dodatkovi-materiali-ta-rekomendaci>

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

- Гра «Дешифрувальник».

	а	б	в	г	ґ
1	в	р	ь	т	п
2	е	н	о	л	и
3	с	ж	і	а	д

Коди слів: 1а, 2а, 1б, 2а, 3а, 2а, 2б, 1в; 3б, 2в, 1а, 1г, 2а, 2б, 1в;

2г, 2г, 3а, 1г, 2в, 1г, 3г, 3г;

2в, 3а, 3в, 2б, 1в.

Учні працюють у групах. Розшифровують слова *вересень, жовтень, листопад, осінь*.

- Повідомлення теми уроку.

— Що вам відомо про осінь? (*Ластівки, гуси, журавлі летять у теплі краї. Ворони, синиці перелітають з лісу в міста і села до людських осель, де більше корму. Заєць змінює колір шерсті із сірого на білий, готуючись до зими. Білки, їжаки запасають продукти на зиму. Ведмеді впадають у сплячку. Листяні дерева змінюють колір листочків.*)

2. Робота над віршем Тетяни Корольової «Барвіста осінь».

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учителька / учитель виразно читає вірш, учні уважно слухають / слідкують.

— Яку картину ви уявили, слухаючи вірш?

— Скільки дійових осіб у вірші? Назвіть їх. Це істоти чи неістоти?

— Що дарує осінь?

- Як, на вашу думку, поетеса ставиться до осені?
- Поміркуйте і скажіть, що з описаного можна побачити, а що почути.
- Як ви гадаєте, чому авторка вживала такі вислови: *дощик дрібно плаче; клен горить-палає; дарує нам осінь; верби жовті коси?* Чи може таке бути насправді?

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— Знайдіть і зачитайте слова, які вам незрозумілі.

- *Жовтогарячий* — жовтий з червонуватим відтінком, колір апельсина, моркви; оранжевий.
- *Багрянний* — густо-червоний, пурпуровий.
- *Буяння* — пишне, розкішне розростання.
- *Просинь* — частина синього простору неба, яку видно в розриві між хмарами, у тумані; синюватий відтінок.

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні читають вірш почергово по 4 рядочки з сусідом / сусідкою по парті.

- Гра «Актори».

— Прочитайте вірш із захопленням / зі здивуванням.

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

Вправа «Мікрофон».

— Продовжте речення: «Найбільше зачаровує мене восени...».

- Створення «осінньої стіни слів».

Учні працюють у групах. Кожна група складає свою «стіну слів». Представники груп презентують свої напрацювання.

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Самостійне мовчазне читання тексту Василя Сухомлинського «Осінь принесла золотисті стрічки» на картках.

— Складіть і поставте одне одному запитання за змістом тексту.

— Що спільного, а що відмінного у вірші Тетяни Корольової «Барвіста осінь» та оповіданні Василя Сухомлинського «Осінь принесла золотисті стрічки»?

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

— Осінь викликає у людей різні почуття — від суму до захоплення. Спробуймо подискутувати.

Дискусійна сітка Елвермана, або «паутинка» дискусії.

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Так, можна, бо восени все навколо стає золотим, можна ходити по гриби...	Чи можна любити осінь?	Ні, не можна, бо восени холодно, часто йдуть дощі, природа сумує, скоро зникнуть комашки, квіти...

ВИСНОВОК.

2. Вправа-підсумок «Осіннє побажання».

У кожного з учнів листочок-стікер. На ньому вони пишуть побажання іншим учням.

Додаток до уроку

Осінь принесла золотисті стрічки

Ростуть над ставком дві берези. Стрункі, високі, білорі. Опустили свої зелені коси. Віє вітер, розчісує їх. Тихо шелестять листям берези. То вони про щось розмовляють.

Однієї ночі стало холодно. На траві заблищали білі кристалики льоду. Прийшла до беріз осінь. Принесла їм золотисті стрічки. Вплели берези стрічки в зелені коси. Зійшло сонце. Розтопило кристалики льоду. Подивилося сонце на берези й не впізнало їх — у зелених косах золоті стрічки.

Сміється сонечко, а берези сумують. (*Василь Сухомлинський*)

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821113843/http://megaznaika.com.ua/kazka/osin-prynesla-zoloty-strichky-vasyl-suhomlynskyj/>

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учителька / учитель виразно читає текст (перші три абзаци), діти уважно слухають / слідкують.

— Від чийого імені ведеться розповідь?

— Що, на вашу думку, відбуватиметься далі?

Учителька / учитель читає текст до кінця, учні з'ясовують, чиї передбачення справдилися.

- Вправа «Хвости».

Учителька / учитель читає початок речення, учні швидко його відшукують і читають повністю.

- Посеред галявини...
- Придивився пильніше ...
- І швидко висипала...
- Злетіла і подалася...
- Він мовчазний...

- Вправа «Хто швидше?».

— Знайдіть і прочитайте речення, у яких ужиті слова, спроектовані на екран.

Слова: *чимала, блискітки, зажурую, кореневищами.*

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Вправа «Кидок — засічка».

За командою «кидок» всі одночасно починають читати текст (напівголосно). За командою «засічка» зупиняються й олівцем відзначають останнє прочитане ними слово. Потім знову за командою «кидок» читають текст від початку.

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

— Де й коли відбувалися події? (*У лісі восени.*)

— Як ви гадаєте, автор бачив, що робила сойка з жолудями, чи прочитав про це? (*Автор сам спостерігав за діями сойки.*)

— Що автор називає золотими блискітками? (*Жолуді.*)

— Чому, на вашу думку, сойка бере не всі жолуді?

- Підготовка до переказу тексту.

— Знайдіть частину тексту, в якій розповідається, як сойка збирає жолуді. Перечитайте її упівголоса.

— Згорніть підручники й перекажіть одне одному цю частину.

III. Заключна частина.

1. Віконце для допитливих «Цікавинки про сойку».

П'ятеро пташенят сойки можуть за день з'їсти близько 1100 комах, що за 20 днів перебування в гнізді становить понад 20 тисяч. Батьки, не шкодуючи сил, доставляють своїм малюкам всіляких шкідників лісів і полів, і за сезон загальна маса з'їденого пташенятами корму досягає близько 4,5 кг.

Сойки належать до числа пернатих шанувальників «мурашиних купань». Присівши на підходящий мурашник або мурашину стежку, птах розправляє крила і дозволяє кохам вільно розгулювати по своєму тілу. У процесі «купання» сойка чавить дзьобом мурах і змащує їх соками шкіру на крилах.

Кожні 5–6 років численні зграї сойок здійснюють міграції територією Центральної Європи, долаючи за день від 10 до 60 км. У 1955 р. над одним німецьким містечком пролетіло близько 6500 сойок.

У дзьобі й волі сойки поміщається до 12 великих насінин або горішків.

Джерело: https://web.archive.org/web/20200821115100/http://pematidruzi.org.ua/dyvovyzhna_soyka.html

2. Рефлексія.

— Які враження у вас від уроку?

— Що нового ви дізналися?

— Де і як ці знання можна застосувати?

Урок 18. Сойка готується до зими. Володимир Титаренко «Сойчині жолуді». Добір інших заголовків до тексту (с. 18–19).

Мета. *Навчальна:* поглибити уявлення школярів про осінні зміни в природі; удосконалювати читацькі навички; навчати переказувати, зіставляти зміст створених словом картин із картинами природи. *Розвивальна:* розвивати мислення, зв'язне мовлення, пам'ять. *Виховна:* виховувати любов до природи.

Засоби навчання. Паперові листочки, картки з таблицями Шульте, цеглинки LEGO, картки для гри «Розмісти за порядком», зображення дуба, жолудя, сойки.

Інтеграція. Природнича галузь.

Тип уроку. Закріплення вивченого матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

— Діти, розпочнімо урок з побажань: Доброго ранку, Оленко! Бажаю тобі вдалого дня. Діти висловлюють побажання одні одним.

2. Вправи для розвитку артикуляції.

- Подуйте на листочки як легенький вітерець, як сильний вітер.
- Як шелестить березовий гай?
- Як завиває вітер?
- Як капають дощові краплини?

3. Вправи на вдосконалення читацьких навичок.

- Читання скоромовки.

В темних сінях в день осінній
пахне сіном і насінням.

— Повільно і правильно прочитайте скоромовку. Про яку пору року говориться у ній? Читайте скоромовку, поступово нарощуючи темп. Під час читання у пришвидшеному темпі постарайтеся прочитати на одному диханні.

- Робота з таблицею Шульте.

15	6	16	9	14
10	8	20	24	2
18	22	1	21	3
25	19	5	13	23
4	17	7	11	12

л	с	ш	к	я
и	о	и	р	л
с	й	ш	и	и
т	к	к	л	н
я	а	а	а	а

Учні спочатку відшуковують числа від 1 до 25 за таблицею Шульте, відтак працюють з таблицею, в якій «заховалися» слова (*листя, сойка, шишка, крила, ялина*).

II. Основна частина.

1. Повторення.

- Пригадайте, яке оповідання ми читали на попередньому уроці. Хто його автор?
- Сьогодні ми продовжимо роботу над твором, виконаємо чимало цікавих завдань.
- Скільки абзаців у тексті? (*Шість*.)
- З якого абзацу ви дізналися, коли і де відбувалися події? (*З першого*.)
- Про що йдеться у другому абзаці? (*Про те, як оповідач побачив біля дуба сойку*.)

2. Робота над текстом.

- Вибіркове читання.
- Чим найбільше вразила сойка автора?
- Чи пропадуть жолуді, які сойка під снігом не знайде?
- Що буде з жолудями, які сойка не знайшла?
- Як сойка садить дуби?
- Вправа «Чи є в оповіданні таке речення?».

Учителька / учитель зачитує речення, учні відшукують в тексті і сигналізують цеглинками LEGO (зелена — є таке речення, червона — немає).

- Сіла, покрутила голівкою (+).
- Вона не чіпала жолудів (-).
- Сойка найбільше вразила мене своєю посидючістю (-).
- Прикрила листям і знову полетіла до дуба (+).
- Гра «Розмісти за порядком».

Учні працюють у парах, виконують завдання на картках. Треба пронумерувати речення в такій послідовності, як описано події в оповіданні.

	Будь непомітним — і побачиш мешканців лісу.
	Золотий килим під дубом.
	Зажурився осінній ліс.
	Сойка збирає жолуді і складає у схованки.
	Настане весна — і жолуді проростуть.

Правильна послідовність: 1 — третє речення; 2 — перше; 3 — друге; 4 — четверте; 5 — п'яте.

- Переказ оповідання.

За правильно розміщеними реченнями (це план оповідання) учні переказують одне одному зміст.

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— В оповіданні є чимало слів, які допомагають нам краще уявити те, що побачив автор.

Відшукайте слова, які стосуються зображень.

Учителька / учитель демонструє зображення дуба, жолудів, сойки. Учні зачитують слова.

- Дуб: велетень, густа крона.
- Жолуді: золоті блискітки, найбільш дозрілі.
- Сойка: чимала пташка, непосидюща.

— Що означає слово *пересвідчувалася*? (*Переконувалася, упевнювалася.*)

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні читають оповідання по черзі по два речення із сусідом по парті. Ставлять запитання одні одним. Орієнтовно запитання можуть бути такими:

- Кого побачив автор на розлогій гілці?
- Яка пташка збирала жолуді в лісі?
- Яка пташка садить дуби в своєму лісі?
- Де автор спостерігав за сойкою?
- Чим вразила сойка автора?
- Добір власного заголовка.

— Попрацюйте в групах. Обговоріть, який інший заголовок можна дібрати до цього оповідання.

Орієнтовно відповідь може бути такою:

Ми дібрали заголовок «Сойка готується до зими». Дбайлива пташка робить запаси на зиму. Восени ховаються комахи, тому птахам бракує поживи. А взимку під сніговим покривалом не буде видно навіть жолудів. Тому доводиться збирати плоди дуба, робити багато схованок. Сойка дуже любить жолуді. А запаси допоможуть їй пережити голодну зиму.

III. Заключна частина.

1. Використання стратегії «РАФТ». Робота в парах.

Учні складають невеличкі висловлювання від імені обраного персонажа.

Роль — сойка. Аудиторія — учень / учениця. Формат — телефонний дзвінок. Тема — знайомство. Зразок міні-тексту.

Добрый день, (ім'я)! Вирішила зателефонувати і розповісти тобі про своє життя. Я — жвава пташка, вмію імітувати голоси багатьох тварин і звуки навколишнього середовища. Підгодовуй мене взимку, будь ласка. Сойка.

2. Рефлексія.

— Сьогодні на уроці я навчився / навчилася ... Ці знання мені будуть потрібні для ... На уроці я працював / працювала ...

Урок 19. У пригоді пізнаєш приятеля. Віктор Дубовик «Два приятелі». Гра-імпровізація за змістом твору (с. 19–20).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з жанром «літературна казка», удосконалювати навички свідомого виразного читання, вчити визначати персонажів твору. *Розвивальна:* розвивати зв'язне мовлення. *Виховна:* виховувати вміння слухати, прищеплювати навички доброти, дружньої підтримки.

Засоби навчання. Макет галявини, картки із зображенням грибів, картки з пірамідками складів, слів, картки для гри «Плутанка», картки з прислів'ями.

Інтеграція. Соціальна, природнича галузі.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

Вправа «Чарівні грибочки».

На дошці прикріплено макет лісової галявини (пожовкла травичка, де-не-де квіточка).

— Загадайте бажання на урок. Запишіть їх на зображеннях «чарівних грибочків» і прикріпіть на галявину. Нехай всі ваші бажання збудуться!

2. Фонетична зарядка.

— Дмухніть на кульбабку.

— Як квакає жабка?

— Як пищать пташенята?

3. Вправи на розвиток чіткості вимови.

Учитель називає ланцюжки слів, учні вголос повторюють, з'ясовують, чим подібні слова у ланцюжках, чим подібні ланцюжки.

гриб — грибок — грибочок — грибний

друг — дружок — дружочок — дружний

діти — дітки — діточки — дитячий

4. Вправи на розширення поля читання.

Учні в парах працюють з картками.

н . е	то . ді	го . сті
н . а	во . ни	дру . зі
т . а	ді . ти	гри . би
т . и	йо . му	зна . ють

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

Гра «Плутанка».

Учні вписують букви у відповідні клітинки, читають вислів «Два приятелі».

— Що означає слово *приятелі*? Чи є у вас приятелі?

— Сьогодні ми прочитаємо казку. Її написав Віктор Дубовик.

2. Підготовка до читання казки.

Промовляння чистомовок, поданих у підручнику на с. 19.

Відгадування загадки.

— Які слова допомогли вам відгадати загадку?

3. Робота над казкою «Два приятелі».

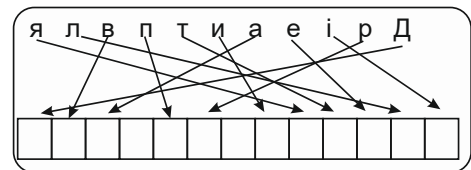
- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Комбіноване читання казки вчительською / вчителем (с. 19) та учнями (с. 20).

— Про кого йдеться в казці?

— Мухомор і Маслюк — це дійові особи (персонажі) казки.

— Чи траплялися вам незрозумілі слова? Які саме?

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Глиця — листя деяких дерев у вигляді голок, шпильок; хвоя.

Пихатий — зарозумілий, зазнайко, такий, що зверхньо ставиться до інших.

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Вправа «Бджілки». Самостійне напівголосне читання.

Вправа «Ти — мені, а я — тобі».

Учні працюють у парах, ставлять одне одному запитання за змістом казки.

Виконання завдання, поданого в підручнику (установити послідовність дій Мухомора і Маслюка).

- Вправа «Хто швидше».

— Хто швидше знайде речення, в яких є такі вислови:

- Побували друзі в гостях...
- Діти минули Мухомора...
- Жили собі в лісі...
- Мухомор живе ...

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

Вправа «Фантазер».

— Запропонуйте своє закінчення казки.

- Гра-імпровізація (інсценізація казки).
- Вправа «Мікрофон».

— Продовжте речення:

- Маслюка і Мухомора не можна назвати справжніми друзями, тому що...
- Щоб вони залишились друзями, потрібно...
- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Школярі мають на партах картки з прислів'ями про дружбу та товаришування. Учителька / учитель зачитує останнє слово з прислів'я, учні мають швидко його відшукати і зачитати повністю.

Дружба — велика сила.

Яку дружбу заведеш, таке й життя проведеш.

Нових друзів май, а старих не забувай.

Справжнього друга за гроші не купиш.

Друг не той, хто медом маже, а той, хто правду каже.

Дерево міцне корінням, а людина — друзями.

Людина без друзів, мов дерево без коріння.

Без вірного друга — велика туга.

III. Заключна частина.

1. Віконечко для допитливих.

- Грибні рекорди.

Важко повірити, але дуже великий білий гриб знайшли в Америці (штат Вісконсин) в 1985 році. Він важив 140 кг і мав в обхваті два метри.

У штаті Орегон знайдено грибницю, що займає площу 900 гектарів і важить кілька сотень тонн.

У Швейцарії виявили гриб у віці близько 1000 років — опеньок, розмірами 800x500 метрів. Його грибниця займає 35 гектарів площі швейцарського національного парку м. Офенпасс.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821115309/https://lady.tochka.net/ua/58589-gribnoy-sezon-11-interesnykh-faktov-o-gribakh/>

2. Рефлексія.

Вправа «Рюкзачок — м'ясорубка — візок».

Учні визначають, які знання їм знадобляться, над якою інформацією їм потрібно поміркувати, що, на їхню думку, можна покласти у візочок.

Урок 20. Підсумок за розділом «Вже осінь на порозі».

Мета. *Навчальна:* узагальнити знання учнів за прочитаним розділом, удосконалювати навички свідомого виразного читання. *Розвивальна:* розвивати пізнавальні інтереси, творчі здібності учнів, уміння узагальнювати, висловлювати оцінні судження. *Виховна:* виховувати любов до природи, бажання її берегти та пізнавати, дружні стосунки з однолітками.

Засоби навчання. Зображення грибів, листочків.

Інтеграція. Соціальна, природнича галузі.

Тип уроку. Закріплення вивченого матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

Сонце встало — запалало і дітей всіх привітало. — Доброго ранку, сонечко! — Доброго ранку, діточки! — Доброго ранку, квіточки! Хай цвіте лужок, і шумить гайок, і блищить ставок.	Хай щебечуть пташечки, повзають комашечки і сміються діточки! Доброго ранку всім! На уроці підсумковим треба добре працювати, щоб могли на запитання правильно відповідати.
--	--

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821115719/https://naurok.com.ua/virshiki-yakimi-mozhna-rozpochati-urok-14819.html>

2. Мовленнєва розминка.

- Дихальна вправа «Водолаз».

Вдих — через рот — 1-2-3.

Видих — через рот, вимовляти звуки [а-е-о-а-е-о].

- Дихальна вправа «П'ємо чай із блюдця».

Скласти губи в трубочку. Уявити, що в блюдечку гарячий чай, «сьорбати».

3. Удосконалення читацьких навичок.

За таблицями учні читають склади у рядках, стовпчиках з різним настроєм.

	а	о	у	е	и	і
кв	ква	кво	кву	кве	кви	кві
кр	кра	кро	кру	кре	кри	крі
кл	кла	кло	клу	кле	кли	клі

- Гра «Складовий аукціон».

Учителька / учитель називає склад, учні добирають слова з таким складом.

- Кре (крейда, креслити...)
- Кві (квіти, квітник...)
- Кло (клоун, клопотатися...)
- Кри (кричати, кривий...)
- Кла (класний, кластер...)
- Кво (квочка, кволий...)

4. Робота над скоромовкою.

Вправа «Дощик».

Бук бундючивсь перед дубом, тряс над дубом бурим чубом.	Дуб пригнув до чуба бука — буде букові наука.
--	--

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821115937/https://web.archive.org/web/20200821115937/http://abetka.ukrlife.org/skoromov.html>

Перед читанням варто з'ясувати значення слова *бундючивсь* (хизувався, величався).

II Основна частина.

1. Оголошення теми і завдань уроку. Мотивація навчальної діяльності.

— Ми закінчили вивчення розділу і сьогодні перевіримо набуті знання, вчитимемося використовувати їх на практиці та ще раз пригадаємо прекрасні твори українських поетів і письменників.

— Протягом уроку ви збиратимете листочки-нагороди за виконані завдання. А наприкінці уроку визначимо переможців.

2. Об'єднання дітей в групи-команди.

На дошці прикріплені зображення грибів. Учні вибирають по одному грибочку, об'єднуються у групи («Боровики», «Сироїжки» тощо).

3. Виконання завдань у групах.

- Вправа «Перевіряємо себе».

Кожна група заповнює таблицю.

Яку назву має розділ?	
Скільки творів у цьому розділі?	
Скільки віршів?	
Скільки прозових творів?	

- Вправа «Літературний бутерброд».

Для кожної групи підготовлені картки з прізвищами авторів і назвами творів. Діти складають з них «бутерброди». Зачитують утворені пари.

— Що таке бутерброд? (*Коли на булку, батон, хліб кладуть, наприклад, сир, ковбаску...*)

— А ми сьогодні теж спробуємо приготувати бутерброди, але не з продуктів. Ми готуватимемо «літературні бутерброди».

Скласти бутерброд, у якому прізвище автора / авторки «накласти» на назву його / її твору.

- Вправа «Фантазери».

— Пригадайте казку Віктора Дубовика «Два приятелі». Пофантазуйте, що було б, якби Маслюк не заховався.

- Вправа «Зірковий час».

Потрібно за одну хвилину скласти і записати якомога більше слів з букв слова *листопад* (падолист, лист, лад, пост, стоп, пасти, стадо, ...).

- Літературний ринг «Чи уважні ви читачі?» (З якого твору рядки?)
  - Лелеко, лелеко, до осені далеко? (*За Василем Чухлібом «Чи далеко до осені?»*)
  - Човником гоїдається у калюжі лист. (*Наталія Карпенко «Осінь розважається»*)
  - Бояться Осені пташки. (*За Василем Сухомлинським «Як починається осінь»*)
  - Побували друзі в гостях та й повертаються додому. (*Віктор Дубовик «Два приятелі»*)
  - Осінній дощик дрібно плаче... (*Тетяна Корольова «Барвіста осінь»*)
  - Отак без спочинку трудилася, збираючи жолуді й розносячи їх по схованках. (*За Володимиром Титаренком «Сойчині жолуді»*)

4. Щоденні 5. «Читаю для себе».

Учні вибирають у класній бібліотечці книги, журнали, в яких є твори на осінню тематику, читають, готують рекламу твору.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

— Чи цікавим був наш урок? Що найбільше сподобалося? Що запам'яталося?

2. Вправа «Продовж речення».

— Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася...

— Найбільше мене зацікавило...

— Я запам'ятав / запам'ятала...

— Сьогодні на уроці я повторив / повторила ...

— Найбільше мені сподобалось ...

— Завершую урок з ... настроєм...

Урок 21. Урок позакласного читання. Тема «У світі загадок».

Мета. *Навчальна:* ознайомлювати учнів із загадками; вчити визначати головний зміст загадок; показати на прикладі загадок красу рідного слова. *Розвивальна:* розвивати увагу, кмітливість. *Виховна:* виховувати пізнавальні інтереси.

Засоби навчання. Виставка книг і журналів, картки з послідовністю проведення дослідження, паперові долоньки.

Інтеграція. Соціальна, галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Емоційне налаштування.**

Знову день почався, діти.

Тож пора нам починати.

Всі зібрались на урок.

Кличе в подорож дзвінок.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200823122514/https://krvuzedyt.krinedu.com/ru/article/dzvonik-kliche-na-urok-organizatsiini-moment-urok.html>

2. Розвиток мовно-слухової уваги.

Школярі слухають ланцюжки слів, визначають «зайве» в кожному з них, пояснюють, чому саме це слово зайве. Повторюють ланцюжок без вилученого слова.

Качка — качка — качка — казка — качка.

Корова — корова — корона — корова — корова.

Спина — стіна — стіна — стіна — стіна.

Лапки — шапки — лапки — лапки — лапки.

3. Розвиток артикуляції.

Промовляння складів, чистомовок, скоромовки.

ро-ло

ру-лу

ла-ра

ле-ре

ли-ри

рі-лі

ря-ля

льо-рьо

Ра-ра-ра — у дворі весела гра.

Ру-ру-ру — ми продовжуємо гру.

Ло-ло-ло — всі дороги замело.

Лі-лі-лі — звірі ходять по землі.

II. Основна частина.**1. Повідомлення теми і мети уроку.**

Робота з виставкою книг і журналів.

Учителька / учитель пропонує учням переглянути виставлені збірки загадок, дитячі журнали, у яких є загадки.

— Які книги, журнали з виставки вам сподобалися? Які з них ілюстровані?

— Що міститься у книгах? (*Загадки.*) Отже, це збірки загадок.

— Ви переглядали журнали. Чи бачили в них загадки?

— Ви любите відгадувати загадки? Сьогодні наш урок присвячений загадкам.

2. Проведення дослідження.

— Попрацюйте в групах. Проведіть дослідження «Що таке загадка?»

Крок 1. Від якого слова утворилося слово *загадка*?

а) гадати;

б) придумувати.

Крок 2. Які за обсягом загадки?

а) великі;

б) невеликі.

Крок 3. У загадках предмет названо чи описано?

а) названо;

б) описано.

Крок 4. Зробіть висновок, уписавши пропущені слова.

Загадка — це _____ за обсягом твір, у якому _____ предмет.

Слово *загадка* походить від слова _____, що означає *думати, міркувати*.

— Що, на вашу думку, передає загадка? (*Багатство нашої мови, красу слова.*)

— Навіщо треба вчитися відгадувати загадки? (*Щоб бути кмітливим, уважним, спостережливим, збагачувати своє мовлення.*)

— Як ви гадаєте, хто складає загадки? (*Є народні й авторські загадки.*)

3. Проблема ситуація.

— Що потрібно робити, щоб відгадати загадку? (*Уважно її послухати чи прочитати, уявити, який предмет може мати описані ознаки...*)

— Послухайте загадку, складену Грицьком Бойком.

Дерев'яний та довгенький,
маю носик я гостренький.

Учні називають слова-відгадки, як правило, часто згадується слово *Буратіно*.

— А тепер дослухайте продовження цієї загадки.

На білому слід лишаю
і всіх діток потішаю. (*Олівець*)

— Чи правильними були припущення тих дітей, що назвали слово *Буратіно*?

— Отож, пам'ятайте, що загадку завжди треба дослухати / дочитати до кінця.

4. Робота зі збірками загадок.

Учні працюють у групах. Кожна група вибирає собі збірку чи журнал. Почергово загадують загадки (на певну тематику, народні або авторські).

Можна провести змагання між групами: хто прочитає і відгадає більше загадок.

5. Конкурс на кращого відгадувача загадок.

Учителька / учитель читає загадки, а школярі записують відгадки. Переможе той, хто запише більше правильних відгадок.

6. Складання загадок.

Учні працюють у групах. Кожна група обирає якийсь предмет шкільного приладдя, колективно складають загадку. Загадують її іншим групам.

III. Заключна частина.

Рефлексійна вправа «Долонька».

Учні роблять помітки на паперових долоньках.

Великий палець — «Мій настрій», вказівний палець — «Що цікавого я вивчив / вивчила сьогодні?», середній — «Що було важко?», підмізничний — «Мені не сподобалося сьогодні», мізинець — «Що я хотів / хотіла б ще вивчити? Що мені було б цікаво?»

Україна — рідний край

Урок 22. Батьківщина, як мама, одна. Анатолій Камінчук «Це моя Україна». Вивчення вірша напам'ять (с. 21).

Мета. *Навчальна:* удосконалювати вміння дітей працювати з поетичними творами, вчити бачити в рядках віршів красу і велич Батьківщини; розширити знання дітей про цінності українців; збагачувати словниковий запас. *Розвивальна:* розвивати навички читання, зв'язне мовлення, мислення, пізнавальні інтереси учнів, вміння працювати в групах, самостійно. *Виховна:* прищеплювати почуття національної свідомості, гідності, любові до рідного краю, Батьківщини.

Засоби навчання. Ілюстративний матеріал, таблиця складів, картки для складання прислів'їв, картки з акровіршем.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

Діти стають у коло.

— Поміняйтеся місцями ті, хто сьогодні, йдучи до школи, віталися зі знайомими. А тепер ті, хто бачив птахів; хто йшов до школи з веселим настроєм; хто любить шоколад; хто має домашніх тварин; хто має справжніх друзів; у кого сьогодні день народження.

2. Вправи на розвиток артикуляції.

Вимова йотованих голосних на одному зв'язному звучанні. Схема: вдих, пауза, швидкий вдих, вимова *ї-ю-я-є* (вдих); *ю-є-я-ї* (вдих); *я-ю-є-ї* (вдих); *є-ї-ю-я* (вдих).

3. Вправління у швидкому прочитуванні пар складів за складовою таблицею.

	а — я	у — ю	е — є
л	ла — ля	лу — лю	ле — ле
н	на — ня	ну — ню	не — не
с	са — ся	су — сю	се — се
т	та — тя	ту — тю	те — те

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

Учні читають акровірш, спроектований на дошку або роздрукований на картках.

У світах піснями славна,

Краєм жита зветься здавна.

Розцвіла калина в лузі,

А народ міцніє в русі,

Їдьте в гості, любі друзі!

Нас планета всіх єдна,

А Вітчизна в нас — одна!

Василь Довжик

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821120343/http://doshkolenok.kiev.ua/skazki-legendy/405-akrovirshi.html>

— Сьогодні ми розпочинаємо вивчати новий розділ. Прочитайте його назву.

— Як ви думаєте, про кого та про що йтиметься у творах?

2. Робота з підручником (с. 21).

- Вправа «Розсипанка».

— Утворіть слова з поданих груп складів. (*Україна, Батьківщина, Вітчизна.*) Що об'єднує ці слова?

— Що вам відомо про Україну?

3. Віртуальна мандрівка Україною.

Учні переглядають презентацію. Учителька / учитель коментують.

Україна — відносно молода держава, проте має довгу та драматичну історію. До здобуття незалежності в 1991 році Україна почергово входила до складу кількох великих держав.

У нас є корисні копалини, родюча земля, розумні люди.

Зараз про Україну знають у всьому світі завдяки нашим землякам — спортсменам, діячам науки та мистецтва. У 2012 році в нашій країні було проведено чемпіонат Європи з футболу Євро-2012,

а в 2005 та 2017 роках — пісенний конкурс Євробачення. Це дало можливість туристам з усієї Європи відвідати нашу країну та ближче ознайомитися з нашими традиціями. Україна зміцнює зв'язки з іншими державами.

4. Робота над віршем Анатолія Камінчука «Це моя Україна».

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

— Послухайте пісню Миколи Ведмедері на слова Анатолія Камінчука «Це моя Україна». Перевірте, чи уважно ви слухали. Дайте відповіді на запитання.

Діти за QR-кодом, уміщеним у підручнику, прослуховують пісню.

— Як називається наша Батьківщина?

— Які рослини згадуються в пісні?

— З ким порівнюють її неповторність?

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Учні самостійно напівголосно читають вірш.

— З ким автор порівнює Батьківщину?

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

— Прочитайте виділене речення. Ви погоджуєтеся з цією думкою? Висловлюйте свої міркування за зразком, поданим у підручнику.

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— Доберіть слова, близькі за значенням до слова *Україна*.

— Наш мудрий народ склав безліч влучних приказок та прислів'їв про Україну. Прочитайте прислів'я, подані в підручнику.

— Чи відомі вам інші прислів'я та приказки про Україну? Які саме?

— Попрацюйте в групах. Складіть прислів'я за кольоровими підказками.

За морем	без Вітчизни,	немає	сумно.
За рідним	тепліше,	як соловей	України.
Без верби	краєм	та вдома	без пісні.
Людина	і калини	і в небі	миліше.

Учні складають прислів'я: *За морем тепліше, та вдома миліше. За рідним краєм і в небі сумно. Без верби і калини немає України. Людина без Вітчизни, як соловей без пісні.*

- Заучування вірша напам'ять.

III. Заключна частина.

1. Вправа «Сенкан».

Скласти сенкан на тему «Україна»

Учителька / учитель нагадує, що сенкан — це вірш, який складається з п'яти рядків.

1. Перший рядок — тема (слово — назва предмета).

2. Другий рядок — опис теми (два слова, які називають ознаки цього предмета).

3. Третій рядок — називає дії, пов'язані з темою (три слова, які називають дії предмета).

4. Четвертий рядок — фраза, переважно з чотирьох слів, висловлює ставлення до теми, почуття.

5. П'ятий рядок — висновок (одне слово, близьке за значенням до слова першого рядка).

Зразок:

Україна.

Рідна, незалежна.

Зростаєш, кріпнеш, розквітаєш.

Ти мене змалечку плекаєш.

Батьківщино!

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821120945/https://znanija.com/task/20477935>

2. Рефлексія.

Урок 23. Символи нашої держави. Наталка Поклад «Прапор». Робота над виразним читанням вірша (с. 22).

Мета. *Навчальна:* вдосконалювати навички читання поетичних творів. *Розвивальна:* розвивати образне й критичне мислення, пам'ять, уміння порівнювати, зіставляти малюнки й речення. *Виховна:* виховувати бажання вчитися, шанобливе ставлення до державних символів України.

Засоби навчання. «Чарівні окуляри», таблиця складів, картки з прислів'ями.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування. Гра в колі «Чарівні окуляри».

— Одягніть «чарівні» окуляри й назвіть учня / ученицю, що стоїть праворуч, пестливим, теплим, ніжним іменем та додайте добре слово про нього / неї: «О, як нам пощастило, що маємо Іринку / Олега в класі. Вона / він пречудово співає / гарно грає у футбол» тощо. А тепер передавайте одне одному «чарівні» окуляри, називаючи при цьому свого сусіда / сусідку ліворуч також пестливим, теплим, ніжним іменем. Далі передайте окуляри наступному учневі / учениці, що має продовжити гру.

2. Мовленнєва розминка.

- Артикуляційна зарядка.

Вправа «Трубочка». Висунути широкий язик. Його бокові краї завернути вгору. Подмухати в отриману трубочку. Виконувати у повільному темпі 10–15 разів.

Вправа «Годинник». Висунути вузький язик. Тягнутися язиком поперемінно праворуч-ліворуч. Рухати язиком з куточка рота в повільному темпі під лічбу. Виконати 10–15 разів.

Вправа «Конячка». Присмоктати язик до піднебіння, клацнути язиком. Клацати повільно, сильно. Розтягувати під'язикову зв'язку. Виконати 10–15 разів.

Вправа «Грибок». Відкрити рот. Присмоктати язик до піднебіння. Не відриваючи язик від піднебіння, сильно відтягнути вниз нижню щелепу. Виконати 10–15 разів. На відміну від вправи «Конячка», язик не має відриватися від піднебіння.

Вправа «Гойдалка». Висунути вузький язик. Тягнутися язиком почергово спочатку до носа, потім до підборіддя. Рот при цьому не закривати. Виконати під лічбу 10–15 разів.

За матеріалом: <https://web.archive.org/web/20200821150031/http://www.logopedia.com.ua/skarbnichka-porad-dlia-batk-v/artikulatc-ina-g-mnastika.html>

II. Основна частина.

1. Розчитування за складовими таблицями.

	а — я	у — ю	о —ьо
р	ра — ря	ру — рю	ро — рьо
пр	пра — пря	пру — прю	про — прьо
спр	спра — спря	спру — спрю	спро — спрьо

2. Вправа «Букви заблукали».

Уставити букви, прочитати прислів'я.

Пр..п..р цінууй, г..рб оберігай – К..нст..туції з..к..ни пам'ятай.

3. Роз'єднати слова і прочитати прислів'я (підручник, с.22).

— Поясніть, як ви розумієте це прислів'я.

4. Робота над віршем Н. Поклад «Прапор».

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

— Послухайте вірш Наталки Поклад за QR-кодом у підручнику (с. 22).

— Коли відзначають День Державного Прапора?

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Читання вірша учнями самостійно. Визначення логічних наголосів.

- Робота за сюжетним малюнком, поданим у підручнику.

— Кого ви бачите на малюнку? (*Хлопчика в національному вбранні.*) Як його зобразили художники? (*У хлопчика гарний настрій. В одній руці він тримає прапор, в іншій — булаву. Хлопчик, мабуть, іде на свято.*)

— Які рослини зображено? (*Пшеницю, соняшники, ромашки.*) Чи згадуються ці рослини у вірші? (*Ні. Але соняшники й колосся нагадують жовту барву на прапорі.*)

— Уявіть, що ви зустрілися з цим хлопчиком. Про що ви запитали б у нього? Що розказали б йому про святкування Дня прапора у нашому місті / селі?

- Вправа «Бджілки».

Самостійне напівголосне читання вірша.

— Що символізують кольори на прапорі?

- Формування навичок виразного читання.

Учителька / учитель звертає увагу учні на те, що у вірші кілька разів трапляються тире. Пояснює, що під час читання треба робити велику паузу.

— Прочитайте виділені рядки. Виберіть почуття, з якими потрібно їх читати: гордість, смуток, гнів, повага, здивування, захоплення.

Учні вправляються у читанні вірша.

— Попрацюйте в парах. Почергово читайте по 4 рядки вірша. Не забувайте робити короткі паузи там, де стоять коми, довгі — там, де є тире, крапка з комою.

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— Пригадайте прислів'я, які ви читали на початку уроку.

— Прочитайте прислів'я, вміщені у підручнику. Запам'ятайте їх. Уживайте у своєму мовленні.

5. *Розширення знань про Державний Прапор України.*

Учні читають цікавинку в підручнику.

Переглядають відео «Історія державного прапора»

(<https://www.youtube.com/watch?v=0UTX00-hmWI>) або «Прапор — символ України»

(<https://www.youtube.com/watch?v=EDq0d4ZMmMU>).

6. *Щоденні 5. «Читаю для когось».*

— Прочитайте текст на картках.

ДЕНЬ ДЕРЖАВНОГО ПРАПОРА УКРАЇНИ

23 серпня в Україні відзначають День Державного Прапора.

Прапор виник дуже давно, ще за язичницьких часів.

В українців знамено дуже шанували. Обов'язково захищали під час бою, наче живу людину. Честь нести прапор доручали тільки найдостойнішим воякам.

Державний прапор нашої Батьківщини має синьо-жовту барву. Ці кольори не випадкові. Тисячоліттями наші предки вважали їх священними. Синій — це колір води, без якої не було б життя, не дозрів би хліб, це колір ясного, чистого неба. Жовтий — це колір вогню, жовтогарячого сонця, без лагідних променів якого немає життя на землі, колір пшеничної ниви, хліба, зерна. Це символ достатку українського народу.

Прапор нашої України
має колір жовто-синій.
І повинен кожен знати,
як два кольори єднати:

синє небо — верхня смуга,
жовте поле — нижня смуга.
Я підношу із любов'ю
прапор ніжнокольоровий.

Ганна Чубач

Джерело: Чубач Г. Прапор нашої країни / Г. Чубач // Моя країна – Україна / Г. Чубач. – Київ, 2008. – С. 4.

III. *Заклучна частина.*

Рефлексія.

— Що було найцікавішим?

— Як у нашій місцевості святкують День прапора?

— Що розкажете вдома батькам?

Урок 24. Символи нашої держави. Зірка Мензатюк «Український прапор». Переказ тексту за опорними висловами (с. 23).

Мета. *Навчальна:* сприймати, розуміти, відтворювати науково-пізнавальний текст через відтворення відповідних навчальних і читацьких умінь; вдосконалювати навички читання; вчити виділяти в тексті опис, пояснення, нові поняття; закріплювати вміння учнів розпізнавати стилістичні ознаки творів, доводити свою думку. *Розвивальна:* розвивати образне мислення, пам'ять, вміння висловлювати оцінні судження щодо прочитаного. *Виховна:* виховувати любов до України, шанобливе ставлення до державних символів України, до прапора.

Засоби навчання. Картки зі словами.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

— Кожен із вас — неповторний. І кожен може сказати про себе: «Я — учень / учениця».

Я вмію...

Я думаю...

Я знаю...

Я хочу знати...

Я — зірка...

Я — творча особистість...

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821080712/https://vseosvita.ua/library/interaktivni-prijomi-psihiologicna-nastanova-na-urok-56339.html>

2. Кінезіологічні вправи.

Написати в повітрі правим плечем цифру «1», лівим — «2», правою ногою — «3», лівою — «4».

3. Дихальна гімнастика.

Вправа «Лопаточка». Широкий язик висунути, розслабити, покласти на нижню губу. Слідкувати, щоб язик не тремтів. Утримувати 10–15 с.

Вправа «Неслухняний язичок». Широкий язик покласти на нижню губу та промовляти «пя-пя-пя», неначе похлопувати свій «неслухняний язичок» верхньою губою.

Вправа «Чашечка». Рот широко відкрити. Широкий язик підняти угору. Потягнутися до верхніх зубів, але не торкатися до них. Утримувати в такому положенні 10–15 с.

Вправа «Голочка». Рот відкрити. Язик висунути далеко вперед, напружити його та зробити вузьким. Утримувати в такому положенні 15 с.

Вправа «Гірка». Рот відкрити. Бокові краї язика притиснути до верхніх кутніх зубів. Кінчиком язика доторкнутися до нижніх передніх зубів. Утримувати в такому положенні 15 с.

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

Слухання пісні Олександра Пономарьова «Прапор України» (за посиланням: <https://www.youtube.com/watch?v=4xQnaTjE1Gc>)

— Про що пісня? Які емоції були у вас під час слухання?

— Що спільного у пісні «Прапор України» і вірші Наталки Поклад «Прапор»?

— Сьогодні ми ознайомимося ще з одним твором про прапор.

2. Робота над заголовком тексту.

Вправа «Передбачення».

— Прочитайте, хто автор твору, який ми сьогодні читатимемо. Прочитайте заголовок. Про що, на вашу думку, йтиметься в оповіданні з таким заголовком?

— Хто може бути дійовою особою оповідання? Де можуть відбуватися події?

3. Опрацювання оповідання Зірки Мензатюк «Український прапор».

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Слухання авторського читання оповідання Зірки Мензатюк «Український прапор» за QR-кодом у підручнику (с. 23).

— Від чийого імені ведеться розповідь?

— Цей твір науковий чи художній?

- Підготовка до самостійного читання.

Урок 25. Символи нашої держави. Наталка Поклад «Герб». Перегляд мультфільму «Символи України». Зіставлення змісту прочитаних творів та сюжету мультфільму (с. 24).

Мета. *Навчальна:* закріпити вивчене про державні символи; формувати в учнів уміння читати віршовані твори, розмовляти відповідно до норм літературної мови; вчити зіставляти зміст прочитаного твору та сюжету мультфільму. *Розвивальна:* розвивати критичне мислення, зв'язне мовлення, пам'ять. *Виховна:* виховувати любов та повагу до державних символів.

Засоби навчання. Картки для вправи «Пеньочки», «Слово дня».

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

Вправа «Сонечко».

— Зберіть у долоні свою позитивну енергію. Для цього протягом хвилини тріть долоньки одна об одну, тоді уявно «зліпіть» сонячну кульку. «Киньте» її друзям, поділіться з ними своїм гарним настроєм, позитивними емоціями, добротою, щирістю.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821080712/https://vseosvita.ua/library/interaktivni-prijomi-psihiologicna-nastanova-na-urok-56339.html>

2. Мовленнєва розминка.

- Робота над скоромовкою.

Біля баби баба сіла,
баба бабі бубоніла.

Бубоніла з пів години
баба бабі про новини.

- Слухайте, повторуйте, продовжуйте!
Со-со-со — сонце, сорока, сода, солома.
Са-са-са — сад, сапа, сарай, сачок.
Су-су-су — сум, сумка, сутінки, сушка.
Сі-сі-сі — сітка, сіль, сірка, сівалка.

- Вправа «Пеньок».

Швидко «пробігти» по ряду слів поглядом, старатись не «спіткнутись» об пеньок.

Воля воля доля воля

Поріг поріг пиріг поріг

Сніг сніп сніг сніг

Білка гілка гілка гілка

Рима рима рима рама

Весна весна весна весла

- Вправа «Віднови слова».

У підручнику на с. 24 подано слова без букв, що позначають голосні звуки. Учні читають їх, коментують значення, визначають, що їх об'єднує.

II. Основна частина.

1. Перегляд мультфільму «Символи України».

За QR-кодом, поданим у підручнику (с. 24), переглядають мультфільм. Відповідають на запитання.

— Про що ви дізналися з мультфільму?

— Назвіть державні символи України.

— Які народні символи запам'ятали?

— Який народний символ вважають оберегом дому?

— Поміркуйте і скажіть, чим би ви поповнили куточок символіки у нашому класі?

2. Робота над віршем Наталка Поклад «Герб».

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Виразне читання вірша вчителькою / вчителем.

— Про який державний символ йдеться у вірші?

— Що спільного, а що відмінного у вірші та мультфільмі?

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Читання вірша в парах.

— Яку форму має герб?

— Що символізує герб?

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

Метод «Прес».

— Народне прислів'я вчить: «Гербом дорожи — Україні служи». Чи ви погоджуєтеся з цією думкою? Висловлюйте свої міркування за зразком, поданим у підручнику.

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Учні читають народну мудрість (підручник, с. 24). Коментують, як розуміють прислів'я.

- Робота з картками «Слово дня».

Учні працюють у групах. Заповнюють картки «Слово дня». Можна запропонувати скласти асоціативний куши слова *тризуб*.

	Слово дня
	Значення слова:
	Близьке за значенням слово:
	Речення:

III. Заключна частина.

1. Віконечко для допитливих.

ЯК І ЧОМУ ТРИЗУБ СТАВ ГЕРБОМ УКРАЇНИ

Під час дискусії, який із наших історичних символів гідний стати головним знаком новітньої української державності, «претендентами» передусім були три: галицький золотий лев, що спинається на скелю; київський архистратиг Михаїл, який на зламі XIX-XX століть стали сприймати, як герб Наддніпрянської України; козак із мушкетом із часів Гетьманщини, який уже у XVIII столітті трактували як «національний герб».

Власницький знак із монет часів князя Володимира Великого, відомий доти лише вузькому колу фахівців, сприймався попервах радше як несміливий компромісний варіант. Але він став пострілом «у яблучко», адже тризуб фактично легітимізував історичний зв'язок модерної України із Київською Руссю.

Тризуб став державним гербом Української Народної Республіки 100 років тому.

Сама назва «тризуб» прижилася вже після того, як його було затверджено державним гербом УНР.

Офіційне зображення державного герба УНР з'явилося 22 березня 1918 року — рівно через два місяці після проголошення її незалежності IV Універсалом Центральної Ради.

Творці сучасного державного герба України графічне зображення Тризуба побудували на основі розробленого Василем Кричевським 1918 року.

Що означає Тризуб — досі достеменно невідомо, жодне з його тлумачень не є остаточним і переконливим. Але державний герб не конче мусить щось означати.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200218073150/http://www.chytomo.com/iak-i-chomu-tryzub-stav-herbom-ukrainy-7-faktiv-iakykh-vy-mozhete-ne-znaty/>

2. Рефлексійна справа «Веселка».

На дошці прикріплена веселка, на кожній парті 7 смужок (за кольорами веселки). Учень / учениця має право вибрати таку кольорову смужечку, відповідно до якої він / вона працювали на уроці. Діти прикріплюють смужки до веселки.

Червона смужка — я не міг / не могла, не хотів / не хотіла це робити.

Помаранчева — я хотів / хотіла це робити, але не вдалося.

Жовта — я це робив / робила з допомогою.

Зелена — я це робив / робила, хоча були помилки.

Блакитна — я це зробив / зробила, але не відразу.

Синя — я це зробив / зробила.

Фіолетова — це було дуже просто!

Урок 26. Дізнавайся про минуле рідного краю. «Три брати — засновники Києва» (уривок з легенди). Людмила Коваль «Київ» (с. 25).

Мета. *Навчальна:* вчити дітей правильно розуміти історичні твори, формувати навички літературної вимови, виразного та свідомого читання. *Розвивальна:* розвивати фонематичний слух та уміння доводити свою думку. *Виховна:* виховувати любов та повагу до історичного минулого.

Засоби навчання. Картки з таблицями складів «Читаю для себе».

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

Міні-інтерв'ю.

- Яким був попередній урок?
- Якою була перерва?
- З яким настроєм ви прийшли на урок?
- Як нам треба працювати, щоб виконати всі завдання?

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821080712/https://vseosvita.ua/library/interaktivni-prijomi-psihologicna-nastanova-na-urok-56339.html>

2. Мовленнєва розминка.

- Робота над чистомовкою.

Ав-ав-ав — не лови гав.	Ив-ив-ив — я квіти полив.
Ва-ва-ва — книжечка нова.	Ув-ув-ув — новину почув.
Ів-ів-ів — льон зацвів.	Ов-ов-ов — накололи дров.
- Гра «Хто це? Що це?».
  - Цікава, захоплююча, ілюстрована... (книжка).
  - Солодка, запашна, червона... (ягода).
  - Весела, мелодійна, задушевна... (музика).
  - Прудка, маленька, пухнаста, руда... (білка).

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

- Пригадайте назву розділу, який ми вивчаємо.
- Про що ви дізналися з прочитаних творів?
- Про що хотіли б дізнатися?
- Пригадайте, яке місто є столицею України. Хто з вас бував у Києві? Хто хоче побувати?
- Сьогодні ми уявно помандруємо до столиці.

2. Підготовка до вивчення нового матеріалу.

- Читання складових таблиць.

	а	о	у	е	и	і
хв	хва	хво	хву	хве	хви	хві
хн	хна	хно	хну	хне	хни	хні
хл	хла	хло	хлу	хле	хли	хлі

- Вправа «Шифрувальник».

Учні виконують завдання «На уроці не сумуй, швидко слова розшифруй», подане в підручнику на с. 25. Розгадують слова *місто, Київ, Дніпро, воля, козак, слава*.

- Перегляд відео.

За QR-кодом, поданим у підручнику (с. 25), переглядають відеофільм про Київ.

- Чи сподобалась вам відеомандрівка?
- Про що ви дізналися з фільму?
- Чи хотіли б ви побувати в місцях, які побачили у фільмі?

3. Робота над уривком з легенди.

— А чи відомо вам, чому місто має таку назву?

— Тож прочитаймо уривок з легенди «Три брати — засновники Києва» і дізнаємось.

- Щоденні 5. «Читання для себе».

Самостійне мовчазне читання із заповненням картки.

Читання для себе	
Назва твору	
Хто головні персонажі?	
Що найбільше запам'яталось?	
Три запитання до твору:	
1.	
2.	
3.	

— Як звали братів — засновників Києва?

— На честь якого брата названо Київ?

- Словесне малювання.

— Якими ви уявляєте головних героїв легенди?

Учителька / учитель демонструє зображення, учні порівнюють побачене з тим, що вони уявили.

- Вправа «Фантазери».

— Якими епізодами ви доповнили б легенду, або, можливо, щось замінили б?

4. Робота над віршем Людмили Коваль «Київ».

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Читання вчителем вірша Людмили Коваль «Київ».

— Що нового про Київ ви дізналися з вірша?

— Прочитайте виділені слова. Як ви їх розумієте?

- Вправа «Знайдіть помилку».

— Зараз я читатиму вірш, а ви уважно слухайте.

Учителька / вчитель читає вірш, припускаючись помилок та неточностей. Учні мають указати на них.

Юний Київ на Дністрі	і загарбницькі навали,
наймолодший над містами, —	і сумних козаків...
сяє, блискає з гори	Тут збулись про волю мрії,
сріблястими куполами.	тут у вихорі подій
Пам'ятає він чимало:	в славі розцвітає Харків —
бачив протягом віків	давній і завжди новий.

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Словесне малювання.

— Яку ілюстрацію ви намалювали б до вірша?

— Які кольори використали б?

III. Заключна частина.

Рефлексія.

— Що цікавого ви дізналися на уроці?

— Про що розкажете вдома рідним?

Урок 27. Скільки «родичів» у Києва? Чи ж один на світі Київ? (за матеріалами з інтернет-видань). Проведення мовного дослідження (с. 26–27).

Мета. *Навчальна:* продовжити ознайомлювати учнів з історією Києва, походженням його назви; вчити досліджувати слова. *Розвивальна:* розвивати критичне мислення, мовлення, уміння слухати. *Виховна:* виховувати в дітей любов до рідного краю, гордість за свій народ.

Засоби навчання. Картки зі словами, картки для гри «Утвори словосполучення».

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

Дзвоник дзвонить, не стихає,
школярів усіх скликає:
— Гей, до класу поспішайте,
на місця свої сідайте.
Не урок, а справжнє свято,
бо полинемо у світи.

Мандруватимем завзято,
юний друже, я і ти.
У поході будь уважним,
добре думай, не спіши!
Знай, що вчитись завжди важко.
Легше буде у житті!

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200823122514/https://krvuzedyt.krimeu.com/ru/article/dzvonik-kliche-na-urok-organizatsiini-moment-urok.html>

2. Мовленнєва розминка.

- Робота над чистомовкою.

Са-са-са — летить оса.
За-за-за — іде коза.

Зу-зу-зу — веду козу.
Су-су-су — відро несучу.

- Гра «Доповни словосполучення».

Великий прапор, а маленький... (*прапорець*).
Велике місто, а мале ... (*містечко*).
Велика ріка, а маленька ... (*річечка*).
Великі озера, а маленькі ... (*озерця*).
Велика країна, а маленька ... (*країна*).

— Чи кожне слово змінилося? (*Ні, останнє слово не змінилося.*)

Читання слів.

Учні мають картки зі словами. Завдання: читати тільки назви міст.

Місто	Харків	Київ
Львів	Столиця	Миколаїв
Ужгород	Рівне	Район
Черкаси	Житомир	Чернівці

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

— Ви прочитали на картках назви міст. Чи є серед них назва нашого населеного пункту?

— Поміркуйте, чи можуть існувати міста, села зі схожими назвами.

— Сьогодні ми проведемо дослідження, дізнаємося, які населені пункти мають схожу назву зі столицею нашої Батьківщини.

2. Підготовка до вивчення нового матеріалу.

Читання слів, поданих у підручнику на с. 26.

— Прочитайте рядки слів. Визначте «зайве» слово в кожному рядку. Обґрунтуйте свій вибір. (*У першому рядку «зайве» слово рука. Адже слова ріка, озеро, море називають водою, а рука — частина тіла людини. У другому рядку «зайве» слово село. Слова береги, кручі, поля означають місцевість, а село — населений пункт.*)

3. Мовне дослідження.

— Чи знаєте ви, хто такі тезки? Що означає слово *тезка*? (*Тезки — люди з однаковими іменами.*)

— А чи є в нашому класі тезки?

- Робота в групах.

— Попрацюйте зі словниками. Кожна група визначить тлумачення одного слова, тоді обміняємося інформацією.

- Агов! — вигук. Уживається, коли треба привернути чиюсь увагу, покликати когось або відгукнутися на чийсь заклик.

Джерело: <http://sum.in.ua/s/aghov>

- Круча — високий стрімкий берег; урвище.

Джерело: <http://sum.in.ua/s/krucha>

- Цілинний край — ще не оброблювана, не орана земля; місце без доріг, неходжене, неїжджене.

Джерело: <http://sum.in.ua/s/cilyna>

- Літопис — хронологічно послідовний запис історичних подій, зроблений їх сучасником; послідовний запис будь-яких подій; історія чого-небудь.

Джерело: <http://sum.in.ua/s/litopys>

4. Робота над текстом «Чи ж один на світі Київ?».

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учителька / учитель читає текст (підручник, с. 26). Після слухання учні відповідають на запитання за змістом.

— Цей текст художній чи науковий?

— Які враження у вас після прослуханого? (*Здивування, цікавість...*)

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Учні самостійно перечитують текст, готують відповіді на перше і друге запитання, подані після тексту на с. 27.

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

— Скільки «родичів» Києва згадано в тексті? (*Дев'ять.*)

— Як ви гадаєте, чи всіх «родичів» згадано у тексті?

— Поміркуйте, де ще ви можете дізнатися про «родичів» Києва. (*Можна поцікавитися в бібліотеці; розпитати в дорослих; пошукати інформацію в інтернеті...*)

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

— Знайдіть і прочитайте назви «слів-родичів».

— Знайдіть і прочитайте речення, у якому згадується Запорізька Січ.

— Прочитайте речення про озеро Київовець.

- Гра «Слідопит».

— Скільки абзаців у тексті? (*Вісім.*) Зачитайте їх упівголоса.

— У скількох реченнях стоїть знак оклику? (*У вісьмох.*) Зачитайте їх упівголоса.

— Скільки разів трапляється у тексті слово *я*? (*Дев'ять.*) Зачитайте їх упівголоса.

- Гра «Утвори словосполучення».

Дніпрові	•	•	море
Дунайський	•	•	гори
Адріатичне	•	•	кручі
Київське	•	•	берег
Карпатські	•	•	поле

Учні працюють у парах, виконують завдання на картках (*Дніпрові кручі, Дунайський берег, Адріатичне море, Київське поле, Карпатські гори.*)

III. Заключна частина.

1. Віконце для допитливих.

Читання інформації про вулиці Києва (підручник, с. 27).

2. Саморефлексія.

— Які знання ви здобули сьогодні на уроці? Для чого вам потрібні ці знання?

Урок 28. Урок позакласного читання. Тема «Батьківщина — рідний край».

Мета. *Навчальна:* збагатити знання учнів про наш край, історію та культуру своєї Вітчизни. *Розвивальна:* розвивати навички читання, зв'язне мовлення; виховувати громадянські почуття. *Виховна:* виховувати любов до Батьківщини, до рідної мови.

Засоби навчання. Таблиця складів, виставка книг, журналів, «Картки читача».

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Закріплення вивченого матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Емоційне налаштування.**

Учні стають обличчям одне до одного, торкаються пальчиками рук (починаючи з великого) і промовляють: «Бажаю успіху» (торкаються вказівними пальчиками), «великого» (торкаються середніми пальчиками), «у всьому» (торкаються підмізінними пальчиками), «і всюди» (торкаються мізинцями). «Вітаю!» (дотик усією долонею).

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821080712/https://vseosvita.ua/library/interaktivni-prijomi-psiologicna-nastanova-na-urok-56339.html>

2. Мовленнєва розминка.

Робота над скоромовкою. Гра «Дощик» (читання скоромовки в різному темпі).

Черепашці з черепашенятами
важко змагатися із жабенятами.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200825092833/https://inlviv.in.ua/suspilstvo/statti/top-100-ukrayinskih-skoromovok>

3. Робота з таблицею складів.

	а	и	і	е	у	о
ш	ша	ши	ші	ше	шу	шо
ч	ча	чи	чі	че	чу	чо
щ	ща	щи	щі	ще	щу	що

Учитель звертає увагу на тверду вимову звуків [ш], [ч].

Після читання складів у рядках, стовпчиках діти добирають слова, у яких є такі склади: *ша* (шапка, шайба, лоша...), *ши* (шина, машина, шипшина...) тощо.

II. Основна частина.**1. Мотивація навчальної діяльності.**

Слухання вірша «Є багато країн на землі...» (<https://www.youtube.com/watch?v=7GRwLRRUvzg>)

— Як називається наша Батьківщина?

— Сьогодні ми говоритимемо і читатимемо про наш край — Україну. Україна — це місце, де ви народилися, де живуть ваші батьки, родичі. А чи знаєте, де ви народилися? (*Відповіді дітей.*)

— Місце, де ви народилися, і є вашою Батьківщиною, яка є часткою нашої країни — України. Україна — це держава, яка має свою історію, культуру, мову. Кожна людина пишається своєю рідною землею. Завжди із захопленням говорить про квітучі весняні сади, чудовий спів солов'я, плакучу вербу, що схилилася над стрімкою річкою. Батьківщина — це казки, які розповідала бабуся, це зелена травичка і блакитна річечка.

2. Розглядання виставки книг.

Учитель звертає увагу учнів на збірки поезій П. Воронька, Л. Костенко, Д. Білоуса, Олександра Олеся, В. Сосюри, Л. Компанієць, М. Познанської, журнали, в яких є твори про Україну.

3. Читання й обговорення творів.

Учні працюють у групах. Кожна група обирає збірку чи журнал. Діти почергово читають твори, розглядають ілюстрації, відтак представляють (рекламують) обрані твори іншим групам, заповнюють «Картки читача».

Учителька / учитель чи учні можуть ставити запитання за змістом текстів.

— З якою інтонацією треба читати цей вірш?

— До чого закликає автор?

Картка читача

Автор _____

Назва твору _____

— Які слова — назви ознак вживає автор у своєму творі?

III. Заключна частина.

— Напевно, на сьогоднішньому уроці кожен із вас відчув у своєму серці гарячу любов до своєї землі, бажання бути гідним своєї Батьківщини. Любіть і шануйте свою країну, її мову, народ!

Додаток до уроку

МОЯ УКРАЇНА

Моя Україна — широкі простори:
поля і левади, долини і гори...
Молитва і пісня, і слово натхненне, —
з чого почалась Україна для мене?..
Чи з пісні цієї, що в небо злітає?
Чи з рідної мови, що звуками грає?
А чи з Отченашу, що мати навчає?..
Із пісні, дитино, що в небо злітає.
І з рідної мови, що звуками грає.
З цієї молитви, що мати навчає,
твоя Україна себе починає.

Марія Хоросницька

Джерело: <https://web.archive.org/web/20191012123856/http://yrokui.ru/literaturni-tvori/virshiki/381-virsh-m-khorosnitskoji-moya-ukrajina>

ІМ'Я НАШОЇ БАТЬКІВЩИНИ

Наша славна Україна,
наше щастя і наш рай!
Чи на світі є країна
ще миліша за наш край?

І в щасливій, й злі години
ми для неї живемо.
На Вкраїні й для Вкраїни
будем жити й помremo...

Володимир Самійленко

Джерело: <https://web.archive.org/web/20180424195235/http://www.rozumnadytna.com.ua/?p=10383>

ЖУРАВЛИКИ-ЖУРАВЛІ

— Журавлики-журавлі,
де літали ви, малі,
де бували?
— Ми у теплій краї,
у казковій гаї
мандрували.

— Розкажіть, журавлі,
як на дальній землі
зимували.
— Ми в казкових гаях
все по рідних краях
сумували.

Платон Воронько

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200825094336/https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=4486>

Буває, часом сліпну від краси.
Спинюсь, не тямлю, що воно за диво, —
оці степи, це небо, ці ліси,
усе так гарно, чисто, незрадливо,
усе як є — дорога, явори,
усе моє — все зветься Україна.
Така краса, висока і нетлінна,
що хоч спинись і з Богом говори.

Ліна Костенко

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200220021600/http://posnayko.com.ua/reader/knizhnaya-polka/stihotvoreniya-ob-ukraine/lina-kostenko-260.html>

Урок 29. Народні символи. Людмила Савчук «Український віночок» (с. 28).

Мета. *Навчальна:* поглиблювати та закріплювати знання дітей про дівочий віночок як оберіг, особливості його виготовлення, значення квітів та стрічок у ньому; формувати навички читання поетичних творів, вчити зіставляти та порівнювати їх з відеосюжетом. *Розвивальна:* розвивати критичне мислення, зв'язне мовлення, уміння слухати. *Виховна:* виховувати у дітей любов до традицій свого народу, почуття національної гордості, любов та пошану до традицій свого народу, зокрема до національного вбрання.

Засоби навчання. Каркас для створення віночка, картки із зображенням квітів.

Інтеграція. Соціальна, природнича галузі.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

— Продзвенів дзвінок, починаємо урок. Я усміхнуся вам, а ви усміхніться одне одному. Як добре, що ми всі разом! Ми спокійні, добрі, привітні, ласкаві. Ми всі здорові.

— Глибоко вдихніть і видихніть вчорашні образи. Вдихніть тепло сонячних променів, свіжість осіннього ранку. Я бажаю вам гарного настрою. Скажіть одні одним приємні слова.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821080712/https://vseosvita.ua/library/interaktivni-prijomi-psihiologicna-nastanova-na-urok-56339.html>

2. Мовленнєва розминка.

- Гра «Конструктор».

Із букв слова *сторінка* скласти інші слова (*сто, сіно, ранок, рік, нора, кір, рот, кіно, стінка, ріка, кріт, нірка...*).

- Гра «Твердий — м'який».

— Змініть твердий звук на м'який, щоб утворилося нове слово.

лук (люк)	лапа (ляпа)	мий (мій)
лис (ліс)	кит (кіт)	син (синь)

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

- Мовно-логічна вправа (підручник, с. 27).

— Відновіть слова. Доберіть до них загальну назву. (*Мак, волошка, ромашка, чорнобривці — квіти.*)

— Де використовують такі квіти?

— Справді, ці квіти можна побачити в полі, на клумбах, у вінках. Сьогодні ми ознайомимося з українським віночком. Проведемо дослідження, прочитаємо вірш.

2. Розвиток критичного мислення.

— Попрацюйте в групах. Заповніть таблиці на аркушах паперу (за зразком, поданим у підручнику на с. 27).

3. Дослідження.

— Проведіть дослідження «Які квіти є в українському віночку?». У цьому вам допоможе відео.

Учні переглядають відео за QR-кодом, поданим у підручнику на с. 27.

— Чи все з побаченого ви знали раніше?

— Що нового дізналися?

— А чи добре ви все запам'ятали, дізнаєтеся, коли виконаєте тестові завдання, подані в підручнику на с. 27.

Відповіді: 1-а; 2-б; 3-а; 4-б; 5-а.

4. Робота над віршем Людмили Савчук «Український віночок».

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Виразне читання вчителем вірша Людмили Савчук «Український віночок».

— Що символізують квіти у віночку?

- Самостійне читання вірша учнями.

— Розкажіть про кожну квітку, підтверджуючи свої слова рядками вірша.

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— Чи траплялися у вірші незрозумілі слова?

— А чи знаєте ви прислів'я про віночок? (*Гарний віночок — краса дівчини. Віночок на голові для здоров'я. У віночку калина — гарна дівчина. Який віночок — такий голосочок.*)

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

— Чому, на вашу думку, у віночок уплітають різнобарвні квіти?

— З яким настроєм треба читати вірш?

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Читання і відгадування загадки (підручник, с. 28).

Добір ознак до слова *квітка*.

III. Заключна частина.

1. Підготовка до створення лепбука.

Коллективна робота. На завершення вивчення розділу учням потрібно створити лепбук «Символи України».

— Що можна використати для лепбука з того, що ви дізналися на уроці? (*Відомості про віночок: список назв квітів, прислів'я...*)

2. Віконечко для допитливих.

ЛЕГЕНДА ПРО ВІНОК

Було це чи не було, але розповідають, що в одному селі жили парубок і дівчина. Він був красень, і тільки вона йому до пари була. А вона була така вродлива, що тільки він їй рівня. Ось і вирішили вони одружитися. На весіллі, саме тоді, коли грали що духу музики, а гості та господарі завзято витанцюували польку, на селище напали татари. Усіх чоловіків повбивали, селище спалили, молодих дівчат, а з ними і вродливу наречену, у полон забрали. Чимало років провели вони в чужій країні. Та завжди сподівалися повернутися додому.

Якось трапилася така нагода. Вартовий, який їх стеріг, заснув, а двері зачинити забув... Умить осіддали дівчата баских коней і помчали, полетіли, як вітер. Коли татари помітили втечу, тієї ж миті кинулись наздоганяти втікачок. Ось-ось наздоженуть. Не довго думаючи, зірвала з голови одна дівчина синю стрічку і кинула за спину. І в тому місці, де лягла стрічка, завирувала глибока річка. А дівчата тікали все далі...

Довго перебиралися татари через річку. Але намір свій не полишили.

Стали знову дівчат наздоганяти. Тоді друга дівчина зняла свою зелену стрічку і кинула за спину. І став позаду густий чорний ліс. А дівчата помчали далі... Закричали татари, але назад не повернули, почали через ліс пробиратися.

Ось знову наздоганяють вони дівчат.... Кинула тоді третя стрічку — червону. І за спиною враз вогонь запалав. А пройти крізь полум'я татари не змогли. Розлютилися вони, що полонянки вислизнули з їхніх рук. А дівчата, позбувшись своїх поневолювачів, поїхали далі, на рідну землю.

Відтоді вважають, що віночок може захистити молоду дівчину від лиха, від нечистої сили, а стрічки у ньому — зелена, як життя, коричнева, як рідна земля, блакитна, як вода, жовта, як сонце, і червона, як молодеча краса.

Джерело: <http://school22.com.ua/index.php/predmetni-kafedri/kafedra-ukrajinskoji-filologiji/ya-znayu-silu-slova/1253-legenda-pro-vinok>

3. Рефлексія. Вправа «Віночок побажань».

Діти пишуть свої імена та прізвища на картках із зображенням квітів, побажання однокласникам, зачитують і кріплять до віночка.

Урок 30. Підсумок за розділом «Україна — рідний край».

Мета. *Навчальна:* систематизувати й узагальнити знання за розділом, удосконалити навички свідомого виразного читання, вчити порівнювати прочитані твори. *Розвивальна:* розвивати зв'язне мовлення, критичне мислення, вміння самостійно будувати висловлювання на задану тему. *Виховна:* виховувати бажання вчитися, повагу до Батьківщини, її традицій та символів.

Засоби навчання. Картки з таблицями, контурна карта України, основа лепбука та матеріали для його наповнення, «Паспорт».

Інтеграція. Громадянська та історична галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

Вправа «Формула щастя».

— Складіть формулу щастя зі словами *мрія, працювати, потрібно*. (Щоб здійснилася мрія, потрібно працювати.)

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821080712/https://vseosvita.ua/library/interaktivni-prijomi-psihiologicna-nastanova-na-urok-56339.html>

2. Мовленнєва розминка.

Вправа «Закінчи речення».

На нашій планеті є одна країна, рідна, неповторна наша ... (*Україна*).

У ній живуть люди щирі, працьовиті, а ще вони дуже ... (*талановиті*).

Землю обробляють і пісні ... (*співають*).

Про ліси і гори, і про синє ... (*море*).

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

— Послухайте вірш. Про що він?

Ми дуже любимо весь наш край
і любимо Україну —
її лани, зелений гай,
в саду рясну калину.

Там соловейко навесні
співає між гілками.
Та й ми співаємо пісні, —
змагається він з нами!

Марія Познанська

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200708163655/http://doshkolenok.kiev.ua/skazki-legendy/459-virshi-pro-ukrainu.html>

— Які почуття виникали у вас під час слухання вірша?

— Сьогодні ми завершуємо вивчення розділу. Узагальнимо ваші знання, колективно створимо лепбук «Символи України».

2. Виконання завдань, поданих у підручнику (с. 29).

- Заповнення таблиці.

Учні пригадують назву розділу, заповнюють таблицю за зразком. Визначають, що прочитали п'ять віршів, одне оповідання, одну легенду.

— Які ще, крім виписаних у таблицю, твори ви читали? (*Прислів'я, загадку*.)

— Про що йшлося у віршах? (*Про прапор, герб, Київ — столицю України, український віночок*.)

— Пригадайте вірш, який вивчали напам'ять. Хто написав його? Попрацюйте в парах. Прорекламуйте вірш одні одним.

— Якими словами автори передавали свою любов, повагу, шанобливе ставлення до Батьківщини?

- Вправа «Моя мала Батьківщина».

— Розкажіть про свою малу Батьківщину. Де вона знаходиться? Заповніть свій «Паспорт».

Відтак учні пригадують визначні місця свого міста / села / району / області, видатних людей свого краю.

- Розвиток мовлення.

Метод «Прес».

Учні читають рядки вірша Василя Симоненка, подані в підручнику, висловлюють свої міркування за поданим зразком.

- Вікторина «Україна — рідний край, про це завжди пам'ятай».

— Попрацюйте разом. Позмагайтеся, хто швидше відповість на запитання, подані в підручнику.

Учні кожної групи можуть записати на аркушах паперу короткі відповіді на запитання, потім з'ясувати, чи правильно відповіли.

Відповіді: калина, Кий, Дніпро, синьо-жовтий, Державний Гімн України.

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Учні пригадують, як закінчуються прислів'я, подані в підручнику.

— Які ще прислів'я про Україну, її символи ви запам'ятали?

- Рідний край — земний рай.
- Кожному мила своя сторона.
- Що країна, то родина.
- Людина без Батьківщини, як соловей без пісні.
- Добре тому, хто у своєму домі.
- Віночок вити — життя любити.
- Любиш Україну — посади калину.

Джерело: <https://lib.pedpresa.ua/9483-derzhavni-ta-narodni-symvoly-ukrayiny-2.html>

— Здавна українці шанували природу. І свято вірили, що вона має певну «магічну» силу. Кожній рослині надавали особливого значення. Поміркуйте, коли так кажуть:

- Одинока, як тополя.
- Очі чорні, як терен.
- Сердита, як кропива.
- Очі сині, як волошки в житі.
- Перегляд відео про державні та народні символи

(<https://www.youtube.com/watch?v=UTpSQvivMnM>).

3. Створення лепбука.

Колективна робота. За заготовками діти створюють лепбук «Символи України» (можна скористатися лепбуком видавництва «Підручники і посібники», авт. Леся Вознюк).

Учні розміщують у кишеньки картки з малюнками, прислів'ями, загадками про державні та народні символи.

III. Заключна частина.

1. Вправа «Подорожуємо Україною».

— Користуючись картою України, проведіть маршрути:

- червоним кольором — по містах, назви яких мають два склади;
- синім кольором — по містах, назви яких мають три склади;
- зеленим кольором — від нашого обласного центру до столиці (проводьте лінії від міста до міста);
- коричневим кольором — від нашого обласного центру до Одеси (проводьте лінії від міста до міста).

2. Фотоквест «Народні символи України».

— Пропоную після сьогоднішнього уроку започаткувати традицію. Почнімо досліджувати нашу рідну Україну, її історію. Під час подорожей в різні куточки нашої Батьківщини фотографуйте визначні пам'ятки культури, пам'ятники, старовинні речі, віночки, квіти, давній одяг, предмети побуту. На закінчення 2 класу створимо фотоколаж у куточку символіки.

3. Рефлексивна вправа «Рюкзак — м'ясорубка — кошик».

Учні визначають, які важливі знання та вміння одержали на уроці, що треба обміркувати, а що, на їхню думку, не знадобиться в майбутньому.

Без сім'ї нема щастя на землі

Урок 31. Моя найкраща ненька. Леонід Голота «Найрідніша». Вивчення вірша напам'ять (с. 30).

Мета. *Навчальна:* закріплювати вміння учнів читати віршовані тексти, відповідати на запитання за змістом прочитаного; продовжувати формувати навички будувати висловлювання за змістом прочитаного. *Розвивальна:* розвивати пізнавальні інтереси. *Виховна:* виховувати любов та повагу до всіх членів родини.

Засоби навчання. Картки зі словами, смужки з рядками вірша, кольорові сердечка.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Вправа «Правила уроку».

- На уроці — лише гарний настрій.
- Ми працюємо дружно і плідно.
- Уважно слухаємо вчителя та одне одного.
- Міркуємо та відповідаємо.
- Доповнюємо відповіді друзів.

Учні можуть внести свої пропозиції щодо правил.

— Отже, уважність, наполегливість, праця — наш шлях до знань. Спробуємо створити рекламу нашого уроку.

2. Вправа «Менеджер із реклами».

— Яким ви хотіли б бачити урок? Якими ви будете на уроці?

— А я чекаю від вас співпраці, уважності, дисциплінованості, спостережливості, правильних відповідей, високих досягнень, гарних результатів роботи...

II. Основна частина.

1. Оголошення теми і завдань уроку.

— Прочитайте назву нового розділу.

— Знайдіть його у змісті підручника. Чи поділений він на підрозділи? Полічіть, скільки творів у розділі.

2. Дихальні вправи.

— Як плаче немовля? (*У-а!*)

— Як мама колише дитину? (*А-а!*)

— Як тато забиває цвях? (*Тук-тук!*)

— Як каже бабуся внукові замазурі? (*А-я-я-й!*)

— Як сопе дідусь, коли заснув, читаючи газету? (*Х-х-х...*)

3. Щоденні 5. «Читаю для себе».

Кожен учень працює з карткою.

1. Вправи на розширення кута зору.

— Дивлячись тільки на крапки в центрі піраміди, читайте і вимовляйте упівголоса слова.

4. Гра «Склади вірш».

— Прочитайте рядки на смужках. Відновіть вірш, у якому «розгубилися» рядки. Орієнтуйтеся на числові підказки. Старайтеся читати якомога швидше.

2. Перетворити зиму на літо,
7. Бо найдорожче стоїть за словами:
4. Гору найвищу штурмом узяти,
1. Можна у світі чимало зробити:
8. В світі усе починається з мами!..
5. Можна пройти крізь пустелі та хащі...
3. Можна моря й океани здолати,
6. Тільки без мами не можна нізащо,

— Про кого йдеться у вірші?

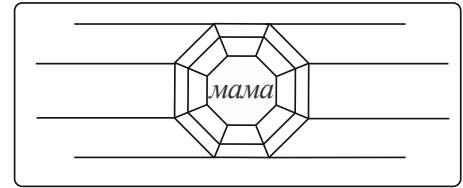
5. Слухання пісні.

— Послухайте пісню Наталії Май «Мамочко моя» за QR-кодом, поданим у підручнику на с. 30. Вправа «Мікрофон».

— Кого ви уявляли, слухаючи пісню?

6. Складання асоціативної павутинки.

Робота в групах. Складання асоціативної павутинки до слова «мама».

7. Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель виразно читає вірш, діти уважно слухають.

— Який у вас настрій після слухання вірша?

— Як автор ставиться до мами?

— З якою інтонацією (в якому темпі, яким тоном, з якою силою голосу) потрібно читати вірш?

8. Щоденні 5. «Читаю для когось».

Робота в парах. Учні читають вірш почергово по 2 рядки.

— Поставте одні одним запитання за змістом вірша.

9. Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

Метод «Прес».

— Хто для кожної дитини наймиліший та найрідніший? Чому ви так вважаєте? Висловлюйте свої міркування за зразком:

Наймилішою / наймилішим для кожної дитини є... Я так вважаю, тому що... . Наприклад, ... Отже, ... (висновок).

10. Робота над малюнком до вірша.

— Розгляньте малюнок до вірша. Чи відповідає він змісту вірша? Що ви домалювали б?

— «Увійдіть» у малюнок. Де ви бачите себе?

— Який інший малюнок можна намалювати до цього вірша?

11. Вивчення вірша напам'ять.

12. Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Учні працюють у групах: продовжують ланцюжки слів, поданих у підручнику на с. 30.

13. Вправа «Продовж речення» (розвиток понятійного мислення).

Учителька / вчитель кидає м'яч та промовляє початок речення. Учень / учениця, який / яка зловив / зловила м'яч, має закінчити речення й повернути м'яч учительці / вчителю.

Речення:

- На уроці ми слухали пісню ...
- А потім читали вірш ...
- Автором вірша є ...
- Найріднішою людиною для мене є ...
- Після читання вірша я зрозумів / зрозуміла, що ...
- Я обов'язково продекламую цей вірш (кому?)...

III. Заключна частина.

Рефлексія.

— Що вам сподобалось на уроці? Що запам'яталося? Чи справдилися ваші очікування?

— Чи досягли завдань, які ставили?

— Оцініть свою роботу на уроці за допомогою кольорових сердечок.

Урок 32. На сонці тепло, а коло матері добре. Юлія Каспарова «Щоб мама не губилася». Переказування від імені дійової особи (с. 31).

Мета. *Навчальна:* вчити учнів розуміти текст, розвивати вміння виділяти головне, аналізувати, висловлювати свої міркування; поповнювати словниковий запас. *Розвивальна:* розвивати критичне мислення, вміння будувати зв'язне висловлювання. *Виховна:* виховувати вміння слухати дорослих, прищеплювати любов до мами.

Засоби навчання. Картки для парної роботи.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

Наш урок цікавим буде!
Казку люблять усі люди:
і дорослі, і малі,
тобто — й наші школярі.
Будемо ми працювати
й руку вправно піднімати.
Казка кличе нас усіх.
Починаємо мерщій!

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200825100920/https://naurok.com.ua/virshiki-yakimi-mozhna-rozpochati-urok-14819.html>

2. Енергізатор «Передай усмішку».

Учні беруться за руки і «передають усмішку по колу». Кожна дитина повертається до свого сусіда праворуч і образно «передає усмішку» з долоньок у долоньки.

3. Робота над чистомовкою.

Жа-жа-жа, жа-жа-жа — ми знайшли вужа.
Жі-жі-жі, жі-жі-жі — ну й слизькі вужі!
Жи-жи-жи, жи-жи-жи — з нами в ліс біжи.
Жа-жа-жа, жа-жа-жа — віднеси в куці вужа.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200120134125/https://vseosvita.ua/library/urok-literaturnogo-citanna-u-2-klasi-103747.html>

4. Гра «Знайди помилку».

Соловей затьохкав швидко, як побачив гарну клітку (<i>квітку</i>)!	Котику не повезло — булка (<i>білка</i>) утекла в дупло.
Ходить капля (<i>чапля</i>) біля річки, витягає жаб з водички.	Росте звір (<i>явір</i>) зелений під моїм вікном. Поливаю щоденно я його перед сном.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200120134125/https://vseosvita.ua/library/urok-literaturnogo-citanna-u-2-klasi-103747.html>

II. Основна частина.

1. Оголошення теми і завдань уроку.

2. Робота над казкою «Щоб мама не губилася».

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель виразно читає текст, діти слухають.

— Назвіть дійових осіб казки.

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні працюють у парах. Читають почергово текст (по 2–3 речення). Відтак відповідають на запитання і виконують завдання, подані в підручнику після тексту.

- Вправа «Хвости».

Учитель читає початок речення, учні швидко його відшуковують і читають повністю.

А мама за цей час ...

Це кому завгодно ...

Тепер щоразу на прогулянці ...

А все тому, що слоненя ...

3. Кінезіологічна хвилинка. Вправа «Слоненя».

Цікава вправа, яка допоможе підняти настрій та розслабитися.

— Уявіть себе слоненятами. Станьте та нахиліть голову до лівого плеча. Далі витягніть руку, ніби хобот слона. Малюйте нею горизонтальну вісімку від центру зорового поля і вгору проти годинникової стрілки. Очіма пильно стежте за рухом пальців.

Вправу виконують повільно, по 3–4 рази кожною рукою.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821083448/https://naurok.com.ua/post/navchalna-kineziologiya-prosta-gimnastika-dlya-mozku>

4. Продовження роботи над казкою.

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

— Виконайте завдання на вибір.

Уявіть, що ви — Хвостик. Розкажіть про свою пригоду.

Уявіть, що ви — мама Хвостика. Розкажіть, що ви відчуваєте щоразу, коли поряд немає Хвостика.

- Ромашка Блума.

Орієнтовні запитання і завдання.

Просте: Назвіть основні риси характеру Хвостика.

Уточнююче: Запропонуйте свій заголовок до казки.

Пояснююче: Придумайте, як мамі перевиховати Хвостика.

Творче: Чому авторка написала цю казку?

Оцінюче: Поясніть, чому Хвостик запам'ятав цей випадок на все життя.

Практичне: Поділіться своїми враженнями від прочитаної казки.

- Робота за ілюстрацією.

— Назвіть персонажів твору, яких зобразив художник.

— Який саме епізод зображено на малюнку? Знайдіть відповідну частину тексту та зачитайте.

- Виконання завдань на картках.

Учні працюють у парах, заповнюють картку (на вибір).

Постав запитання авторці казки

Постав запитання Хвостіку

Постав запитання мамі Хвостика

Постав запитання другу/подрузі

III. Заключна частина.

1. Віконечко для допитливих. «Цікавинки про слонів».

- Слони теж бувають лівшами і правшами. Вони одні з найрозумніших тварин на планеті.
- Вони сплять всього 2–3 години на добу.
- Слони змінюють зуби 6–7 разів. А ще вони все чують; махають вухами від радості.
- Як вітається слон? Він торкається хоботом до рота іншого слона, а потім вони ще можуть трошки потертися тілами.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20190415064849/https://ukr.media/animals/374386/>

2. Рефлексія. Вправа «Мережа вражень».

Для вправи потрібен клубок з нитками. Клубок передають від одного учасника до іншого, розмовляючи нитку. Діти діляться своїми враженнями від уроку.

Урок 33. Батькова хата усім багата. Леся Вознюк «Диво-татусь». Виразне читання вірша (с. 32).

Мета. *Навчальна:* закріплювати вміння учнів читати поетичні твори, відповідати на запитання за змістом прочитаного. *Розвивальна:* розвивати пізнавальні інтереси. *Виховна:* виховувати любов та повагу до тата.

Засоби навчання. Картки з прислів'ями.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Організація класу. Привітання.****2. Вправа-криголам «Імена та якості».**

Діти стають у коло. Перший учасник називає своє ім'я та прикметник (який характеризує дитину) на ту ж букву. Наприклад, *Алла — активна, Володимир — веселий, Поліна — прекрасна*. Кожен наступний учасник спочатку повторює імена і прикметники попередніх учасників, а потім називає своє ім'я та прикметник.

— А всі ми — це... (*клас*).

— Доберімо ознаки про наш клас на кожну букву цього слова:

К — класні, кмітливі, корисні, ...

Л — люб'язні, ласкаві, ...

А — активні, амбіційні, ...

С — сміливі, спортивні, спритні, ...

II. Основна частина.**1. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.****2. Робота з підручником (с. 32).**

- Вправа «Розсипанка».

Учні називають букви на кольорових плашках, складають з них слова. (*Мама, тато, дідусь, бабуся, брат, сестра.*)

— Що об'єднує ці слова? Доберіть загальне слово.

— Скажіть, якими іншими словами ми називаємо сім'ю.

- Вправа «Асоціативна павутинка».

— Складіть на аркуші паперу тематичну павутинку (за зразком, поданим у підручнику).

- Робота з медіа.

Слухання пісні Наталії Май «Родина».

— Зіскануйте QR-код і послухайте пісню.

— Що ви відчували, коли лунала пісня? Кого уявляли? За що дитина дякує батькам?

— Якщо у вас виникли якісь асоціації, то доповніть павутинку.

- Створення «Родинного словничка».
  - Сім'я — це група людей, яка складається з чоловіка, дружини, дітей та інших близьких родичів, що живуть разом. Сім'ю ще називають родиною.
  - Рід — ряд поколінь, що походять від одного предка; далека і близька родина.
  - Родовід — походження, послідовність поколінь певного роду.

3. Робота над віршем Лесі Вознюк «Диво-татусь».

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

— Послухайте вірш поетеси Лесі Вознюк.

— Який настрій у вас після читання вірша?

— Чому донечка усміхалася та тішилася? Чому в її очах сяяли диво-промінці?

— Де спокійно і затишно малюкам?

— Що тато бажав дітям?

— З якою інтонацією ви читатимете вірш?

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Самостійне напівголосне читання вірша.

- Щоденні 5. «Читаю для когось».
- Прочитайте вірш пошепки сусідові / сусідці по парті.
- Чи все було зрозуміло під час читання? Чому?
- Як потрібно читати вірш?
- Прочитайте вірш напівголосно.

Розвиток мовлення.

- Уявіть, що ви маєте чарівну паличку. Який дарунок для тата ви зробили б?

4. Кінезіологічна хвилинка. Вправа «Сова».

Цю вправу можна виконувати під час уроку для зняття напруження. Вона стимулює притік крові до головного мозку та сприяє поліпшенню уваги. Станьте перед учнями та запропонуйте їм повторювати рухи за вами:

- праву руку покладіть на лівий м'яз між шиєю та плечем;
- стисніть м'яз та починайте поволі повертати голову зліва направо;
- потім починайте рух в зворотний бік;
- губи складіть трубочкою і на видиху вимовляйте «ух!»;
- поміняйте руку, поклавши її на правий м'яз, та повторіть вправу.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821083448/https://naurok.com.ua/post/navchalna-kineziologiya-prosta-gimnastika-dlya-mozku>

5. Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

- Доберіть слова, близькі за значенням до слова *тато*.
- Наш мудрий народ склав безліч влучних приказок та прислів'їв про сім'ю, батьків, родичів.
- Чи відомі вам інші прислів'я та приказки про тата (батька)? Які саме?
- Попрацюйте в групах. Складіть прислів'я за кольоровими підказками.

Батько —	то й діти	таке й	багата.
Батькова	сонце,	у воду	дитятко.
Який	хата	вітчим —	дивляться.
Батько рибалка,	батько,	усім	місяць.

Учні складають прислів'я: *Батько — сонце, вітчим — місяць. Батькова хата усім багата. Який батько, таке й дитятко. Батько рибалка, то й діти у воду дивляться.*

6. Заучування вірша напам'ять.

III. Заключна частина.

1. Віконечко для допитливих.

Існує багато свят в календарі: релігійні, державні. Та є свята, які не можна віднести до жодного з цих. Одне з них вперше відзначали в Україні у 2019 році. Це — День батька. Його святкують щороку у третю неділю червня.

2. Вправа «Сенкан».

Скласти сенкан на тему «Тато».

Учителька / учитель нагадує, що сенкан — це вірш, який складається з п'яти рядків.

Зразок:

Тато.
Рідний, дорогий.
Підтримуєш, ростиш, допомагаєш.
На шлях правильний наставляєш.
Батьку!

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821120945/https://znanija.com/task/20477935>

Урок 34. У дружній родині і в холод тепло. Андрій М'ястківський «Наш рід». Інсценізація оповідання (с. 33).

Мета. *Навчальна:* сприяти формуванню навичок плавного, виразного, осмисленого читання; акцентувати увагу учнів на значимості сім'ї в житті людини; продовжувати формувати уяву про рід, родину, родинне дерево, родовід; розширювати уявлення учнів про сім'ю, її склад. *Розвивальна:* розвивати фонематичний слух; мовленнєві й пізнавальні уміння учнів; розвивати мислення, мовлення, увагу, пам'ять; збагачувати активний словниковий запас. *Виховна:* виховувати бажання наслідувати кращі зразки поведінки членів сім'ї.

Засоби навчання. «Галявинка настрою», смайлики без личка, чисті аркуші паперу, пам'ятка «Як підготуватися до інсценізації».

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

У кожного учня смайлик без личка.

— Доброго ранку! Який у вас настрій? Перенесіть його на смайлик. Прикріпіть його на «галявинку настрою». Чи на личках усіх смайликів зображено гарний настрій? Що потрібно зробити, щоб настрій покращився? Усміхніться одне одному. Приступаємо до навчання.

2. Мовні загадки.

Чим закінчується і зима, і весна? (Буквою «а».)

З «б» — нестерпним я буваю,

з «м» — весь одяг поїдаю. (Біль — міль)

— Переставте букви, утворіть нове слово.

Лови — воли; волога — голова; вінок — вікно.

3. Гра «Конструктор» (із букв одного слова утворити нові слова).

Барвінок — бар, бра, раб, рак, краб, кіно, Віра, вінок, вікно...

II. Основна частина.

1. Оголошення теми і завдань уроку.

2. Робота над оповіданням Анатолія М'ястківського «Наш рід» (с.33).

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель виразно читає текст, діти уважно слухають / слідкують.

— Хто дійові особи оповідання?

— Що мама вишивала для сина?

- Вправа «Хвости».

Учитель читає початок речення, учні швидко його відшуковують і читають повністю.

Речення:

- Ми українського роду ...
- Мама вишиває ...
- А в наших сусідів ...
- А земля наша ...

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Учні самостійно мовчки перечитують текст.

— Які речення треба прочитати здивовано? (Що це буде, нене? Чому українська? А ти, мамо? А в наших сусідів не такі самі квіти цвітуть, як у нас?) Хто з дійових осіб дивувався? (Дмитрик.)

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні працюють у парах. Читають текст в особах (тільки репліки дійових осіб, без слів автора).

— Поставте одні одним запитання за змістом оповідання.

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— Прочитайте прислів'я, вміщені у підручнику. Як ви їх розумієте?

— Запам'ятайте їх. Уживайте у своєму мовленні.

3. **Кінезіологічна хвилинка. Вправа «Дзеркальне малювання».**

Ця вправа здатна зняти напругу з рук та очей, а також допомагає синхронізувати роботу півкуль мозку, що помітно збільшує ефективність його роботи.

У кожного учня — чистий аркуш та два олівці.

— Намалуйте обома руками (одночасно) деревце.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821083448/https://naurok.com.ua/post/navchalna-kineziologiya-prosta-gimnastika-dlya-mozku>

4. **Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».**

- Вправа «Мікрофон».

Учитель пропонує висловитися за початком речення.

— У моїй сім'ї вишиванка — це ...

- Метод «Прес».

Народна мудрість каже:

Вся сім'я разом, так і душа на місці.

Дім зігріває не піч, а любов і злагода.

Сімейний горщик завжди кипить.

— Чи ви погоджуєтеся з цими прислів'ями? Висловлюйте свої міркування за зразком:

Так / ні, я погоджуюся / не погоджуюся з цією думкою. Я вважаю, що..., тому що... . Наприклад, ... Отже, ... (висновок).

5. **Інсценізація оповідання.**

Учні працюють у групах. Ознайомлюються з пам'яткою «Як підготуватися до інсценізації».

Пам'ятка «Як підготуватися до інсценізації»

- Уважно прочитайте текст, уявляючи собі події та персонажів.
- Визначте кількість дійових осіб.
- Розподіліть ролі.
- Підготуйтеся до виразного читання слів кожного персонажа (уявіть себе вибраною дійовою особою, її характер; доберіть інтонацію, темп, настрій, міміку і жести).

6. **Дослідження.**

— Чи знаєте ви свій родовід? Як звати ваших дідусів, бабусь, прадідусів, прабабусь? Ким і де вони працювали? Які стародавні речі зберігаються у ваших родинах?

— Поспілкуйтеся зі своїми рідними, перегляньте світлина. Відберіть по одній світлинці для створення фотоколажу «Вишиванка у нашій родині». Підготуйте коротку розповідь-коментар.

III. **Заклучна частина.**

Рефлексія. Вправа «Продовж речення».

— Найбільше мені сподобалося виконувати ...

— Сьогодні на уроці я дізнався / дізналася...

— Ці знання мені потрібні для того, щоб ...

— Свою роботу на уроці оцінюю...

Урок 35. Урок позакласного читання. Тема «Країна дитячих журналів».

Мета. *Навчальна:* розширити знання дітей про дитячу періодичну пресу; активізувати інтерес до неї. *Розвивальна:* розвивати вміння самостійно читати дитячу періодику, комунікативні здібності. *Виховна:* виховувати любов до рідного слова.

Засоби навчання. Добірка дитячих журналів («Пізнайко», «Джміль», «Соняшник» тощо), газет («Долонька», «Казковий вечір» тощо), картки для гри «Дешифрувальник».

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Емоційне налаштування.**

Вправа «Створюємо настрої».

— Ми відчуваємо себе часточкою колективу і кажемо собі:

- Я прийшов / прийшла на урок ... (*учитися*).
- На уроці треба бути ... (*уважним / уважною*).
- Разом зі мною мої ... (*друзі*).
- Вони мене ... (*поважають*).
- Мені це ... (*приємно*).
- Я готовий / готова до ... (*успішної роботи*).

— Бажаю всім учням гарного настрою, цікавого спілкування.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821080712/https://vseosvita.ua/library/interaktivni-prijomi-psihoicna-nastanova-na-urok-56339.html>

2. Мовленнєва розминка.

- Робота над скоромовкою.

Заіскрились в лузі роси,
заспівали в росах коси.

І синочкові не спитьсья,
коли в тата косовиця.

Леонід Куліш-Зіньків

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200825110245/https://www.slideshare.net/ssuser/ecf0bb/ss-68194980>

Виразне читання вірша.

КРОЛИКИ НА РОЛИКАХ

Три кролики на роликах.
Не кролики — королики!
Чи ж зможе і корова

купить кролячі ролики
і стать як кролик-ролер?

Леся Мовчун

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821115937/https://web.archive.org/web/20200821115937/http://abetka.ukrlife.org/skoromov.html>

II. Основна частина.**1. Гра «Дешифрувальник».**

	<i>а</i>	<i>б</i>	<i>в</i>	<i>г</i>
<i>1</i>	г	з	р	н
<i>2</i>	а	е	у	л
<i>3</i>	т	ж	п	с

Коди слів: 3б, 2в, 1в, 1г, 2а, 2г.   1а, 2а, 1б, 2е, 3а, 2а.   3в, 1в, 2б, 3г, 2а.

Учні утворюють слова *журнал, газета, преса*.

— Які значення може мати слово *журнал*? (*Класний журнал; періодичне видання.*)

— Чи однакові за значенням слова *журнал* і *газета*?

— Що означає слово *преса*?

— Чи є, на вашу думку, дитяча преса?

2. Робота з виставкою дитячих журналів.

— Назвіть журнали, які є на виставці.

— Які з них ви читали?

— Які журнали є у вас удома?

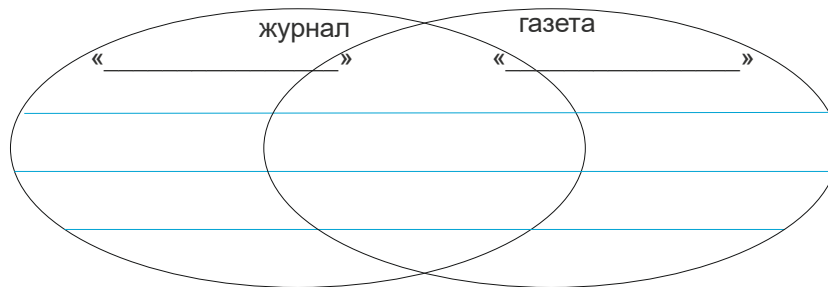

— Про що «говорить» обкладинка журналу?

— Розгляньте газети.

3. Дослідження.

Учні працюють у групах. Кожна група обирає кілька журналів і газет. Установлюють, чим схожі й чим відрізняються журнали і газети. Заповнюють кола Ейлера.

— А зараз — трішки історії.

Перший журнал вийшов у 1665 р. у Франції, у тому ж році — в Англії. У 1772 р. вийшов додаток до газети «Санкт-Петербургские ведомости». А в 1785 р. з'явився дитячий журнал «Детское чтение для сердца и разума». У 1861 р. почав виходити журнал «Вокруг света», а після революції 1905 р. з'явився журнал «Тропинка», головним редактором якого була жінка під псевдонімом Allegro (що в перекладі — блискучий папір).

4. Робота в групах.

Завдання: коротко розповісти, про що ідеться в кожному журналі.

1-ша група — журнал «Барвінок»; 2-га група — журнал «Пізнайко»;

3-тя група — журнал «Яблунька»; 4-та група — журнал «Весела перерва».

Кожна група опрацьовує і розповідає, чим цікавий кожен журнал, які в ньому є рубрики, для якого віку розрахований, коли виходить. Учителю доповнює відповіді дітей, звертає увагу на те, що обкладинка містить номер журналу, місяць, рік видання, з якого часу видається.

5. Гра «Бібліотекар». Складання (колективно) каталожної картки.

— Щоб швидко віднайти матеріал журналу, який запам'ятався, сподобався, необхідний, складемо каталожну картку, як це роблять бібліотекарі. На дошці — запис:

Автор.

Назва твору (матеріалу).

Назва журналу.

Рік видання.

Номер сторінки.

6. Колективна робота. Складання пам'ятки читача.

1) Журнал починай читати з обкладинки, на ній виділено усі написи.

2) Зверни увагу на номер журналу, рік видання, хто і де видає журнал.

3) Прочитай, для кого призначений журнал.

4) Потім розглядай кожен сторінку, прочитай її до кінця.

5) Якщо трапилися незнайомі слова, звернись до словників, енциклопедій, довідників.

6) Про прочитане розповідай своїм друзям, обмінюйся думками з ними.

7) Поміркуй, як і де ти можеш використати знання, одержані з журналу.

IV. Підсумок уроку.

— Що нового дізналися на сьогоднішньому уроці?

Урок 36. Не хитруй, бо натрапиш на хитрішого. Микола Герасименко «Як і домовились». Будова тексту (зачин, основна частина, кінцівка) (с. 34–35).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з будовою тексту (зачин, основна частина, кінцівка); вчити передбачати зміст твору за заголовком, оцінювати вчинки дійових осіб. *Розвивальна:* розвивати навички читання; зв'язне мовлення. *Виховна:* виховувати почуття дружби, відповідальності.

Засоби навчання: картки для читання «плутанки», таблиця складів.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

— Діти, сьогодні ми привітаємося по-різному. Праву руку піднесіть до чола, губ і грудей — як африканці. Поклоніться з витягнутими уздовж тулуба руками, як у Китаї. Привітайтеся так, як у нас, в Україні. Скажіть слова-вітання однокласниці. Скажіть слова-вітання однокласникові. Усміхніться.

2. Мовленнєва розминка.

- Плутанка.

— Прочитайте й усміхніться.

Качка кумкає, а жаба криче.

Собака нявчить, а кішка гарчить.

Зозуля кукурікає, а півень кує.

Порося гелгоче, а гусак рохкає.

Голуб дзижчить, а джміль туркоче.

Корова каркає, а...

— Продовжте самостійно! Розплутайте плутанку, прочитайте правильно.

- Поширення речення.

Учитель називає речення. Учні (у парах або групах) доповнюють по одному слову.

Мама прийшла.

Мама прийшла з роботи.

Миколчина мама прийшла з роботи.

Увечері Миколчина мама прийшла з роботи...

II. Основна частина.

1. Оголошення теми і завдань уроку.

2. Підготовчі вправи.

- Читання складів за таблицею.

	а	и	і	е	у	о
кр	кра	кри	крі	кре	кру	кро
тр	тра	три	трі	тре	тру	тро
пр	пра	при	прі	пре	пру	про

Після читання складів у рядках, стовпчиках добирають слова, у яких є такі склади: *тра* (трактор, трава, сестра, матрац...), *кре* (крейда, мокре...) тощо.

- Читання стовпчиків слів у підручнику (с. 34).

3. Опрацювання оповідання Миколи Герасименка «Як і домовились».

- Вправа «Інтуїція» («Передбачення»).

— Чи доводилося вам чути слово *інтуїція*? А чи знаєте ви, що воно означає? (*Інтуїція* — це здатність людини у деяких випадках несвідомо, чуттям уловлювати істину, передбачати, вгадувати щось; чуття, проникливість, здогад, передчуття, шосте чуття.)

— Тож перевіримо вашу інтуїцію. Прочитайте заголовок оповідання. Про що може йтися у творі з таким заголовком?

— Чи доводилося вам з кимось про щось домовлятися? Розкажіть про це.

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Самостійне мовчазне читання оповідання.

— Чи не підвела вас ваша інтуїція? Чи справдились ваші сподівання?

— Як звали братів?

— Якими ви уявляєте братів? Охарактеризуйте їх.

— Який «гостинець» принесла їм мама?

- Метод «Прес».

— Чи правильно вчинив Дмитрик? Ви схвалюєте чи засуджуєте його вчинок? Висловлюйте свої міркування за зразком:

Так, я схвалюю / засуджую вчинок Дмитрика. Я вважаю, що..., тому що... . Наприклад, ... Отже, ... (висновок).

- Ознайомлення з будовою тексту-розповіді.

— Ви прочитали текст-розповідь. Ліворуч записано назви частин, з яких складається текст-розповідь. Прочитайте їх.

— А що означають ці назви, ви дізнаєтеся, прочитавши пояснення у підручнику на с. 35.

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

— Прочитайте три запитання, подані після теоретичного матеріалу. Поспілкуйтеся у групах, дайте відповіді на ці запитання.

- Творча робота.

— Доберіть заголовки для кожної частини.

— Запропонуйте свою кінцівку (продовження) оповідання.

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Діти читають оповідання по черзі по абзацу.

— Поставте одні одним запитання за змістом оповідання.

— Прочитайте розмову між братами в особах.

- Удосконалення читацьких навичок.

Вправа «Кидок — засічка».

За командою «кидок» всі одночасно починають читати текст (напівголосно). За командою «засічка» зупиняються й олівцем відзначають останнє прочитане ними слово. Потім знову за командою «кидок» читають текст від початку. Під час повторного читання діти переконуються, що прочитали більший обсяг («засічка» поставлена вже далі). Це доводить їм необхідність кількаразового читання тексту, адже з кожним разом результати поліпшуються.

III. Заключна частина.

1. Віконечко для допитливих.

Кавун — це солодкий родич огірка та гарбуза. Він народився в Африці, але дуже популярний в Україні.

Кавун — найбільш водяниста ягода. Він найкраще освіжає організм у спеку.

Існує понад тисячу різноманітних сортів кавунів. Окрім звичних українцям смугастих плодів із червоною м'якоттю та насінням, селекціонери вже вивели кавуни із жовтою та помаранчевою м'якоттю, кавуни без насіння, карликові кавуни та навіть кавуни із чорною шкіркою.

Вигадливі японські фермери першими почали вирощувати й квадратні кавуни, бо така форма найзручніша для зберігання у холодильнику. А нещодавно там з'явилися кавуни у формі серця, пірамід і навіть обличчя людини.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200204064033/http://volga.lutsk.ua/view/17703/2>

2. Рефлексія. Метод «Капелюшки де Боно».

Білий — колір чистоти. Розкажіть, який гостинець принесла мама. Як відреагували сини?

Червоний — колір життя, відчуттів. Як мама відреагувала б на ситуацію, яка склалась?

Чорний — колір землі, здорового глузду. Чи правильно вчинив Дмитрик? Чи могло це образити Сашка? Чи могло це вплинути на їхні стосунки?

Жовтий — колір сонця, згоди. Як би ти помирих / помирила братів?

Зелений — колір досліджень. Чим відрізняються Сашко і Дмитрик?

Синій — колір знань. Для чого потрібні знання, одержані сьогодні на уроці?

Урок 37. Що в родині найголовніше? Анна Коршунова «Сім — Я». Визначення емоцій дійових осіб (с. 35–37).

Мета. *Навчальна:* удосконалювати навички свідомого, правильного, виразного та емоційного читання; формувати вміння працювати з прозовим твором, виділяти в ньому головне, ділити текст на частини (визначати зачин, основну частину, кінцівку); вчити аналізувати прочитане, висловлювати оцінні судження.

Розвивальна: розвивати спостережливість; мовленнєві й пізнавальні вміння учнів; зв'язне мовлення, пам'ять, мислення, уяву, увагу, аналітико-синтетичну діяльність учнів, уміння працювати в групах.

Виховна: виховувати любов до сім'ї, домашніх улюбленців, товариськість.

Засоби навчання. Аркуші паперу для заповнення таблиці.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

— Налаштуємося на позитивну роботу на уроці. Уявімо себе кошенятами. Такими м'якенькими, пухнастими, вередливими... А тепер покажіть свій настрій, котики і кішечки.

2. Артикуляційна розминка.

Запросимо тишу: *ц-ц-ц*.

Вітерець у лісі: *ш-ш-ш*.

Прилетіли птахи: *шук-шук-шук*.

Заспівав соловей: *тьох-тьох-тьох*.

Накрапає дощик: *кап-кап-кап*.

Дощ припускає сильніше: *кап-кап-кап* (голосніше)

Злива: *кап-кап-кап* (швидко, голосно)

Злива закінчилася. Дзюркоче вода: *дз-дз-дз*.

3. Робота над інтонуванням речень (підручник, с.35).

— Потренуйтеся виразно читати речення, вміщені у підручнику. Слова, виділені курсивом, допоможуть дібрати відповідну інтонацію.

— Які почуття у вас виникали під час читання речень? (*Смуток, захоплення, радість, хвилювання...*)

II. Основна частина.

1. Повідомлення теми та завдань уроку.

2. Короткі відомості про авторку.

Анна Коршунова — це літературний псевдонім Анни Шевченко. Народилася вона 29 травня 1970 року у Кіровограді (тепер м. Кропивницький). Журналіст, викладач, дитяча письменниця. Автор книг «Фроська — кімнатна фея», «Справжні друзі», «Пригоди лицаря Морквицаря і принцеси Картоплеси», «Разом веселіше», «Паровозик Пузя», дитячих віршів, п'єс. Її прості й зрозумілі оповідки є надзвичайно повчальними.

3. Робота над оповіданням «Сім — Я» (с. 35–37).

- Підготовча робота. Читання слів.
- запропонував   працюватиму   інструментами
- обов'язки   ремонтуватиму   вихователька
- усміхнулася   поважали   знайшлися

— Прочитайте всі слова пошепки. Чи відоме вам значення слів?

— Складіть речення (усно) з двома словами на вибір.

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель починає читати оповідання, дочитує до слів «Бо ж СІМ-Я!».

— Хто дійові особи оповідання?

— Якими за віком були діти?

— Чому розплакалася Ліля?

— Як би ви заспокоїли дівчинку?

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

— Дочитайте оповідання до кінця.

Учні напівголосно дочитують текст, порівнюють свої розповіді зі змістом оповідання.

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні працюють у групах. Почергово читають по одному абзацу оповідання. Відповідають на запитання, подані після тексту.

- Вправа «Хвости».

Учитель читає початок речення, учні швидко його відшукують і читають повністю.

- А я буду дідусем...
- Скоро всі діти в групі...
- Лілечко, що сталося? ...
- Не так уже й важливо...

- Вправа «Мікрофон».

— Поясніть, як ви розумієте виділену частину тексту.

— Чи можна тварин вважати членами сім'ї?

— Доведіть, що прочитаний твір є оповіданням. Доберіть до нього свою назву.

- Спостереження за емоціями головної дійової особи.

Учні визначають частини оповідання (зачин, основну частину, кінцівку). Стисло розказують, про що йдеться у кожній частині. На аркушах паперу позначають смайликами емоції Лілі (за зразком, поданим у підручнику).

4. *Робота в групах. Інноваційний метод «4 позиції».*

— Об'єднайтеся в групи «Оптимісти», «Критики», «Психологи», «Експерти».

— Отримайте завдання, обговоріть у групі. Якщо будете готові, сигналізуйте оплесками.

- «Оптимісти»: розповісти про позитивні риси героїв.
- «Критики»: пояснити, чому плакала Ліля.
- «Психологи»: розповісти, які емоції викликало це оповідання у читачів.
- «Експерти»: пояснити прислів'я «Нащо інший клад, коли в сім'ї лад». Чи стосується воно змісту твору?

Презентація роботи груп.

III. **Заключна частина.**

1. *Висловлювання «Мій домашній улюбленець».*

Учні, в яких є домашні улюбленці, розказують цікавинки про поведки домашніх тварин. Діти, в яких немає вдома тварин, розказують, про кого вони мріють.

2. *Самооцінювання роботи на уроці.*

Гра «Пальчики».

— Стисніть руку в кулак. Я називатиму твердження. Якщо ви погоджуєтеся, розгинайте пальчик.

- Сьогодні на уроці я був / була активним / активною і старанним / старанною.
- Я хотів би / хотіла б прочитати ще твори цієї авторки.
- Я поглибив / поглибила свої знання про будову тексту.
- Вдома я розповім батькам про свої успіхи на уроці.
- Із задоволенням виконаю домашнє завдання і з нетерпінням чекатиму наступного уроку літературного читання.

3. *Вправа «Рефлексія».*

— Який настрій у вас на кінець уроку?

Урок 38. Підсумок за розділом «Без сім'ї нема щастя на землі».

Мета. *Навчальна:* систематизувати знання учнів за розділом «Без сім'ї нема щастя на землі»; удосконалювати навички свідомого виразного читання, вміння аналізувати, зіставляти. *Розвивальна:* розвивати активну життєву позицію, діалогічне та монологічне мовлення; мовленнєві й пізнавальні вміння учнів. *Виховна:* формувати вміння аргументувати переваги добрих учинків, виховувати цілеспрямованість, уміння досягати мети; виховувати любов до художнього слова.

Засоби навчання. Аркуші паперу для запису «стіни слів», стрічки зі словами для складання прислів'їв, зображення «драбинки успіху».

Інтеграція. Соціальна та громадянська галузі.

Тип уроку. Закріплення вивченого матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Організація класу. Вправа «Барометр настрою».**

На дошці зображена гірка, до якої діти прикріплюють стікери. Що вище прикріплений стікер, то кращий настрій у дитини.

— Що потрібно зробити, щоб у всіх був чудовий настрій? Скажімо добре слово одне одному.

2. Мовленнєва розминка.

— Складіть слово з перших складів слів.

Макітра, туя, сяйво. (*Матуся*)

Тарілка, токар. (*Тато*)

Барабан, бурулька, сяяти. (*Бабуся*)

Браво, тисяча. (*Брати*)

— Складіть самостійно аналогічні загадки.

II. Основна частина.**1. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми і завдань уроку.**

— Пригадайте, який розділ ми закінчили вивчати.

— Сьогодні ми підівемо підсумки роботи над розділом «Без сім'ї нема щастя на землі».

2. Систематизація та узагальнення вивченого.

- Вправа «Віднови прислів'я».

Кожна група має комплект слів. Із них потрібно утворити і якнайшвидше записати по три прислів'я.

Зразки прислів'їв:

- У хорошій сім'ї хороші діти ростуть.
- У дружній родині і в холод тепло.
- Скрізь добре, але вдома краще.
- Дерево тримається корінням, а людина сім'єю.
- Дружна сім'я не знає печалі.
- Людина без сім'ї, що дерево без плодів.
- Яке дерево, такі й віти, які батьки, такі й діти.
- Яблучко від яблуні недалеко відкотиться.
- Для онука дідусь — розум, а бабуся — душа.

Джерело: <https://www.simyapidpokrovom.lviv.ua/ukrajinski-narodni-pryslivya-ta-prykazky-pro-simyu-rodynu-matir/>

3. Виконання завдань, поданих у підручнику (с. 37).

- Повторення вивченого про будову тексту.

— Пригадайте, з яких частин складається текст-розповідь.

— Які тексти-розповіді ви прочитали у розділі?

— Які з них вам найбільше запам'яталися? Чому?

- Вікторина «З якого твору рядки?».

Учні зачитують рядки, подані в підручнику, називають твори, згадують прізвища авторів.

— Попрацюйте в парах. Зачитайте одні одним по кілька рядків з інших творів розділу, назвіть твір, його автора / авторку.

- Розвиток критичного мислення.

— Пригадайте казку Юлії Каспарової «Щоб мама не губилася». Обговоріть у групах, що було б, якби мама не знайшла Хвостика.

- Розвиток мовлення. Складання міркування.

Учні читають народну мудрість у підручнику, складають міркування за опорними висловами.

- Складання «стіни слів».

Кожна група записує слова на тему «Моя родина» на аркушах паперу. Варто обмежити час виконання завдання (5–7 хвилин). Відтак представники груп презентують роботи.

4. Гра «Віднови твір».

На картках неточно записано речення або рядки вірша з прочитаного розділу. Дітям потрібно відновити тексти. За потреби можна користуватися текстами.

Картка 1.

Слоненя було дуже розумним. Воно спілкувалося з лелеками і туканами. А потім розповідало про це мамі.

Картка 2.

Ура! Мама сьогодні на ринку була. Помідорів та огірків принесла. Ходімо швидше додому.

Картка 3.

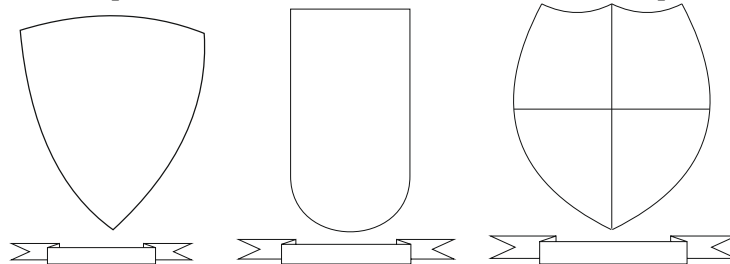
Цілісінький день гралися діти. Їздили в гості, ходили на роботу, смажили картоплю.

5. Створення «Родинного герба».

У дітей картки із заготовкою для створення герба.

— У давнину кожна поважна родина мала свій родинний герб. Це був своєрідний щит із зображеннями, які характеризували родину. Спробуйте створити герб своєї родини. Наприклад, якщо ваша родина живе поблизу моря, любить грати у теніс, то ви зобразите мушлю, маяк, морську хвилю і ракетку. Якщо ваша сім'я проживає в горах і багато подорожує, рибалить чи вирощує якісь рослини, то ви намалюєте гори, валізи, рибу, спінінги, троянди тощо.

— Поміркуйте, чим ваші родини неповторні. Використовуючи шаблони, створіть герб своєї родини. На стрічці напишіть своє прізвище. А ще можете написати девіз своєї родини.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

Вправа «Драбинка успіху».

На дошці — зображення драбинки. Учні кріплять свої стікери:

- нижня сходинка — у мене нічого не вийшло;
- середня сходинка — у мене були складнощі;
- верхня сходинка — мені все вдалося.

2. Вправа «Мікрофон».

- Я дізнався / дізналася ...
- Я навчився / навчилася ...
- Я зрозумів / зрозуміла, що можу ...
- Мені сподобалося ...
- Для мене стало новим ...
- Мене здивувало ...
- Мені захотілося ...
- Мене надихнуло ...

Українські письменники — дітям

Поетична скарбничка

Урок 39. Ознайомлення з творчістю Ліни Костенко. Ліна Костенко «Вербові сережки», «Чародійне слово». Поняття про риму (с. 38–39).

Мета. Навчальна: удосконалювати навички свідомого читання, вчити виразно читати віршовані твори, визначати тему твору, орієнтуватися в структурі тексту, знаходити яскраві образні слова; збагачувати мовлення новими словами. **Розвивальна:** розвивати мовлення, навички ставити запитання та відповідати на них, сприяти формуванню культури мовлення учнів. **Виховна:** виховувати інтерес і любов до рідної природи.

Засоби навчання. Цеглинки LEGO, повітряні кульки, пам'ятки «Тон читання».

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу. Вправа «Кольоровий день».

Діти в парах дивляться крізь повітряну кульку під музичний супровід.

— Які емоції у вас викликала вправа?

— Що говорять про людину, яка усміхається, добра до всіх? (*У неї гарний настрій.*)

— Що робить людина, коли у неї гарний настрій?

2. Дихальні вправи.

1, 2, 3 — вдих, 4 — видих (задуваємо свічку).

1, 2, 3 — вдих, 4 — видих (здувається кулька).

3. Робота над чистомовкою.

Рі-рі-рі — що ти бачиш угорі?

Ря-ря-ря — небо синє, як моря.

Рю-рю-рю — бачу ясну зорю.

Рі-рі-рі — ще що бачиш угорі?

Рі-рі-рі — ще що бачиш угорі?

Ра-ра-ра — з комарами мошकारа.

II. Основна частина.

1. Оголошення теми і завдань уроку. Мотивація навчальної діяльності.

— Сьогодні ми починаємо вивчати новий розділ. Прочитайте його назву.

— Перегляньте зміст підручника (с. 110). З яких підрозділів складається розділ? (*«Поетична скарбничка» та «Оповідання про дітей».*)

— Як ви гадаєте, про що йтиметься у творах розділу?

— Хто такі письменники? Яких українських письменників ви знаєте? Які твори цих авторів вам подобаються? Чи є улюблені?

— Отже, літературні твори, створені письменниками, називають авторськими. Авторів, які пишуть вірші, називають поетами. Читаючи твори нового розділу, розмірковуюйте, уявляйте, приглядайтеся, прислухайтеся, вчіться аналізувати, відчувати красу художнього слова.

— І наш розділ «розпочинає» видатна сучасна поетеса Ліна Костенко.

2. Ознайомлення з життєвим і творчим шляхом Ліни Костенко.

Ліна Василівна Костенко народилася в сім'ї учителів 19 березня 1930 року в Ржищеві на Київщині. Коли дівчинці було 6 років, родина перебралася до столиці, де Ліна закінчила школу. Ще будучи ученицею, вона почала відвідувати літературну студію при журналі «Дніпро», який редагував Андрій Малишко.

Перші вірші Ліна Костенко випустила в 16 років.

Читачам відомі збірки поезій «Проміння землі», «Вітрила», «Мандрівки серця», «Маруся Чурай» та чимало інших.

— Прочитайте відомості про поетесу, подані в підручнику на с. 38.

— Яку назву має збірка віршів для дітей, написана Ліною Костенко?

3. Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— Прочитайте пари слів у підручнику (с. 38).

— Чим цікаві слова? (*У них однакові закінчення.*)

— Це — рими, співзвучні прикінцеві частини слів.

- Вправа «Добери риму».

— Доповнюйте чистомовки.

Та-та-та — в нас нема... (*кота*).

Бі-бі-бі — сиджу на ... (*вербі*).

Ти-ти-ти — нявкають ... (*коти*).

Би-би-би — тут нема... (*верби*).

Ба-ба-ба — он росте... (*верба*).

Бу-бу-бу — посаджу ... (*вербу*).

— До поданих слів доберіть слова, що римуються.

Мама — рама, гама, ..., ...

Майка — чайка, гайка, ..., ...

Вантаж — багаж, гараж, ..., ...

Коник — слоник, дзвоник, ..., ...

4. Робота над віршем «Вербові сережки».

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учителька / вчитель виразно читає вірш, діти уважно слухають.

— Яку пору року описала поетеса? (*Весну.*) Обґрунтуйте свою думку. (*Верба цвіте навесні.*)

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Самостійне напівголосне читання вірша. Визначення темпу читання.

- Робота над виразністю читання вірша.

— У якому темпі потрібно читати вірш? (*У помірному темпі.*)

— Прочитайте, яким може бути тон читання. Назвіть, яким тоном потрібно читати вірш «Вербові сережки».

схвильований

роздратований

переляканий

радісний

добрий

дружний

захоплений

ніжний

спокійний

розповідний

офіційний

байдужий

упевнений

грубий

злий

- Виконання завдань, поданих у підручнику.

Учні виконують завдання, запропоновані після тексту.

- Вправа «Вхід у малюнок».

Учні розглядають малюнок, називають, що на ньому зображено, зачитують рядки вірша, якими можна підписати малюнок.

5. Ознайомлення з віршем Ліни Костенко «Чародійне слово».

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Самостійне мовчазне читання.

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Діти читають вірш по 4 рядки з сусідом по парті по чергово.

Виконують завдання, запропоновані в підручнику.

— Придумайте та поставте одне одному запитання за змістом вірша.

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Доходять висновку що вислів *котик мишкує* означає полювання котика на мишей.

Уточнення значень слів *іти*, *чимчикувати*, *плентатися*. Складання речень з цими словами.

III. Заключна частина.

1. Вправа «Мікрофон».

— Ваша думка про прочитане і побачене.

— З творчістю якої поетеси ознайомились?

— Чи читали ви інші твори Ліни Костенко?

2. Вправа «Сходинки успіху».

На екрані зображено сходинки (за кольорами такі ж, як цеглинки LEGO). На сходинках записи: «Найкраще мені вдалося...», «Я можу похвалити себе за...», «Я можу похвалити однокласників за...», «Мені сподобалося на уроці...», «Мені було важко...», «На наступному уроці я...».

Урок 40. Ознайомлення з творчістю Анатолія Костецького. Анатолій Костецький «Моя кишеня». Характеристика дійової особи (с. 40).

Мета. *Навчальна:* закріплювати навички правильного читання, вчити виразно інтонувати вірш, розкривати вчинки дійової особи; розвивати читацькі вміння і навички, уміння уважно слухати, розуміти прослухане, висловлювати власну думку, робити висновки. *Розвивальна:* розвивати зв'язне мовлення, збагачувати словниковий запас. *Виховна:* виховувати критичне ставлення до вчинків людей, бажання бути охайним.

Засоби навчання. Цеглинки LEGO, картки для групової роботи.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

Вправа «Я — сонечко».

— Діти, уявіть, що ви — малесенькі сонечка. Такі жовті, теплі, лагідні. Простягніть рученятка одне одному, потисніть одне одному руки. А тепер привітаймося із сонячними промінцями.

— Який у вас настрій? Що ви очікуєте від уроку? Як потрібно працювати на уроці, щоб отримати гарний результат?

— Оберемо настрій.

2. Дихальна вправа.

Секундний видих. Зробити глибокий вдих носом і на одному плавному видиху назвати дні тижня.

3. Вправа «Карусель». Робота в парах.

Діти спочатку вчать скоромовку з учителем, а потім змагаються в парах.

Вередували вереднички,
що не зварили вареничків.
Не вередуйте, вередниченьки,
ось поваряться варениченьки.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821115937/http://abetka.ukrlife.org/skoromov.html>

II. Основна частина.

1. Створення емоційного фону уроку.

— Дітки, сьогодні зі мною трапилась незвичайна пригода. Ідучи до школи, я почувала, як хтось перешіптується. Я довго не могла зрозуміти, хто ж це! Та добре прислухавшись, я почувала звуки зі своєї сумочки.

— Як ви гадаєте, хто це міг розмовляти? Про що?

— Хто може «жити» у сумочці? У вашому портфелику? У кишені?

2. Оголошення теми та завдань уроку.

— Як називається новий розділ? Частина розділу?

— Кого називають поетом / поетесою?

— Чиї вірші ми читали на попередньому уроці?

— Сьогодні ознайомимося з творчістю Анатолія Костецького та його твором «Моя кишеня».

3. Ознайомлення з життєвим і творчим шляхом Анатолія Костецького.

Анатолій Костецький — відомий український письменник. Народився 6 грудня 1948 року в Києві в родині вчителів. Про своє дитинство розповідає з гумором: «Дитинство було важким: класний керівник — тато. Нормальні діти відпочивали після школи, а мене вчили і в школі, і вдома...».

Перша збірка віршів для дітей мала назву «Джміль про сонечко гуде». Згодом вийшло друком ще багато поезій, казок, оповідань і повістей. Крім написання власних книжок, А. Костецький багато перекладав з англійської, німецької та кількох слов'янських мов.

Джерело: https://web.archive.org/web/20191009033603/http://ababahalamaha.com.ua/uk/Костецький_Анатолій

4. Робота над віршем А. Костецького «Моя кишеня».

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учителька / вчитель виразно читає вірш, діти слухають.

- Який настрій у вас після читання вірша?
- Хто розповів про свою кишеню — дорослий чи школяр?
  - Щоденні 5. «Читаю для себе».

Самостійне напівголосне читання вірша.

- Про що ви дізналися з вірша?
- Яким ви уявляєте оповідача? Яка у нього вдача?
- Що ж було у кишені?
  - Щоденні 5. «Читаю для когось».

Діти читають вірш із сусідом по парті по 4 рядочки почергово.

- Поставте одне одному запитання за змістом вірша.
- Розкажіть, що у вас зазвичай буває у кишенях.
  - Удосконалення навичок виразного читання.
- Як потрібно читати вірш?
- У вірші є кілька тире. Читаючи речення з таким знаком, робіть довгу паузу.
- Прочитайте тільки ті речення, в яких є тире.
- Автор, розповідаючи про свою кишеню, перелічує предмети. Такі речення треба читати з інтонацією перелічування. Знайдіть у вірші такі речення. Прочитайте їх.
  - Гра «Фантазери».

— Пофантазуйте і розкажіть, що можна помістити в кишеню.

Учні працюють у групах. Кожна група має аркуш, на якому намальована велика кишеня. Діти пишуть на кишені назви тих предметів, які там можуть поміститися, за зразком:

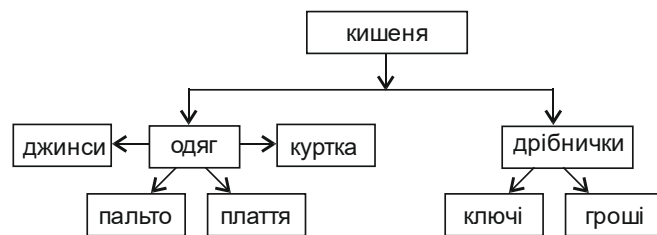
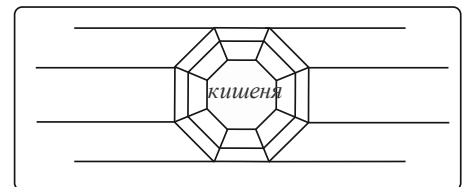
Брелок—ключ—часник—кава—апельси́н— ...

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Робота в групах.

Група I. Скласти асоціативну павутинку зі словом *кишеня*.

Група II. Скласти кластер зі словом *кишеня*.

Група III. Скласти поради для власників кишень.

III. Заключна частина.

1. Вправа «Мікрофон».

- Який вірш ми сьогодні прочитали?
- Який вид роботи вам сподобався найбільше?

2. Рефлексія.

- Сьогодні на уроці я дізналася / дізнався ...
  - Мені було цікаво ...
  - Довелося задуматися над ...
  - Мене здивувало те, що ...
  - Мені захотілося ...
  - Можу розповісти іншим про...
- Покажіть кольором цеглинки свій настрій та поясніть вибір.

Урок 41. Ознайомлення з творчістю Ганни Чубач. Ганна Чубач «Роса». Порівняння у віршованих творах (с. 41).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з творчістю Ганни Чубач, удосконалити навички роботи з поетичними творами, орієнтуватися в їх особливостях; дати поняття про «порівняння», вчити їх застосовувати.

Розвивальна: розвивати вміння читати та аналізувати поетичні твори. *Виховна:* виховувати інтерес до творчості українських поетів, любов до природи.

Засоби навчання. Картки зі скоромовками.

Інтеграція. Природнича галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу. Вправа «Кулька добра».

— Діти, потріть долоні одна об одну, щоб відчуті тепло. А тепер розведіть ручки на невелику відстань. Відчуваєте тепло? Усе своє тепло, доброту своїх сердець вкладіть в уявну кульку. Продовжуйте її ліпити ручками, а тепер разом з усмішкою подаруйте всім присутнім!

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200825112409/http://ukped.com/statii/teorija-navchannja/5843-treninhovi-vpravy-urok-eidetyky-3-i-i-klas.html>

2. Робота над чистомовкою.

Ла-ла-ла — стежка край села.

Ля-ля-ля — зелене гілля.

Та-та-та — спіймали kota.

Тя-тя-тя — довести до пуття.

Са-са-са — вкусила оса.

Ся-ся-ся — малина уся.

II. Основна частина.

1. Оголошення теми і завдань уроку.

2. Ознайомлення з життям і творчістю Ганни Чубач.

Ганна Танасівна Чубач народилася у переддень Різдва, 6 січня 1941 року на Вінниччині в сім'ї хліборобів. Після закінчення навчання працювала в редакціях газет та журналу «Дніпро».

Ганна Чубач видала понад 40 поетичних збірок. Серед них «Сонячна абетка», «Алфавітні усмішки», «Жук малий і волохатий», «Черепаша Аха» тощо. А ще Ганна Чубач — авторка скоромовок, лічилок. Чимало віршів Ганни Танасівни стали улюбленими піснями дітей.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20190629093759/http://www.pisni.org.ua/persons/1220.html>

3. Робота з підручником.

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

— Багато творів Ганни Чубач стали піснями. Прослухайте одну з них (<https://www.youtube.com/watch?v=j0CqIBkoQxM>).

- Робота зі скоромовкою (с. 41).

— Навчіться читати скоромовку спочатку повільно, потім — швидше, ще швидше.

4. Робота в групах.

— Ознайомтеся з алгоритмом (послідовністю) роботи зі скоромовками.

1. Прочитайте скоромовку.
2. Спробуйте повторити.
3. Визначте, значення яких слів ви не розумієте або не знаєте.
4. Проговоріть або прочитайте скоромовку повільно і тихо, чітко вимовляючи кожне слово.
5. Повторіть, голосніше промовляючи наголошений склад.
6. Спробуйте вимовити скоромовку швидше.

— Прочитайте на картках інші скоромовки поетеси. Вивчіть скоромовку в групі. Позмагайтеся між групами на найшвидше декламування скоромовки.

Запитав Василь у Вовки:

Відказав маленький Вовка:

— А ти любиш скоромовки?

— Тільки ті, що не про вовка!

ГРИМ І ГУСИ

Грім гуркоче
над горою,
грім гуркоче
над рікою.

Гуси гордо
йдуть додому —
не бояться
того грому.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200825112907/https://fs01.vseosvita.ua/0100ia2j-0608.pdf>

5. *Опрацювання вірша Г. Чубач «Роса».*

- Робота над загадкою.

Йшла зоряниця —
красна дівиця
через покоси,

гублячи сльози.
Місяць дивився і засмутився.
Сонечко встало — сльози зібрало. (*Роса*)

Джерело: Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк.— Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

— Чи доводилося вам бачити росу? Розкажіть про свої враження.

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».
- Послухайте, як Ганна Чубач описує росу.
— Яку картину ви уявляли, слухаючи вірш?

- Щоденні 5. «Читаю для себе».
- Прочитайте вірш уголос, передаючи замилювання описаною картиною.
— Назвіть слова, що допомогли вам побачити колір, відчутти рух.
— Чим милується авторка твору?
— Як описує росу?

6. *Фізкультхвилинка.*

— А чи відомо, що пісню «Черепаша-аха-аха» теж написала Ганна Чубач? Пропоную виконати фізкультхвилинку під цю пісеньку (<https://www.youtube.com/watch?v=7tdvrQiQroM>).

7. *Продовження роботи над віршем.*

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— У повсякденному житті чи на уроках нам доводиться порівнювати різноманітні предмети (за розміром, кольором...), явища природи чи погоду (холодно, тепло, сонячно, дощ...), числа (більше чи менше). Але поняття «порівняння» існує і в літературі. Поети та письменники їх часто використовують під час написання своїх творів.

Наприклад: у дівчинки щічки червоні, наче ягідки; у білочки очі, немов намистинки; легкий, неначе пушинка; руки холодні, наче лід; кінь швидкий, наче блискавка.

- Вправа «Доберіть порівняння».
- Роса на траві, наче...
Росинки виблискують, наче...
Небо чисте, наче...
Вода прозора, наче...
Квіти яскраві, наче...

III. *Заклучна частина.*

1. *Вправа «Кулька добра».*

- Як ви гадаєте, з ким сьогодні на уроці була кулька добра?
— Кому ви допомогли сьогодні на уроці?
— Чим ви змогли допомогти однокласникам / однокласницям?
— Хто допоміг вам? Коли та в чому ви відчували допомогу?

2. *Рефлексія. Вправа «Відкритий мікрофон».*

- Що цікавого ви дізналися на уроці?

3. *LEGO-цеглинка настрою.*

- З яким настроєм повертаємося ми з уроку? Покажіть його цеглинкою.

Урок 42. Урок позакласного читання. Тема «Нащо клад, коли в сім'ї лад».

Мета. *Навчальна:* удосконалювати вміння сприймати, відтворити текст; вчити учнів усвідомлювати основну думку твору, характеризувати дійових осіб, давати оцінку їхнім вчинкам. *Розвивальна:* розвивати фонематичний слух, навички читання, вміння збирати матеріал для висловлювання думок і вчити послідовно їх викладати, творчі здібності школярів, навички робити висновки й узагальнення. *Виховна:* виховувати любов до рідних і близьких, бажання робити добрі справи.

Засоби навчання. Паперові долоньки, повітряна кулька.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Організація класу.**

- Вправа «Долонька».

— Діти, покладіть долоньку на парту. Загніть палець ті, хто прийшов до школи з гарним настроєм. Загніть палець ті, які люблять усміхатися. Загніть палець ті, які хочуть сьогодні дізнатися нове. Загніть палець ті, які мають гарних друзів.

— Візьміть за руку сусіда / сусідку за партою. Легенько стисніть її. Передайте тепло свого серденька і побажайте гарного дня.

2. Повторення вивченого матеріалу.

- Гра «Упіймай кульку».

— Передавайте повітряну кульку з рук в руки. Назвіть ім'я своїх мамі або тата. Доберіть слова, які починаються першими літерами імені і характеризують ваших близьких (*Наприклад, Сергій — серйозний, Тамара — тактовна*).

II. Основна частина.**1. Оголошення теми і завдань уроку. Мотивація навчальної діяльності.**

— Діти, прочитайте прислів'я (на екрані).

Нащо клад, коли в сім'ї лад.

Подивися у воду, якого ти роду.

Нема в світі, як родина, то вам скаже і дитина.

Нема в світі дорожчого, як родина.

— Що об'єднує ці прислів'я?

— Так, справді, вони про сім'ю, рід, родину. Бо сім'я, рід, родина — це найдорожче в житті кожної людини.

2. Мозковий штурм.

— Для чого потрібна сім'я?

— Що таке сім'я, на вашу думку? З кого складається сім'я?

— Попрацюйте в групах. Складіть асоціативний куш «Сім'я».

3. Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Читання вірша, спроектованого на екран.

ЩО ТАКЕ СІМ'Я

Розкажу вам, друзі, я,
що таке моя сім'я.
Разом дружно проживаємо
і пісні про це співаємо.
Люба матінка моя —
як пишаюсь нею я!
В неї руки золотії,
серцем кожного зігріє.
Є у мене ще й брати —
кращих в світі не знайти.

Тато сильний і завятий —
він господар в нашій хаті:
все майструє, все ладнає,
бо для всього хист він має.
Дід і бабця — у пошані,
вони праці ветерани.
Всіх онуків міцно люблять
І, як пташенят, голублять.
Ось і вийшло всіх сім «я».
Знайте — це моя сім'я.

Надія Чемерис

- Що ж таке сім'я? Як про це говорить автор вірша?
- Що сказано у вірші про кожного члена родини?

4. *Опрацювання легенди.*

- Щоденні 5. «Читаю для себе».
- Діти читають текст на картках.

МИРОСЛАВІВ БАТЬКО

Трапилося це дуже давно. На нашу землю прийшла біда: напали страшні засухи, суховії зачастили, чорний мор пробіг, що вже й жити було нічим. І захвилювалась молодь усіх племен: навіщо нам старці? Не сіють, не жнуть, не полюють, останнє мусимо відбирати від малих дітей і їм давати! Вирішили всіх до Зміїного урвища покидати, хай умирають там! Повивозили, повиносили своїх бабусь і дідухів. Та в родинах достатку більше не стало, порядку не додалося, щастя не з'явилося...

А ось у великій родині Добряченків старший син Мирослав так жалів свого батька, так любив його, що не зміг покинути напризволяще без допомоги. Він сховав тата в печері і носив йому їсти-пити, доглядав його рани. Одного разу, коли син розповів, що знову недорід і хліба не зберуть навіть на насіння, старий батько порадив: «Мирославе, навчи своїх односельців встати до сходу сонця і вийти в поле, поки роса не збита. І побачать люди стежинки — то миші до своїх сховищ шляхи проклали. Пройдіть ними, і в кожному сховищі по пуду-два зерна знайдете». Так і зробили племена і не вимерли з голоду. Мирославів батько якось сказав синові:

— Відчуваю, любий, насувається ще одна засуха, така, якої до того не було в наших краях. Порадь людям прорити каналу від ріки до Крутої балки і наповнити її водою.

Так він врятував молодь свого племені, сусідські племена.

А люди думали, що то Мирослав такий мудрий. І признався тоді юнак, що його мудрість була лише в тім, щоб урятувати батька від смерті. Захвилювалися всі, адже в кожній сім'ї були страчені діди й прадіди, мудрі старожили. І тоді принесли Мирославового батька на руках, і поклонилися йому вдячно, і зробили старшим над усіма племенами.

Відтоді у племенах слов'янських народів із повагою ставилися до мудрих старців, і ні в кого не підводилася рука на своїх батьків.

Джерело: Цимбалюк В.І., Жайворонок В.В., Соколовська А.П. Дивограй : Навч. посіб.з українознавства для 2 кл. чотириріч. початк. шк. – К.: Педагогічна думка, 2001 – 160 с. (с. 24-25).

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».
- Що вас найбільше в них вразило?
- Чи правильно вчинив Мирослав?
- Складіть і запишіть три запитання за змістом прочитаних творів.
- Чого вчить нас ця легенда?

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».
- Народна мудрість каже:

Яке дерево, такі в нього й квіточки, які батьки, такі й діточки.

Який кущ, така й калина; яка мати, така й дитина.

Який дуб, такий тин; який батько, такий син.

На сонці добре сидіти, а коло мами добре жити.

- Як ви розумієте ці прислів'я?

III. *Заклучна частина.*

Рефлексія.

- Сьогодні на уроці я дізналася / дізнався ...
  - Мені було цікаво ...
  - Довелося задуматися над ...
  - Мене здивувало те, що ...
  - Мені захотілося ...
  - Можу розповісти іншим про...
-
-
-
-

Урок 43. Ознайомлення з творчістю Григорія Фальковича. Григорій Фалькович «У комп'ютера — проблеми...», «Дитяча мова» (с. 42).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з творчістю Григорія Фальковича, вчити правильно читати, розуміти прочитане. *Розвивальна:* розвивати уяву і фантазію, викликати радісний настрій, спостерігати за образністю, виразністю мови віршів. *Виховна:* прищеплювати почуття любові до поетичного слова.

Засоби навчання. Картки з пірамідками слів.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. *Вправи на розвиток читацьких навичок.*

- Вправи на розвиток мовленнєвого апарату.
  - Погудіти, наче пароплав.
  - Зобразити свист вітру.
- Вправа «Прочитай по губах».

Учитель чітко артикулює голосні звуки, не вимовляючи їх, учні називають ці звуки.

2. *Гра «Слово в слово заховалось».*

Пороги (роги),	калина (лин),
парасолька (пара),	машина (шина).

3. *Читання пірамідок слів.*

Кожен учень має перед собою картку, на якій надруковано слова. Спочатку читають слова повільно (пошепки). Далі пришвидшують темп. Читають слова упівголоса, голосно.

хоч	але	він
вона	живе	дуже
потім	кішка	буває
звичка	гризун	дитяча
техніка	боїться	доросла
проблеми	пухнаста	неледача

— Чим цікаві пірамідки слів? (У кожному наступному слові збільшується кількість букв.)

II. Основна частина.

1. *Ознайомлення із життям і творчим шляхом Григорія Фальковича. Біографічна довідка.*

Григорій Аврамович Фалькович народився в Києві.

Поетичні збірки поета публікували українською, російською, англійською, мовами ідиш та іврит. Його вірші доброзичливі, іронічні, дотепні, добрі.

Григорій Фалькович є лауреатом Міжнародної премії імені Володимира Винниченка.

2. *Ознайомлення з творами Григорія Фальковича.*

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

— Послухайте авторське читання віршів Григорія Аврамовича Фальковича (підручник, с.42).

— Що ви відчуваєте після слухання вірша?

Учні цеглинками LEGO сигналізують про свої відчуття (жовта — гордість, блакитна — смуток, червона — радість, зелена — захоплення, синя — здивування, помаранчева — жаль).

3. *Ознайомлення з віршем «У комп'ютера — проблеми».*

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Самостійне мовчазне читання.

— Які проблеми були в комп'ютера?

— Яку погану звичку мала Емма?

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— Кого автор називає пухнастим гостем?

— Про яку мишку йдеться у вірші? Скільки значень має слово «мишка»?

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

— Попрацюйте в парі. Обговоріть, який заголовок можна дібрати до вірша. Обґрунтуйте свою думку.

— Відшукайте пари слів, які римуються. Зачитайте їх парами.

4. **Ознайомлення з віршем «Дитяча мова».**

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учителька / вчитель читає вірш. Учні уважно слухають.

— Які ознаки дитячої мови дібрав поет?

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Діти працюють у парах, читають вірш по черзі по 2 рядочки вірша.

— Поставте одне одному запитання за змістом вірша.

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

— Прочитайте виділене речення. Поміркуйте і скажіть, чи погоджуєтесь ви з цією думкою. Висловлюйте свої міркування за зразком:

Так / ні, я погоджуюся / не погоджуюся з цією думкою. Я вважаю, що..., тому що... . Наприклад, ... Отже, ... (висновок).

- Гра «Плутанка».

— Прочитайте слова. Які з них «заблукали»?

Щира, кльова, щедророва,
хай живе пташина мова!

А дитячу, немовлячу,
дуже люблю, бо вона
кольорова і нудна.

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— Доберіть свої ознаки. Утворіть «ланцюжки слів».

Дитяча мова (*яка?*) ...

Доросла мова (*яка?*) ...

III. **Заключна частина.**

1. **Гра «Хто більше?».**

— Із букв слова *комп'ютер* складіть і запишіть якомога більше нових слів. (*Рот, мер, том, темп, море, пюре, корм, метр, крем, трюм, трек...*)

2. **Рефлексія.**

- На уроці я працювала / працював ..., тому що ...
- Своєю працею на уроці я задоволена / задоволений.
- Урок сьогодні для мене був ...
- Мій настрій ...
- На уроці мені було ...

Урок 44. Ознайомлення з творчістю Лесі Українки. Леся Українка «Мені снились білії лелії», «Як дитиною, бувало...» (с. 43).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з творчістю Лесі Українки, удосконалювати навички читання віршованих текстів; навчати дітей помічати красу і неповторність природи, сприймати змальовані словами образи природи рідної землі у віршованих текстах; вчити виділяти головне, зв'язно висловлювати свої думки. *Розвивальна:* розвивати уяву та фантазію, спостерігати за образністю, виразністю мови твору. *Виховна:* прищеплювати вміння бачити прекрасне у звичайному.

Засоби навчання. Цеглинки LEGO, конверти зі смайликами (радісний і засмучений).

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

— Діти, на ваших партах є конвертики. Подивіться, що в них. Смайлики? Як цікаво! Який вам найбільше сподобався? Виберіть собі смайлик. Усміхнулися? Я за вас рада!

2. Вправи на розвиток читацьких навичок.

- Дихальна гімнастика.
  - Продзиччати, як бджілка.
  - Продзвеніти, як дзвіночок.
- Вправа «Щоб речення зрозуміти, треба слова розділити».

Л е с я У к р а ї н к а — в и д а т н а п о е т е с а .

— Прочитайте речення з різною інтонацією.

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми і мети уроку.

— Що ви знаєте про Лесю Українку? Які твори поетеси вам відомі?

2. Ознайомлення із життям і творчим шляхом Лесі Українки.

— Видатна українська поетеса Леся Українка (Лариса Петрівна Косач) дуже любила природу. Маленькою вона бігала лісами і луками, плела віночки, співала пісні, заслуховувалася казками і переказами. Природа щедро обдарувала Лесю, дала не лише поетичний хист, а й неабиякі здібності до музики, малювання. І водночас приречена на постійні муки від тяжкої хвороби. Узимку 1881 р., коли Лесі було десять років, у Луцьку на річці Стир дівчинка застудила ноги в крижаній воді. Саме з того часу вона занедужала — почала боліти нога, потім — рука. На дванадцятому році життя Лесі в Києві прооперували ліву руку, що позбавило її можливості грати на фортепіано. Пізніше, у Берліні, Лесі прооперували ногу, але туберкульоз прокинувся у легенях, а потім уразив нирки. Через хворобу вона ніколи не вчилася у школі, однак зуміла стати високоосвіченою людиною. Самостійно вивчила французьку, англійську, італійську, німецьку, польську, болгарську, старогрецьку, латинську мови. Леся Українка стала високоосвіченою людиною завдяки своїй надзвичайній силі волі.

3. Опрацювання вірша «Мені снились білії лелії».

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель виразно читає вірш.

— Від чийого імені ведеться розповідь?

— Про кого пише поетеса?

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Перед самостійним читанням вчать швидко прочитувати слова:

мрії	чарівнії	самоцвіти
білії	чарівничі	пишались
гордії	розквітлі	блищали

Самостійне напівголосне читання вірша.

— Про що йдеться у вірші?

— Які порівняння використано у ньому?

— З'єднайте частини порівнянь.

Хитались,	•	•	мов гадали чарівнії мрії.
Сіяли красою,	•	•	наче самоцвіти.
Блищали росою,	•	•	мов чарівничі квіти.

— Що передають ці порівняння?

- Вправа «Хвости».

Учитель читає початок рядка, учні швидко відшуковують його і прочитують повністю.

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні працюють у парах, читають вірш по черзі по 2 рядочки.

— Поставте одне одному запитання за змістом вірша.

— Прочитайте парами слова, що римуються.

4. **Опрацювання вірша «Як дитиною, бувало...».**

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель виразно читає вірш.

— Про який період життя поетеси цей вірш?

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Самостійне напівголосне читання.

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Діти читають вірш по черзі сусідові / сусідці по парті з різною інтонацією.

— Поставте одне одному запитання за змістом вірша.

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

Вправа «Мікрофон».

— Які рядки вірша підтверджують, що дівчинка була сильною?

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Складання тематичної павутинки «Леся Українка».

Діти добирають слова (орієнтовно): *поетеса, вірші, казки, порівняння, здивування, рими* тощо.

- Гра «Актори».

За завданням учителя читають вірш захоплено; здивовано; байдуже.

III. **Заклучна частина.**

1. **Рефлексія.**

— Які вірші читали на сьогоднішньому уроці? Хто їх автор?

— Що нового дізналися про Лесю Українку?

2. **Метод «Прес».**

— Діти, дайте відповіді на запитання за допомогою ось цих виразів:

Я вважаю, що ... (висловити свою думку, пояснити, у чому полягає саме ця думка).

Тому, що... (навести причину появи цієї думки).

Наприклад, ... (навести приклади на підтримку цієї позиції).

Отже, ... (зробити підсумок).

Оповідання про дітей

Урок 45. Кожен хоче бути там, де порядок і чистота. Оксана Кротюк «Несправжня вулиця». Театралізація оповідання (с. 44–45).

Мета. *Навчальна:* формувати вміння працювати над текстом, вникати в його зміст, вчити визначати головну думку. *Розвивальна:* розвивати навички читання, мовлення. *Виховна:* виховувати доброту, почуття відповідальності, бажання дотримуватися чистоти.

Засоби навчання. Силует риби.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

Любі діти! Добрий день!
Зичу праці і пісень.

А ще, друзі, всім бажаю
сил, натхнення на весь день!

2. Вправа «Трибуна вільних думок».

Діти стають за трибуну і висловлюють свої припущення, що вивчатимуть сьогодні на уроці, чого очікують від уроку.

3. Мовно-лексична розминка.

- Скоромовка.

Дід Данило ділив диню:
дольку — Дімі, дольку — Діні.

— Який звук найчастіше повторюється у скоромовці? Промовте скоромовку з різними емоціями: здивовано, сумно, радісно.

- Вправи на миттєве розпізнавання слів.

На екрані проєктують слова: *їхав, їхній, їдять, дідусь, обідати, думати, дорога, Дмитрик, сердиться, здивувалися.*

II. Основна частина.

1. Повідомлення теми і завдань уроку.

Учні читають назву розділу. Висловлюють припущення щодо змісту творів, які читатимуть у розділі. Читання теоретичного матеріалу на с. 44.

— Оповідання — прозовий чи віршований твір?

— Що можуть описувати автори в оповіданнях?

2. Підготовка до читання оповідання.

- Вправа «Передбачення».

— Прочитайте заголовок твору. Поміркуйте, про що може йтися в оповіданні з таким заголовком.

- Інтонаційне читання речень.

Читають речення, подані перед текстом.

3. Робота над оповіданням «Несправжня вулиця» (с. 44–45).

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Учні самостійно упівголоса читають текст.

— Хто головні персонажі оповідання?

— Як звали хлопчиків?

- Аналіз тексту.

— Прочитайте зачин оповідання. Про що ви дізналися із зачину?

— Який настрій був у Дмитрика та Юрася, коли вони повернулися з крамниці?

— Що дідусь купив для внуків?

— Прочитайте другий абзац оповідання. Про що йдеться в цьому абзаці?

— Чому хлопчики навіть не обідали?

— Прочитайте, як описано малюнок братів.

— Чи змінився настрій хлопців після розмови з дідусем?

- Поняття про мову автора та мову персонажів.

— Прочитайте упівголоса решту абзаців основної частини. Зверніть увагу на слова персонажів.

Поміркуйте, з якою інтонацією треба їх читати.

— Чому дідусь назвав вулицю несправжньою?

— Як ви гадаєте, дідусь жартував чи сердився?

— Чи погоджуєтеся ви з думкою Дмитрика, що папірці зіпсують малюнок?

— Як змінився настрій хлопців після розмови з дідусем?

- Читання в особах. Робота в групах.

Учні працюють у невеликих групах. Розподіляють ролі, упівголоса читають в особах основну частину тексту.

4. **Визначення головної думки оповідання.**

— Чому оповідання має таку назву?

— Які інші заголовки можете дібрати? Обґрунтуйте свою думку.

— Що ви зрозуміли після читання тексту?

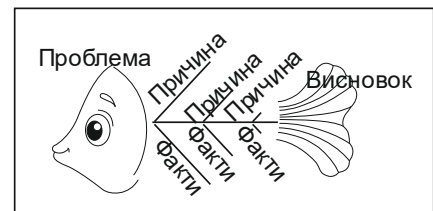
— Прочитайте виділене речення. Як ви розумієте ці слова?

— Яка головна думка оповідання? (*Треба обдумувати, якими будуть наслідки твоїх вчинків.*

Треба дотримуватися чистоти всюди: у приміщенні, на вулиці.)

5. **Стратегія «Фішбоун».**

— Перед вами скелет рибки. Але він не простий. Він допоможе нам краще зрозуміти оповідання. Скелет складається з чотирьох частин: голови, верхніх кісток, нижніх кісток і хвоста. На голові рибки напишемо головну проблему (тему, питання), яка виникла в оповіданні. На верхніх кістках зафіксуємо певні причини виникнення проблеми. На нижніх кістках — факти, що є підтвердженням причин, які ми вказали вище. На хвості треба вказати відповідь на поставлене питання, зробити висновок.

6. **Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».**

Опрацювання рубрики «Уживай у своєму мовленні» (с. 45).

7. **Театралізація оповідання.**

Учні об'єднуються в групи по троє осіб, театралізують оповідання.

III. **Заключна частина.**

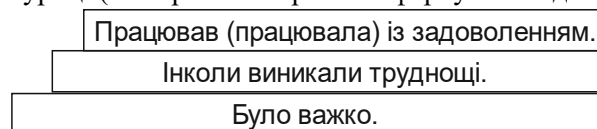
1. **Рефлексія з допомогою цеглинок LEGO.**

— Підніміть зелену цеглинку, коли твердження правильне, а червону — коли твердження помилкове.

- Сьогодні на уроці ми читали оповідання.
- Дійовими особами оповідання є дві сестрички.
- Дідусь купив у крамниці альбом, олівці, цукерки.
- Дідусеві не сподобався малюнок.
- Юрась і Дмитрик домалювали папірці.
- Хлопці зрозуміли, що вчинили погано.

2. **Самооцінка.**

Оцініть свою роботу на уроці (на картках потрібно зафарбувати відповідну сходинку).

— Що допомагало гарно працювати на уроці? Що заважало бути активним / активною? Що ви порадите собі?

Урок 46. Хороше діло — сад садити. Лаврін Гроха «Наш сад». Складання продовження оповідання (с. 46).

Мета. *Навчальна:* закріплювати навички свідомого, виразного читання, вчити вникати у зміст прозових текстів, аналізувати вчинки дійових осіб. *Розвивальна:* розвивати мовлення, образне мислення. *Виховна:* виховувати бажання читати.

Засоби навчання. Цеглинки LEGO, скриньки емоцій.

Інтеграція. Соціальна, громадянська, здоров'язбережувальна галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

Вправа «Вітання від тварин».

— Передаймо вітання одне одному від тварин, які нам найбільше подобаються.

Діти імітують рухи тварин.

- Привіт, вам вітання від зайчика. (*Стрибають.*)
- Привіт, вам вітання від бджілки. (*Кружляють.*)
- Привіт, вам вітання від слоника. (*Імітують похитуванням хоботом.*)
- Привіт, вам вітання від метелика. (*Махають руками.*)
- Привіт, вам вітання від жабки. (*Стрибають.*)

2. Фонетична зарядка.

— Дмухніть на кульбабку.

— Як квакає жабка?

— Як пищать пташенята?

3. Вправи на розвиток чіткості вимови.

Учитель називає ланцюжки слів, учні вголос повторюють, з'ясовують, чим подібні слова у ланцюжках, чим подібні ланцюжки.

віз — візок — візочок

друг — дружок — дружочок

діти — дітки — діточки

II. Основна частина.

1. Робота над оповіданням Лавріна Грохи «Наш сад».

- Підготовка до читання.

— Чим цікаві слова другого і четвертого стовпчиків? (*Вони мають однакову спільну частину.*)

Учні вчаться швидко читати слова. З'ясовують значення слів *підвода* (запряжений кінями віз), *прикопати* (неглибоко закопати).

Ознайомлюються із синонімами до слова *підвода* (*віз, фіра, фура, хура, фірманка, хурманка*).

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні працюють у групах. Читають почергово по два речення.

— Назвіть дійових осіб оповідання. Хто з них дорослий, хто — діти?

- Повторення відомостей про будову тексту.

— Назвіть частини тексту.

— Яка частина найбільша?

— У якій частині (в зачині чи кінцівці) більше абзаців?

— З якої частини (зачину, основної частини чи кінцівки) ви дізналися, ким працював дід Влас?

— У якій частині вказано, які саджанці привіз садівник?

— З якої частини ви дізналися про пораду Ольги Павлівни школярам?

- Гра «Слідопити».

— Попрацюйте в парах. Перевірте одні одних, чи добре ви запам'ятали зміст тексту.

— Скільки у тексті слів з апострофом? (*Два.*)

— Скільки разів трапляється слово *коріння*? (*Три.*)

— У яких словах є буква «ща»? (*Найкращих, щоб, куці.*)

- Складання плану тексту.
- На скільки частин можна поділити текст?
 — Доберіть заголовок до кожної частини.
 Орієнтовно план може бути таким:

1. Приїзд садівника.
2. Діти працюють.
3. Кущі посаджено.

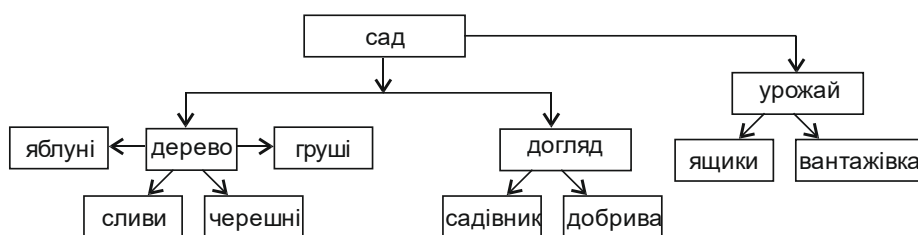
2. Розвиток мовлення.

- Вправа «Фантазери».
- Пофантазуйте, як школярі доглядатимуть за саджанцями.

3. Робота в групах.

Група I. Скласти асоціативний кущ зі словом *сад*.

Група II. Скласти кластер зі словом *сад*.

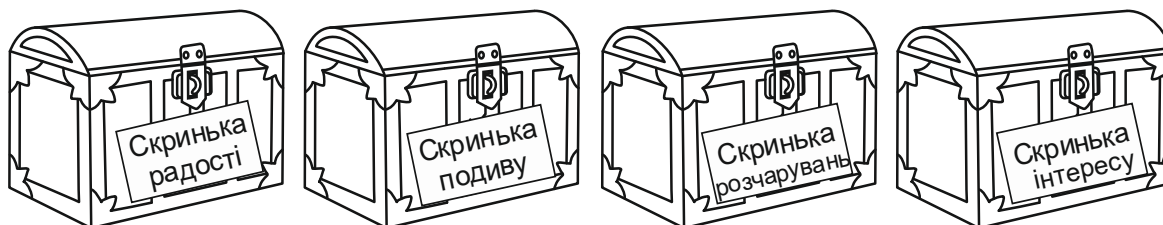
Група III. Складання сенкани.

Сад.
 Великий, яблуневий.
 Росте, цвіте, плодоносить.
 Восени сад пахне яблуками.
 Урожай.

III. Заключна частина.

Рефлексія.

— Розкладіть свої емоції від уроку у скриньки радості, інтересу, розчарувань, подиву.

Урок 47. Лінь гірше від хвороби. Володимир Сенцовський «Украдений апетит». Читання тексту в особах (с. 47–48).

Мета. *Навчальна:* вчити вдумливо читати, орієнтуватися в тексті, аналізувати й виділяти головне у творі, оцінювати вчинки дійових осіб. *Розвивальна:* розвивати мовлення, критичне мислення, вміння чітко висловлюватися за змістом прочитаного. *Виховна:* виховувати почуття відповідальності за свої вчинки, бажання допомагати рідним.

Засоби навчання. Смужки паперу для дихальної гімнастики, паперові долоньки.

Інтеграція. Соціальна, громадянська, здоров'язбережувальна галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

- Вправа «Долонька побажань».

— Діти, візьміть, будь ласка, кольорові долоньки. Скажіть пошепки долоньці побажання, передаючи її по колу, аж поки долонька не повернеться до господаря. І коли у вас буде поганий настрій або щось не виходить, подивіться на долоньку. Вона обов'язково порадусь, підтримає вас своїм теплом, добротою.

- Вправа «Трибуна вільних думок».

Діти стають за трибуну і висловлюють свої припущення, що можна вивчити сьогодні на уроці.

— Як ви гадаєте, про що ми сьогодні говоритимемо?

2. Мовно-фонетичні вправи.

- Дихальна гімнастика.

Піддування смужок паперу (легенько, сильніше, сильно).

- Чистомовки.

За-за-за — в ліс пішла коза.

Зе-зе-зе — зебра віз везе.

Ра-ра-ра — читати вже пора.

Ок-ок-ок — гарний в нас урок.

II. Основна частина.

1. Підготовка до вивчення нового матеріалу.

Відгадування загадки.

Він найпершим прокидається,
чепуриться, умивається
Вийде з терема хутенько,

привітає землю-неньку.
Є така в нього турбота —
всіх підняти до роботи.

Марія Пономаренко

Джерело: Тисяча п'ятсот загадок / уклад.: Л. Вознюк. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

— Чи завжди ви прокидаєтеся в бадьорому настрої?

— Що вам допомагає прокинутися?

2. Повідомлення теми і завдань уроку.

— Сьогодні ми ознайомимося з оповіданням, у якому описано ранок хлопчика.

3. Робота над оповіданням Володимира Сенцовського «Украдений апетит» (с.47–48).

- Мовно-логічне завдання.

Учні виконують завдання за зразком, поданим у підручнику.

ліжко — ковдра   солодко — корзина

грядка — картопля   мама — маленький

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель виразно читає текст.

— Назвіть персонажів оповідання.

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Швидке прочитування слів, спроектованих на екран.

позіхнув	лінькувато	відкинув
скраєчку	дізнаємось	здивувався
розплющив	вдягнувся	хотітиметься

Самостійне мовчазне читання.

— Розкажіть, яким ви уявляєте Тимка.

— Яке речення ви підписали б під малюнком?

- Вправа «Хвости»

Учитель читає початок речення, учні швидко його відшукують і зачитують повністю.

- Одягайся швиденько...
- Його вкрав...
- Коли скінчили...
- А ми знайдемо...
- Мама сіла...
- Тимко хутко...

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— Як ви розумієте вислови *пропав апетит, чоло зросилося пітом, вистрибнув зайчиком?*

— Доберіть близькі за значенням слова до слова *хутко*. (*Швидко, миттю, рвучко, квапливо, похапцем, наспіх, нашвидку...*)

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

— Прочитайте оповідання в особах.

— Розкажіть, як «знайшовся» апетит.

— Дайте поради Тимкові.

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

Вправа «Мікрофон».

— Яку рису характеру, на вашу думку, потрібно виховувати в собі Тимкові? Висловлюйте свої міркування за зразком:

Я вважаю, що Тимкові потрібно виховувати в собі такі риси..., тому що... . Наприклад, ... Отже, ... (висновок).

- Вправа «Установи послідовність».

На дошку проєктують речення. Учням треба прочитати їх у такій послідовності, як відбувалися описані в тексті події.

- Мама покликала Тимка снідати.
- Хлопчик миттю відкинув ковдру.
- Тимко працював охоче і завзято.
- Мама сіла скраєчку на синове ліжко.
- Мама заспокоїла Тимка, що апетит знайдеться.

III. Заключна частина.

Релаксація. Метод «Шість капелюхів де Б'оно».

— Зараз підіб'ємо підсумки уроку. Допоможуть нам у цьому чарівні капелюхи.

Білий. Яка пригода трапилася з Тимком? Звідки ви про це знаєте?

Червоний. Що ви відчували на уроці?

Чорний. Для чого нам потрібне оповідання «Украдений апетит»?

Жовтий. Що гарного, на вашу думку, трапилося на уроці?

Зелений. Що ви порадили б собі? Що ви порадили б Тимкові?

Синій. Які зерна мудрості подарував нам урок?

Урок 48. Урок позакласного читання. Тема «Людина починається з добра» (за творами Василя Сухомлинського).

Мета. *Навчальна:* продовжити ознайомлювати учнів з творами Василя Сухомлинського; формувати в учнів доброту, чуйність, повагу до старших, немічних, доброзичливе ставлення до рідних і друзів; навчати оцінювати вчинки дійових осіб, наслідувати позитивні риси, прагнути до самовдосконалення. *Розвивальна:* розвивати навички свідомого читання творів, зв'язне мовлення. *Виховна:* виховувати віру в силу любові, дружби, добра, справедливості.

Засоби навчання. Виставка книг, збірок творів В. Сухомлинського.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу. Вправа «Мій настрій».

Учні по черзі розповідають про свій настрій. Якщо хтось сумний, то однокласники за допомогою лагідних слів, жестів розраджують однокласника / однокласницю.

2. Мовно-фонетичні вправи.

Учні за вчителем повторюють ланцюжки слів. Перший раз ланцюжок повторюють усі разом. Потім по 2–3 учні кожний ланцюжок. Звертати увагу на чітку й швидку вимову.

Лис — ліс — ніс.

Гілка — білка — балка.

Дірка — нірка — гірка.

Булка — булька — кулька.

II. Основна частина.

1. Повідомлення теми уроку.

— Народна мудрість каже: *Роби добро — і воно повернеться до тебе. Будеш робити зло — зло так само повернеться до тебе.*

2. Робота над віршем.

Учні читають вірш, спроектований на екран.

ТВОРИ ДОБРО

Ти усміхнися небу,
усім, хто біля тебе:
і братику, й сестричці,
і сонечку, й травичці.
Люби усіх довкола,
удома та у школі.
І ця любов із Неба
повернеться до тебе.

Прощай дрібні образи
і помирись одразу.
Хто вміє всім прощати,
сильнішим здатен стати.
Твори добро, дитино,
і у твоїй родині
воно знайде домівку
віднині і довіку.

Леся Вознюк

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200825115524/https://sites.google.com/site/dobrotebe7/home/virs-pro-dobro>

— Про що йдеться у вірші?

— Чим схожі народна мудрість і вірш Лесі Вознюк?

— Щира усмішка, добр`е слово і хоча б краплиночка тепла мають дуже велику силу. На сьогоднішньому уроці позакласного читання вони допоможуть нам пройти дорогою добра за мудрими творами Василя Олександровича Сухомлинського.

3. Короткі відомості про Василя Сухомлинського.

Народився Василь Сухомлинський 28 вересня 1918 року. Багато років працював учителем та директором школи. Написав багато творів для дітей.

— Що ще ви знаєте про В. О. Сухомлинського? Які його твори читали?

4. Робота з виставкою книг.

— Розгляньте книги на виставці.

— Прочитайте назви.

— Які твори ви читали, готуючись до уроку?

Учні називають твори, дійових осіб. Висловлюються щодо головної думки творів.

5. **Ознайомлення з оповіданням Василя Сухомлинського «Суниці для Наталі».**

- Щоденні 5. «Читаю для себе».
- Що трапилося з Наталею?
- Яку пораду дала мама Андрійкові?
- Як Наталя зустріла Андрійка?
- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».
- Чому хлопчик соромився?
- Чому Наталя почервоніла?
- Чи правильно вчинив Андрійко?
- Яка головна думка оповідання?

6. **Ознайомлення з оповіданням Василя Сухомлинського «П'ять дубків».**

- Щоденні 5. «Читаю для когось».
- Хто дійові особи оповідання?
- Що дав учитель хлопцям?
- Як Дмитрик і Сергійко доглядали за дубками?
- Чиї вчинки ти схвалюєш? Чому?
- Чиї вчинки тобі не сподобалися? Чому?
- Чому Дмитро-батько не зміг відповісти на запитання сина?
- Яка головна думка оповідання?

7. **Узагальнення вивченого.**

— Доведіть, що «Суниці для Наталі» та «П'ять дубків» — оповідання. Висловлюйтеся за зразком:

Твір «Суниці для Наталі» — оповідання. Адже ... . Отже ... .

- Вправа «Займи позицію». Парна робота на картках.
- Познач знаком «+» правильні твердження.

Ми читали казки.
Оповідання написав Василь Сухомлинський.
Наталя почервоніла, бо з'їла багато суниць.
Сергійко ретельно доглядав деревця.
Дмитрик виростив одне деревце.
Біля Сергійкової хати виростло п'ять дубів.

Так	Ні

III. **Заклучна частина.**

Рефлексія.

- З якими творами ви ознайомилися на уроці?
- Хто автор цих творів?
- Що означає вислів *Людина починається з добра*?

Урок 49. Домашні улюбленці. Вікторія Кохан «Знайди». Складання оголошення (с. 48–50).

Мета. Навчальна: ознайомити учнів з оповіданням В. Кохан «Знайди», вчити виділяти головне в тексті, спостерігати за розвитком подій, знаходити описи й елементи роздумів, формувати навички виразного читання, вчити відгадувати загадки, поглиблювати знання про взаємозв'язок людини з природою, створити умови для розвитку критичного мислення. **Розвивальна:** розвивати кмітливість, уміння виділяти головну ознаку, порівнювати й робити висновки за аналогією, навички співробітництва, спостережливості, уважності; зв'язне мовлення. **Виховна:** виховувати співчутливість, ініціативність, бажання оберігати тварин, допомагати їм.

Засоби навчання. Дзеркальця, скринька, силуетні зображення кошенят шести кольорів, капелюшки.

Інтеграція. Соціальна, природничі галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Організація класу. Вправа «Зазирни у дзеркальце».**

Учні дивляться в маленьке дзеркальце і кажуть собі компліменти.

2. Мовно-фонетичні вправи.

- Вправи на розвиток чіткості читання.

— Чим подібні слова у ланцюжках? Чим подібні рядки?

Кіт — кішка — кошеня.

Лис — лисиця — лисеня.

Лев — левиця — левеня.

- Швидке прочитування слів.

Учитель проєктує на екран слова, учні намагаються якнайшвидше прочитати їх. Кожне слово демонструють кілька секунд.

II. Основна частина.**1. Відгадування загадки (с. 48).**

— Прочитайте загадку.

— Які слова, вислови допомогли вам здогадатися, що це кошеня?

2. Об'єднання дітей в групи для застосування стратегії критичного мислення «Шість капелюхів».

— Зараз я підйду до кожного з вас, а ви з чарівної скриньки дістанете зображення.

У скриньці силуетні зображення кошенят синього, білого, червоного, чорного, зеленого, жовтого кольорів.

— Об'єднайтеся у групи за кольором кошенят. Сядьте за парти, де лежить капелюшок такого кольору, як ваше кошеня.

Учні утворюють шість груп (за кольором котиків і капелюшків). Упродовж уроку працюють у цих групах.

3. Робота над оповіданням Вікторії Кохан «Знайди» (с.48–50).

- Вправа «Передбачення».

— Прочитайте заголовок оповідання.

— Що, на вашу думку, означає слово *знайди*?

— Про що може йтися в тексті з таким заголовком?

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель виразно читає текст.

— Назвіть головних персонажів оповідання.

— Як ви гадаєте, ця історія вигадана чи таке могло трапитись насправді?

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Швидке прочитування слів, спроектованих на екран.

вата́га

крóмка

мальовничі

крихітні

сплеснула

накинулися

блюдечко волохата копошилася
 можливість повідомлення із задоволенням
 — Установіть відповідність між словами, близькими за значенням.

Ватага	•	•	гарні, барвисті, чудові, казкові
Мальовничі	•	•	маленькі, дрібні, мініатюрні
Крómка	•	•	група, гурт, юрба, компанія
Крихітні	•	•	край

— Які протилежні за значенням слова можете дібрати до слова *крихітні*? (*Великі, здоровенні, масштабні.*)

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Діти читають оповідання по черзі абзацами.

— Якими були кошенята?

— Чому кошенят віднесли саме до Сашка?

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Самостійне мовчазне читання.

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

— На скільки частин можна поділити текст? Доберіть заголовок до кожної частини.

Орієнтовно план може бути таким:

1. Дивовижна знахідка.
2. Рішення дітей.
3. Поведінка Димки.
4. Подальша доля кошенят.
5. Віртуальні друзі Сашка.

Під капелюшками є картки із запитаннями. Діти обирають спікера, який від усієї групи відповідає на запитання.

Білий капелюх: Яку знахідку виявили діти?

Червоний капелюх: Які емоції переполювали дітей? Що ви відчували, коли читали оповідання?

Жовтий капелюх: Чому вчинок дітей ми можемо назвати хорошим?

Чорний капелюх: Чи можна чіпати бездомних тварин і яка від цього може бути небезпека?

Зелений капелюх: Які ще варіанти розв'язання цієї ситуації можна запропонувати дітям?

Синій капелюх: Чи правильно вчинили діти? Зробіть висновки.

- Складання оголошення.

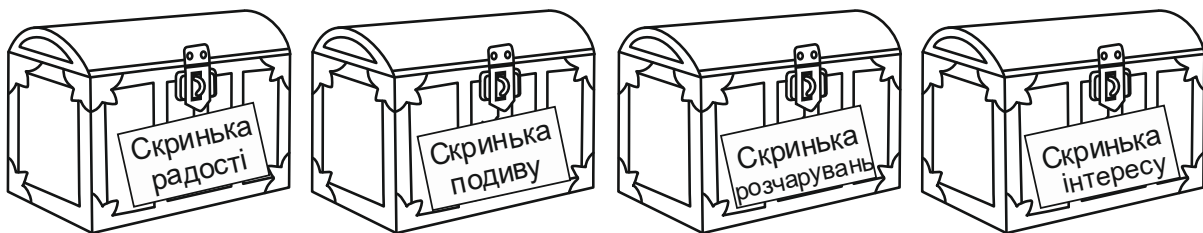
— Чи доводилося вам знаходити безпритульних тварин? Як ви вчиняли?

Складіть оголошення про знайдену (або загублену) тварину.

III. Підсумкова частина.

Рефлексія.

— Розкладіть свої емоції від уроку в скриньки радості, інтересу, розчарувань, подиву.

Урок 50. Підсумок за розділом «Українські письменники — дітям».

Мета. *Навчальна:* узагальнити та систематизувати знання учнів за розділом «Українські письменники — дітям»; формувати вміння і навички аналізувати, досліджувати, характеризувати вчинки персонажів, робити висновки з прочитаного; підтримувати інтерес до художніх творів, формувати комунікативну компетентність через розвиток мовлення учнів, самоосвітню — через самостійну пошукову роботу, інформаційну — через використання комп'ютера на уроці, компетентність продуктивної творчої діяльності — через використання творчих завдань, створити умови для розвитку критичного мислення. *Розвивальна:* розвивати логічне мислення, зв'язне мовлення, уміння виділяти головну ознаку та порівнювати подібні твори, кмітливість. *Виховна:* виховувати бажання читати книги.

Засоби навчання. Цеглинки LEGO, картки.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Узагальнення та систематизація знань.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Організація класу. Вправа «Настрій».**

— Покажіть свій настрій цеглинками LEGO.

2. Налаштування на роботу на уроці.

— Діти, виберіть твердження, із яким ви погоджуєтеся.

- Хто буде працюючим на уроці — підніміть праву руку.
- Хто буде гарно читати на уроці — підніміть ліву руку.
- Хто буде спостережливим на уроці — погладьте себе по голівці.
- Хто буде із задоволенням працювати на уроці — усміхніться.

3. Вправи на розвиток швидкості читання.

Розчитування за складовою таблицею. Гра «Сстрибки по доріжці».

	А	О	У	И	І	Е	Я	Ю	Є	Ї
Л	ла	ло	лу	ли	лі	ле	ял	юл	єл	їл
В	ва	во	ву	ви	ві	ве	яв	юв	єв	їв
Д	да	до	ду	ди	ді	де	яд	юд	єд	їд
П	па	по	пу	пи	пі	пе	яп	юп	єп	їп
С	са	со	су	си	сі	се	яс	юс	єс	їс

II. Основна частина.**1. Актуалізація опорних знань.**

— Сьогодні ми закінчуємо вивчати розділ. Пригадайте його назву.

— На с. 110 знайдіть назву розділу. На які теми його поділено? Назвіть їх.

— Що таке оповідання? (*Це невеликий за обсягом художній твір, написаний прозою.*)

— Що автори описують в оповіданнях? (*Здебільшого одну подію із життя одного або кількох персонажів.*)

— Які бувають оповідання? (*Оповідання можуть бути створені на основі реальних подій, пригодницькі, фантастичні, гумористичні.*)

— Скільки в розділі прозових творів?

— Скільки віршованих?

— Який вам найбільше запам'ятався? Чому?

— Твори якого автора ви хотіли б ще прочитати?

— Отже, сьогодні ми підіб'ємо підсумок роботи за розділом «Українські письменники — дітям», перевіримо набуті знання.

2. Виконання завдань, поданих у підручнику (с. 50).

Учитель визначає, які завдання доцільно виконувати фронтально, а які — в парах чи групах.

Узагальнює відповіді та активність школярів.

3. Гра «З'єднай прізвища авторів та назви їх творів».

Учитель пропонує школярам попрацювати в парах. Кожна пара отримує картку, на якій записано назви творів та прізвища авторів. Треба установити відповідність між творами та їх жанрами (вірш чи оповідання).

Ліна Костенко	«Знайди»	Вірш
Анатолій Костецький	«Дитяча мова»	
Вікторія Кохан	«Несправжня вулиця»	
Ганна Чубач	«Украдений апетит»	
Володимир Сенцовський	«Чародійне слово»	
Леся Українка	«Наш сад»	
Лаврін Гроха	«Роса»	
Григорій Фалькович	«Як дитино, бувало...»	
Оксана Кротюк	«Моя кишенька»	

4. Робота з творами.

— Українські письменники написали чимало творів для дітей. Прочитайте оповідання Наталії Гуркіної «Як котенятко знайшло маму» та Марії Солтис-Смирнової «Треба їсти».

(Оповідання Наталії Гуркіної можна знайти за посиланням <http://h.ua/story/141321/> Оповідання Марії Солтис-Смирнової «Треба їсти» можна знайти за ням <http://talesworld.org.ua/node/425>).

Після читання оповідань учні виконують завдання на картках.

1. Який твір з подібним змістом ви раніше читали? Хто його автор / авторка?
2. Хто головний персонаж твору?
3. Чим подібні ці твори?
4. Чим вони відрізняються? Заповніть таблицю.

Твір:	Твір:	
Автор:	Автор:	
Відмінне	Подібне	Відмінне

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

Гра «Закінчи речення».

- На уроці я вчився / вчилася...
- Найбільше мені сподобалося...
- Складно було...
- Треба повторити...

— Як ви оцінюєте свою роботу на уроці?

2. Метод «Прес».

— Діти, дайте відповіді на запитання за допомогою висловів.

Я вважаю, що ... (висловити свою думку, пояснити, у чому полягає саме ця думка).

Тому, що... (навести причину появи цієї думки).

Наприклад, ... (навести приклади на підтримку цієї позиції).

Отже, ... (зробити підсумок).

Здрастуй, зимонько-зима!

Урок 51. Неповторний килим сніговий. Василь Сухомлинський «Як дзвенять сніжинки». Порівняння опису і репродукції картини Б. Кузіва «Пліткарки» (с. 51–52).

Мета. *Навчальна:* розширювати уявлення дітей про текст, вчити знаходити описи, порівнювати текст із творами мистецтва (репродукцією картини), відпрацьовувати якості правильного й усвідомленого читання. *Розвивальна:* розвивати вміння визначати головну думку та пояснювати її. *Виховна:* виховувати естетичні смаки, вміння бачити прекрасне в навколишньому світі.

Засоби навчання. Хмаринка і сніжинки-стікери.

Інтеграція. Соціальна, природнича галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

— Діти, заплющте, будь ласка, оченята. Сьогодні ми розпочнемо урок з приємних думок, пошлемо наші найкращі побажання своїм рідним, близьким і друзям. Нехай у них буде сонячне світло. Нехай сонячно й світло буде мамі й татові, братику й сестричці, дідусеві й бабусі. Нехай сонячно й світло буде і братам нашим меншим, кожній травинці і білинці, кожному деревцю і комашці.

— Скажіть подумки: «Я бажаю вам світла і добра».

— Розплющте свої оченята. Я бачу, що вони світяться добром, теплом, ласкою.

2. Вправа «Очікування».

— Чого ви очікуєте від уроку? Запишіть свої сподівання на сніжинках. Прикріпіть сніжинки на хмаринку. Наприкінці уроку подивитесь, чи справдилися ваші передбачення.

II. Основна частина.

1. Мовленнєва розминка.

Робота над чистомовками.

Ма-ма-ма — прийшла до нас зима.

Ло-ло-ло — кучугури намело.

Ем-ем-ем — саночки візьмем.

Ам-ам-ам — ой, весело нам.

Робота над скоромовкою.

Їхав грудень возом,
віз мішок морозу.

До морозу криги,
а до криги — снігу.

Станіслав Шаповалов

Джерело: Шаповалов С. Лісовий урок. — К.: Авіаз, 2015.

Гра «Відгадай предмет за ознаками».

Білий, пухнастий, м'який — ... (сніг).

Холодна, люта, морозна — ... (зима).

Злий, тріскучий, лютий — ... (мороз).

2. Підготовка до сприймання нового матеріалу.

— Прочитайте загадку, вміщену в підручнику. Відгадайте її.

— Які слова допомогли відгадати загадку?

3. Створення «асоціативної павутинки» зі словом-відгадкою.

— Попрацюйте в групах. Складіть асоціативні павутинки зі словом *зима*.

4. Досліджуємо медіа.

— Перегляньте відеоролик «Зимова магія пейзажу» за QR-кодом, вміщеним у підручнику.

— Який настрій у вас після перегляду відеоролика?

— Як музичний супровід допомагає сприймати картини зимової краси?

5. Робота в групах.

— Попрацюйте разом. Обговоріть, як художники, композитори, письменники передають свої відчуття краси природи.

— Відгадайте ще одну загадку.

З хмарки всі ми вилітаємо
і в танку легкім кружляємо.
Білим все стає довкола —

білий ліс і біле поле.
Ми холодні, мов льодинки.
Називають нас ... (сніжинки).

Марія Пономаренко

Джерело: Тисяча п'ятсот загадок / уклад.: Л. Вознюк. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

— На що схожі сніжинки?

6. **Робота над текстом В. Сухомлинського «Як дзвенять сніжинки» (с. 51).**

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель виразно читає текст.

— З чим автор порівнює дзвін сніжинок?

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Підготовка до самостійного читання. Швидке прочитування слів:

сховалось	зарожевів	замерехтіли
прислухаюсь	кришталева	доторкається
вслухаюся	шкільному	снігопад

Самостійне мовчазне читання.

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Діти працюють у парах, читають текст по черзі по два речення.

— Поставте одні одним запитання за змістом прочитаного.

- Ознайомлення з поняттям *опис*.

Читання теоретичного матеріалу на с. 52.

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

Учні відповідають на запитання та виконують завдання, подані після тексту на с. 52.

— Знайдіть і зачитайте опис у тексті.

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— Доберіть якомога більше порівнянь до слова *сніжинка*.

Сніжинка, немов...

7. **Робота над репродукцією картини Богдана Кузіва «Ранкові пліткарки» (с. 52).**

— Кого називають пліткарем / пліткаркою? Чи гарно пліткувати?

— Розгляньте репродукцію картини українського художника Богдана Кузіва «Ранкові пліткарки».

— Якими кольорами художник передав красу зимового настрою?

— Кого зобразив художник?

— Поміркуйте, чому сорок інколи називають «пліткарками».

— Пригадайте опис із твору Василя Сухомлинського «Як дзвенять сніжинки». Порівняйте, що спільне у творі та репродукції Богдана Кузіва «Ранкові пліткарки».

III. Заключна частина.

1. **Віконечко для допитливих. Цікавинки про сніжинки.**

Сніжинки на 95 % складаються з повітря. Саме тому вони так неквапно падають на землю, немов кружляють у повільному танку. Швидкість їхнього падіння — близько 1 км/год. Те, що сніжинки мають у своїй структурі повітря, пояснює їх білий колір. Світло відбивається від кристалів льоду та повітря і розсіюється. Тому ми бачимо їх сріблясто-білими.

(Цікаві факти про сніжинки можна прочитати за посиланням:

https://zik.ua/news/2019/01/05/chomu_snig_bilyy_i_hrystyt_tsikavi_fakty_pro_lapatyh_suputnykiv_zymy__1482167).

2. **Рефлексія.**

— Підійдіть до хмаринки, знайдіть свою сніжинку. Якщо ваші очікування збулися, опустіть сніжинку на землю. Якщо не збулися, то поверніть її на хмаринку.

3. **Домашнє завдання.**

Підготуйте невелике цікаве повідомлення про одного із зимуючих птахів нашого краю.

Урок 52. Прилітайте, пернаті, до нас! Грицько Бойко «Прилітайте під вікно». Передбачення змісту твору за заголовком та малюнком (с. 52–53).

Мета. *Навчальна:* удосконалювати навички виразного читання, збагачувати активний словниковий запас, вчити правильно читати. *Розвивальна:* розвивати зв'язне мовлення. *Виховна:* виховувати бажання турбуватися про птахів узимку.

Засоби навчання. Картки, зображення годівнички, птахів для об'єднання в групи: синички, горобчики, снігурі, ворони, голуби.

Інтеграція. Соціальна, природнича галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Організація класу.

Вправа «Чарівні окуляри».

— Сонячні промені щедро наповнюють наш клас. «Одягніть» чарівні окуляри. Через них видно тільки добро. Передаючи окуляри по колу праворуч, кажіть компліменти однокласникам.

II. Основна частина.

1. *Хто це, або що це?*

Свіже, прохолодне, чисте — ... (*повітря*).

Пекуче, палюче, гаряче — ... (*сонце*).

Справжній, вірний, щирий — ... (*друг*).

Чисте, безхмарне, блакитне — ... (*небо*).

2. *Робота над скоромовкою.*

Сніг сріблястий сіється,
снігом стежка вкриється.

Сойки, снігурі, синички

поласують з годівнички

просо, соняху зернята,

що насипали малята.

Леся Вознюк

Джерело: Еники, беники їли вареники: Загадки, лічилки, скоромовки для учнів початкових класів // уклад.: Л. Вознюк. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. — 192 с.

3. *Мотивація навчальної діяльності.*

- Вправа «Сюрприз у коробочці».

— Діти, я сьогодні підготувала вам сюрприз у коробочці. Ви можете потримати його в руках. Але щоб дізнатися, що це, вам потрібно запитувати таким чином, щоб відповіддю були слова *так* або *ні*. (Сюрприз у коробочці — годівничка.)

- Відгадування загадок, вміщених у підручнику на с. 52.

— Які слова допомогли вам відгадати загадки?

— Як одним словом назвати слова-відгадки?

— До нашої годівнички прилетіли горобці та синички.

— Що вам відомо про горобців, синичок?

- Круги Ейлера-Венна.

Учні порівнюють горобця та синицю, визначають спільне та відмінне.

4. *Робота з ілюстрацією та заголовком вірша (с. 53).*

Вправа «Передбачення».

— Розгляньте уважно ілюстрацію в підручнику. Що на ній зображено? Як ви гадаєте, про що може йтися у вірші з назвою «Прилітайте під вікно»?

5. *Повідомлення теми і завдань уроку.*

— Отже, сьогодні ми прочитаємо вірш і започаткуємо проект «Годівничка», який продовжуватимемо на інших уроках і в позаурочний час.

6. *Об'єднання в пари / групи (на розсуд учителя).*

Діти дістають зі скриньки зображення птахів, шукають собі «пару».

7. Робота з віршем Грицька Бойка «Прилітайте під вікно» (с. 53).

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель виразно читає вірш.

— Яку пору року описано у вірші?

— Про що говорить поет у цьому вірші?

— Як автор звертається до пташок? Як він їх називає?

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Діти читають вірш по черзі по рядочку в групі / парі.

— Поставте одні одним запитання за змістом вірша.

- Вироблення навичок виразного читання.

— Визначте речення, які треба читати з радістю. (*Сніг-сніжок!*)

— Яке речення треба читати здивовано? (*Це горобчики стрибали, мабуть, їстоньки шукали.*)

— Яке речення прочитаєте розчаровано? (*Та поживи, бач, нема, замела усе зима...*)

— Прочитайте останнє речення. Виділяйте голосом звертання до пташок.

Визначення головної думки вірша.

— До чого, на вашу думку, закликає автор читачів? (*Допомагати птахам узимку: розвішувати годівнички; наповнювати їх смаколиками.*)

- Гра «Плутанка».

Учні читають на картках вірш, виправляють помилки.

Сніг-сніжок! Луг-лужок!

все лисичка загребла...

На снігу сліди звірят.

Ой ви, зайці кущохвості,

Це зайчата тут стрибали,

просимо до нас у гості.

мабуть, морквочку шукали.

У садок до нас стрибайте,

І капусти, бач, нема,

та дерев не обгризайте.

Після виправлення помилок обговорюють, чи тільки птахам потрібно допомагати взимку.

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

Вправа «Мікрофон».

— Розкажіть, як ви допомагаєте птахам узимку.

— Обговоріть, з яких вторинних матеріалів можна виготовити годівнички, де краще їх розвішувати, чим підгодовувати пташок.

III. Заключна частина.

1. Метод «Прес».

Проблема «Чи потрібно допомагати птахам узимку?»

1-а пара — «Я вважаю, що...».

2-а пара — «...тому, що...».

3-я пара — «...наприклад...».

4-а пара — «Таким чином...».

2. Рефлексія.

Учні висловлюються одним реченням, обираючи початок фрази:

Сьогодні я дізнався / дізналася ....

Було цікаво... .

Було складно... .

Я зрозумів / зрозуміла, що... .

Тепер я зможу....

Я навчився / навчилася ...

Урок 53. Зима — випробування для птахів. Петро Панч «Синичка й горобець». Порівняння вчинків та характерів дійових осіб (с. 53–55).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з оповіданням Петра Панча «Синичка й горобець»; формувати чесність, правдивість; вчити правильно читати. *Розвивальна:* розвивати уяву, зв'язне мовлення, уміння відрізняти гарні вчинки від поганих. *Виховна:* виховувати відповідальність за свої вчинки.

Засоби навчання. Геометричні фігури.

Інтеграція. Соціальна, громадянська галузі.

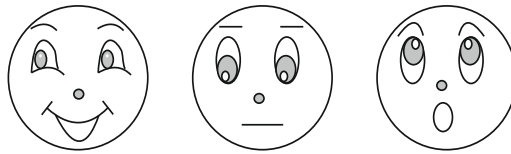
Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу. Вправа «Квітка настрою».

— Навчання стає легким, коли в людини гарний настрій. Усміхніться собі, усміхніться друзям. Виберіть і покажіть одне із зображень. Помістіть його на нашу квіточку настрою.

2. Вправи на розвиток читацьких навичок.

- Читайте, відповідайте: який? яка? яке?

зима — ...	білка — ...	годовничка — ...
мороз — ...	зірка — ...	дерево — ...
сніг — ...	вітер — ...	сонце — ...
- Гра «Додай слово».

Цвірінькає (хто?) — ...	Дзвенить (що?) — ...
Віє (що?) — ...	Відлетіли (хто?) — ...
Тріщить (що?) — ...	Малює (хто?) — ...

3. Об'єднання в пари.

У кожного на парті лежить геометрична фігура (коло, квадрат, трикутник, прямокутник, п'ятикутник). Кольори фігур різні. Діти за кольором і формою фігури об'єднуються в пари.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

- Пригадайте назву розділу, який ми вивчаємо. Які твори ми вже прочитали?
- Чим вам запам'ятався опис Василя Сухомлинського?
- Кого зобразив Богдан Кузів на картині «Пліткарки»?
- Яка головна думка вірша Грицька Бойка?

2. Повідомлення теми уроку.

- Сьогодні ми продовжимо читати твори з розділу «Здрастуй, зимонько-зима!».
- Складіть вислів за числовими підказками. (Зима — випробування для птахів.)

3. для	2. віпробування	1. Зима —	4. птахів.
--------	-----------------	-----------	------------

— Цей вислів — тема нашого уроку. Як ви розумієте слово *віпробування*? (Іспит, екзамен, перевірка, труднощі.)

3. Робота над оповіданням «Синичка й горобець» (с. 53–54).

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».
- Стратегія «Кероване читання із передбаченням».
- Текст розділено на частини.
- Перша частина.** Учитель читає до слів: «Один горобець був найбільш горластий...» (с. 53).
- Діти, як ви гадаєте, що буде далі?

Так	Ні

Після прослуховування частини оповідання діти стікерами відмічають правильність чи помилковість твердження.

Друга частина. Учитель читає до слів: «Пусти погрітись!..» (с. 54).

— Діти, як ви гадаєте, що буде далі?

Так	Ні

Після прослуховування частини оповідання діти стікерами відмічають правильність чи помилковість твердження.

Третя частина. Учитель читає до слів: «Прислухалась, як горобець хропе на все гніздо...» (с. 54).

— Діти, як ви гадаєте, що буде далі?

Так	Ні

Після прослуховування частини оповідання діти стікерами відмічають правильність чи помилковість твердження.

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Діти працюють у парах: читають по черзі текст абзацами.

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

Учні відповідають на запитання та виконують завдання, подані на с. 55.

- Оцінювання вчинків персонажів.

— Чим був незадоволений горобець?

— Чому він не пускав синичку в гніздо?

— Чи виконала синичка прохання горобця? Доведіть свою думку рядками тексту.

— Як синичка потрапила в гніздо?

— Чи правильно, на вашу думку, чинив горобець?

— А синичка?

— Що ви порадили б птахам?

- Театралізація.

У кожній парі розподіляють ролі горобця й синички. Спочатку читають за ролями оповідання (слова автора пропускають). Потім відтворюють діалоги (кожна пара по кілька реплік, щоб до театралізації були залучені всі учні).

- Гра «Ланцюжок».

Після заповнення таблиці (за зразком, поданим у підручнику) діти об'єднуються в дві групи. З допомогою цеглинок групи утворюють ланцюжок слів (скільки слів, які характеризують горобця, стільки синіх цеглинок; скільки слів, які характеризують синичку, стільки жовтих цеглинок).

III. Заключна частина.

1. Вправа «Мікрофон».

— Розкажіть цікавинки, які ви підготували про зимуючих птахів. Доповніть матеріалами наш проект.

2. Рефлексія. Метод «Шість капелюхів де Б'юно».

Білий. Що робили синичка та горобець? Звідки про це знаєте?

Червоний. Що ви відчували на уроці?

Жовтий. Що гарного, на вашу думку, сталося на уроці?

Чорний. Для чого ми читали твір «Синичка й горобець»?

Зелений. Що ви порадили б собі? Що ви порадили б синичці та горобцю?

Синій. Де ми знаходимося в процесі обговорення?

— Які зернята мудрості подарував нам урок?

Урок 54. Зимові перетворення. Катерина Перелісна «Сніжинки». Марія Пономаренко «Подарунок». Настрій твору. Темп читання. Дотримання пауз (с. 55).

Мета. *Навчальна:* збагатити знання дітей про зиму; ознайомити з поняттями «настрій твору», «темп читання», «пауза»; удосконалювати навички виразного, швидкого, свідомого читання, правильного артикулювання звуків. *Розвивальна:* розвивати пам'ять, увагу, уяву, зв'язне мовлення, допитливість. *Виховна:* виховувати пізнавальні інтереси.

Засоби навчання. Цеглинки LEGO, картки «Установи відповідність», сніжинки, силуетне зображення дерева.

Інтеграція. Природнича галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Організація класу. Вправа «Вітання».

— Привітайтеся від імені пташок.

Сорока: «Скре-ке-ке! Скре-ке-ке!»

Ворона: «Кар-р-р! Кар-р-р!»

Горобчик: «Чив-чив-чив! Чив-чив-чив!»

Синичка: «Ціні-ціні-цінь! Ціні-ціні-цінь!»

II. Основна частина.

1. Мовленнєва розминка.

- Гра «Пеньок».

котик	білка	лава	щука
котик	гілка	лава	щука
кошик	білка	лава	щука
котик	білка	лава	щока
котик	білка	гава	щука

- Гра «Додай склад — утвори слово».

Мі- —...(-сяць, -нус, -кроб, -сто)

Го- —...(-мін, -лос, -лка, -луб, -пак)

- Гра «Слово додай, вірш прочитай».

СЯЄ ДВІР СНІЖИНКАМИ

Сяє двір сніжинками —
білими ...(*пушинками*).
Сніг летить лапатами —
проситься до ...(*хати*).
Від морозу шулиться,
оглядає ...(*вулицю*),
зманює тихенько
діточок ...(*маленьких*).

Діти у віконечку
плещуть у ...(*долонечки*),
очками-жаринками
бавляться ...(*сніжинками*).
І зима не сердиться,
коло вікон стелиться,
та її до хати
Краще не ...(*пускати*).

Леся Пронь

Джерело: <https://web.archive.org/web/2017110503036/http://jnil.com.ua/2013-4/samchytajlyk>

2. Опрацювання вірша Катерини Перелісної «Сніжинки» (с. 55).

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель виразно читає вірш.

— Що ви відчуваєте після слухання вірша?

Учні цеглинками LEGO сигналізують про свої відчуття (жовта — гордість, блакитна — смуток, червона — радість, зелена — захоплення, синя — здивування, помаранчева — жаль).

- Ознайомлення з теоретичним матеріалом.

— Розгляньте вірш у підручнику. Що незвичне ви побачили? (*У кінці рядків є вертикальні риси. Деякі слова відрізняються кольором.*)

— Це позначки, які вказують, де потрібно робити паузу під час читання вірша. Чи однакові ці позначки? (*Ні, у кінці деяких рядків одна риска, у деяких — дві риси.*)

— Одна риска — це коротка пауза. Вона триває стільки часу, наче ви подумки промовляєте слово *раз*. Дві риси — це довга пауза. Вона триває стільки часу, наче ви промовляєте *раз-два*. Слова, виділені іншим кольором, треба читати голосніше від інших, так, як виділяємо наголос у словах. Це логічні наголоси у вірші.

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Самостійне напівголосне читання вірша.

— Чим зачарувала поетесу краса сніжинок?

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні читають вірш почергово по два рядки.

— Поставте одні одним запитання за змістом вірша.

- Гра «Ми — актори».

— Уявіть, що ви — актори. Прорекламуйте вірш зі сцени нашого міні-театру. Глядачі оплесками подякують акторам.

- Розвиток мовлення.

— Розкажіть, як падають сніжинки.

Учитель може запропонувати скористатися опорними висловами, надрукованими на дошці чи картках, або спроектованими на екран. Можна ознайомити учнів зі зразком розповіді.

Зразки розповідей.

1. Учора на першому уроці я випадково глянув у вікно. А там... диво! Кружляють сніжинки. Під час перерви я підійшов до вікна, поспостерігав за чарівним танцем. Легенький вітерець переганяв білих метеликів з місця на місце, не дозволяв сісти й перепочити. А метелики плавно кружляли то вгору, то вниз, і знову вище... Перерва закінчилася. А танок метеликів продовжувався.

2. На мою рукавичку сіла сніжинка. Вона дуже гарна, наче вимержена майстринею. Промінчики красуні переливалися різними барвами. Мені здавалося, що сніжинка хоче розповісти, що бачила під час польоту. А я хотіла розказати, що поруч кружляють її подруги. За якусь мить красунечка перетворилася на краплинку.

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Учні ознайомлюються з групами синонімів, поданих у підручнику. Виконують завдання на встановлення відповідності.

— Установіть відповідність між словами, близькими за значенням.

Прудкий	•	•	прикріпитися, вцепитися.
Почепитися	•	•	перетворитися, обернутися.
Крутитися	•	•	швидкий, моторний, жвавий.
Змінитися	•	•	вертїтися, кружляти.

3. **Опрацювання вірша Марії Пономаренко «Подарунок».**

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Самостійне напівголосне читання вірша з опорою на підказки щодо інтонування.

— Прочитайте вірш. Намагайтеся голосом передати настрої вірша.

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

— Який настрій вірша? (*Цей вірш веселий.*)

— Чим вірш схожий на казку? (*Персонажі вірша — сніговик і сніговичка. Вони розмовляють.*)

— Які черевички хоче сніговичка? (*Із бурульок.*)

III. **Заклучна частина.**

1. **Вправа «Можє бути». Робота з цеглинками LEGO.**

Якщо відповідь правильна — діти піднімають зелену цеглинку. Якщо неправильна — червону.

- Події у вірші «Подарунок» відбувалися взимку.
- Слова *подарунок, сувенір* близькі за значенням.
- Рукавички зі снігу плів зайчик.
- Сніговичка хотіла черевички з бурульок.

2. **Рефлексія. Вправа «Дерево успіху».**

Діти характеризують свою роботу на уроці: біла сніжинка — мені все вдалося, жовта — не все вдалося добре, блакитна — мені знадобилася допомога.

Урок 55. Як ми взимку розважалися. Ярослав Стельмах «Санчата». Обговорення вчинків дійових осіб (с. 56–57).

Мета. Навчальна: ознайомити учнів з оповіданням Я. Стельмаха «Санчата»; удосконалювати навички свідомого, виразного, швидкого читання, закріплювати фонетичні знання учнів. **Розвивальна:** розвивати критичне мислення, уміння аналізувати, зв'язне мовлення. **Виховна:** виховувати шанобливе ставлення до людей похилого віку, бажання їм допомагати.

Засоби навчання. Заготовки «Подвійний щоденник».

Інтеграція. Соціальна, громадянська галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Організація класу.

Гра «Відкритий мікрофон».

— Діти, дайте відповідь на запитання одним словом. Але одна умова: кожен із вас називає слово, не повторюючи того, яке вже звучало.

— Який у вас настрій? Як працюватимете сьогодні на уроці?

II. Основна частина.

1. Гра зі звуками.

Із задерними носами
по снігу помчали САНИ.

А як зміниш А на И,
по снігу помчать СИНИ.

Джерело: http://abetka.ukrlife.org/abetka_kh.htm

2. Гра «Конструктор».

та	●	●	дусь
ма	●	●	тусь
ді	●	●	буся
ба	●	●	туся

— Як називається група близьких родичів, які проживають в одному будинку? (*Сім'я, родіна.*)

3. Асоціативний куц «Зимові розваги».

— Які зимові ігри, розваги, види спорту вам відомі?

4. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми і завдань уроку.

Відгадування загадки.

Взимку — друзі дітвори,
з вітерцем біжать з гори.

Догори самі не йдуть,
за мотузку їх ведуть. (*Санчата*)

Леся Вознюк

Джерело: Тисяча п'ятсот загадок / уклад.: Л. Вознюк. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— А чи знаєте ви, як по-іншому називають санчата?

Санкі — гринджблі, рбзвальні, козиркі.

— Сьогодні на уроці ми прочитаємо оповідання Ярослава Стельмаха «Санчата».

5. Робота над оповіданням Я. Стельмаха «Санчата».

- Вправа «Передбачення за заголовком».

— Як ви гадаєте, про що йтиметься в оповіданні з таким заголовком? Хто може бути дійовими особами оповідання?

- Стратегія «Подвійний щоденник».

— Зараз ми читатимемо оповідання. Уважно слухайте, вдумливо читайте. Якщо у творі траплятимуться моменти чи події, які справлять на вас найбільше враження, викличуть якісь спогади, здивування, захоплення (як схвалення, так і засудження), то запишіть ці уривки на бланк у лівій частині аркуша. Справа вам потрібно прокоментувати уривок, який ви виписали. Ваші коментарі можуть розпочинатися зі слів-зразків, поданих у таблиці.

Зразок:

№ з/п	Уривок твору	Коментар
1.		Цей фрагмент навіяв мені спогади про...
2.		Мені спало на думку, що...
3.		Я відчув / відчула, що...
4.		
5.		

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель виразно читає текст, діти уважно слухають, роблять записи на бланках.

— Назвіть дійових осіб оповідання. Про які зимові розваги дітей йдеться в оповіданні?

— Хто зробив записи? Зачитайте.

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Самостійне мовчазне читання. Доповнення записів у «Подвійному щоденнику».

— Прочитайте виділені речення. Поміркуйте, що мали на увазі кожна з дійових осіб.

— Чому бабуся відмовилася їхати на санчатах?

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні працюють у групах, читають оповідання почергово по одному абзацу.

— Поставте одні одним запитання за змістом прочитаного. Доповніть, за бажанням та потребою, свої записи.

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

Робота з «Подвійним щоденником».

— По скільки записів ви зробили у своїх бланках?

— Зачитайте декілька уривків та коментарів, які ви занотували. Чи повторювались цитати?

Учитель теж може зачитати свої коментарі до певних епізодів, звернути увагу на ті моменти, які не прозвучали, або, якщо потрібно, привернути до чогось додаткову увагу.

- Вправа «Вхід у малюнок».

— Розгляньте малюнок на с. 56. Який уривок оповідання зображено?

— Уявіть, що ви «увійшли» в малюнок.

— Де ви знаходитесь?

— Що ви бачите?

— З ким розмовляєте?

- Метод «Прес».

— Обговоріть, чи корисну справу зробили хлопці. Що ви зробили б по-іншому? Висловлюйтеся за зразком:

Я схвалюю / засуджую вчинок хлопчиків. Я вважаю, що..., тому що... . Наприклад, ...

Отже, ... (висновок).

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

Вправа «Відкритий мікрофон».

— Який вид роботи вам найбільше запам'ятався?

2. Сходишки успіху.

Нижня сходинка — мені важко було виконувати завдання; *середня сходинка* — у мене були складнощі під час виконання деяких завдань; *верхня сходинка* — мені все вдалося.

Урок 56. Урок позакласного читання. Тема «Зимонько-снігурочко, наша білогрудочко...».

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з творами українських авторів про зиму; показати, як за допомогою художнього слова автори змальовують зимову красу; вчити учнів бачити і відчувати красу природи взимку. *Розвивальна:* розвивати пам'ять, увагу, уяву. *Виховна:* виховувати дбайливе ставлення до природи.

Засоби навчання. Репродукції картин із зображенням зими, виставка книг, журналів, збірок загадок, основа для створення лепбука, таблиці для самооцінювання.

Інтеграція. Соціальна, громадянська галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****Організація класу.**

— Який сьогодні чудовий день! Сонечко усміхається, блакитні хмарки пливуть по безмежному небу. Все навколо радіє, веселиться. Усміхніться і ви сьогоднішньому дню, який принесе радість і вам, і мені, і всім навколо. А тепер явіть, що у ваших долоньках дрібка гарного настрою. Поділіться ним, щоб зробити день приємнішим для всіх, хто зараз поряд із вами.

II. Основна частина.**1. Мовленнєва розминка.**

— Робіть глибокий вдих носом. На видиху промовляйте чистомовки.

Ок-ок-ок — падає сніжок.
 Оз-оз-оз — пощипує мороз.
 Ки-ки-ки — їдуть саночки.
 Кі-кі-кі — ковзани швидкі.
 Ах-ах-ах — синички на кущах.
 Їх-їх-їх — нагодуєм їх.

2. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

— Відгадайте загадку.

Кружляє ніжно білий пух.	Співають весело синички.
Міняє зайчик свій кожух.	Ведмідь в барлозі вже дріма.
Вдягає лиска рукавички.	Яка пора, скажіть? (Зима)

Джерело: Тисяча п'ятсот загадок / уклад.: Л. Вознюк. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

— Сьогоднішній урок позакласного читання присвячений зимі.

3. Актуалізація опорних знань.

- Вправа «Картинна галерея».

— Зараз ми вирушимо в «Картинну галерею». Чи відоме вам слово *галерея*? (*Галерея — це спеціальне приміщення, художній музей, у якому розміщені для огляду твори мистецтва.*)

— Пригадайте, що означає слово *репродукція*. (*Надруковане зображення творів живопису.*)

Розгляд ілюстрацій та репродукцій картин.

(Переглянути репродукції можна за посиланням: <http://lviv1256.com/lists/30-prekrasnykh-kartyn-ukrains-kykh-khudozhnykiv-iaki-nadykhaiut-liubyty-zymu/>).

- Чиї картини ви переглянули?
- Яка пора року зображена на всіх картинах?
- Які кольори переважають?
- На чіїх картинах зображено пейзажі?
- Хто з художників зобразив зимові розваги?
- Яка картина справила на вас найсильніше враження?

4. Робота в групах.

Учні об'єднуються в групи. Діти заздалегідь готували матеріал за заданими напрямками. Також школярі можуть презентувати свої авторські твори.

Група «Народознавці».

Розповідають про зимові свята. Повідомляють про народні прикмети.

Група «Поети».

Декламують поетичні твори на зимову тематику.

Група «Казкарі».

Готують список «зимових» казок. Складають рекламу казки.

Група «Витівники».

Повідомляють про зимові ігри та розваги, які можна організувати на свіжому повітрі.

Усі матеріали узагальнюють у лепбук. Орієнтовні рубрики лепбуку: «Зимовий календар», «Народна мудрість про зиму», «Зимові розмальовки», «Наша творчість», «Зимові види спорту», «Загадки від Зими», «Казки», «Поетична скринька» тощо.

5. Узагальнення опрацьованого.

— Що спільного в розглянутих репродукціях, продекламованих віршах, дібраних казках?

— Який поетичний твір вас зацікавив? Хто його автор / авторка?

— Чи хотіли б ви прочитати прорекламовану казку?

— Які зимові прикмети ви хочете перевірити?

6. Підсумки роботи за перший семестр.

Можна запропонувати учням самостійно визначити свої досягнення, заповнивши таблицю.

		<i>Так</i>	<i>Ні</i>
1	Я вмію розрізняти поетичні та прозові твори		
2	Я швидко промовляю скоромовки		
3	Я вмію визначати у вірші слова, що римуються		
4	Я знаю, з яких частин складається текст		
5	Я можу поділити текст на частини		
6	Я вмію знайти тлумачення слова у словнику		
7	Я вмію визначити настрій твору		
8	Я вмію складати «Асоціативний кущ», «Сенкан», «Кластер»		
9	Я вмію добирати твори на задану тему		
10	Я знаю імена та прізвища українських авторів		

III. Заключна частина.

Рефлексія. Вправа «Продовж речення».

- Сьогодні на уроці ми дізналися про ...
- Ці знання мені будуть потрібні для ...
- На уроці я працював / працювала ...

Учитель висловлює побажання учням на зимові канікули.

Урок 57. Взаємна допомога. Юлія Смаль «Про хом'яка Тимка» (с. 58–59).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з оповіданням Юлії Смаль «Про хом'яка Тимка»; вчити аналізувати та оцінювати поведінку дійових персонажів, формувати вміння визначати головну думку, удосконалювати навички свідомого, виразного читання, закріплювати фонетичні знання учнів. *Розвивальна:* розвивати пізнавальні інтереси, зв'язне мовлення. *Виховна:* виховувати бережне ставлення до братів наших менших.

Засоби навчання. Картки з таблицею складів, картки «Щоденні 5. Слухаю і розумію», гральні кубики.

Інтеграція. Соціальна, громадянська, природнича галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****Організація класу.**

— Доброго ранку! Плесніть у долоньки ті діти, у кого гарний настрій. Усміхніться до тих, кому потрібно покращити настрій. Тупніть ніжками, хто хоче навчитися гарно читати. Покрутіть голівкам ті, які хочуть більше дізнатися. Усміхніться ті дітки, які готові розпочати урок.

II. Основна частина.**1. Мовленнєва розминка.**

- Вправи для розвитку артикуляції дихання.

«Цокання» язиком у ротовій порожнині.

«Маятник» — ротик відкритий в усмішці, язик рухається від лівої щоки до правої.

- Робота над чистомовкою.

Ан-ан-ан — дме холодний вітрюган.

Ло-ло-ло — снігом землю замело.

Ля-ля-ля — стала білою земля.

Лі-лі-лі — ось замети чималі.

2. Читання складових таблиць.

ши	на	зго	мо	бли
пі	па	ше	про	хло
за	ко	мо	схи	схо

— Діти, пригадайте слова, які починалися б складами, поданими в таблиці.

3. Робота зі скоромовкою (підручник, с. 58).

— Прочитайте скоромовку спочатку повільно упівголоса, потім — швидше, швидко. Намагайтеся чітко вимовляти кожен звук.

— Назвіть слова, в яких є звук [с].

— Доберіть свої «зимові» слова зі звуком [с]. (*Сніжинки, снігопад, слизько...*)

4. Мотивація навчальної діяльності. Оголошення теми та завдань уроку.

— Чи є у вас домашні улюбленці?

— Чи однаково поведуться домашні тваринки у вашій присутності та в присутності сторонніх?

— Чи доводилося вам спостерігати за дивакуватою поведінкою домашніх тварин? Що спонукало їх так поводитися?

— Сьогодні ми прочитаємо оповідання сучасної української письменниці Юлії Смаль і дізнаємося ще одну історію з життя домашніх улюбленців.

5. Робота над оповіданням Юлії Смаль «Про хом'яка Тимка».

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель читає текст. Учні слухають, заповнюють картки.

Щоденні 5. Слухаю і розумію

Автор твору	_____
Назва твору	_____
Персонажі твору	_____
Нові слова	_____
_____	_____
Епізод, який найбільше запам'ятався	_____
_____	_____

- У кого заповнені всі частини картки?
- Які нові слова ви почули в тексті?
- Хто персонажі оповідання?
- Який епізод тексту вам найбільше запам'ятався?

- Підготовка до самостійного читання.

хом'як	прокинеться	змерзлий	квартирка
хом'ячок	подивиться	бідолашний	хурделиця
хом'ячка	робиться	здивований	жменька

- Прочитайте слова першого стовпчика. Чим вони схожі?
- Що спільного у словах другого стовпчика?
- Доберіть близькі за значенням слова до слова *хурделиця*.

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні працюють у групах. Читають оповідання почергово по три речення.

- У яку пору року відбувалися описані події?
- Де жив Тимко?
- Як діти ставилися до хом'ячка? Підтверджуйте свої відповіді рядками з тексту.

- Щоденні 5. «Висловлююсь за змістом прочитаного».

Гра «Магічний кубик».

Робота в групах. Кожна група має гральний кубик і картку із завданнями. По черзі кидають кубик. Скільки крапок випаде на верхній грані, таке запитання чи завдання треба виконати.

●	Яка частина твору тобі сподобалася найбільше?
●●	Про що цей твір?
●●●	Що нового ти дізнався / дізналася з твору?
●●●●	Які вчинки, слова персонажів тобі запам'яталися?
●●●●●	Які запитання ти хочеш поставити персонажам?
●●●●●●	Над чим варто задуматися після читання твору?

III. Заключна частина.

Рефлексія.

Самооцінювання.

- Оцініть свою роботу на уроці за зразком:

Я вважаю, що на уроці я працював / працювала ...

Тому що ... .

Наприклад, я ... .

Я роблю висновок, що ... .

Урок 58. Взаємна допомога. Юлія Смаль «Про хом'яка Тимка». Марина Дружиніна «Ялинкова лічилка» (с. 58–59).

Мета. *Навчальна:* продовжити роботу над оповіданням Юлії Смаль «Про хом'яка Тимка»; вчити аналізувати та оцінювати поведінку дійових персонажів, формувати вміння визначати головну думку, удосконалювати навички свідомого, виразного читання, закріплювати фонетичні знання учнів. *Розвивальна:* розвивати пізнавальні інтереси, зв'язне мовлення. *Виховна:* виховувати бережне ставлення до братів наших менших.

Засоби навчання. Картки «Щоденні 5. Читаю для себе», стікери, годівнички.

Інтеграція. Соціальна, громадянська, природнича галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Організація класу.

— Який сьогодні чудовий день! Сонечко усміхається, блакитні хмарки плывуть по безмежному небу. Все навколо радіє, веселиться. Усміхніться і ви сьогоднішньому дню, який принесе радість і вам, і мені, і всім навколо. А тепер явіть, що у ваших долоньках дрібка гарного настрою. Поділіться ним, щоб зробити день приємнішим для всіх, хто зараз поряд із вами.

II. Основна частина.

1. Гра «Знайди «зайве» слово.

Ковзани, велосипед, санки, лижі.

Зима, весна, літо, осінь, листопад.

Грудень, січень, свято, лютий.

Рукавички, шорти, шуба, шапка.

2. Гра «Конструктор».

— Складіть нові слова з літер слова *зимонька*. (*Зима, коза, низ, мазь...*)

3. Робота над оповіданням Юлії Смаль «Про хом'яка Тимка».

— Відгадайте загадку.

Це який дивак знадвору
носить здобич у комору

не на спині у мішку,
а сховавши за щоку? (*Хом'як*)

Микола Білецький

Джерело: Тисяча п'ятсот загадок / уклад.: Л. Вознюк. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

— Пригадайте назву тексту, який ми читали на попередньому уроці.

— Хто автор оповідання?

— Назвіть персонажів твору.

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Учні самостійно перечитують оповідання, заповнюють картки.

Щоденні 5. Читаю для себе	
Автор твору	_____
Назва твору	_____
Що найбільше сподобалося	_____
	_____
Запитання за змістом твору	_____
	_____

Після читання обмінюються враженнями (в групах), зачитують запитання одні одним.

— Розкажіть, хто врятував пташку.

— Як діти вирішили допомагати птахам? Прочитайте.

- Вправа «Вхід у малюнок».

— Розгляньте ілюстрацію на с. 58.

— Який фрагмент з оповідання зображено? Зачитайте.

— Де на ілюстрації ви?

- Що ви бачите?
- Що відчуваєте?
- Які у вас емоції?
  - Гра «Юні детективи».
- Діти, знайдіть у тексті речення, у яких є слово *Тимко*.
- Зачитайте речення, у яких є слово *хом'ячок*.
- Які речення треба читати з питальною інтонацією?
  - Читання в особах.

Діти працюють у малих групах (по 3 учнів). Розподіляють ролі Максима, Катрусі. Визначають, хто читатиме слова автора.

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».
- Чи допомагаєте ви птахам узимку? Розкажіть, як саме.
  - Дискусійна сітка Елвермана, або «павутинка» дискусії.

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Так, потрібно, тому що...	<i>Чи потрібно допомагати птахам узимку?</i>	Ні, не обов'язково, адже...
ВИСНОВОК		

- Попрацюємо разом (робота в групах).
- Складіть поради «Як допомогти птахам узимку». Кожну пораду пишуть на окремому стікері. Прикріпите їх до годинничок.

Орієнтовно поради можуть бути такими:

- Виготовити годинничі.
- Розвісити годинничі так, щоб їх не здував вітер.
- Дібрати корм для птахів.
- Не забувати наповнювати годинничі кормом.
- Після снігопаду розчищати годинничі від снігу.
- Дізнатися, чим можна і чим не можна підгодовувати птахів.
- Виконання завдання на вибір.

1. Складіть алфавітний список продуктів, якими можна підгодовувати птахів узимку.

просо   льон   гарбузове насіння
квасоля   сочевиця   вівсянка

2. Складіть алфавітний список продуктів, якими не можна підгодовувати птахів узимку.

хліб   смажене насіння
пшоно   копчені продукти

4. Робота над лічилкою Марини Дружиніної «Ялинкова лічилка».

Щоденні 5. «Читаю для когось». Робота в парах.

- Пригадайте, що таке лічилки. Коли їх використовують?
- Прочитайте «Ялинкову лічилку».
- Прочитайте одні одним лічилку.
- Чим діти прикрашали ялинку?
- Чим ви прикрашали свою ялинку?

III. Заключна частина.

Рефлексія. Вправа «Продовж речення».

- Сьогодні на уроці ми дізналися про ...
- Ці знання будуть потрібні для ...
- На уроці я працював / працювала ...

Урок 59. Скільки літ, скільки зим! Тарас Кінько «Як дванадцять місяців Новий рік виряджали» (с. 60–61).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з оповіданням «Як дванадцять місяців Новий рік виряджали», розширювати знання дітей про навколишній світ, формувати вміння інтонаційно виділяти слова, важливі для розуміння твору, удосконалювати навички свідомого, виразного читання. *Розвивальна:* розвивати спостережливість, уяву, пам'ять. *Виховна:* виховувати бажання читати прозові твори, берегти довкілля.

Засоби навчання. Картки із завданнями для ігор, цеглинки LEGO.

Інтеграція. Соціальна, громадянська, природнича галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

— Сьогодні гарний зимовий день. Ласкаві промінчики сонечка зігрівають усе навколо. Вони дарують своє тепло діткам, птахам, деревам. Заплющте оченята. Спробуйте і ви відчутти це тепло. Уявіть, що до вас торкається промінь сонця, і вам від цього тепло на душі, хочеться творити добро, дізнаватися нове.

2. Вправа «Очікування».

Я очікую, що...
На уроці на мене чекає...
На цьому уроці я вивчу...
Цей урок навчить мене...

II. Основна частина.

1. Чистомовки.

Че-че-че — взимку сонце не пече.   Ок-ок-ок — пролітає сніжок.
Чу-чу-чу — всім печу по калачу.   Ки-ки-ки — замітає стежки.
Ча-ча-ча — дай, бабусю, калача.   Ать-ать-ать — вибіг зайчик погулять.

2. Гра «Дешифрувальник».

— Розшифруйте слова за поданими кодами.

	<i>a</i>	<i>б</i>	<i>в</i>	<i>г</i>	<i>г</i>	Код 1. 2а, 1б, 3а, 1а, 2б, 1в.
1	е	і	ь	д	т	Код 2. 3б, 2г, 1г, 3в, 3г.
2	с	н	г	ю	у	Код 3. 2в, 3г, 2г, 1г, 1а, 2б, 1в.
3	ч	л	и	р	й	

Учні розшифровують слова *січень, лютий, грудень*.

— Якою темою об'єднані розшифровані слова? (*Назви місяців*.)

— Який місяць починає рік?

— Який наступний за ним?

— Який місяць закінчує рік?

— Який зараз місяць? Чим він особливий?

3. Робота над твором Тараса Кінька «Як дванадцять місяців Новий рік виряджали» (с. 60–61).

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель виразно читає текст.

— Що цікавого ви дізналися, послухавши текст?

- Підготовка до самостійного читання.

Швидко прочитування слів, які проєктують на екран.

понині	хліб-сіль	скотарство	зазеленіла
гадка	білокорий	вбрання	з'явилася
дотепер	комашня	розподілити	придивлятися

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Учні самостійно читають текст.

— Хто зустрів Новий рік?

- Який клопіт був у братів?
- Коли люди почали до всього придивлятися, спостерігати за змінами в природі?
- Що спонукало людей вести точний облік часу? Прочитайте, як про це написано в тексті.
- Як місяці провели в дорогу Новий рік?
  - Вправа «Хвости».

Учитель читає початок речення, учні швидко його знаходять і читають повністю.

- Колись люди міряли...
- Трава на випасах зазеленіла...
- Ділити рік на місяці...
- Коли дванадцять разів...
- З тим поскидали...
- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні працюють у групах, читають текст по черзі абзацами.

— Поставте одні одним запитання за змістом прочитаного. Поставте запитання автору.

- Дискусійна сітка Елвермана, або «паутинка» дискусії.

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Живу, тому що...	<i>Яку ялинку найкраще прикрашати?</i>	Ні, штучну, адже...
ВИСНОВОК		

- Виконання завдання на вибір.
  - Знайти в тексті речення, у яких є слова, протилежні за значенням.
  - Знайти в тексті речення, в яких згадуються назви місяців.
- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».
- Прочитайте вислів у підручнику, який автори рекомендують уживати у своєму мовленні.
- Як ви гадаєте, чи є цей вислів словами ввічливості? Обґрунтуйте свою думку.
- Прочитайте в тексті речення, в якому пояснено, чому слово *місяць* має таку назву.
- У яких значеннях уживаємо слово *місяць*?
- Коли це слово пишуть з великої літери?
  - Гра «З'єднай».

Березень ●	● на випасах зазеленіла трава.
Квітень ●	● з'явилася комашня-черва.
Травень ●	● рухається сік під корою беріз.
Червень ●	● зацвіла липа.
Липень ●	● з'явилися квіточки.
- Від яких слів утворилися назви інших місяців? Де про це можна дізнатися?
  - Вправа «Вхід у малюнок».
- Розгляньте малюнок на с. 61.
- Які місяці зображені? Що допомогло вам здогадатися?
- Які пори року представляють зображені місяці?
  - Гра «Конструктор».
- Складіть нові слова з літер слова *календар*. (*Рак, дар, кран, клен, ледар...*)

III. Заключна частина.

Рефлексія.

Робота з цеглинками LEGO.

- Підніміть зелену цеглинку ті діти, для кого завдання були легкими.
- Підніміть жовту цеглинку ті, кому інколи потрібна була допомога.
- Підніміть червону цеглинку ті, для кого завдання були важкими.
- Оцініть свої досягнення на шкалі успіху.

Урок 60. Традиції нашого народу. Різдвяні колядки (с. 62).

Мета. *Навчальна:* розширювати знання учнів про звичаї нашого народу, зокрема, про колядування; формувати вміння розрізняти лексичне значення слів; вчити чітко вимовляти слова, дотримуючи наголосів, пауз, інтонацій кінця й середини речення. *Розвивальна:* розвивати зв'язне мовлення, спостережливість, увагу, пам'ять. *Виховна:* виховувати інтерес до різдвяних свят, бажання брати в них участь.

Засоби навчання. Ілюстрації із зображенням різдвяних традицій.

Інтеграція. Соціальна, громадянська галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****Організація класу.**

Вправа «Я — сонечко».

— Діти, привітаймося із сонячними промінцями і перетворимося на маленькі сонечка. Промовляйте: «Я — маленьке сонце. Я прокидаюся. Я умиваюся. Я розчісую свої промінці і піднімаюся вільно й урочисто. Я — велике Сонце. Я дарую своє тепло всім: небу, хмаркам, річці, полям, тваринам, людям. Я усміхаюся від щастя дарувати тепло».

— Яким у вас став настрій? Покажіть цеглинку відповідного кольору.

— Пропоную з таким настроєм провести цей шкільний день й отримати задоволення від власних успіхів.

II. Основна частина.**1. Мовленнєва розминка.**

— Додайте склад або букви, утворіть слова.

Очі — (ов)очі; парк — парк(ет);

жир — жир(аф); він — (дз)він;

міль — (дж)міль; крок — крок(одил);

рій — (об)рій;

доба — доба(вка);

кіл — (со)кіл.

— Читайте! Помічайте! Продовжуйте!

Рано — нора; мило — ломи;

банка — кабан; Марко — комар;

товар — варто; терка — катер;

сосна — насос;

Мишко — комиш;

наша — шана.

2. Мотивація навчальної діяльності.

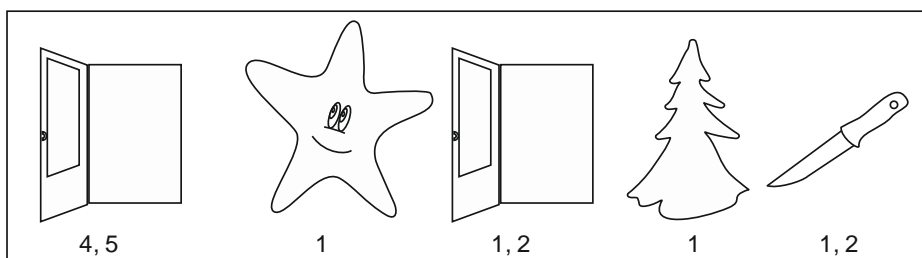
- Завдання на картках за вибором учнів. Парна робота.

- Вправа «Квест».

Крок 1. Прочитайте слово.

Крок 2. Випишіть вказані букви.

Крок 3. Із вказаних букв складіть слово. (Різдвяні.)

- Вправа «Дешифрувальник».

	а	б	в	Код. 1а, 2б, 1в, 2а, 2в, 1а, 1б
1	к	и	л	
2	я	о	д	

Відповідь. *Колядки.*

— Утворіть словосполучення зі слів. (Різдвяні колядки.)

— Різдво — одне з найурочистіших свят нашого народу, яке святкували і ваші прадіди, і прабабусі, і бабусі з дідусями, святкують і донині у кожній родині.

— Як святкують Різдво у вашій родині?

— Важливою частиною святкування Різдва є колядки.

— Що таке колядки?

II. Основна частина.

1. Слухання колядки «Прилетіли ангелята» (с. 61).

— Зіскануйте QR-код на с.61 та послухайте колядку «Прилетіли ангелята».

— Як треба виконувати колядки? (*Радісно.*)

— Яку звістку сповіщають колядники людям? (*Про народження Сина Божого.*)

— Що обов'язково несли з собою колядники? (*Зірку.*)

— Для чого їм зірка?

— Для чого потрібні були дзвіночки?

— Які побажання висловлюють у колядках?

— Із чим вітають господарів?

— Які колядки ви знаєте?

2. Робота над колядкою «Коляду для вас співаю...».

Щоденні 5. «Читаю для себе». Читання та обговорення.

— Прочитайте колядку напівголосно.

— З якою інтонацією її треба читати? (*Радісно.*)

— З якою силою голосу співають колядки? (*Голосно.*)

— Які слова передають головну думку колядки? (*Коляда моя лунає, увесь світ з Різдрвом вітає.*)

3. Робота над колядкою «Дай, Боже, вечір добрий!».

Щоденні 5. «Читаю для себе». Читання й обговорення.

— З якою інтонацією треба читати цю колядку? (*Радісно, жартівливо.*)

— Знайдіть у тексті звертання.

4. Робота з ілюстрацією. Словесне малювання.

— Розгляньте малюнок. Хто зображений на ньому?

— Який настрій у колядників?

— Чи хотіли б ви пройтися разом із колядниками?

— Яку роль ви обрали б для себе?

— Як би ви намалювали колядників?

5. Щоденні 5. «Читаю для когось».

Конкурс колядників.

Учні, які знають колядки, виконують їх перед класом.

6. Заучування колядки напам'ять.

— Вивчіть одну з колядок напам'ять. Прорекламуйте її рідним, знайомим.

III. Заклучна частина.

Рефлексія.

Вправа «Опиши одним реченням».

Учитель пропонує один із варіантів початку пропозиції, яке учні повинні ти. Наприклад:

- Сьогодні я дізнався / дізналася ...
  - На уроці я навчився / навчилася ...
  - Мені було важко ...
  - Мені було незрозуміло ...
  - Тепер я знаю, що ...
  - Мене здивувало ...
  - Я хотів би / хотіла б дізнатися, чому ...
-
-
-

Урок 61. Підсумок за розділом «Здрастуй, зимонько-зима!».

Мета. *Навчальна:* узагальнити знання учнів за розділом «Здрастуй, зимонько-зима!», удосконалити навички свідомого, виразного читання. *Розвивальна:* розвивати навички читання в особах, зв'язне мовлення. *Виховна:* виховувати позитивне ставлення до життя.

Засоби навчання. Цеглинки LEGO, картки з уривками творів.

Інтеграція. Соціальна, громадянська галузі.

Тип уроку. Узагальнення вивченого матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****Організація класу.**

Вправа «Крок до успіху».

— Усміхніться одні одним, подумки побажайте успіхів на весь день. Для того, щоб впоратися із завданнями, на уроці будьте старанними та слухняними. Девіз уроку:

Не просто слухати, а чути.
Не просто дивитися, а бачити.
Не просто відповідати, а міркувати.
Дружно й плідно працювати.

II. Основна частина.**1. Чистомовки.**

Іг-іг-іг — випав білий сніг.	Ани-ани-ани — а в мене нові сани!
Ки-ки-ки — діти взули чобітки.	Ло-ло-ло — весело усім було.

2. Гра «Блискавка».

Швидко прочитати слова, а відтак усю скоромовку, спроектовану на екран.

Радісна звістка Різдвяна з'явилась,
коли у небі зоря засвітилась.

Зоряна Живка

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200825124509/https://hudozhnytsya.livejournal.com/150485.html>

3. Оголошення теми і завдань уроку.

— Зима — час казковий, дивовижний. Мабуть, взимку трапляється найбільше чудес. От і сьогоднішній наш урок буде дещо незвичайним і дивовижним. Сьогодні ми підіб'ємо підсумки за розділом «Здрастуй, зимонько-зима!».

4. Робота з підручником та лепбуком, який діти створювали під час вивчення розділу.

- Вправа «Пташечка».

— Пригадаймо, про яких пташок ми читали у творах розділу. (*Синичка, горобчик.*)

— Яких ще пташок можна побачити взимку? (*Сороку, ворону, сойку...*)

— Відгадайте загадки.

Відкладає птах яєчка, не лякає вітер, сніг. А проклюнеться малеча — шишок вистачить для всіх! Лиш ворона «кар!» та «кар!»: — Ну й дивак оцей ... (<i>шишкар</i>).	Завіває хуртовина, і летять до України милі пташки невеличкі — кольорові рукавички. Як червоні ліхтарі, сяють взимку ... (<i>снігурі</i>).
--	---

Ганна Осадко

Джерело: Тисяча п'ятсот загадок / уклад.: Л. Вознюк. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

— Розгляньте зображення осілих птахів. Опишіть (усно) одного з них.

- Вправа «Упізнай твір за ілюстрацією».

Учитель проєктує на екран ілюстрації до творів, учні пригадують їх назви, авторів.

- Вправа «Уривки читай, твір пригадай».

— А тепер скажіть, з яких творів узято рядки. Пригадайте, хто їх автори. Скажіть одним реченням, про що йдеться у творі.

Учні працюють у групах. Кожна група має набір карток: уривки творів; назви творів; прізвища авторів. Завдання: погрупувати картки.

- Колись люди міряли час від літа до літа, від зими до зими. (За Тарасом Кіньком «Як два-надцять місяців Новий рік виряджали».)
- Один горобець був найбільш горластий, найбільш дзьобастий. (За Петром Панчем «Синичка й горобець».)
- Горобець недовірливо дзьобнув одну зернинку, а потім радісно склював ще кілька. (Юлія Смаль «Про хом'яка Тимка».)
- От веземо ми дядечка, а він ще ззаду паличкою своєю підштовхує. (Ярослав Стельмах «Санчата».)
- Раптом з півночі насунула чорна хмара. Пливе над снігами. Потемнів сніговий килим. Падають сніжинки на землю. (Василь Сухомлинський «Як дзвенять сніжинки».)
- Та не ламайте, та по цілому давайте. («Різдвяні колядки».)
- Вправа «Мікрофон».

— Який твір із розділу вам найбільше запам'ятався? Чим саме?

— Який твір ви порекомендували б прочитати іншим дітям?

- Створення реклами оповідання.

— Попрацюйте в групах. Складіть рекламу одного з оповідань (на вибір). Підготуйтеся представити свій рекламний проєкт перед учнями класу.

5. Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— Пригадайте і скажіть, якими висловами збагатилося ваше мовлення.

— Чи часто ви їх використовуєте?

— Складіть «стіну зимових слів».

Орієнтовно учні можуть дібрати слова зима, сніг, мороз, іній, сніжинка, грудень, січень, лютий. Зимові розваги: ковзани, лижі, санки, каток, ковзанка, сніговик, сніжки. Новий рік, Водохреща, ополонка, Різдво, дідух, колядки, щедрівки, посівання, віншування, колядники, кутя тощо.

Зразки «стіни слів»:

6. Розвиток творчої уяви.

— Попрацюйте разом.

— Пригадайте твір Юлії Смаль «Про хом'яка Тимка». Обговоріть, як могло б закінчитися оповідання, якби Тимко не привернув увагу господарів.

III. Заключна частина.

Рефлексія. Вправа «Сходинки успіху».

Учитель пропонує прикріпити стікер зі своїм іменем (або показати цеглинкою LEGO відповідного кольору) на сходинці, якої досягли учні на уроці.

Казки маленькі, а розуму в них багато Українські народні казки

Урок 62. Чому зайчик кожушок міняє? Українська народна казка «Сніг і заєць». Дослідження: як змінюється настрій дійової особи (с. 63–64).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з українською народною казкою «Сніг і заєць»; вчити дітей виділяти головне, удосконалювати навички свідомого, виразного читання. *Розвивальна:* розвивати навички читання в особах, зв'язне мовлення. *Виховна:* виховувати акуратність, охайність.

Засоби навчання. Картки з реченнями.

Інтеграція. Соціальна, здоров'язбережувальна галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Організація класу.

В казку вирушим усі разом,	із собою не візьмем.
перешкоди всі пройдем.	Дзвени, дзвіночку, голосніше,
А хто буде сумувати,	веди до казки нас скоріше!

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200131172229/http://rda.ovruch-rayvlada.gov.ua/struktorni-pidrozdili/viddil-kulturi/n/mi-do-tebe-казко-v-gosti-zavitali/>

II. Основна частина.

1. *Мовленнєва розминка.*

- Вправа «Водолаз».

На рахунок 1–5 вдихнути повітря, затримати дихання і повільно видихнути.

2. *Орфоепічні вправи.*

— Я називатиму пари слів. Слухайте уважно і правильно називайте пару перших звуків:

гніт — гніт [г — г]	злива — слива [з — с]
дим — тин [д — т]	сапка — шапка [с — ш]
бір — пір [б — п]	життя — шиття [ж — ш]

3. *Розучування скоромовки за допомогою мнемотехніки.*

Слухання скоромовки.

Вибіг Гришка на доріжку.	Взяв з доріжки Гришка кішку —
На доріжці сидить кішка.	хай піймає кішка мишку.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200220175320/http://kotygoroshko.com.ua/dir/11-1-0-440>

Зображення скоромовки за допомогою образів: швидкі малюнки на чистих аркушах паперу. Кожна група зображає один рядок із скоромовки.

Заучування скоромовки.

4. *Мотивація навчальної діяльності.*

- Що починається такими словами: «Жили собі дід та баба...», «Були собі...»? (*Казки.*)
- Які ще зачини пам'ятаєте?
- Які казки є найдавнішими?
- Які казки ми називаємо народними? Чи відомо, хто написав народну казку?

5. *Повідомлення теми і мети уроку.*

— Ми починаємо вивчати новий розділ. Прочитайте його назву. (*Казки маленькі, а розуму в них багато.*)

- Як ви розумієте прислів'я, яке стало назвою розділу?
- Що таке казка? Прочитайте визначення у підручнику (с. 63).
- Сьогодні ми прочитаємо українську народну казку «Сніг і заєць».

6. *Сприймання й усвідомлення нового матеріалу.*

— Що таке казка? Жила-була вона з прадавніх часів, про які вже стародавні книги не пам'ятають.

Протягом століть казки були і залишаються чарівними джерелами доброти і милосердя, яких завжди так бракує в житті. Створені в сивій давнині, їх, як і всю усну народну творчість, переказували з вуст

в уста, від одного оповідача до іншого. Гортаючи сторінки улюблених казок, ми розуміємо, що казки — це наші великі вчителі, які спочатку виховують, а вже потім розважають. Казка — це диво. Вона дає нам привід для роздумів, повчає, приносить багато радості.

- Складання асоціативного куща або кластера зі словом *казка*.

Орієнтовно учні можуть дібрати слова: *добро, зло, повчання, головні герої, мудрість...*

7. Робота з підручником (с. 63–64).

- Підготовка до читання.

— Навчіться швидко читати слова, подані в підручнику. Правильно наголошуйте їх, коли читатимете казку.

- Вправа «Передбачення».

— Прочитайте заголовок казки і поміркуйте, про що може йтися в казці з таким заголовком.

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію». Досліджуємо медіа.

— Зіскануйте QR-код та прослухайте казку.

— Чи справдилися ваші передбачення?

— Назвіть дійових осіб.

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Діти читають частину казки на с.63 по черзі в парі / групі.

— Поставте одні одним запитання за змістом прочитаного уривка.

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Самостійне мовчазне читання частини казки на с.64.

— Розкажіть, як змінювався настрій зайця.

— Від кого заєць ховався в снігу?

— Чому плакав заєць?

— Хто почув зайця?

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

Метод «Прес».

— Поміркуйте, як могла б закінчитися казка, якби господар лісу зберіг сніг для зайця. Чи потрібно було б це робити?

Висловлюйте свої міркування за зразком:

Якби господар лісу зберіг сніг, то ....

Я вважаю, що..., тому що... .

Наприклад, ...

Отже, ... (висновок).

- Вправа «Установи послідовність».

На дошку проєктують речення. Учням треба прочитати їх у такій послідовності, як відбувалися описані в казці події.

- Почув зайця господар лісу. (3)
- Сів заєць на пенюк і гірко заплакав. (1)
- Зрадив заєць. (5)
- Сонце вже високо ходить, добре припікає. (2)
- Пообіцяв зайцеві змінити кожушок. (4)

III. Заключна частина.

Рефлексія. Вправа «Рюкзачок».

— Що було для вас новим?

— Які зернятка мудрості ви покладете в рюкзачок?

Урок 63. Урок позакласного читання. Тема «У світі казки чарівної».

Мета. *Навчальна:* розширити уявлення дітей про добрі та погані вчинки, вчити аналізувати та оцінювати поведінку дійових осіб, відпрацьовувати якості правильного й усвідомленого читання. *Розвивальна:* розвивати вміння визначати головну думку твору та пояснювати її. *Виховна:* виховувати любов до природи, розуміння вчинків і їх наслідків.

Засоби навчання. Виставка книг з українськими народними казками, лист від казки, картки читача.

Інтеграція. Соціальна, здоров'язбережувальна галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****Організація класу.**

- Вправа «Самоналаштування».
- Покладіть руки на парту, заплющте очі та промовляйте:
  - Я зможу сьогодні добре працювати на уроці.
  - Я старанно виконуватиму всі завдання.
  - Я уважно слухатиму вчителя.
  - Я злагоджено співпрацюватиму з однокласниками.
  - Я — творча особистість.
  - Я бажаю всім однокласникам успіхів на уроці.

- Вправа «Очікування».

Учні висловлюються щодо очікувань від уроку.

II. Основна частина.**1. Мотивація навчальної діяльності. Оголошення теми і завдань уроку.**

— Діти, до нас прийшов лист. Хочете дізнатися, від кого? Зручно сідайте, прочитаємо.

Ви давно знаєте і, здається, любите мене. Я приходжу до вас з маминих чи бабусиних вуст, з гарної книжки, з екрана. Я веду вас незвичайний і дивовижний у світ. Реальність і вигадка, життя і чудеса поєднуються в мені, назавжди зачаровуючи красою рідного слова. Я потрібна вам, як хліб. Ви вже зрозуміли, хто я?

Так, я Казка. Це я народилася в сиву давнину. Мої історії раніше передавали з уст в кожній родині. Український народ завжди був багатий на талановитих оповідачів. Саме від них вчені і письменники записали тисячі чудових казок.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200213170811/https://vseosvita.ua/library/podoroz-po-ukraini-21443.html>

- Коли народилася казка?
- Хто ж складає казки?
- За що ви любите казки?

2. Мовно-логічні вправи.

- Гра «Пеньочки».
- Прочитайте на екрані ланцюжки слів. Визначте «зайві» слова (пеньочки) у кожному ланцюжку.

Казка, казкар, казковий, козеня, казати, розказати.

Дід, баба, внучка, собачка, кішка, курочка, мишка.

«Рукавичка», «Колосок», Щедрівка, «Колобок», «Курочка ряба».

- Прислів'я.

— Складіть прислів'я за числовими підказками. Поясніть, як ви їх розумієте. (*Скоро казка мовиться, та не скоро діло робиться. Казки маленькі, а розуму в них багато. Казка вчить, як на світі жити.*)

2. казка	5. не скоро	7. робиться.	1. Скоро	4. та	3. мовиться,	6. діло
4. розуму	1. Казки	5. в	7. багато.	3. а	2. маленькі	6. них
5. світі	2. вчить,	1. Казка	3. як	4. на	6. жить.	

Джерело: http://kazkar.info/ua/prisl_v_za_pro_kazku/

3. Робота з виставкою книг. Читання та аналіз однієї з них.

— Розгляньте книги, розміщені в куточку читача. Що їх об'єднує?

— Чи є тут книги, які ви вже читали?

— Які з них ви хотіли б прочитати?

- Робота з книгами.

Учні працюють у групах, парах, індивідуально (за бажанням). Обирають одну казку, читають її, заповнюють «картку читача».

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

Після читання обмінюються інформацією стосовно дійових осіб, їх вчинків. Визначають, що в казці повчальне.

- Визначення найцікавішої казки.

— Чи доводилося вам визначати переможців у конкурсі чи змаганнях? От і сьогодні ми визначатимемо переможців серед книг (казок), які ви прочитали.

— Поміркуйте й оберіть серед прочитаних на уроці найкращу книгу (казку).

— Прикріпіть біля обраної книги (казки) кубок «Найцікавіша казка».

- Гра «Впізнай казку».

Тестове опитування (можна провести, запропонувавши завдання на картках або за допомогою цеглинок LEGO).

1. Кого зустрів Колобок першим, коли втік від діда і баби?

- а) вовка; б) ведмедя; в) зайця.

2. Хто з'їв Колобка?

- а) дід; б) лисиця; в) вовк.

3. Хто загубив рукавичку?

- а) баба; б) жаба; в) дід.

4. Чим лисичка пригощала журавля у казці «Журавель і лисиця»?

- а) кашею; б) медом; в) борщем.

5. Як звати лінивих мишенят, які нічого не хотіли робити і не допомагали півнику?

- а) Тім і Том; б) Круть і Верть; в) Наф і Нуф.

6. На якому дереві сховався Івасик-Телесик від змії?

- а) на дубі; б) на яворі; в) на березі.

7. А хто врятував Івасика-Телесика від змії?

- а) дід; б) гусеня; в) рак-неборак.

8. Хто першим наскочив на солон'яного бичка?

- а) заець; б) лисиця; в) ведмідь.

9. Як звати сестричку Котигорошка?

- а) Іванка; б) Наталка; в) Оленка.

10. У чий хатці заховалась Коза-Дерева?

- а) у бабиній; б) у зайчиковій; в) у раковій.

Перевірка:

- 1 — в   2 — б   3 — в   4 — а   5 — б
6 — б   7 — б   8 — а   9 — в   10 — б

III. Заключна частина.

1. Рефлексія. Вправа «Мікрофон».

— Чи справдилися ваші очікування?

— Чого ви навчилися сьогодні на уроці?

— Де ви ці знання можете використати?

— Який вид роботи вам сподобався найбільше?

2. Самооцінювання за допомогою цеглинок LEGO.

— Підніміть зелену цеглинку, кому було цікаво сьогодні на уроці.

— Підніміть синю цеглинку, хто зрозумів, що потрібно читати казки.

— Підніміть червону цеглинку, кому на уроці було сумно.

Картка читача		
Назва казки		
Познач ☒ слова, що описують казку.		
☐ цікава	☐ повчальна	☐ страшна
☐ смішна	☐ пізнавальна	☐ незрозуміла
Запиши, що тобі сподобалося в казці.		
Запитання за змістом твору		

Найцікавіша казка

Урок 64. І на хитру лисицю капкан знайдеться. Українська народна казка «Хитрий півень». Поділ тексту на частини. Добір заголовків до частин (с. 64–65).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з українською народною казкою «Хитрий півень», розширити уявлення про добрі й погані вчинки; вчити аналізувати та оцінювати поведінку дійових осіб, відпрацьовувати якості правильного й усвідомленого читання; вчити ділити текст на частини, добирати до них заголовки. *Розвивальна:* розвивати вміння визначати головну думку та пояснювати її. *Виховна:* виховувати розуміння вчинків і їх наслідків.

Засоби навчання. Макет потяга, силуетні зображення звірят, смайлики, гральні кубики.

Інтеграція. Соціальна, природнича галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

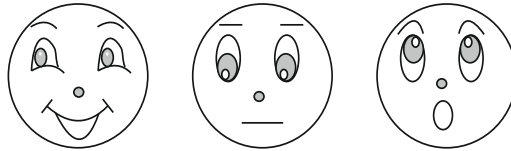
I. Вступна частина.

Організація класу.

Вправа «Смайлик настрою».

— Навчання стає легким, коли в людини гарний настрій. Усміхніться собі, усміхніться друзям.

Виберіть і покажіть одне із зображень.

II. Основна частини.

1. Мовленнєва розминка.

Для контролю глибокого, але короткого дихання під час вимовляння коротких складів чи слів: секундний видих-вдих на «раз» — пауза, «два» — видих під час вимови складів і слів, спроектованих на екран.

Пі-вень, пів-ник, ли-ска, ли-си-чка, хвіст, хво-стик.

2. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

- Гра «Потяг».

На дошці — потяг-план уроку. Кожен вагончик — це певне завдання на уроці.

— У вагончиках їдуть пасажери. Хто саме, дізнаєтеся, коли відгадаєте загадки.

Під кушем калини ліг,
причаївся, став, мов сніг.
Тільки має він мороку —
очі косять в різні боки. (*Зайчик*)

Першим прокидається,
з сонечком вітається.
Ген аж на сусідні села
лине пісенька весела. (*Півень*)

Вночі руда дівчина
залізла тихо в двір.
Курей перелічила
та й понесла у бір. (*Лисиця*)

— Няв-няв-няв, — говорить дітям, —
слід ретельно лапки мити,
вуса, хвостик і животик.
Ось такий охайний ... (*котик*).

Джерело: Тисяча п'ятсот загадок / уклад.: Л. Вознюк. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

— Як ви гадаєте, де «живуть» пасажери потяга? (*У казках.*)

— Пригадайте назви казок, у яких є такі персонажі. («*Котик і півник*», «*Колобок*», «*Лисичка і журавель*», «*Засць і їжак*»...)

— Пасажери потяга везуть нам цікаві завдання на урок.

3. Робота з підручником (с. 64–65).

- Вправа «На уроці не сумуй, швидко слова розшифруй».

— Узявся зайчик прочитати казку. Та от лихо. Тільки розгорнув підручник, як налетів вітер і роздмухав у словах літери. Переставте букви, прочитайте слова.

качили → лисичка
півне → півень

солічок → лісочок
котьба → батько

- Досліджуємо медіа.

— А лисичка не дуже любить читати. Тому пропонує вам зісканувати QR-код і послухати казку.

— Назвіть дійових осіб казки.

— Чи вдалося півневі перехитрити лисицю?

- Підготовка до самостійного читання казки.

— Півник упевнений, що зрозуміти найважливіше у казці можна тільки тоді, коли самостійно прочитаєш її. Перед читанням він пропонує навчитися швидко прочитувати слова.

Учні вчать швидко прочитувати слова, спроектовані на екран.

вдалася	тріпочучи	шепотіти
подалася	схопивши	заплющив
підкралася	кукурікати	випрямився
підскочила	розірвати	перехитрив

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні працюють у парах / групах. Читають текст казки почергово по одному абзацу.

— З якої частини казки (зачину, основної частини, кінцівки) ви дізналися, як співав батько півня?

— Чи справді лисиця була знайома з батьком півня?

— Чому вона так сказала?

— У якій частині казки лисичка визнала, що півень її перехитрив?

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

— Прочитайте самостійно казку. Підготуйтеся до виконання завдань за змістом.

- Щоденні 5. Висловлююся за змістом прочитаного.

— Котик бував в одній казці з півником і лисичкою. Пригадуєте, як він урятував півника? А сьогодні котик хоче переконатися, що півник запам'ятав: лисичці вірити не можна. Виконайте завдання від котика.

— Розкажіть, як лисичка хотіла перехитрити півня.

— Прочитайте ту частину казки, де лисиця розповідає про батька півня.

— Чому, на вашу думку, лисичка розповіла півневі про його батька?

— Прочитайте ту частину казки, де півень розповідає про матір лисиці.

— Чи справді півень знав, як чинить лисиччина мама?

— Про що ви хотіли б запитати півника?

— Про що ви хотіли б запитати лисичку?

- Гра «Магічний кубик».

Робота в групах. Кожна група має гральний кубик і картку із завданнями. Діти по черзі кидають кубик. Скільки крапок випаде на верхній грані, таке запитання чи завдання треба виконати.

●	Яка частина твору тобі сподобалася найбільше?
●●	Про що цей твір?
●●●	Що нового ти дізнався / дізналася з твору?
●●●●	Які вчинки, слова персонажів тобі запам'яталися?
●●●●●	Які запитання ти хочеш поставити персонажам?
●●●●●●	Над чим варто задуматися після читання твору?

III. Заключна частина.

Рефлексія.

Самооцінювання.

— Оцініть свою роботу на уроці за зразком:

Я вважаю, що на уроці я працював / працювала ...

Тому, що ...

Наприклад, я ...

Я роблю висновок, що ...

Урок 65. І на хитру лисицю капкан знайдеться. Українська народна казка «Хитрий півень». Поділ тексту на частини. Добір заголовків до частин (с. 64–65).

Мета. *Навчальна:* продовжити роботу над українською народною казкою «Хитрий півень», розширити уявлення про добрі й погані вчинки; вчити аналізувати та оцінювати поведінку дійових осіб, відпрацьовувати якості правильного й усвідомленого читання; вчити ділити текст на частини, добирати до них заголовки. *Розвивальна:* розвивати вміння визначати головну думку та пояснювати її. *Виховна:* виховувати розуміння вчинків та їх наслідків.

Засоби навчання. Картки із завданнями, квіти настрою.

Інтеграція. Соціальна, природнича галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Організація класу.

II. Основна частина.

1. Мовленнєва розминка.

- Орфоепічні вправи.

— Послухайте слова і назвіть приголосний звук на початку кожного слова: *парус, пилка, посуд, пух, пенал, півник; борода, багаж, булка, береза.*

— Порівняйте вимову звуків [п], [б]. Яка різниця у їх вимові? Промовляйте скоромовку за мною:

Полов Павло поле. Піймав перепела в полі.

— Прочитайте речення. Поміркуйте, де треба вставити букву «п», а де — «б»:

У __ арку __ уло __ агато ли __ і то __ оль.

Ми __ оїхали за гри __ ами.

У __ олі дозрівають хлі __ а.

- Робота з таблицею складів.

Вправління у читанні складів зі сполученням букв «пл», «сп», «пр».

	<i>а</i>	<i>о</i>	<i>у</i>	<i>і</i>	<i>е</i>	<i>и</i>
<i>пл</i>	пла	пло	плу	плі	пле	пли
<i>сп</i>	спа	спо	спу	спі	спе	спи
<i>пр</i>	пра	про	пру	прі	пре	при

2. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

- Гра «Дешифрувальник».

— Розшифруйте слова за поданими кодами.

	<i>а</i>	<i>б</i>	<i>в</i>	<i>г</i>	
1	х	т	й	п	<i>Код 1. 1а, 2а, 1б, 3а, 2а, 1в. Код 2. 1г, 2в, 3б, 3г, 2г, 2б.</i>
2	и	ь	і	н	
3	р	в	а	е	

Учні розшифровують слова *хитрий, півень*.

— Який вислів утворився після розшифрування? (*Хитрий півень*.)

— Чи може півень бути хитрим?

— Чи може цей вислів бути заголовком казки?

— На уроці ми продовжимо роботу над казкою «Хитрий півень».

— Хто автор казки «Хитрий півень»? (*Це українська народна казка*.)

— Назвіть персонажів казки. (*Півень і лисичка*.)

3. Робота над казкою «Хитрий півень».

- Повторення змісту казки.

— Прочитайте речення, спроектовані на екран.

— Визначте послідовність подій.

- Лисичка розказала, як співав батько півня. (3)

- Півень злетів на пліт і почав кукурікати. (1)
- Півень злетів і сів на дерево. (6)
- Із лісочка підкралася лисичка. (2)
- Півень розказав лисичці, як чинила її мати. (5)
- Лисичка схопила півника. (4)
- Визначення характеру персонажів.

— Лисичка — одна з найпоширеніших героїнь українських народних казок. Про неї складено багато дитячих пісень, загадок, віршів. Якою її змальовують у творах? Продовжте речення:

Лисиця — руда... (хитра, спритна, підступна, пишногоста, білогруда...).

— Про півника теж є чимало дитячих творів. Яким є півник? Продовжте речення:

Півник — добрий... (працьовитий, щирий, справедливий...).

— Попрацюйте в парах. Виконайте завдання на картках. Визначте риси характеру дійових осіб.

	● безтурботність ●	
	● улесливість ●	
	● хитрість ●	
Лисиця ●	● довірливість ●	● Півень
	● наївність ●	
	● підступність ●	
	● щирість ●	

- Театралізація.

— Читаючи казку в особах, намагайтеся голосом, інтонаціями передати характери персонажів.

- Поділ казки на частини. Добір заголовків до частин.

Учні працюють у групах. За зразком, поданим у підручнику, міркують, на скільки частин можна поділити казку, добирають заголовки.

Орієнтовно заголовки можуть бути такими:

Частина I. Зустріч півня з лисицею.

Частина II. Лисиччині хитрощі.

Частина III. Півникова вигадка.

- Визначення головної думки казки.

Метод «Прес».

— Лисичка обдурила півня і хотіла його з'їсти. Чи гарно обманювати? Висловлюй свої міркування за зразком:

Я схвалюю / засуджую вчинок лисички.

Я вважаю, що..., тому що... .

Наприклад, ...

Отже, ... (висновок).

- Робота з ілюстрацією.

— До якої частини казки художники намалювали ілюстрацію?

— Прочитайте цей уривок.

— Уявіть, що ви «увійшли» в малюнок. Де ви? Що відчуваєте? Чи хвилюєтеся?

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— Збагачуйте своє мовлення. Прочитайте фразеологізм та прислів'я, подані в підручнику. Про кого так кажуть?

III. Заключна частина.

Рефлексія. Самооцінювання.

— «Оживіть» свою квітку настрою (домалюйте ротик, розмалюйте пелюсточки в кольори, щоб відобразити задоволення / незадоволення роботою на уроці).

Урок 66. Мамина наука. Українська народна казка «Нерозумне кошеня». Складання запитань за змістом казки (с. 66–67).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з українською народною казкою «Нерозумне кошеня», розширити уявлення про добрі й погані вчинки; удосконалювати навички правильного читання слів дійових осіб казки; допомогти учням зрозуміти складність характерів казкових героїв, їхню поведінку у певних умовах. *Розвивальна:* розвивати кмітливість, уяву, увагу, критичне мислення, зв'язне мовлення. *Виховна:* виховувати розуміння вчинків та їх наслідків.

Засоби навчання. Заготовки «Подвійного щоденника».

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Організація класу.

— Промовте девіз уроку:

На уроці ми уважними будемо
і про кмітливість не забудемо.

Уважно казку прочитаємо,
про щось цікаве з неї дізнаємось.

Галина Сапун

- Вправа «Очікування».

— Що ви очікуєте від уроку? (*Я очікую, що буде цікаво. Я хочу дізнатися про щось нове. Я очікую, ...*).

— Бажаю, щоб ваші сподівання здійснилися і гарний настрій супроводжував вас протягом усього дня.

II. Основна частина.

1. Мовленнєва розминка.

- Орфоепічні вправи.

Школярі за вчителем повторюють ланцюжки слів. Перший раз ланцюжок повторюють усі разом. (Звертати увагу на чітку й швидку вимову.)

ніс — ліс — лис — лист

папка — лапка — шапка — жабка

сито — жито — шито — зшито

пора — нора — гора — кора

- Вправа «Сходинки».

— Читайте слова, «спускаючись» східцями.

кіт

коти

котик

котики

кішечка

кошенята

— Попрацюйте в парах. Складіть аналогічні сходинки зі словом *миша*.

2. Підготовка до вивчення нового матеріалу.

- Робота над скоромовкою, поданою в підручнику (с. 66).

Учитель проєктує на екран слова зі скоромовки, відтак — скоромовку повністю.

— Про кого йдеться у скоромовці?

— Чи можемо сказати, що слова *кішка* і *мишка* римуються?

— Прочитайте скоромовку в підручнику. Назвіть парами слова-рими. (*Кішки — ніжки, смішки — нітрішки.*)

— Вивчіть скоромовку. Перевірте одні одних. Звертайте увагу на чітку вимову слів.

3. Опрацювання української народної казки «Нерозумне кошеня» (с. 66–67).

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

— Зіскануйте QR-код і послухайте казку.

— Назвіть дійових осіб казки.

— За що кицька ляляла кошеня?

— Чому казка так називається?

- Підготовка до самостійного читання.

Швидке прочитування слів, спроектованих на екран.

мишеня	злегка	схопило
кошеня	боляче	пропищала
квач	сварити	розгнівається
шусть	сваритиметься	розціпило

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Самостійне мовчазне читання казки.

- Стратегія «Подвійний щоденник».

— Зараз ви читатимете українську народну казку «Нерозумне кошеня». Читайте уважно, вдумливо. Якщо у казці трапляться моменти чи події, які справлять на вас найбільше враження, викличуть якісь спогади, здивування, захоплення (як схвалення, так і засудження), то запишіть ці уривки на бланк у лівій частині аркуша. Справа вам потрібно прокоментувати уривок, який ви виписали. Ваші коментарі можуть розпочинатися зі слів-зразків, поданих у таблиці.

Зразок:

№ з/п	Уривок твору	Коментар
1.		Цей фрагмент навіяв мені спогади про...
2.		Мені спало на думку, що...
3.		Я відчув / відчула, що...
4.		
5.		

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Діти читають казку по черзі у парі / групі.

— Поставте одні одним запитання за змістом казки.

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного». Інтерактивна вправа «Карусель».

Усі учні утворюють два кола — внутрішнє (нерухоме) та зовнішнє (рухоме) — за принципом каруселі обличчям одне до одного. За сигналами вчителя вони пересуваються на одне місце, виконуючи такі завдання:

- розповісти одні одним, що було цікавого на уроці;
- обговорити з новим партнером, що відбулося в групі.
- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Учні обговорюють, що означають вислови:

Розціпити зуби.

Шусть — і нема.

Як вітром здуло.

Пам'ятати науку.

— Доберіть близькі за значенням слова до слова *розгніватися* (*розсердитися*, *розізлитися*).

III. Заключна частина.

Рефлексія. Вправа «Долоньки».

Кожен палець — це місце, де записують відповіді на запитання. Великий палець — «Мій настрій», вказівний палець — «Що цікавого я вивчив / вивчила (прочитав / прочитала) сьогодні?», середній палець — «Що було важко? Які були труднощі?», підмізний палець — «Мені не сподобалось сьогодні», мізинець — «Що я хотів би / хотіла б ще вивчити / прочитати? Що мені було цікаво?».

Урок 67. Мамина наука. Українська народна казка «Нерозумне кошеня». Складання запитань за змістом казки (с. 66–67).

Мета. *Навчальна:* продовжити роботу над українською народною казкою «Нерозумне кошеня»; удосконалити навички правильного читання слів дійових осіб казки; допомогти учням зрозуміти складність характерів казкових героїв, їхню поведінку у певних умовах; навчати театралізувати казку. *Розвивальна:* розвивати кмітливість, увагу, увагу, критичне мислення, зв'язне мовлення. *Виховна:* виховувати розуміння вчинків та їх наслідків.

Засоби навчання. Маски кошеняти і мишки для театралізації, картки із завданнями.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Організація класу.

Учні стають обличчям одне до одного, торкаються пальчиками рук (починаючи з великого) і промовляють: «Бажаю успіху» (торкаються вказівними пальчиками), «великого» (торкаються середніми пальчиками), «у всьому» (торкаються підмізинними пальчиками), «і всюди» (торкаються мізинцями). «Вітаю!» (дотик усією долонею).

II. Основна частина.

1. Мовно-лексична розминка.

Розвиток фонематичного сприймання. Гра «Впіймай звук [ш]».

Мишок з шість	не поруште тиші,
шкребуться скрізь.	а скоріш шкоринку
Не шуміте, миші,	несіть у шпаринку.

Леся Вознюк

Джерело: Еники, беники їли вареники : загадки, лічилки, скоромовки для учнів початкових класів / уклад.: Л. Вознюк. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. — 192 с.

- Про кого скоромовка?
- Чому мишкам не варто шуміти?
- Куди мишки мають занести шкоринку?
- Доберіть близькі за значенням слова до слова *шпаринка*. (*Отвір, щілина*.)

2. Робота над українською народною казкою «Нерозумне кошеня».

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Учні самостійно перечитують текст, щоб пригадати зміст.

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».
- Для чого кицька дала кошеняті мишеня? Прочитайте речення, в якому про це сказано.
- Як ви гадаєте, чи знало кошеня, як гратися мишеням?
- Чому мишеня запропонувало кошеняті погратися?
- Яким було кошеня? А мишеня?
- Доповніть речення: *Якби кошеня не послухало мишку, то...*

- Вправа «Хвости».

Учитель читає початок речення, учні швидко його відшукують і зачитують повністю.

Кошеня розціпило...
 Це цікаво...
 Лаяла кицька...
 Повчусь, як миші ловити...
 Вона буває...
 Моя теж сваритиме...

- Вправа «Вхід у малюнок».

— Розгляньте малюнок на с. 66.

— Уявіть, що ви «увійшли» в малюнок. Де ви перебуваєте? Чому ви обрали саме це місце для спостереження за персонажами?

- Що ви бачите?
- Що ви відчуваєте?
  - Визначення характеру дійових осіб.
- Попрацюйте в парах. Виконайте завдання на картках. Визначте риси характеру дійових осіб.

Кошеня ●	<ul style="list-style-type: none"> • нахабність ● • щирість ● • довірливість ● • наївність ● • хитрість ● 	● Мишеня
----------	--	----------

- Театралізація казки.

Учні працюють у малих групах. Визначають, хто яку роль виконуватиме. Театралізація може бути як сценка (учні використовують маски) чи як лялькова вистава (можна використати іграшкових чи паперових котика і мишку).

- Театралізуючи казку, намагайтеся голосом, інтонаціями передати характери персонажів.

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

- Про кого з дійових осіб казки можна сказати: «Уміє зуби заговорити»?

— Прочитайте (з екрана) вислови. Кого з персонажів казки вони стосуються? Обґрунтуйте свою думку.

Грати у піжмурки.

Не так сталося, як гадалося.

Обвести круг пальця.

- Коли доречно уживати подані вислови?

Поховатися як миші (*причайтисся*).

Як кіт наплакав (*мало*).

Гратися у кішки-мишки (*хитрувати*).

- Складання запитань за змістом казки. Стратегія «6W».

Учні мають поставити «ланцюжок» взаємопов'язаних запитань. Всі питання та відповіді учні (або вчитель) повинні записати. Одна умова — відповіді та запитання не повинні повторюватись.

Зразок:

Чому... (<i>казка має таку назву?</i>)	Тому, що мишеня перехитрило кошеня.
Чому... (<i>мишеня перехитрило кошеня?</i>)	Тому, що мишеня хотіло врятуватися.
Чому... (<i>кошеня відпустило мишеня?</i>)	Тому, що мишеня запропонувало навчити кошеня, як правильно мишей ловити.
Чому... (<i>кошеня погодилося на пропозицію мишеняти?</i>)	Тому, що кошеняті сподобалася ця ідея.
Чому... (<i>кішка лаяла кошеня?</i>)	Тому, що кошеня відпустило мишеня.
Чому... (<i>потрібно слухати маму?</i>)	Тому, що мама поганого не порадить.

- Порівняння українських народних казок «Хитрий півень» і «Нерозумне кошеня».

— Пригадайте вивчені українські народні казки. Чим схожі казка «Нерозумне кошеня» і казка «Хитрий півень»?

— Попрацюйте в парах. Уявіть, що зустрілися півень і мишеня. Про що, на вашу думку, вони могли б поговорити?

- Уявіть, що зустрілися лисичка і кішка. Про що, на вашу думку, вони могли б поговорити?

III. Заключна частина.

Рефлексія. Вправа «Незавершені речення».

Мені сподобалось на уроці...

Мені не сподобалось на уроці...

Наступного разу мені б хотілося...

Я задумався / задумалась над...

Урок 68. Мала крапля і скелю руйнує. Українська народна казка «Ведмідь і черв'як». Визначення головної думки твору (с. 67–68).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з українською народною казкою «Ведмідь і черв'як», розширити уявлення про добрі й погані вчинки; удосконалювати навички правильного читання слів дійових осіб казки; допомогти учням зрозуміти складність характерів казкових героїв, їхню поведінку у певних умовах. *Розвивальна:* розвивати кмітливість, уяву, увагу, критичне мислення, зв'язне мовлення. *Виховна:* виховувати розуміння вчинків та їх наслідків.

Засоби навчання. Стікери двох кольорів для кожного учня.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Організація класу.

— Ми починаємо урок, а на уроці ми...

Уважні!

Розумні!

Організовані!

Кмітливі!

— Уявіть, що у ваших долоньках — дрібка гарного настрою. Поділіться ним, щоб зробити день приємнішим для всіх, хто поряд із вами. Девіз нашого уроку: «Вигадуй, пробуй, твори! Розум, фантазію прояви!»

II. Основна частина.

1. Фонетична розминка.

- Чистомовки.

Ча-ча-ча — дай мені м'яча.

Чу-чу-чу — я м'ячик кочу.

- Гра «Упіймай звук [ч]».

Я печу, печу, печу
діткам всім по калачу.
Зверху маком потрушу,
в піч гарячу посаджу.

Че-че-че — граємось м'ячем.

Чі-чі-чі — ось іще м'ячі.

Випікайтесь, калачі,
у натопленій печі.
Буду Лесю, буду Нату
калачами частувати.

Галина Демченко

Джерело: Еники, беники їли вареники : загадки, лічилки, скоромовки для учнів початкових класів / уклад.: Л. Вознюк. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. — 192 с.

2. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

— Відгадайте загадку.

Наладнали санки ми —
готувались до зими.
Маєм лижі й ковзани —
будем їздити до весни.

А один дивак, одначе,
зроду ще зими не бачив,
бо узимку вічно спить.
Як він зветься? То ж ... (*ведмідь*).

Джерело: Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

— Пригадайте назву розділу, який ми зараз вивчаємо. («Казки маленькі, а розуму в них багато».)

— Які казки ми вже прочитали?

— Хто персонажі прочитаних казок?

— Пригадайте казки, в яких персонажем є ведмідь. («Колобок», «Рукавичка», «Солом'яний бичок», «Пан Коцький»...)

— Яким зображений ведмідь у казках? (*Добрим, розважливим, поступливим...*)

— Відгадайте ще одну загадку.

По траві повзе шнурочок.
Подивіться — от дива!

Нема ручок, нема ніжок,
тільки хвіст та голова! (*Черв'як*)

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200223201915/http://poemia.ru/besplatnye-stikhi/detskie-stikhi/zagadka-pro-cheruv%C2%B4yaka-ukr/>

- Що вам відомо про черв'яка?
- Чи доводилося вам читати казки про черв'яка?
- Як ви гадаєте, чи можуть товаришувати ведмідь і черв'як?
- Сьогодні ми ознайомимося з українською народною казкою «Ведмідь і черв'як».

3. **Опрацювання української народної казки «Ведмідь і черв'як» (с. 67–68).**

- Підготовка до читання казки.

Швидке прочитування слів на с. 67.

- Що означає слово *печера*? (*Заглибина*.)
- Доберіть близькі за значенням слова до слова *глузувати*. (*Насміхатися, кепкувати*.)

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Самостійне мовчазне читання уривка з казки.

— Прочитайте уривок з казки на с. 67.

— Назвіть дійових осіб казки.

- Вправа «Передбачення».

— Як ви гадаєте, хто насправді зможе звалити дерево: ведмідь чи черв'як?

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель виразно читає текст до кінця.

— Як ведмідь сприйняв слова червяка?

— То кому вдалося звалити дерево? Чому?

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

— Прочитайте в парі розмову ведмедя і черв'яка.

— Знайдіть у тексті зачин, основну частину, кінцівку.

— Про що йдеться в зачині?

— Про що йдеться в основній частині?

— Про що йдеться у кінцівці?

- Вправа «Вхід у малюнок».

— Уявіть, що ви «увійшли» в малюнок. Де ви знаходитесь?

— Що ви бачите?

— Яку розмову чуєте?

— Яку пораду ви дали б ведмедеві?

— Якими словами ви підбадьорили б черв'яка?

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

— Знайдіть речення, яке передає головну думку казки.

— Чи погоджуєтеся ви з цією думкою? Висловлюйте свої міркування за поданим зразком, поданим у підручнику.

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— Збагачуйте своє мовлення. Запам'ятайте прислів'я. Використовуйте їх у своєму мовленні.

— Пригадайте інші прислів'я про казки.

III. **Заклучна частина.**

Рефлексія. Вправа «Дерево».

У кожного учня по два стікери одного кольору, і два — іншого. На двох стікерах потрібно написати дві речі, які сподобалися на уроці, на двох інших — які не сподобалися. Перші стікери діти кріплять на кроні дерева, а два інших — на корені.

Казки народів Європи

Урок 69. Німецька народна казка «Пухкенький млинець». Порівняння з українською народною казкою «Колобок» (с. 69–70).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з німецькою народною казкою «Пухкенький млинець», вчити дітей виділяти головне, аналізувати казковий сюжет, удосконалити читацькі навички. *Розвивальна:* розвивати комунікативні навички, пам'ять, спостережливість. *Виховна:* виховувати бажання читати казки інших народів.

Засоби навчання. Цеглинки LEGO, картки для гри «З'єднай».

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Організація класу. Вправа «Моє ім'я».

— Назвіть своє ім'я.

— Запишіть на аркуші паперу першу літеру свого імені. У наступних рядках запишіть назву квітки, рису характеру. Доповніть фразою про своє хобі. Попрацюйте в групах. Прочитайте одні одним записи.

Зразок: Я — Роман. Ромашка. Рішучий. Цікавлюся футболем.

II. Основна частина.

1. Фонетична розминка.

- Визначення спільного звука у словах.

Учитель проєктує на екран зображення лисички, їжачка, кози, жаби. Учні називають слова, визначають, що в них є спільний звук [а], вказують місце звука в кожному слові.

- Словотворча вправа.

За зразком утворюють слова:

лисиця — лисенята;

їжак — ...;

коза — ...;

жаба — ...

— Пригадайте, героями яких казок були ці тварини.

- Скоромовка.

Зайчик зілля з'їв у Зіни,
захотів заїсти сіном.

Зіна зойкнула у снігах:

— Де ж узяти зайцю сіна?

Володимир Ладигець

Джерело: Еники, бенки їли вареники : загадки, лічилки, скоромовки для учнів початкових класів / уклад.: Л. Вознюк. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. — 192 с.

2. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

— Кожен народ має свої казки. Сьогодні ми розпочинаємо наступну частину розділу «Казки маленькі, а розуму в них багато», а саме — ознайомимося з казками народів Європи.

— Попрацюйте зі змістом підручника (с. 111). Прочитайте назви казок цієї частини розділу.

— Які народи склали ці казки?

— Чи доводилося вам читати казки названих народів?

3. Підготовка до роботи над казкою «Пухкенький млинець».

- Читання слів, поданих на с. 69.

— Прочитайте всі слова пошепки.

— Доберіть до них загальну назву. (*Тварини.*)

— Чи можуть ці тварини бути персонажами казок?

- Робота в групах.

— Попрацюйте в групах. Допишіть назви персонажів до вказаних казок.

Група 1. «Колобок», «Вовк і козенята».

Група 2. «Коза-дереза», «Лисичка і Журавель».

Група 3. «Пан Коцький», «Рукавичка».

4. Робота над німецькою народною казкою «Пухкенький млинець».

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель читає казку.

- Який народ склав цю казку?
- До якої української народної казки вона подібна?
- Хто головна дійова особа казки?

- Підготовка до самостійного читання.

Швидко прочитування слів з екрана.

поласувати	швиденько	оторопіли
усміхнувся	відкотитися	крутнувся
пательня	назустріч	скуштувати
топтун	озирається	потомилися

- Що означає слово *пательня*? (*Сковорода*.)
- Доберіть близькі за значенням слова́ до слова *оторопіти*. (*Збентежитися, розгубитися*.)
- Кого в казці названо топтуном? (*Коня*.)

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

— Прочитайте казку упівголоса. Запам'ятайте, кого зустрів млинець на своєму шляху. (*Зайчика, вовка, козу, коня, кабана, дітей*.)

- Вправа «Блискавка» (працюємо в русі).

Учні за командою: «Блискавка!» якомога швидше читають уривок (перший абзац). Хто прочитав, швидко встають. Коли всі прочитають і піднімуться, знову сідають і за таким самим зразком читають наступний уривок (до кінця с. 69) казки.

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

— Попрацюйте в групах. Читайте почергово по три речення. Записуйте на аркуш паперу назви дій, які виконував пухкенький млинець. (*Став, потягнувся, звісився, втік, покотився, утік, усміхнувся, не наважуся, помчав, не встиг, крутнувся, сміється-заливається, сміється, котиться, озирається, заскочив, дозволив*.)

— Яка вдача була в пухкенького млинця? (*Млинець був допитливим, веселим, безтурботним, впевненим у собі...*)

- Доведіть словами з казки, що млинець був допитливим, веселим.
- Якими іншими словами названо млинця у казці? (*Рум'яний, мандрівник, веселун, млинчик*.)
- Зачитайте речення, в яких є ці назви пухкенького млинця.

- Гра «З'єднай».

зайчик	•	•	дереза
вовк	•	•	вухань, побігачик
коза	•	•	вепр, хрюкан
кінь	•	•	зубань, сіроманець
кабан	•	•	топтун, гривастий

— Зачитайте речення, в яких згадуються ці персонажі.

III. Заключна частина.

1. Вправа «Мікрофон».

- З народною творчістю якого народу ви ознайомилися на уроці?
- Чи хотіли б ви прочитати інші німецькі народні казки?

2. Вправа «Сходинки успіху».

На екрані зображено сходинки (за кольорами такі ж, як цеглинки LEGO). На сходинках записи: «Найкраще мені вдалося...», «Я можу похвалити себе за...», «Я можу похвалити однокласників за...», «Мені сподобалося на уроці...», «Мені було важко...», «На наступному уроці я...».

Урок 70. Німецька народна казка «Пухкенький млинець». Порівняння з українською народною казкою «Колобок» (с. 69–70).

Мета. *Навчальна:* продовжити роботу над німецькою народною казкою «Пухкенький млинець», вчити дітей аналізувати казковий сюжет, визначати головну думку казки. *Розвивальна:* розвивати вміння читати в особах, комунікативні навички, пам'ять, спостережливість. *Виховна:* виховувати бажання читати казки інших народів.

Засоби навчання. Картки.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Організація класу. Вправа «Карусель».

Діти стають у два кола (внутрішнє і зовнішнє) обличчям до обличчя. Зовнішнє коло за сигналом вчителя рухається, діти обмінюються вітаннями та компліментами.

— Привіт! Радий тебе бачити.

— Привіт! Ти сьогодні маєш чудовий вигляд.

II. Основна частина.

1. Орфоенічні вправи.

- Гра «Зайве слово».

— Повторюйте ланцюжки слів. Назвіть «зайве» слово в кожному ланцюжку.

Млин, млинок, млинець.

Пень, пеньок, горбок, пеньочок.

Бабуся, матуся, бабуця, бабусенька.

Лоза, коза, кізонька, козенята.

- Скоромовка.

Напекли млинців,

А кравець — за млинець

назвали кравців.

та й побіг у танець.

Джерело: Еники, беники їли вареники : загадки, лічилки, скоромовки для учнів початкових класів / уклад.: Л. Вознюк. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. — 192 с.

2. Мотивація навчальної діяльності.

— Пригадайте, яку казку ми читали на попередньому уроці.

— Хто її написав?

— Яку українську народну казку вам нагадує казка «Пухкенький млинець»?

3. Робота над німецькою народною казкою «Пухкенький млинець».

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

— Прочитайте казку, пригадайте зміст.

- Вправа «Установи послідовність».

— Розташуйте речення в такій послідовності, як відбувалися події в казці.

(2) Млинець покотився до лісу.

(5) Дикий кабан мчить і вищить.

(1) Бабусі хотіли поласувати млинцем.

(4) Раптом на дорогу вибіг кінь.

(6) Малюки цілий день гриби збирали.

(3) Не встиг далеко відкотитися, аж назустріч — вовк.

- Робота з ілюстрацією. «Входженн в малюнок».

— Поміркуйте, до якого епізоду казки художник намалював ілюстрацію. Прочитайте цей фрагмент казки.

— Уявіть, що ви «увійшли» в малюнок. Де ви знаходитесь?

— Чому ви обрали саме це місце для спостереження за персонажами?

— Що ви бачите?

— Що ви відчуваєте?

- Гра «Слідопит».

— Скільки бабусь хотіли поласувати млинцем? (Три.)

- Скількох звірят зустрів пухкенький млинець? (*П'ятьох.*)
- Яким за порядком був вовк? (*Другим.*)
- Кого останнього зі звірів зустрів млинець? (*Кабана.*)
- Скільки малюків збирали гриби? (*Троє.*)
  - Творча робота в групах.
- Поміркуйте, як по-іншому можна назвати казку. Обґрунтуйте свою думку.
- Уявіть, що головний персонаж казки не млинець, а бублик. Прочитайте текст, змінюючи головного персонажа.

4. Літературознавче дослідження.

- Порівняння української народної казки «Колобок» та німецької народної казки «Пухкенький млинець».
- Пригадайте українську народну казку «Колобок». Чим схожі казка «Колобок» і казка «Пухкенький млинець»?
- Як починається кожна казка? (*У казці «Колобок» дід попросив бабу спекти колобок. У казці «Пухкенький млинець» три бабусі хотіли поласувати млинцем.*)
- Як головні персонажі казок потрапили в ліс? (*Колобок сидів на підвіконні, а потім покотився стежкою. Млинець звисився через край пательні та й утік.*)
- Яких тварин зустрічав на своєму шляху пухкенький млинець? А Колобок? Запишіть у таблицю.

<i>Пухкенький млинець</i>		<i>Колобок</i>
Відмінне	Спільне	Відмінне

- Хто з'їв колобка? (*Лисичка.*)
- Хто з'їв млинця? (*Малюки.*)
- Чи хотів Колобок, щоб його з'їла лисичка? (*Ні.*)
- Чи хотів млинець, щоб його з'їли малюки? (*Так, він сам дозволив себе з'їсти.*)
  - Визначення головної думки казки.
- Чому, на вашу думку, млинець дозволив себе з'їсти?
- Чи схвалюєте ви вчинок пухкенького млинця?
- Про що ви запитали б у млинця?
- Яка головна думка казки?

5. Розвиток діалогічного мовлення.

- Попрацюйте в парах. Уявіть, що зустрілися Колобок і пухкенький млинець. Про що, на вашу думку, вони могли б поговорити? Розіграйте діалог.

6. Театралізація казки.

Учні працюють у групах. Визначають, хто яку роль виконуватиме. Театралізація може бути як сценка (учні використовують маски) чи як лялькова вистава (можна використати іграшкових чи паперових звірят).

- Театралізуючи казку, намагайтеся голосом, інтонаціями передати характери персонажів.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

- Що вам сподобалось на уроці?
- Що запам'яталося?
- Чи справдилися ваші очікування?
- Чи досягли завдань, які ставили?

2. Вправа «Гном».

- Оцініть свою роботу на уроці за допомогою гномів.

У дітей два стікери-гноми. Діти обирають один і прикріплюють на фліпчарт. Усміхнений гном — урок пройшов успішно; сумний — було нудно і нецікаво.

Урок 71. Урок позакласного читання. Тема «Казки народів Європи».

Мета. *Навчальна:* розширювати знання учнів про казки народів Європи; відпрацьовувати якості правильного й усвідомленого читання, збагачувати словниковий запас учнів, вчити проводити час з користю для здоров'я. *Розвивальна:* розвивати вміння працювати в групі, пам'ять, спостережливість. *Виховна:* виховувати інтерес до народної мудрості народів Європи, бажання читати книги.

Засоби навчання. Карта Європи, стікери-хмаринки, виставка книг.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****Організація класу.**

Всі за парти ми сідаємо,
до роботи приступаємо.

Щоб про все на світі знати,
треба добре вміти читати.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200823122514/https://krvuzcdyt.krivedu.com/ru/article/dzvonik-kliche-na-urok-organizatsiini-moment-urok.html>

II. Основна частина.**1. Мовленнєва розминка.**

Чистомовки.

Ок-ок-ок — розпочався вже урок.
Аня-аня-аня — це урок читання.

Ки-ки-ки — ми читаємо казки.
Аві-аві-аві — вони дуже цікаві.

2. Оголошення теми і завдань уроку. Мотивація навчальної діяльності.

— Сьогодні на уроці ми продовжимо мандрівку в королівство казок, зокрема ознайомимося з казками народів Європи.

— Щоб дізнатися назви країн Європи, розшифруйте анаграми.

Ф р н ц а і я (*Франція*)
я р Б а г о л і (*Болгарія*)
т я а І і л (*Італія*)

т а Л в и (*Литва*)
і я х Ч е (*Чехія*)
а щ ь л о П (*Польща*)

— Складіть алфавітний список країн. (*Болгарія, Італія, Литва, Польща, Франція, Чехія.*)

— Відшукайте на карті Європи розгадані країни.

— Які з них межують з Україною? (*Чехія, Польща.*)

— У кожного народу є свої звичаї, традиції, культура, і, звичайно, свої казки. Тож розпочнемо нашу мандрівку. А яким транспортом мандруватимемо, дізнаєтесь, коли відгадаєте загадку.

Не птах він, а має
і крила, і хвіст.
Пробігся — і всіх нас
до неба поніс.

Не голка, а хмару
зустрічну прошив
і нитку сріблясту
позаду лишив. (*Літак*)

Варвара Гринько

Джерело: Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

— То ж сідайте зручненько, пристебніть ремені безпеки. Полетіли! Ось ми вже піднялися до хмар.

— А що ви очікуєте від уроку? Напишіть на хмаринках-стікерах свої очікування.

3. Робота з виставкою книг.

— Ось ми приземлилися в аеропорту. Щоб пройти контроль, нам потрібно виконати кілька завдань. Готові?

— Які книжки з виставки вам знайомі?

— Які казки ви читали?

— Хто автори цих казок?

— Які народи вони представляють?

4. Складання вислову.

— Складіть вислів за числовими підказками. (*Казка — мудрим людям підказка.*)

3. людям   1. Казка —   4. підказка.   2. мудрим

— Як ви розумієте ці слова?

5. Опрацювання чеської народної казки «Як мишка варила кашку».

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Учитель може роздрукувати текст казки або замінити іншою.

— Прочитайте самостійно казку.

ЯК МИШКА ВАРИЛА КАШКУ

Жила собі на світі мишка Кача, і було в неї семеро діточок: сестрички Пепічка, Барушка, Каченка, братики Пепік, Гонзик, Лойзик та пострибун Тонік. Щоранку мама Кача варила їм смачну кашу.

Одного разу мама Кача дуже втомилася і запитала:

— Хто допоможе мені нарубати дрова?

— Ми! — відгукнулися Лойзик і Каченка.

— А ми не можемо, — зітхнули Барушка, Гонзик, Пепік і Пепічка, — у нас зубки болять.

А Тонік у цей час дражнив сусідську кішку.

Нарубали Лойзик і Каченка дрова, а мама Кача знову запитує:

— А хто мені пічку допоможе розтопити?

— Ми! — відгукнулися Лойзик, Каченка і Барушка.

— А ми не можемо: у нас очі сльозяться, — запхинькали Гонзик, Пепік і Пепічка.

А Тонік цього разу в дворі у м'яча грався.

Затріщав вогонь у печі, мама Кача питає:

— А хто молока принесе?

— Ми! — закричали Лойзик, Каченка, Барушка і Гонзик.

— А ми не можемо, — відповіли Пепік і Пепічка, — у нас лапки розболілися.

А Тонік у цей час на муху полював.

Каша зварилася. Почала мама Кача її ділити.

Лойзику і Каченці — по повній тарілці. Барушці — поменше. Гонзику — на денці. Пепіку й Пепічці мама Кача нічого не дала.

А Тонік знайшов у кухні сир і так ним уївся, що з того часу на сир і дивитися не може.

Чеська народна казка

Джерело: https://web/20200826081017/https://xn--80aaukc.xn--j1amh/mishka_kashu_varila.html

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

— Яку українську народну казку вам нагадує ця казка?

— Чим саме?

— Чому мама-мишка так вчинила?

— Чи схвалюєте ви її вчинок?

6. Самостійне читання казок.

Учні працюють у групах. Кожна група читає одну казку, створює рекламний плакат до неї або коротку театралізацію.

Представники груп коментують зображене на плакатах.

Групи, які готували театралізацію, представляють свою роботу.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

— У яких країнах ми побували?

— Які казки прочитали?

— Яка казка справила на вас найсильніше враження?

2. Самооцінювання.

— Чи справдилися ваші очікування, записані на хмаринках?

— Як ви працювали на уроці?

Урок 72. Хто міняє, той нічого не має. Білоруська народна казка «Як Лось із Лисичкою ногами мінялися». Визначення головної думки казки (с. 71–72).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з білоруською народною казкою «Як Лось із Лисичкою ногами мінялися», відпрацьовувати якості правильного й усвідомленого читання, збагачувати словниковий запас учнів.
Розвивальна: розвивати вміння працювати в групі, критичне мислення, пам'ять, спостережливість.
Виховна: виховувати бажання робити обдумані вчинки, бажання читати книги.

Засоби навчання. Цеглинки LEGO, картки.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Вправа «Долонька».

— Прикладіть руку до аркуша паперу, обведіть її ручкою або олівцем і напишіть у центрі своє ім'я, а в кожному пальчику — по одній дії, які ви хочете зробити на уроці.

— Попрацюйте в групах. Прокоментуйте одні одним свої малюнки.

II. Основна частина.

1. Мовленнєва розминка.

Скоромовка-веселинка.

В лісі лиса лось зустрів.
Лис до лося засвистів.

Лось злякався і од лиса
дременував скоріше з лісу!

Володимир Верховень

Джерело: Еники, беніки йіи вареники : загадки, лічилки, скоромовки для учнів початкових класів / уклад.: Л. Вознюк. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. — 192 с.

— Які звуки найчастіше повторюються у скоромовці? ([л], [л'].)

— Швидко і чітко називайте слова і вислови: *ліс, лис, лось, лис у лісі, лось у лісі, лис і лось, у лісі лис і лось.*

— Доберіть близькі за значенням слова до слова *дременути*. (*Утекти, побігти, чкурнути, майнути, накивати п'ятами...*)

— Як ви гадаєте, чи справді лосі бояться лисиць?

2. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

Вправа «Розсипанка».

На дошці на картках прикріплені слова. З них потрібно скласти (за числовими або кольоровими підказками) і прочитати прислів'я.

2. міняє, 5. неЗ. той 1. Хто4. нічогоб. має.

— Як ви розумієте це прислів'я?

— Чи доводилося вам з кимось обмінюватись речами, іграшками?

— Чи доцільно було це робити?

— На уроці ми ознайомимося з білоруською народною казкою. Уважно працюйте над твором, щоб зіставити зміст казки і складене прислів'я.

3. Робота над білоруською народною казкою «Як Лось із Лисичкою ногами мінялися».

- Вправа «Передбачення».

— Прочитайте заголовок казки.

— Поміркуйте, про що може йтися в казці з таким заголовком.

- Підготовка до самостійного читання.

Швидко прочитування слів, спроектованих на екран.

ледве	втішного	цибатими
мисливець	кігтями	папороть
подибала	підстрибує	бідкається
зустрілися	зачеплюся	поміняємося

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Вправа «Блискавка».

— Прочитайте уривок з казки до слів «Так вони й зробили». Хто прочитає, швидко встаньте.

Коли всі діти дочитають уривок, учитель уточнює:

— Чому звірі вирішили мінятися ногами?

— Як, на вашу думку, розвиватимуться події?

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Робота в малих групах.

— Дочитайте казку до кінця.

— Який народ склав цю казку?

— Назвіть дійових осіб казки.

— Чи були звірі задоволені своїм обміном? Обґрунтуйте свою відповідь.

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

— Поставте одні одним запитання за змістом прочитаного.

— Поставте запитання персонажам казки.

- Дискусійна сітка Елвермана, або «павутинка» дискусії.

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
	<i>Чи варто було звірам мінятися ногами?</i>	
ВИСНОВОК		

- Літературознавче дослідження.

— Уявіть себе Лисицею, яка на лосиних ногах прийшла у курник на полювання. Розкажіть про свої відчуття.

- Робота з ілюстрацією.

— Який фрагмент із казки зобразив художник? Знайдіть його в тексті. Зачитайте.

— Де на малюнку ви? Розкажіть про свої відчуття, переживання.

- Інсценізація казки.

— Попрацюйте в парах. Виконайте завдання на вибір.

○ Розіграйте в парі розмову між Лосем і Лисицею, які домовляються про обмін ногами.

○ Розіграйте в парі розмову між Лисицею і Лосем, коли вони повертали одне одному ноги.

- Визначення головної думки казки.

— Пригадайте прислів'я, яке ви склали на початку уроку. Чи стосується воно змісту казки?

— Чи можна було б цим прислів'ям замінити заголовок казки?

— Яка головна думка казки?

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— Ознайомтеся зі схожими прислів'ями. Уживайте їх у своєму мовленні.

Проміняв бика на індика.

Виміняв шило на швайку.

Міняв тихо, виміняв лихо.

Джерело: Знайшов — не скач, згубив — не плач: Укр. прислів'я, приказки, усталені вирази / Упоряд. Яніцька К. Л. — К.: Довіра, 2002. — 200 с.

— Що об'єднує всі прислів'я?

III. Заключна частина.

Рефлексія. Вправа «Веселка».

Учні оцінюють свою роботу на уроці, прикріплюючи стікери відповідного кольору на промені веселки.

Червоний. Я не міг / не могла, не хотів / не хотіла це робити.

Оранжевий. Я хотів / хотіла це зробити, але не вдалося.

Жовтий. Я це робив / робила за допомогою.

Зелений. Я це робив / робила, хоча були помилки.

Блакитний. Я це зробив / зробила, але не відразу.

Синій. Я це зробив / зробила!

Фіолетовий. Це було дуже просто!

Урок 73. А все могло бути інакше. Болгарська народна казка «Лихе слово не забувається».
Складання іншої кінцівки казки (с.73–74).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з болгарською народною казкою «Лихе слово не забувається», відпрацювати якості правильного й усвідомленого читання, збагачувати словниковий запас учнів. *Розвивальна:* розвивати вміння працювати в групі, критичне мислення, пам'ять, спостережливість. *Виховна:* виховувати бажання робити обдумані вчинки, бажання читати книги.

Засоби навчання. Картки з прислів'ями, зображення скриньок.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Вправа «Привітання».

Треба дружно привітатись:

— Добрий день!

Дружно, голосно сказати:

— Добрий день!

Вправо, вліво поверніться,

одне одному всміхніться.

Ще раз дружно привітайтесь!

— Добрий день!

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200823122514/https://krvuzcdyt.krimeedu.com/ru/article/dzvonik-kliche-na-urok-organizatsiinii-moment-urok.html>

II. Основна частина.

1. Мовленнєва розминка.

- Фонетична зарядка.

— Уявно надуйте повітряну кульку.

— «Поганяйте» коника: *Но-о-о! Но-о-о!*

— Вигукніть, наче злякалися: *Ой! ой!*

- Чистомовки.

Ога-ога-ога — в печері барлога.

Ока-ока-ока — а вона глибока!

Ата-ата-ата — маленькі ведмежата.

Іну-ину-ину — вони їдять малину!

- Читання та групування слів.

— Прочитайте з екрана колонки слів.

— Як їх можна назвати одним словом?

— Прочитайте тільки назви свійських тварин; диких тварин.

зайчик	собачка	білочка
--------	---------	---------

лисичка	ведмедик	котик
---------	----------	-------

свінка	корівка	коник
--------	---------	-------

кізонька	їжачок	вівчик
----------	--------	--------

— Що ви помітили, читаючи ці слова? (*Усі тварини названі лагідно, нестливо.*)

— Як зазвичай називають таких тварин? (*Засць, лисиця, ...*)

— Які з цих тварин були персонажами прочитаних казок?

2. Мотивація навчальної діяльності. Оголошення теми і завдань уроку.

— Які казки народів Європи ми вже прочитали?

— Сьогодні ознайомимося з болгарською народною казкою. Прочитайте її назву.

— Яке слово називають лихим? (*Образливе, неприємне, дошкульне, різке.*)

— Як ви почуваетесь, коли чуєте образливі слова?

3. Робота над болгарською народною казкою «Лихе слово не забувається».

- Підготовча вправа.

Учні читають слова, подані на с. 72, утворюють пари антонімів: *малюк — велетень, близько — далеко, засмучені — радісні.*

Складають речення з кожною парою слів, виразно (з інтонацією протиставлення) промовляють їх. (*Ведмежатко — малюк, а ведмідь — велетень. До сосни далеко, а до берізки близько. Учора ми були засмучені, а сьогодні — радісні.*)

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель виразно читає текст.

— Які почуття викликала у вас казка?

— Назвіть дійових осіб.

- Підготовка до самостійного читання.

Швидке прочитування слів, спроектованих на екран.

ведмежата	клишоноге	потоваришували
ведмедиця	неподалік	зачепилося
лісоруб	побесідувати	замахнувся
товаришка	подобаєшся	запропонувала

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Робота в парах. Учні читають почергово по три речення.

— Поставте одні одним запитання за змістом казки.

- Перевірка розуміння змісту прочитаного з елементами вибіркового читання.
- Прочитайте, як описана перша зустріч лісоруба і ведмедиці. Як вони потоваришували?
— За що ведмедиця образилася на лісоруба?
— Як у казці по-іншому називають ведмедицю?
— Чому ведмедиця більше не захотіла товаришувати з лісорубом?
— Знайдіть речення, яке передає головну думку казки. Чи може воно бути прислів'ям?

- Робота з прислів'ями.

Учні працюють у малих групах, виконують завдання на картках.

— Скористайтеся кольоровими підказками. Утворіть і прочитайте прислів'я. Визначте, яке з них могло б стати заголовком до казки. Свою відповідь обґрунтуйте.

Глибше	не горобець,	слів	не	шпага.
І від	незгода,	вилетить —	аніж гостра	школа.
Де	ранить	там	буває	спіймася.
Слово —	солодких	лихе слово,	часто	гірко.

Джерело: Знайшов — не скач, згубив — не плач: Укр. прислів'я, приказки, усталені вирази / Упоряд. Яніцька К. Л. — К.: Довіра, 2002. — 200 с.

Визначають, що заголовком до казки може бути прислів'я *Глибше ранить лихе слово, аніж гостра сокира*.

III. Заключна частина.

Рефлексія. Вправа «Обери скриньку».

Учні наприкінці уроку (або окремого етапу роботи) ставлять позначку (прищіпку) у відповідну скриньку, залежно від свого стану сприйняття матеріалу.

Урок 74. А все могло бути інакше. Болгарська народна казка «Лихе слово не забувається».
Складання іншої кінцівки казки (с.73–74).

Мета. Навчальна: продовжити роботу над болгарською народною казкою «Лихе слово не забувається», вчити оцінювати вчинки персонажів, визначати послідовність подій, збагачувати словниковий запас учнів.

Розвивальна: розвивати зв'язне мовлення, вміння працювати в групі, критичне мислення, пам'ять, спостережливість. **Виховна:** виховувати бажання робити обдумані вчинки, читати книги.

Засоби навчання. Смайлики, збірки прислів'їв, цеглинки LEGO, картки «Сходинки успіху».

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Вправа «Вітання».

Учитель прикріплює на дошці смайлик «Радість» і бажає всім учням гарного настрою, легкого засвоєння теми.

II. Основна частина.

1. Мовленнєва розминка.

- Вправи для розвитку артикуляції.

Вимова складів і слів у заданому темпі (швидко, повільно, швидше, ще швидше, скоромовкою, повільніше). Склади проєктують на екран, вказують темп: *ве, ме, дме, ведме, ведмежа, ведмежата*.

- Читання вірша, спроектованого на екран.

Є у лісі ведмедик,
 дуже ласий до меду,
 до солодких ожинок,
 до суничок, малинок.
 Ще у лісі густому
 є малесенький гномик.
 Теж він любить ожину,

і суницю, й малину.
 Велет-гном і Малятко,
 так ведмедика звати, —
 обрі друзі. Щоранку
 разом сходять із ганку,
 щоб збирати ожину,
 і суницю, й малину.

Юлія Смаль

Джерело: https://web.archive.org/web/20200804172214/https://onlyart.org.ua/children/virshi_dlya_ditey/yuliya-smal-ye-u-lisi-vedmedyk/

— Який у вас настрій після читання вірша?

— Про кого йдеться у вірші?

— Як звали гнома?

— А ведмедика?

— Чим дивні імена персонажів?

— Які спільні справи були в друзів?

На екрані частина слів «зникає» (*меду, ожинок, суничок, малинок*).

— Прочитайте вірш, згадуючи слова, які «зникли».

2. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

— На попередньому уроці ми розпочали роботу над болгарською народною казкою «Лихе слово не забувається». Сьогодні продовжимо та спробуємо з'ясувати, чи могла ситуація, що виникла між ведмедицею і лісорубом, завершитись по-іншому. А також спробуємо з'ясувати, чи потрібно тримати в собі образи.

3. Робота над казкою.

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні читають у парі / групі.

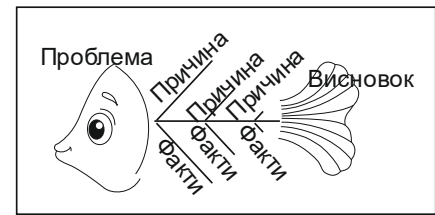
— Прочитайте частину казки, в якій ідеться про те, як лісоруб і ведмедиця потоваришували.

— Прочитайте частину казки, в якій ідеться про те, як лісоруб образив ведмедицю.

— Прочитайте частину казки, в якій ідеться про те, як друзі назавжди розійшлися.

- Стратегія «Фішбоун».

— Перед вами скелет риби. Але він не простий. Він допоможе нам краще зрозуміти казку. Скелет складається з чотирьох частин: голови, верхніх кісток, нижніх кісток і хвоста. На голові напишемо головну проблему (тему, питання) казки. На верхніх кістках зафіксуємо певні причини виникнення проблеми. На нижніх кістках — факти, що є підтвердженням причин, які ми вказали вище. На хвості треба вказати відповідь на поставлене питання, зробити висновок.

Проблема. Втрачена довіра (дружба).

Причина 1. Чоловік дякує ведмедиці за пропозицію дружби, але боїться її.

Факт 1. Чоловік побоюється ведмедиці.

Причина 2. Необдумане висловлювання чоловіка.

Факт 2. Ведмедиця образилася.

Причина 3. Ведмедиця пропонує вдарити її сокирою.

Факт 3. Через страх чоловік вдарив її сокирою по лапі.

Висновок. Лапа загоїлася, а образа зосталася.

- Творча робота.

— Попрацюйте в групах. Поміркуйте, як могла б закінчитися казка, якби лісоруб не образив ведмедицю. Складіть іншу кінцівку до казки.

- Складання правил дружби.

Учні працюють у групах. Складені правила оформляють у вигляді плакатів, дерева дружби, квітки чи придумують якусь іншу форму.

Орієнтовно правила можуть бути такими:

- Будьте ввічливими, уважними одні до одних.
- Поважайте тих, з ким дружите.
- Допомагайте одні одним.
- Не ображайте на зауваження.
- Підкажіть другові / подружці, якщо вони чинять погано.
- Бережіть таємниці, які вам довірив друг / подруга.
- Підтримайте друга / подругу, якщо в них неприємності.
- Ставтеся до друзів так, як хочете, щоб друзі ставилися до вас.

— Що ви порадили б лісорубові?

— Що ви порадили б ведмедиці?

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— Виконайте завдання на вибір: а) доберіть прислів'я про дружбу; б) доберіть прислів'я про слово.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія за допомогою цеглинок LEGO.

— Підніміть зелену цеглинку, якщо твердження правильне, червону — якщо помилкове.

- Сьогодні на уроці ми читали вірш.
- У казці друзі посварилися через необережне висловлювання.
- Лісоруб зрозумів свою помилку і зміг її виправити.

2. Самооцінка.

— Оцініть свою роботу на уроці (зафарбуйте відповідну сходинку).

— Що допомагало гарно працювати на уроці? Що заважало бути активним / активною? Що ви порадите собі?

Авторські казки

Урок 75. Бережи свої речі. Марія Солтис-Смирнова «Казка про гудзик». Складання порад «Як потрібно ставитися до своїх речей» (с.74–75).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів із поняттям «авторська казка», удосконалити читацькі навички, навчати визначати головну думку твору. *Розвивальна:* розвивати усне мовлення, пам'ять, увагу. *Виховна:* виховувати інтерес до навчання, бажання бути дружелюбним.

Засоби навчання. Картки активного читання, картки із зображенням гудзика, дивана, столика, м'ячика, віника.

Інтеграція. Соціальна, здоров'язбережувальна галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Мовленнєва розминка.

- Вправа «Водолаз».

На «раз-два-три» — вдих через рот. На видиху вимовити ланцюжок звуків [а-е-о]. Повторити вправу тричі.

- Вправа «Олівець».

Покласти перед собою на парту олівець (бажано круглий). Дмухати на нього так, щоб олівець ковтівся по парті.

- Вимова прислів'їв на видиху.

На екран спроектовано прислів'я.

(Вдих) Хто багато читає, (видих) // (вдих) той багато знає. (видих)

(Вдих) Умій сказати, (видих) // (вдих) умій і змовчати. (видих)

Учні напівголосно прочитують прислів'я. Потім читають уголос, роблячи вдих та видих безшумним, непомітним.

2. Робота з картками активного читання.

Картка 1. Швидко читай слова у стовпчиках. Не «спіткнися об пеньок».

малий	ранок	віник
малий	ганок	віник
малий	ранок	вінок
милий	ранок	віник
малий	ранок	віник

Картка 2. Знайди у словах «зайві» букви. Читай швидко, уникаючи їх.

хлопчик	діорочка	силькно
сорокчечка	нізжка	зрукчно
сетолик	іграцшка	темнно

II. Основна частина.

1. Повідомлення теми уроку.

— Який розділ ми зараз вивчаємо?

— З яких підрозділів він складається?

— Які підрозділи ми вже вивчили?

— Скільки творів у кожному підрозділі? Скільки творів у розділі?

— Отже, ми з вами вивчаємо казки. Вже читали українські народні казки та казки народів Європи. Що їх об'єднує? (*Ми знаємо їх назви, якого народу казки, але не знаємо, хто їх автор.*)

— Сьогодні ми розпочнемо вивчати підрозділ «Авторські казки».

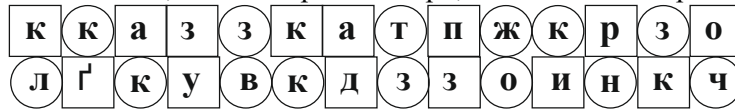
2. Поняття про авторську казку.

— Народні казки складені дуже давно. Їх передавали із уст в уста, від покоління до покоління.

При цьому частково змінювався зміст казок. Хто їх складав — невідомо. З появою писемності та книгодрукування з'явилося багато авторських казок, написаних одним чи кількома авторами, імена яких, як правило, відомі. Авторів казок називають по-іншому казкарями.

— Сьогодні ми ознайомимося з казкою сучасної української письменниці Марії Солтис-Смирнової. Назву казки дізнається, коли «збереже» літери, записані на квадратах.

3. Робота над казкою.

- Підготовка до читання казки.

Учні вчаться читати слова на с. 74. Складають речення з кожним словом.

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель починає читати казку. Дочитує до слів «...роздягаючи сина перед сном».

— Якого віку був Артемко?

— Яка звичка була в хлопчика?

— Це корисна чи шкідлива звичка?

— Які пригоди можуть трапитися з гудзичком?

— Дочитайте казку самостійно.

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Після самостійного читання кінцівки казки діти визначають, хто зумів найточніше передбачити подальші події.

- Гра «Слідопит».

— Скільки разів у тексті трапляється слово *гудзичок*? (6 разів.)

— Як по-іншому авторка називає Артемка? (*Малюк, хлопчик, син, маленький господар.*)

Учитель демонструє картки із зображенням (або проєктує зображення на екран) дивана, столика, віника, м'ячика та кількох різних за кольором та формою гудзиків.

— Відшукайте речення, у яких є назви малюнків.

- Вибіркове читання.

— Як описано гудзик?

— Прочитайте уривок із казки, в якому описано хвилювання гудзика.

— У якому реченні описано радість гудзика?

- Визначення головної думки твору.

— Як Артемко ставився до свої речей?

— Які речення доводять вашу думку?

— Чи схвалюєте ви вчинки хлопчика?

— Для чого, на вашу думку, авторка склала таку казку? (*Щоб пояснити дітям, що треба бути охайним, дбайливо ставитися до своїх речей.*)

— Отож, це і є головною думкою твору.

- Робота в групах.

— Складіть поради для дошкільнят «Бережи свої речі».

III. Заключна частина.

1. Гра «Продовж речення».

- Артемко був малим... .
- У нього була улюблена... .
- Хлопчик не любив ... , тому часто їх... .
- Яюсь маленький зелений гудзик... .
- Хлопчик швидко забув про... .
- Гудзичок не знав, як... .
- Голка з ниткою легенько... .
- Тепер я знаю, що речі... .

2. Рефлексія.

— Сьогодні на уроці ми дізналися, що ...

— Ці знання будуть потрібні для ...

— На уроці я працював / працювала ...

Урок 76. Де сила не може, там розум допоможе. Леонід Куліш-Зіньків «Борсучок, який умів малювати». Театралізація казки (с.76–77).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з казкою Леоніда Куліша-Зіньківа «Борсучок, який умів малювати», навчати оцінювати вчинки персонажів, висловлювати своє ставлення до прочитаного. *Розвивальна:* розвивати вміння працювати в групі, пам'ять, спостережливість. *Виховна:* виховувати бажання допомагати іншим, співпереживати.

Засоби навчання. Цеглинки LEGO.

Інтеграція. Соціальна, здоров'язбережувальна галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Організація класу.

Вправа «Долонька».

— Діти, покладіть долоньку на парту. Загніть палець ті, хто прийшов до школи з гарним настроєм. Загніть палець ті, які хочуть сьогодні дізнатися нове. Загніть палець ті, які люблять усміхатися. Загніть палець ті, які мають гарних друзів.

— Чого ви очікуєте від сьогоднішнього уроку?

II. Основна частина.

1. *Мовленнєва розминка.*

- Вправи для розвитку артикуляції, дихання.
  - Повний вдих і видих носом.
  - Проговорити голосні звуки без голосу.
  - Міцно стулити рот. Язиком торкатися то до лівої, то до правої щоки.
  - Голосно цокати язиком.
- Гра «Перестав усе, як треба».

Засобакали гавки.

Закицькали нявки.

Закачкали кряки.

Забаранили беки.

Зажабали кваки.

Закізкали меки.

Чистомовки.

Вітерець у лісі — ш-ш-ш.

Повзе вуж у траві — с-с-с.

Прилетів жук — ж-ж-ж.

Заспівав комарик — з-з-з.

2. *Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.*

- Відгадування загадки.

Дуже вправно нори рие
і ретельно лапки мие.

Має теплий сюртучок,
а зветься ... (*борсучок*).

Джерело: Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

— Що вам відомо про борсуків?

- Віконце для допитливих.

Тіло борсука міцне, товсте, вкрите грубим, розпушеним, звисаючим хутром. Гола на кінці мордочка загострена. Очі малі. Вуха короткі, округлі. Шия товста. Хвіст короткий. Ноги масивні, ступні широкі, пальці з довгими кігтями.

Борсуки водяться у лісах майже на всій території України.

Борсуки створюють різні види підземних сховищ та інших схованок для відпочинку в денний час. Підземні сховища борсуків є складними, мають по кілька вхідних отворів, камер та тунелів.

— Чи доводилося вам читати твори про борсуків?

— Це були наукові чи художні твори?

— Леонід Куліш-Зіньків написав казку «Борсучок, який умів малювати». Чи хотіли б ви дізнатися, як таке вміння допомогло Борсучкові в складній ситуації? Отож, ознайомимося з казкою.

3. *Робота над казкою (с. 76–77).*

- Підготовка до читання.

Читання слів, поданих на с. 76.

— Доберіть близькі за значенням слова до слова *мешканці*. (*Жителі, населення*.)

— Кого називають сіроманцем? (*Вовка*.)

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель читає казку.

— Назвіть дійових осіб казки.

— Кого боялися звірі? Чому?

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Робота в групах. Читання «хвилиною».

Діти читають по кілька речень за заданим учителем темпом-схемою: повільно, швидко, дуже швидко і навпаки.

- Гра «Упізнай слово».

На дошці / слайді написані складні слова з виучуваного тексту, але з пропущеними буквами. Діти впізнають їх, знаходять у тексті речення з цими словами.

в*вч*ськ*

к*ц*хв*ст*й

м*сл*вц*

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— Поясніть, як ви розумієте вислів *раду радити*.

— Що пропонували звірі на раді?

— Що запропонував Борсучок?

— Чи схвалюєте ви його позицію?

— Чи вдалося звірам провчити Вовка?

- Читання за особами.

Робота в групах. Учні розподіляють між собою ролі.

— Під час читання старайтеся голосом, інтонацією передавати характер, настрої персонажів.

- Вправа «Крокуй і думай».

Вибраний учень робить п'ять кроків і характеризує одного з персонажів казки. Один крок — одне слово. Наприклад: Заєць (*який?*) полохливий, боязкий, вухатий, сіренький.

- Гра «Правильно — неправильно».

Учитель називає твердження. Якщо учні погоджуються, сигналізують зеленою цеглинкою LEGO, якщо не погоджуються — червоною цеглинкою, якщо не можуть визначитися — сигналізують синьою цеглинкою.

- У лісі жили лосі.
- Лісові мешканці боялися сіроманця.
- Кізка запропонувала поховатися по норах і барлогах.
- Лиска вважала, що Вовк може померти з голоду.
- Борсучок намалював портрет мисливця.
- Звірі замаскували яму хмизом і ломаччям.
- Борсучок зумів перехитрити Вовка.

III. Заключна частина.

Рефлексія.

Самооцінювання.

— Оцініть свою роботу на уроці за зразком:

Я вважаю, що на уроці я працював / працювала ...

Тому, що ... .

Наприклад, я ... .

Я роблю висновок, що ... .

Урок 77. Де сила не може, там розум допоможе. Леонід Куліш-Зіньків «Борсучок, який умів малювати». Театралізація казки (с.76–77).

Мета. *Навчальна:* продовжити роботу над казкою Леоніда Куліша-Зіньківа «Борсучок, який умів малювати», навчати висловлювати своє ставлення до прочитаного, установлювати послідовність подій, формулювати запитання за змістом казки. *Розвивальна:* розвивати вміння працювати в групі, творчу уяву, зв'язне мовлення, пам'ять, спостережливість. *Виховна:* виховувати бажання допомагати іншим, співпереживати.

Засоби навчання. Картки читача, гральні кубики.

Інтеграція. Соціальна, здоров'язбережувальна галузі.

Тип уроку. Закріплення вивченого матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Організація класу.

Вправа «Прогноз настрою».

— Який у вас прогноз настрою на сьогоднішній урок?

Учитель пропонує показати цеглинку LEGO відповідно до позначок: червона — сонячно, синя — похмуро, блакитна — хмарно; зелена — вітряно; жовта — дощ, помаранчева — сніг.

— Пам'ятайте, що навіть сильний вітер із часом стає безсилим, а після дощу на небі може з'явитися веселка. Сніжинки розтануть, і в краплинках відбиватиметься сонечко. Тож позитивних емоцій вам на урок!

II. Основна частина.

1. Мовно-лексична розминка.

- Вправи на розвиток артикуляції.

Учні за вчителем вимовляють звукоряд голосних на одному звучанні досить повільно.

Схема: видих, пауза, швидкий вдих, вимова *i-u-e-y-o-a* (вдих), *u-y-a-i-e-o* (вдих), *e-o-i-y-a-u* (вдих), *o-i-y-u-a-e* (вдих).

- Загадка.

Ходить повільно,
бачить погано.
Нори глибокі рие завжди.
На лапах довгі кігті має,
щоб захистити себе від біди.
Робить на зиму запаси,
багато жиру наїдає.

А потім вже спокійно
в жовтні-листопаді
у сплячку зимову впадає.
Погано лазить по деревах.
Для нього перешкода
навіть невеликий сук.
Ну, а звать його ... (борсук).

Сергій Усенко

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200213201907/http://www.poetryclub.com.ua/getpoem.php?id=686797>

2. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

- Робота в групах.

— Пригадайте, що ви дізналися про борсука на попередньому уроці.

Групи обирають завдання на вибір:

- скласти сенкан зі словом *борсучок*;
- скласти асоціативний куц зі словом *борсучок*;
- скласти кластер зі словом *борсучок*.
- Повідомлення теми уроку.

— Сьогодні ми продовжимо роботу над казкою Леоніда Куліша-Зіньківа «Борсучок, який умів малювати».

3. Робота над казкою.

Щоденні 5. «Читаю для себе».

— Прочитайте упівголоса казку.

— Заповніть «Картку читача».

Картка читача	
Я прочитав/прочитала	
☐ вірш	☐ казку
☐ оповідання	
Автор/авторка твору	_____
Назва твору	_____
Мій заголовок твору	_____
Цікава інформація	_____
	

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

Вправа «Відкрита трибуна».

— Поміркуйте, як могла б закінчитися казка, якби Борсучок не вмів малювати.

- Переказ прочитаного.

Робота в групах.

— Перекажіть почергово казку.

Можна запропонувати учням переказати казку від імені одного з персонажів (Борсучка, Зайчика, Лисички, Вовка).

- Робота з ілюстрацією. «Входження» в малюнок.

— Що зобразив художник?

— Який фрагмент казки на ілюстрації?

— Де на малюнку ви? Розкажіть про свої переживання.

- Театралізація.

— Театралізуйте казку. Розподіліть ролі. Промовляючи слова кожної дійової особи, добирайте відповідну інтонацію. Не забувайте про жести.

- Вправа «Слідопит».

Знайти в тексті та прочитати:

- п'ять двоскладових слів; п'ять трискладових слів;
- речення з першого абзацу, що складається з десяти слів;
- діалог Зайчика і Кізки;
- розмову Борсучка зі звірами;
- речення, які потрібно читати з питальною інтонацією.

- Гра «Магічний кубик».

Робота в групах. Кожна група має гральний кубик і картку із завданнями. Діти по черзі кидають кубик. Скільки крапок випаде на верхній грані, таке запитання чи завдання треба виконати.

●	Яка частина твору тобі сподобалася найбільше?
●●	Про що цей твір?
●●●	Що нового ти дізнався / дізналася з твору?
●●●●	Які вчинки, слова персонажів тобі запам'яталися?
●●●●●	Які запитання ти хочеш поставити персонажам?
●●●●●●	Над чим варто задуматися після читання твору?

III. Заключна частина.

Рефлексія.

— Пригадайте, які очікування були у вас на початку уроку. Чи справдилися вони?

— Як ви оцінюєте свою роботу на уроці?

— Чи активними ви були?

— Кому ви хотіли б розказати казку «Борсучок, який умів малювати»?

— Чи хотіли б ви прочитати інші казки Леоніда Куліша-Зіньківа?

Урок 78. Урок позакласного читання. Тема «Авторська казка».

Мета. *Навчальна:* закріпити знання дітей про казки, вміння їх розпізнавати; розширювати читацький кругозір школярів, формувати творче мислення; удосконалювати читацькі навички. *Розвивальна:* розвивати вміння працювати в групі, формулювати запитання за змістом прочитаного, пам'ять, спостережливість.

Виховна: виховувати бажання читати.

Засоби навчання. Виставка книг.

Інтеграція. Соціальна, здоров'язбережувальна галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****Організація класу.**

Сьогодні день такий чудовий,
сонячний, трохи казковий.

До нас у гості завітала казка.
То ж зустрічайте її, будь ласка.

Галина Сапун

II. Основна частина.**1. Мовленнєва розминка.**

Вітерець у лісі: *ш-ш-ш.*
Вода у струмочку: *дзь-дзь-дзь.*

Синички в кущах: *ціні-ціні-цінь!*
Тиша у класі: *ц-ц-ц...*

Скоромовка.

Вовк ведмедя розбудив:
— Вже весна, гуляти йди!

Виліз велетень з барлогу —
вовк втікає в ліс від нього.

Олександр Кононенко

Джерело: https://web.archive.org/web/20200824043338/http://abetka.ukrlife.org/ab_grono.htm

2. Актуалізація опорних знань.

— Прочитайте прислів'я. (*Казка вчить, як на світі жити.*)

К*зк* вч*ть, *к н* св*т* ж*ть.

— Попрацюйте в групах. Виконайте завдання на вибір:

- скласти сенкан зі словом *казка*;
- скласти тематичну павутинку зі словом *казка*;
- скласти «стіну» слів на тему «казка».

Для виконання завдань учні можуть використати слова: авторська, народна, добро і зло, тварини, повчання, персонажі.

3. Робота з виставкою книг.

- Ознайомтеся з виставкою книг.
- Що об'єднує виставлені книги? (*Це казки.*)
- Чи є серед них авторські?
- Чи є збірки?
- Яка книга вас зацікавила? Чим?

4. Робота над казкою Івана Франка «Королик і Ведмідь».

(Текст казки та ілюстрації до неї можна знайти за

ням: <http://megaznaika.com.ua/kazka/korolyk-i-vedmid-ivan-franko/>).

— Сьогодні ми ознайомимося з казкою українського письменника Івана Франка

«Королик і Ведмідь».

- Де живе ведмідь? (*У лісі.*)
- А хто такий королик? (*Маленька лісова пташка.*)
- Хто, на вашу думку, сильніший — королик чи ведмідь?
- Хто, на вашу думку, спритніший — королик чи ведмідь?

- Робота в групах.

Кожна група самостійно читає казку.

Відтак учні обирають і виконують завдання. Час виконання варто встановити, щоб кожна група змогла представити свій доробок.

Група 1 — «Дослідники». Досліджують вчинки дійових осіб, висловлюють своє ставлення до них.

Група 2 — «Журналісти». Готують запитання для інтерв'ю з дійовими особами, з автором, з однокласниками.

Група 3 — «Театрالی». Готують театралізацію казки.

Група 4 — «Користувачі соцмереж». Створюють публікацію про випадок у лісі, пишуть коментарі до події.

«Дослідники» можуть повідомити, що головними персонажами казки є Ведмідь і Королик. Ведмідь образив маленьких пташенят. Міркування стосовно вчинку Ведмеда висловлюють за зразком: *Я схвалюю / засуджую вчинок Ведмеда. Адже він ..., Тому я вважаю, що Ведмідь учинив ...*

Королик не злякався великого звіра й оголосив йому війну. Учні групи висловлюються щодо цього вчинку пташки.

У казці є ще й інші персонажі: Вовк, Лис. Учні відзначають, що Вовк попереджував Ведмеда про те, що не варто заглядати до пташок. Лис узявся керувати боєм. Учні висловлюють своє ставлення до вчинків Вовка і Лиса.

«Журналісти» презентують запитання, які підготували для інтерв'ю. Наприклад, Ведмеда можуть запитати, чому він обізвав пташенят, чому не послухав поради Вовка. У Вовка можуть запитати, чому він не переконав Ведмеда не лізти в дупло.

«Театрالی» інсценізують уривок казки, наприклад, розмову Вовка з Ведмедем чи Королька з Ведмедем.

«Користувачі соцмереж» зачитують складене повідомлення.

Орієнтовно повідомлення може бути таким:

Учора в лісі звірі воювали з птахами. Птахам допомагали комахи. Звірі ганебно повтікали.

Зчитують кілька коментарів. (*Звірам не личить воювати з птаством. Усім мешканцям лісу потрібно жити дружно. Підтримую сміливого Королика. Лис — командир-невдаха...*)

- Визначення головної думки казки.

— Який висновок ви зробили, прочитавши казку? (*Не завжди перемагає великий і сильний. Маленька лісова пташечка зуміла провчити зухвалого Ведмеда. Не можна ображати тих, хто живе поруч.*)

— Яким у казці змальовано Ведмеда? (*Нахабним, наполегливим, упертим...*)

— Який за характером Королик? (*Турботливий, наполегливий, справедливий...*)

— Яка головна думка казки? (*Де сила не може, там розум допоможе.*)

5. Узагальнення вивченого.

— Уявіть, що ви — режисери. Вам треба створити мультфільм за мотивами казки «Королик і Ведмідь». Розкажіть, яким буде ваш мультфільм.

III. Заключна частина.

Рефлексія.

— Яку казку читали на уроці?

— Це авторська чи народна казка?

— Хто автор казки?

— Кому ви порекомендували б прочитати цю казку?

— Чи хотіли б ви прочитати інші казки Івана Франка?

— Дізнайтеся, як називається збірка казок Івана Франка.

— Чи задоволені ви своєю роботою на уроці?

Урок 79. Пустощі зимової бурі. Ганс Крістіан Андерсен «Як буря поміняла вивіски» (с.78–79).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з казкою Ганса Крістіана Андерсена «Як буря поміняла вивіски»; удосконалити навички читання казок; вчити інтонувати мову дійових осіб, стежити за логікою описуваних подій, формувати свої оцінні судження; уміння детально переказувати зміст твору з опорою на вислови. *Розвивальна:* розвивати вміння працювати в групі, пам'ять, спостережливість. *Виховна:* виховувати пізнавальні інтереси.

Засоби навчання. Цеглинки LEGO, картки для гри «Так ні».

Інтеграція. Соціальна, здоров'язбережувальна галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Організація класу.

Нумо, діти, підведіться!
Всі приємно усміхніться.

Продзвенів уже дзвінок.
Починаємо урок!

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200823122514/https://krvuzcdyt.krivedu.com/ru/article/dzvonik-kliche-na-urok-organizatsiini-moment-urok.html>

II. Основна частина.

1. Вправи для очей, розвитку уваги.

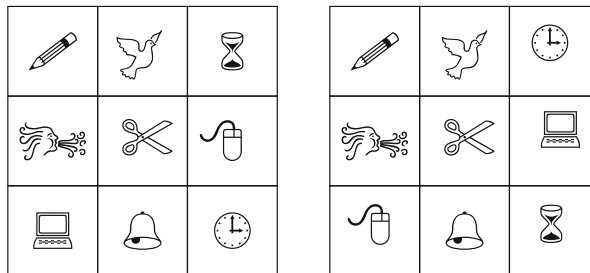
«Маятник» — рух очей вправо-вліво.

«Стовпчик» — рух очей вгору-вниз.

«Котимо м'ячики» — рух очей по колу.

- Гра «Так — ні».

Учні розглядають перший квадрат із малюнками, запам'ятовують розміщення предметів. Відповідають на запитання вчителя цеглинками LEGO (*так* — зелена цеглинка, *ні* — червона цеглинка).

- Годинників більше, ніж олівців. (*Так*)
- Голуб летить ліворуч. (*Ні*)
- Дзвіночок зображений вище, ніж ножиці. (*Ні*)
- Годинник показує третю годину. (*Так*)
- До слова *мишка* ставимо питання *що?*. (*Так*)

Учитель пропонує розглянути другий квадрат, порівняти зображення, розказати, що змінилося.

2. Підготовка до вивчення нового матеріалу.

Відгадування загадки, поданої в підручнику (с.78).

Робота в групах. Виконання завдань на вибір:

- скласти сенкан зі словом *вітер*;
- виписати із запропонованих слів ті, які по-іншому називають вітер;
- дізнатися значення висловів зі словом *вітер*.

Зразок сенкана:

Вітер.
Холодний, поривчастий.
Віє, нахилає, ламає.
Вітер може наробити шкоди.
Літун.

Картка для виконання другого завдання: *вітровій, буревій, вітерець, снігопад, легковій, заметіль, буря, борвій*.

Картка з висловами: *Вітер у голові свище* (про несерйозну людину); *викинути на вітер* (марно витратити, наприклад, гроші); *вітер у кишені гуляє* (немає грошей); *ганяти вітер по вулицях* (нічого не робити, байдикувати).

3. **Оголошення теми і завдань уроку.**

— Сьогодні читатимемо авторську (літературну) казку. Її написав всесвітньвідомий казкар Ганс Крістіан Андерсен. Вам, мабуть, відомі його казки «Дюймовочка», «Снігова королева», «Гидке каченя».

— Щоб дізнатися назву казки, яку читатимемо на уроці, розділіть напис на окремі слова.

ЯКБУРЯПОМІНЯЛАВІВІСКИ

— Про що, на вашу думку, йтиметься в казці з таким заголовком?

4. **Робота над казкою Ганса Крістіана Андерсена «Як буря поміняла вивіски» (с. 78–79).**

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель читає казку.

— Яка пригода трапилася в містечку?

— В яку пору року відбувались події?

— Чи могло таке відбуватися насправді?

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Бакалійна крамниця — крамниця, де продають продукти харчування.

Корчма — заклад, де можна харчуватися.

Форель — вид риби. Хурделиця — завірюха.

- Швидке прочитування слів, спроектованих на екран.

випало

неабияке

бакалійна

кумедна

зображення

сварлива

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

— Що піднімало настрої жителів містечка?

- Вправа «Хвост».

Учитель читає початок речення, учням потрібно швидко його відшукати і прочитати повністю.

- Ось так можна було...
- Звідти пустун перечепив назву на школу ...
- Колись давно зима...
- Ноги самі крокували...
- Вітер точно мав якийсь намір...

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Вправа «Диктор телебачення». Учні читають текст, періодично відриваючи погляд, щоб подивитись на глядачів.

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

Робота в парах. Учні ставлять одне одному запитання за змістом прочитаного.

III. **Заключна частина.**

Рефлексійна вправа «Веселка».

На дошці прикріплена веселка, на партах — смужки семи кольорів. Кожен має право вибрати таку кольорову смужечку, відповідно до якої він / вона працювали на уроці. Діти прикріплюють смужки до веселки.

Червона смужка — я не міг / не могла, не хотів / не хотіла це робити.

Помаранчева — я хотів / хотіла це робити, але не вдалося.

Жовта — я це робив / робила з допомогою.

Зелена — я це робив / робила, хоча були помилки.

Блакитна — я це зробив / зробила, але не відразу.

Синя — я це зробив / зробила.

Фіолетова — це було дуже просто!

Урок 80. Підсумок за розділом «Казки маленькі, а розуму в них багато».

Мета. *Навчальна:* узагальнити знання учнів за розділом «Казки маленькі, а розуму в них багато»; перевірити рівень сформованих у дітей знань, умінь, навичок. *Розвивальна:* розвивати мислення, зв'язне мовлення, пам'ять, спостережливість, уміння ділитися своїми враженнями від прочитаного, працювати в групі.

Виховна: виховувати бережне ставлення до книг, бажання читати.

Засоби навчання. Пелюстки (за кольорами веселки) із завданнями, картки із завданнями, зображення чайника, чашок, блюдець.

Інтеграція. Соціальна, здоров'язбережувальна галузі.

Тип уроку. Узагальнення вивченого матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Організація класу. Емоційне налаштування.**

Погляньте у віконечко! (*Показують на вікно.*)
 Чомусь сховалось сонечко. (*Знижують плечима.*)
 А ми засвітим сонечко. (*Показують на себе.*)
 Таке велике сонечко! (*Розводять руки в сторони.*)
 Таке веселе сонечко! (*Усміхаються одне одному.*)
 Я — сонечко! (*Показують на себе.*)
 Ми — сонечка! (*Беруться за руки.*)
 Ми світимося всі!

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200401195305/https://nuschool.com.ua/lessons/elementary/1thematic/16.html>

2. Мовленнєва розминка.

Чистомовки.

Ис-ис-ис — ходить хитрий лис.	Ок-ок-ок — розумний борсучок.
Ак-ак-ак — колючий їжак.	Ець-ець-ець — пухкенький млинець.
Ня-ня-ня — маленьке кошеня.	Ок-ок-ок — герої казок.

Римівки.

Казок країна чарівна, —	Отож, часу не гайте,
у гості вас чека вона.	у подорож рушайте!

II. Основна частина.**1. Повторення відомостей про структуру та зміст розділу.**

Вправа «Квітка-семицвітка». На дошці — серединка від великої квітки. На столі у вчителя

7 пелюсток кольорів веселки. На кожній пелюстці завдання.

Як називається розділ, який ми завершуємо вивчати?
 З яких підрозділів він складається?
 Як називаються казки, які передають із уст в уста?
 Як називаються казки, написані автором / авторкою?
 Як називають автора казок?
 Твори яких казкарів вам доводилося читати раніше?
 Яку з казок ви порадили б прочитати друзям?

2. Вправа «Мікрофон».

— Які твори з розділу вам найбільше запам'яталися?
 — Які твори з розділу вам найбільше сподобалися?
 — Які твори ви хотіли б перечитати ще раз?

3. Робота з підручником.

Виконання завдань, поданих на с. 79.

4. Виконання мовно-логічних завдань.

- Робота в групах.

Група 1. Установити відповідність між назвою твору і прізвищем автора.

«Ведмідь і черв'як»	•	•	Марія Солтис-Смирнова
«Як Лось з Лисичкою ногами мінялися»	•	•	Леонід Куліш-Зіньків
«Борсучок, який умів малювати»	•	•	Українська народна казка
«Казка про гудзик»	•	•	Білоруська народна казка

Група 2. Обвести «казкові» слова. Виписати найкоротше і найдовше слово.

к	а	з	к	а	о	п	р	и	с	л	і	в'	я
п	е	р	с	о	н	а	ж	к	з	а	ч	и	н
п	о	в	ч	а	н	н	я	к	а	з	к	а	р
х	и	т	р	і	с	т	ь	ж	р	о	з	у	м
з	а	г	о	л	о	в	о	к	с	и	л	а	н

Група 3. Розгадати малюнковий кросворд.

1	б	о	р	с	у	ч	о	к	1.		2.		3.		5.	
2	л	и	с	и	ч	к	а				4.					
3	г	у	д	з	и	к										
4	к	о	ш	е	н	я										
5	з	а	є	ц	ь											

- Гра «Хто що символізує?».
  - Хитрість, підступність, спритність... (лисиця).
  - Жорстокість, жадібність, злість... (вовк).
  - Силу, незграбність, вайлуватість... (ведмідь).
  - Боягузтво, слабкість, несміливість... (засць).
- Тестове опитування.
  - Слова «А чи зможеш ти стояти на одній нозі і, заплющивши очі, співати?» узято з казки...
    - «Сніг і засць»;
    - «Хитрий півень».
  - Кошеня, мишеня, кицька є персонажами казки...
    - «Нерозумне кошеня»;
    - «Казка про гудзик».
  - Німецька народна казка «Пухкенький млинець» схожа до казки...
    - «Рукавичка»;
    - «Колобок».
  - Млинець зустрів у лісі:
    - трьох звірів;
    - п'ять звірів.
  - Закінчи прислів'я: «Лихе слово...»
    - не забувається;
    - згадувати не хочеться.
  - Закінчи речення: «Борсучок, який умів малювати...»
    - врятував мешканців від вовка;
    - провів заняття з малювання для звірят.

III. Заключна частина.

1. Вправа «Казкове чаювання».

На дошці плакат із зображенням чайника і блюдець. У дітей на партах стікери у вигляді чашок. Діти об'єднуються в групи за кольором чашок. На стікерах пишуть назви найулюбленіших казок, казкових героїв і кріплять їх на блюдця плаката.

2. Рефлексія.

Вправа «Рюкзачок — м'ясорубка — смітник». Діти висловлюються, що з вивченого вони хочуть зберегти у своїй свідомості (покласти в рюкзачок), що запам'ятати на нетривалий час чи до наступного уроку («перемолоти в м'ясорубці»), а що їм взагалі не знадобиться, і тому вони «викинуть його у смітник».

Весна, весна-весняночка Сонце гріє, сонце сяє — вся природа воскресає

Урок 81. Навесні все оживає. Василь Сухомлинський «Жайворонок сонечку допомагає». Репродукція картини М. Глуценка «Весна іде» (с. 80- 81).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з художніми та літературними творами про весну; вчити зіставляти побачене та прочитане; аналізувати і структурувати текст (знаходити описи, міркування, початок, основну частину, кінцівку); удосконалювати вміння виділяти і пояснювати зв'язок між причиною і наслідком; творчо переказувати текст, збагачувати словник образними висловами. *Розвивальна:* розвивати вміння працювати в групі, пам'ять, спостережливість. *Виховна:* виховувати доброзичливе ставлення до однолітків.

Засоби навчання. Таблиця «Знаю — Хочу дізнатися — Дізнався / дізналася».

Інтеграція. Соціальна, природнича галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Емоційне налаштування.

— Який настрій? — Чудовий!

— Усміхніться до мене! Усміхніться одне одному! Усміхніться всім і всьому!

— А тепер з гарним настроєм і усмішкою на вустах починаємо працювати.

II. Основна частина.

1. *Мовленнєва розминка.*

- Артикуляційні вправи.

— Як повітря виходить із кульки?

— Як дзижчить джміль?

— Як цокає годинник?

— Як ми сміємося?

- Чистомовки.

Ець-ець-ець — дує теплий вітерець.

Ки-ки-ки — вздовж доріг біжать струмки.

Ок-ок-ок — вже розтанув сніжок.

На-на-на — наближається весна!

2. *Читання, доповнення складів.*

лі... (то)

по... (сол)

фа... (ра)

лі... (сок)

по... (тяг)

фа... (зан)

лі... (кар)

по... (сох)

фа... (кел)

лі... (так)

по... (ра)

фа... (ртух)

3. *Слухай, запам'ятовуй!*

Весна фарбувала розквітлу природу:
синьою барвою — в озері воду,
на лузі — у колір пребілий ромашку,
пісочок — у жовтий, в сіренький — пташку.
Фазана у полі червоним зробила,
рудим куропатці побризкала крила,
і навіть в кімнату фіранку відкрила
і зелень на фікусі всю поновила.
Аж три кольори дарувала фіалці
й краплину на носа хлюпнула Наталці.

В. Ващенко

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200224195317/https://vseosvita.ua/library/rozrobka-uroku-tema-dopomozemo-ptaham-uzimku-vadim-skomarovskij-siglik-nastrij-personaza-47768.html>

— У який колір і що саме фарбувала весна?

4. Повідомлення теми і мети уроку.

— Сьогодні на уроці ми починаємо вивчати новий розділ «Весна, весна-весняночка». Як ви гадаєте, про що читатимемо в цьому розділі? (*Про природу, тварин, рідний край, дітей, весняні свята тощо...*)

5. Актуалізація опорних знань. Формування навчальних компетентностей.

— Діти, ваше життя — це неповторний світ, цікавий і захоплюючий. У цьому розділі вміщено три теми, одну з яких ми сьогодні починаємо вивчати. А от яку саме, ви дізнаєтеся, прочитавши уривок із вірша Ліни Костенко (с. 80).

— Визначте тему вірша.

6. Робота зі змістом (с. 111).

— З яких частин складається розділ? Зачитайте їх назви. Скільки творів у кожній частині? У розділі?

7. Створення асоціативного куца «весна».

Орієнтовно учні можуть дібрати слова: *дощик, калюжі, хмаринки, сонечко, підсніжники, проліски, тепло, пробудження, лелеки, веснянки, розваги, Великдень, крашанки, тисанки, вербові котики* тощо.

— Весна дарує природі пробудження, тож нехай вона пробудить у ваших сердечках тільки гарні якості. Будьте добрими, щирими, вдячними — і тоді ваше життя буде набагато світлішим і люди, які вас оточують, будуть щасливішими.

8. Вправа «Знаю — Хочу дізнатися — Дізнався / дізналася».

На початку вивчення теми учні заповнюють перші два стовпці таблиці, після завершення — третій.

Що я знаю про <u>весну</u> ?	Що я хочу дізнатися про <u>весну</u> ?	Що я дізнався / дізналася про <u>весну</u> ?

9. Робота з репродукцією картини Миколи Глуценка «Весна іде» (с. 80).

— Розгляньте репродукцію картини українського художника Миколи Глуценка «Весна іде». Яку пору року відтворено на картині? Який настрій вона навіює?

— Пригадайте з уроків мистецтва, як називається картина, де зображено природу. (*Пейзаж*.)

— Що ви відчуваєте, коли розглядаєте цей пейзаж?

10. Робота над твором В. Сухомлинського «Жайворонок сонечку допомагає».

- Підготовка до сприймання тексту.

Читання ланцюжків слів на с. 80.

Коротка розповідь про життєвий і творчий шлях В. О. Сухомлинського.

- Робота над заголовком.

— Прочитайте заголовок оповідання. Як ви гадаєте, про що чи про кого будемо читати?

- Читання оповідання комбінованим способом.

Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Читання оповідання вчителем до слів «... а він тремтів, тремтів».

— Про кого ви дізналися з прослуханої частини?

Щоденні 5. «Читаю для себе».

— Дочитайте текст до кінця.

— Як, зі слів мами, жайворонок допомагав сонечку?

— Ви уважно слухали це оповідання, отже, вам було цікаво. Спостерігаючи за вами, я бачила, як змінювалося ваше обличчя: воно було то радісним і усміхненим, то зацікавленим і стривоженим. Отже, ви зрозуміли, яке значення в житті людини мають позитивні емоції.

— А чиї ж передбачення щодо змісту оповідання здійснилися?

III. Заключна частина.

Рефлексія.

— Який розділ ми почали вивчати?

— Яку репродукцію розглядали?

— Чи схожі за змістом вірш Ліни Костенко і картина Миколи Глуценка?

— Який настрій у вас на закінчення уроку?

Урок 82. Навесні все оживає. Василь Сухомлинський «Жайворонок сонечку допомагає» (с. 80–81).

Мета. *Навчальна:* продовжити роботу над оповіданням В. Сухомлинського «Жайворонок сонечку допомагає»; вчити зіставляти побачене та прочитане; аналізувати і структурувати текст (знаходити описи, міркування, початок, основну частину, кінцівку); удосконалити вміння виділяти і пояснювати зв'язок між причиною і наслідком, творчо переказувати текст; збагачувати словник образними висловами. *Розвивальна:* розвивати вміння працювати в групі, пам'ятати, спостережливість. *Виховна:* виховувати доброзичливе ставлення до однолітків.

Засоби навчання. «Картки читача», картки з тестовими завданнями, сигнальні картки зі смайликами, що відображають різні емоції.

Інтеграція. Соціальна, природнича галузі.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Емоційне налаштування.

— Послухайте, діти, що чути за вікном. (*Щебетання пташок, шум вітру, тріск гілочки на верхівці дерева, гомін на вулиці, ...*)

— Які зміни сталися в природі?

— Яка весна? (*Тепла, ясна, мила, чарівна, рання, ...*)

— Заплющте очі й пошепки вимовте: *весна. Яке почуття виникло у вас? (Стало тепло і приємно, настрій радісний, хочеться співати.)*

— А чим пахне весна? (*Першою зеленню, молодим листячком, весняними квітами, ...*)

II. Основна частина.

1. *Мовленнєва розминка.*

Вправи для розвитку артикуляції, дихання.

○ Повний вдих і видих носом.

○ Проговорити голосні звуки без голосу.

○ Міцно стулити рот. Язиком торкатися то до лівої, то до правої щоки.

○ Голосно цокати язиком.

— Відгадайте загадки.

Вона прокинулась, умілась,
зітхнула теплим паром,

відразу квітами укрилась
й травички ніжним шаром. (*Земля навесні*)

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200826091207/https://naurok.com.ua/tema-urok-miluvannya-prirodoyu-provisnik-vesni-pidsnizhnik-117817.html>

Високо, високо в небі літає,
першим про весну нам сповіщає. (*Жайворонок*)

Варвара Гринько

Джерело: Тисяча п'ятсот загадок / уклад.: Л. Вознюк. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

— Жайворонків називають вісниками весни. А які ще птахи сповіщають нам про прихід весни? (*Шпаки, лелеки, ластівки...*)

2. *Робота над оповіданням В. Сухомлинського «Жайворонок сонечку допомагає».*

• Повторення вивченого.

— Пригадайте, яке оповідання ми читали на попередньому уроці.

— Хто автор оповідання?

— Що ви запам'ятали про Василя Сухомлинського?

• Щоденні 5. «Читаю для когось».

Робота в групах. Читання оповідання напівголосно «ланцюжком».

— Простежте за текстом, як і чому змінювався настрій дівчинки.

• Аналіз змісту твору з елементами вибіркового читання.

— У яку пору року відбувалися описані в творі події?

— Прочитайте опис приходу весни у ліс.

— Прочитайте опис дівчинки.

- Прочитайте, як співала пташечка.
- Чому небо стає теплішим?
- Знайдіть в оповіданні зачин і кінцівку, зачитайте їх.

- Тестове опитування.

1. Коли відбувалися події?
  - а) восени;
  - б) навесні.
2. Де відбувалися події?
  - а) в лісі;
  - б) біля будинку Маринки.
3. Які почуття охопили Маринку, коли вона побачила пташечку?
  - а) здивування;
  - б) страх.
4. Яку пташечку побачила Маринка?
  - а) жайворонка;
  - б) соловейка.
5. Чому жайворонки так рано прилетіли?
  - а) він допомагає сонечку;
  - б) він радіє весні.

Взаємоперевірка: 1 — б, 2 — б, 3 — а, 4 — а, 5 — а.

- Робота в парах.

Читання уривка оповідання в особах.

- Прочитайте в особах розмову мами та Маринки.
- Пофантазуйте, як перелітні птахи розказують про свою дорогу додому.

- Робота з «Картками читача».

Картка читача	
Я прочитав/прочитала ☆ вірш ☆ казку ☆ оповідання	👍 ❤️ 😊 😐 😞
Автор/авторка твору _____	
Назва твору _____	
Персонажі твору _____	
Мій заголовок твору _____	
Нові слова, які трапилися у творі _____	

- Творчий переказ.
- Перекажіть оповідання так, ніби це трапилося з вами.
- Покажіть смайликами, як змінювалися емоції дівчинки.
- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— Прочитайте в тексті виділені вислови. Поясніть, як ви їх розумієте.

— Прочитайте прислів'я з рубрики «Уживай у своєму мовленні». Коли доречно вживати їх у своєму мовленні?

III. Заключна частина.

Рефлексія. Самоконтроль і самооцінка.

- Які завдання вам було цікаво виконувати?
- Чого ви навчилися, у чому стали дорослішими, розумнішими?
- Кому з учнів ви хотіли б подякувати за співпрацю?
- Закінчіть речення:

- Сьогодні на уроці для мене було важливим...
- Я вважаю, що ...

— Уявіть собі, що наш клас отримав смачний торт як нагороду за добру роботу. Поділіть цей торт поміж всіма учнями класу залежно від того, як вони працювали.

Урок 83. Хоч мале, та добре діло. Євген Шморгун «Добре діло». Поділ тексту на частини. Добір заголовків до них (с. 82).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з оповіданням Євгена Шморгуна «Добре діло»; вчити ділити текст на частини, добирати до них заголовки; удосконалювати навички свідомого, виразного читання, вміння визначати головну думку тексту, аналізувати зміст прочитаного, давати характеристику дійовим особам. *Розвивальна:* формувати навички правильного й усвідомленого читання в особах, мовчки та вголос, розвивати пам'ять, образне мислення, творчу уяву, зв'язне мовлення, увагу. *Виховна:* виховувати почуття дружби і доброти, пізнавальні інтереси.

Засоби навчання. Силуетне зображення дерева, картки зі словами.

Інтеграція. Соціальна, природнича галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Емоційне налаштування.

— Із яким настроєм ви прийшли на урок?

— Які ваші очікування від уроку? Виберіть картки з відповідними словами, прикріпіть їх на деревце. (*Виразно читати; логічно міркувати; творчо працювати...*)

II. Основна частина.

1. *Мовленнєва розминка.*

На екрані проєктують букви *а, о, и, у, і, е*. Діти роблять вдих і беззвучно активно артикулюють звуки, позначені буквами, які масштабуються. Видих. Вправа повторюється пошепки, з підвищенням голосу, із зміною темпу та інтонаційної виразності: *А! О! У! А! У!* тощо.

Чистомовки.

Учні складають чистомовки на тему, запропоновану вчителем (наприклад, про пташеня).

Учитель промовляє:

Ня-ня-ня, ня-ня-ня.

Ні-ні-ні, ні-ні-ні.

На-на-на, на-на-на.

Ня-ня-ня, ня-ня-ня.

Учні доповнюють:

Є у мене пташеня.

Дід приніс його мені.

Як настане весна,

віднесу в ліс пташеня.

2. *Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.*

- Відгадування загадки, поданої в підручнику на с. 82.

— Що вам відомо про дуб?

- Робота в групах.

Виконання завдання на вибір.

- скласти сенкан зі словом *дуб*;
- скласти кластер зі словом *дуб*.

— Сьогодні ми прочитаємо оповідання Євгена Шморгуна «Добре діло».

3. *Опрацювання оповідання за Євгеном Шморгуном «Добре діло».*

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель читає оповідання.

— Від чийого імені ведеться розповідь?

— На яку знахідку натрапив оповідач?

— Як урятували деревце?

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Сильце — пастка для тварин, птахів.

Линва — дуже міцна мотузка з волокон або дроту; канат.

Браконьєр — людина, яка займається незаконним полюванням.

Розмай — щось зелене, розквітле.

Пересвіст — звуки; слово, утворене від *пересвистуватися*.

- Підготовка до самостійного читання.

Швидко прочитування слів, спроектованих на екран.

набáчилися

розмай

паморочилася

мерехтіло
пересвіст
линва

відолинок
шарпнуло
здавалося

врізалася
помарудилися
необачне

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Учні самостійно перечитують текст.

Тестове опитування.

1. Яка пора року описана в оповіданні?

А) літо;

Б) весна;

В) осінь.

2. Хто потрапив у сильце?

А) заєць;

Б) оленятко;

В) Інна.

3. Хто поставив сильце?

А) браконьєр;

Б) лісник;

В) діти.

4. Кого визволили діти?

А) білочку;

Б) пташеня;

В) дубок.

Взаємоперевірка: 1 — б, 2 — в, 3 — а, 4 — в.

- Робота в парах.

— Поставте запитання сусідові / сусідці по парті.

— Визначте головну думку оповідання.

- Поділ тексту на частини. Добір заголовків до них.

Робота в групах.

— На скільки частин ми можемо поділити оповідання?

— Про що йдеться у кожній частині? Доберіть заголовки.

Орієнтовні заголовки:

1. Весна в лісі
2. Неприємна пригода
3. Дубок у пастці
4. Хоч маленьке, але добре діло

- Стратегія «Фішбоун».

Орієнтовний аналіз:

Проблема. Постраждав дубок.

Причина 1. Інна потрапила в сильце.

Факт. Вона була необережною, оскільки не очікувала натрапити на пастку.

Причина 2. Інна побачила, що дубок зазнав шкоди.

Факт. Діти розплутали линву і врятували деревце.

Висновок. Браконьєри шкодять природі.

4. **Розвиток мовлення.**

Словесне малювання кадрів мультфільму / фільму.

— Уявіть, що нам запропонували створити мультфільм / фільм за змістом оповідання. Який кадр ви створили б спочатку? А потім?

Учні в групах обговорюють ідеї для створення мультфільму / фільму.

III. **Заключна частина.**

Рефлексія. Вправа «Рюкзачок».

— Що було для вас новим?

— Які зернятка мудрості ви покладете в рюкзачок?

Стежина до Шевченка

Урок 84. Урок позакласного читання. Тема «Тарас Шевченко».

Мета. *Навчальна:* вчити дітей виділяти головне, удосконалювати навички свідомого, виразного читання, розширити знання учнів про життя і творчість Т. Г. Шевченка, збагачувати словниковий запас учнів. *Розвивальна:* розвивати навички свідомого, правильного та виразного читання, критичне мислення, творчі здібності дітей, зв'язне мовлення. *Виховна:* виховувати почуття гордості за Україну, за її національного генія.

Засоби навчання. Цеглинки LEGO, картки з текстами.

Інтеграція. Соціальна, здоров'язбережувальна галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Організація класу.

Вправа «Вітання».

Діти стають у коло. Повертаються до сусіда / сусідки, які стоять праворуч, бажають гарного дня.

Вправа «Очікування».

— Що ви очікуєте від сьогоднішнього уроку?

II. Основна частина.

1. *Фонетична зарядка.*

Можна запропонувати дітям уявно надути повітряну кульку, поганяти коника (*Но-о-о! Но-о-о!*), викрикнути, наче злякалися (*Ой! Ой!*).

Скоромовка.

Читання з різною інтонацією скоромовки, спроектованої на екран.

Прилетіли солов'ї,	розкажіть про ті краї.
звеселили всі гаї.	А чи мають ті краї
— Ой веселі солов'ї,	отакі, як в нас, гаї?

Ганна Чубач

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200327142617/https://naurok.com.ua/kvk-nayerudovanishiy-tretoklasnik-40603.html>

— Прочитайте скоромовку повільно пошепки, повільно вголос, швидше пошепки, швидше вголос, швидко пошепки, швидко вголос. Розкажіть її спокійно, сумно, радісно, здивовано.

2. *Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми і завдань уроку.*

— Розділіть слова, прочитайте напис.

ТАРАСШЕВЧЕНКО — ВИДАТНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ПОЕТ ТА ХУДОЖНИК.

— Сьогоднішній урок присвячений видатному українцеві — Т. Г. Шевченкові.

3. *Робота в групах.*

— Що ви знаєте про Тараса Григоровича Шевченка?

— Складіть кластер «Тарас Шевченко».

Орієнтовно учні можуть дібрати слова *дитинство, кріпак, сирота, пастушок, малюнки, художник, портрет, пейзаж* тощо.

4. *Робота з виставкою книг.*

— Які книжки бачите на виставці?

— Які з них ви читали?

— Знайдіть на виставці «Кобзар».

— У кого вдома є «Кобзар»?

— Що вам відомо про книгу «Кобзар»?

— Чому вона так називається?

— Кого називають кобзарями?

5. *Щоденні 5. «Читаю для себе».*

Читання творів про Тараса Шевченка (Додаток).

6. **Робота з картками за змістом прочитаного.**

Читаю для себе	
Назва твору	
Автор / авторка	
Мене найбільше вразило	
Запитання за змістом твору:	
1.	
2.	

7. **Обговорення прочитаних творів.**

— Які твори Т. Г. Шевченка ви читали вдома?

8. **Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».**

— Складіть прислів'я за числовими підказками.

(2) заповіт (1) Тарасів (3) облетів (5) світ (4) увесь.

(3) сяють, (1) Шевченкові (4) мов (2) твори (6) зорі. (5) ясні

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200302180658/http://konstlib.net/node/11502>

9. **Декламація поезії Тараса Шевченка.**

Учні виразно читають чи декламують з пам'яті кілька поезій поета.

III. **Заключна частина.**

Рефлексія. Вправа «Продовж речення».

- На уроці я працював / працювала старанно.
- На уроці мені було цікаво.
- На уроці я нудьгував / нудьгувала.
- Я навчився / навчилася добирати слова — назви дій, протилежні за значенням.
- Були завдання, які я не зміг / не змогла виконати.

Додаток

ВИПАДОК

Тарасові було дванадцять років. Мачуха мучила його по-всякому. А тут іще цей випадок.

На постій у хату покійного Григорія Шевченка поставили солдата. В один із днів він закричав, що зникли його гроші. Галасу служивий наробив багато — хоч біжи світ за очі.

«Украв Тарас!» — гучно оголосила недобра Терешенчиха. Божився і клявся: не винний. Але жодні запевняння не допомогли. Втік, заховався — знайшли.

Ярина розповідала, що Тараса взяли на допит — зв'язали руки й ноги, катували різками. Особливо «старався» батьків брат — дядько Павло. Дізнання тривало три дні, поки знесилений хлопчина не «зізнався». Зажадали, щоб гроші повернув. А де йому їх узяти? Знову били, потім у темну комору кинули. Свої монети солдат одержав: заради цього продали святкову материну спідницю, яку вона заповідала Катерині. А справжній злодій виявився пізніше. Це був підлий Степанко, який і заховав украдене в дуслі старої верби.

Отаким був «гостинець» сироті в його дванадцять років. А хто міг за нього заступитись? Щиро співчували Микита, Ярина, сліпа Марія, маленький Йосип, сусідка Оксана, але... сльозами не допоможеш, кров не спиниш. Пішов у Зелену Діброву, до Катерини. Старша сестра по-материнському пригорнула, нагодувала, навіть картинку подарувала — на ярмарку для нього купила, нехай дивиться та змальовує. Коли повернувся, був битий знову, тільки тепер тримався твердіше. А картинку заховав так, що навіть пронозі Степанку не знайти. До чого ж хочеться малювати так красиво, як тут...

Леонід Большаков

Джерело: https://web.archive.org/web/20200826104636/https://boykooxana.ucoz.com/publ/matematichna_skarbnichka/chitaemo_bez_problem/21-2

Урок 85. Ти в нашій пам'яті, Тарасе. Анатолій Григорович «Дорогі Шевченківські місця». Дослідження «Пам'ятники Кобзареві» (с. 83–84).

Мета. *Навчальна:* удосконалювати навички свідомого, виразного читання, продовжити ознайомлення учнів із життєвим і творчим шляхом Т. Г. Шевченка, збагачувати активний словник учнів. *Розвивальна:* розвивати критичне мислення, творчі здібності дітей, зв'язне мовлення. *Виховна:* виховувати любов до поезії, шанобливе ставлення до творів Шевченка, почуття патріотизму.

Інтеграція. Соціальна галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

II. Основна частина.

1. Мовленнєва розминка.

- Дихальні вправи.

— Що просить сказати лікар, коли дивиться горло?

— Як грають на дудочці?

— Як співають комарики?

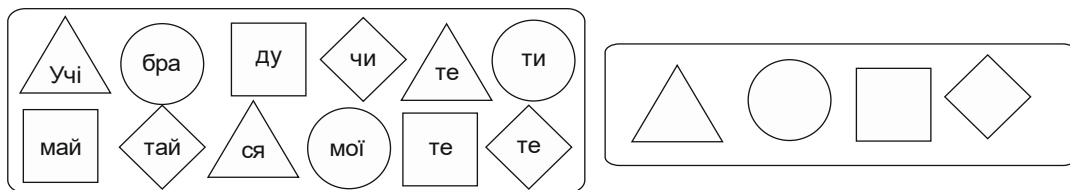
— Дмухніть на полум'я свічки.

- Читання прислів'я з різною інтонацією.

Мудрим ніхто не вродився, мудрості в мудрого вчися.

— Прочитайте прислів'я повільно пошепки, повільно вголос, швидше пошепки, швидше вголос, швидше пошепки, швидко вголос. Розкажіть її спокійно, радісно, здивовано.

- Читання складів, спроектованих на екран.

— Прочитайте склади за порядком. У які фігури вони вписані? Прочитайте склади у трикутниках, потім — у кружечках і т. д.

— Прочитайте вислів. (*Учітєся, брати мої, думайте, читайте.*)

2. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

— Тарас Григорович Шевченко прожив нелегке життя. У нього було безрадісне дитинство, але любов до України, до її мальовничої природи він проніс через усе життя. На чужині Тарас Шевченко часто згадував милу українську землю, замріяні верби, тихі ставки, зелені левади

Багато піснярів світу творили музику на слова поета. А український композитор Микола Лисенко поклав на музику більше ніж 100 творів Кобзаря. Чимало пісень на слова Тараса Шевченка стали народними.

Про життя Тараса Григоровича Шевченка, про його твори ви дізнаватиметеся на багатьох уроках, навчаючись у школі, до його книжок звертатиметеся усе життя. Сьогодні ми прочитаємо оповідання Анатолія Григорука «Дорогі Шевченківські місця».

3. Читання відомостей про Тараса Шевченка (с. 83).

— Подивіться на портрет Тараса Шевченка. Які очі, погляд у поета?

— Попрацюйте в парах. Прочитайте відомості про поета та поставте одні одним запитання за змістом прочитаного.

4. Робота над оповіданням «Дорогі Шевченківські місця».

- Підготовка до самостійного читання.

Прочитування слів, спроектованих на екран.

немовля

підсліпувата

наймиліше

кріпаки

мальовниче

найдорожче

обійстя

обшарпана

найтепліша

Обійстя — садиба, двір.

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

— Прочитайте оповідання самостійно упівголоса.

- Вправа «Хвости».
- Адже в Моринцях...
- Бо тут він з'явився...
- Вони жили у великій...
- Тарасикові ще не виповнилось...
- Але це рідне обійстя...
- Ось стоїть переді мною...
- Робота в групах.

— Складіть сенкан «Тарас Шевченко».

Шевченко.

Мудрий, талановитий.

Писав, малював, оспівував.

Тарас Шевченко написав багато віршів.

Геній.

- Дослідження «Пам'ятники Кобзареві».

— Розгляньте світлини на с. 84.

— Що на них зображено?

— Кому споруджено ці пам'ятники?

— Чи є пам'ятник Кобзареві у вашому населеному пункті? Розкажіть про нього.

— А чи знаєте ви, скільки пам'ятників Кобзареві є в Україні? У світі? У яких країнах є пам'ятники Тарасові Шевченку?

5. Віконце для допитливих.

- Пам'ятники Тарасові Шевченку є у всіх обласних центрах України.
- Перший пам'ятник було відкрито у 1881 році у Казахстані.
- В Україні теж 1881 року було встановлено погруддя поету в Харкові.
- В Україні встановлено 1256 пам'ятників. Найбільше — на Прикарпатті.
- У тридцяти п'яти країнах світу є ще 128 пам'ятників.

Джерело: https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_пам'ятників_Тарасові_Шевченку

III. Заклучна частина.

Рефлексія.

Вправа «Мій емоційний стан».

— Передайте свій емоційний стан за допомогою трьох прикметників.

Урок 86. Малий Кобзар. Тарас Шевченко «Сонце гріє, вітер віє...», «Зоре моя вечірняя...».

Вивчення вірша напам'ять (за вибором учнів) (с. 84).

Мета. *Навчальна:* поглибити знання учнів про життєвий та творчий шлях Тараса Шевченка, викликати інтерес до читання його творів; ознайомити з віршами поета, удосконалити навички виразного читання віршів; закріплювати вміння визначати слова — назви дій у текстах, утворювати групи спільнокорених слів. *Розвивальна:* розвивати критичне мислення, пам'ять, увагу. *Виховна:* виховувати пізнавальні інтереси.

Засоби навчання. «Правила уроку», мнемотабліця.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Вправа «Правила уроку». Робота в групах.

У кожній групі на окремих смужках паперу надруковані правила уроку. Серед усіх правил потрібно вибрати три найнеобхідніші та обґрунтувати свій вибір.

- На уроці не викрикуй.
- Став з повагою до однокласників / однокласниць.
- Вислуховуй думку інших.
- Спочатку подумай, а тоді — скажи.
- На уроці будь активним / активною.
- Працюй старанно.
- Май гарний настрій.
- Засмучуйся, коли в тебе щось не виходить.
- Викрикуй, вередуй, плач.

— Наприкінці уроку ми повернемося до цих правил, прочитаємо їх знову. І ви матимете змогу переконатися у їх користі чи шкоді.

II. Основна частина.

1. Мовленнєва розминка.

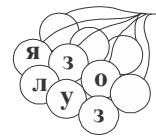
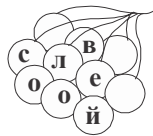
- Відгадування загадки.
Хто це весноньці-весні
в гаю тьохкає пісні?

Хто це гарно так співає,
що аж серце завмирає? (Соловей)

Джерело: Тисяча п'ятсот загадок / уклад.: Л. Вознюк. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

— До слова *соловей* доберіть слова — назви дій.

- Утворення слів.

— Розгляньте калинові грона. На ягідках заховалися літери. Утворіть з них слова. (*Соловей, жайворонок, зозуля.*)

— Доберіть загальну назву до утворених слів. (*Птахи.*)

2. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

- Що ви дізналися про життя Тараса Григоровича Шевченка? Розкажіть.
- Як називається книжка, у якій зібрані вірші поета?
- Сьогодні ми читатимемо твори Тараса Шевченка про природу.

3. Робота над віршем «Сонце гріє, вітер віє...».

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель виразно читає вірш.

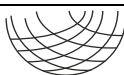

— Які емоції у вас після слухання вірша?

- Самостійне читання вірша учнями.
- Аналіз вірша.

— Яку пору року описав поет? (*Кінець літа, початок осені.*)

- Які слова доводять, що це кінець літа? (*Калина вже червона. Сонце ще гріє.*)
- Який настрій був у поета, коли він писав цей вірш? (*Йому було сумно.*)
- Вірш, який ми прочитали, є уривком із твору «На вічну пам'ять Котляревському». Іван Петрович Котляревський — відомий український поет, який написав «Наталку Полтавку», «Енеїду».
- Скільки речень у вірші? (*Два.*)
- З якою інтонацією треба читати перше речення? (*З інтонацією перелічування.*)
- Які слова треба виділити голосом? (*Сонце, вітер, вербою, калину, гніздечко, де ж, соловейко.*)
- Як треба прочитати друге речення? (*Зробити паузу, прочитати стиховно.*)
- Запам'ятовування вірша за мнемотаблицею.

				
Сонце гріє,	вітер віє	з поля на долину,	над водою гне вербою	червону калину;

		
на калині	одиноке гніздечко гойдає, —	а де ж дівся соловейко? Не питай, не знає.

4. Робота над віршем «Зоре моя вечірняя...».

- Виразне читання вірша вчителем.
  - З якою інтонацією я читала вірш?
  - Підготовка до самостійного читання.
вечірняя	сідає	тихесенько	позичає
похилилась	зеленії	розіслала	розпущила
- Знайдіть і прочитайте слова — назви дій.
  - Читання вірша учнями.
  - Аналіз змісту вірша з елементами вибіркового читання.
  - До кого звертається поет?
  - Що він просить у зорі?
  - Яку річку згадує поет у вірші? Що він про неї говорить?
  - Що означає вислів «... у Дніпра веселочка воду позичає»?
  - Який пейзаж (картину природи) змальовує Тарас Шевченко у вірші?
  - За чим журиться поет?
  - Як ви гадаєте, чому автор використовує таку форму слів: *сонечко, веселочка, тихесенько*?

III. Заключна частина.

1. Саморефлексія.

— Діти, прочитайте правила, які ми відібрали на початку уроку. Які з них допомогли вам бути успішними на уроці?

2. Вправа «Продовж речення».

На уроці я працював / працювала ...

На уроці мені було ...

Були завдання, які я не зміг / не змогла ...

Урок 87. Малий Кобзар. Тарас Шевченко «Сонце заходить, гори чорніють...». Дослідження «Тарас Шевченко — художник» (с. 85).

Мета. *Навчальна:* поглибити знання учнів про життєвий та творчий шлях Тараса Шевченка, викликати інтерес до читання його творів; ознайомити з віршами поета, удосконалити навички виразного читання віршів; закріплювати вміння визначати слова — назви дій у текстах, утворювати групи спільнокоренових слів. *Розвивальна:* розвивати критичне мислення, пам'ять, увагу. *Виховна:* виховувати пізнавальні інтереси.

Засоби навчання. Цеглинки LEGO.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Вправа «Прогноз настрою».

— Який у вас прогноз настрою на сьогоднішній урок?

Учитель пропонує показати цеглинку LEGO відповідно до позначок: червона — сонячно, синя — похмуро, блакитна — хмарно; зелена — вітряно; жовта — дощ, помаранчева — сніг.

— Пам'ятайте, що навіть сильний вітер із часом стає безсилим, а після дощу на небі може з'явитися веселка. Тож позитивних емоцій вам на урок!

II. Основна частина.

1. Мовленнєва розминка.

- Чистомовки.

Ба-ба-ба, ба-ба-ба! Он на березі верба.

Бу-бу-бу, бу-бу-бу! Доглядаємо вербу!

Бі-бі-бі, бі-бі-бі! Сидить голуб на вербі!

Би-би-би, би-би-би! Голуб полетів з верби!

- Гра «Доберіть слова, протилежні за значенням».

темний — ... (світлий);

зустрічає — ... (проводжає)

тихо — ... (голосно);

чорний — ... (білий)

ранок — ... (вечір)

угору — ... (униз)

говорить — ... (мовчить)

сміється — ... (плаче)

- Гра «Граматична математика».

Вінок – нок + р + ші = ... (вірші).

Київ – їв – и + об + за + ря = ... (Кобзаря).

2. Актуалізація опорних знань.

— Пригадайте, які вірші Тараса Шевченка ми читали на попередньому уроці.

— Про що йшлося у віршах?

— Установіть послідовність рядків вірша Т. Шевченка «Зоре моя вечірняя...».

_____ поговорим тихесенько

_____ зійди над горою,

_____ Зоре моя вечірняя,

_____ в неволі з тобою.

3. Робота над віршем «Сонце заходить...».

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

— Що ви відчуваєте після слухання вірша?

Учні цеглинками LEGO сигналізують про свої відчуття (жовта — гордість, блакитна — смуток, червона — радість, зелена — захоплення, синя — здивування, помаранчева — жаль).

— У якому темпі, з яким почуттям я читала вірш?

- Підготовка до самостійного читання.

Учитель проєктує на екран слова.

німіє

пташечка

тихне

серцем

чорніють	садочок
виходить	темний
одпочиває	дивлюся

- Прочитайте стовпчики слів на одному диханні.
- Що означають слова першого стовпчика?
- Знайдіть слово — назву дії в другому стовпчику.
- Знайдіть слово — назву ознаки.
  - Колективне читання вірша «луною» за вчителем.
  - Читання вірша учнями.
  - Аналіз змісту вірша з елементами вибіркового читання.
- Яку пору доби поет описує у вірші?
- Як поет описує захід сонця?
- Які зміни відбуваються у навколишній природі?
- Чому радіють люди?
- Куди лине серцем поет?
  - Гра «Диктор телебачення».

Прочитати вірш, періодично відриваючи погляд від тексту, щоб подивитися на глядачів.

- Гра «Добери назву дії до назви предмета».

Сонце... (заходить).	Гори... (чорніють).
Пташечка... (тихне).	Поле... (німіє, чорніє).
Люди... (радіють).	Зоря... (виходить).
- Гра «Читає Незнайко».

Учитель читає, замінюючи слова, учні виправляють «помилку».

4. Порівняння віршів «Зоре моя вечірняя...» і «Сонце заходить...».

- Порівняйте два прочитаних вірші.
- Чи подібні в них пейзажі? Поясніть свою відповідь.

5. Дослідження «Тарас Шевченко — художник».

— Чим, крім написання віршів, відомий Тарас Шевченко?

Тарас Григорович Шевченко — багатогранний геній і одна з найяскравіших постатей українського образотворчого мистецтва середини XIX століття. Він проявив себе як художник-живописець, офортист, майстер рисунка, акварелі, сепії та гравюри, пробував себе в скульптурі та різьбі.

Тарас Шевченко є одним із перших українських мистецтвознавців, погляди якого зберігають свою силу і в наш час.

Образотворча спадщина Шевченка дуже велика: нині відомо понад 1000 портретів, пейзажів, історичних, міфологічних та жанрових композицій. Він зробив великий внесок у розвиток побутового жанру і став його основоположником в українському мистецтві.

Обдарований від природи, хлопчина рано відчув тягу до малювання. Ще змалку крейда і вуглинка були для нього неабиякою радістю. Все ними малює: стіни, лави, стіл у хаті і на дворі, в себе і у гостях. Якось прийшла сестра Катерина з панщини і не впізнала своєї хати: візерунками розмальовані стіни, долівка і навіть призьба. Хлопець любив зображувати птахів, звірів, людей. Коли юний художник намалював п'яного дяка, то був ним покараний.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200304111137/https://sites.google.com/site/cbsznm/Home/200-rokiv-vid-dna-narodzenna-tarasa-grigorovica-sevcenka/sevcenko-hudoznik>

III. Заключна частина.

Рефлексія.

- З яким віршем Т. Г. Шевченка ознайомилися на сьогоднішньому уроці?
- Який пейзаж змалює поет у цьому вірші?
- Що ви дізналися про Тараса Шевченка — художника?
- Як народ ушановує пам'ять поета і художника?

Урок 88. Навіки в пам'яті народній. Андрій М'ястківський «Вірші Тараса Шевченка». Театралізація оповідання (с. 85).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з оповіданням Андрія М'ястківського «Вірші Тараса Шевченка», удосконалити навички свідомого, виразного читання, збагачувати активний словник учнів. *Розвивальна:* розвивати акторські здібності, діалогічне мовлення, зв'язне мовлення. *Виховна:* виховувати бажання вивчати твори Тараса Шевченка, почуття патріотизму.

Засоби навчання. «Квіточка добра», цеглинки LEGO.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Вправа «Квіточка добра».

Учні по колу передають квіточку, бажають одні одним добра, успішної роботи на уроці.

II. Основна частина.

1. Мовленнєва розминка.

Чистомовки.

Ощу-ощу-ощу, ощу-ощу-ощу! — Ми пішли на площу.

Ощ-ощ-ощ, ощ-ощ-ощ! — Тут якраз почався дощ.

Щу-щущу, шу-шущу! — Всі сховались від дощу.

Ому-ому-ому, ому-ому-ому! — Повернулися додому.

Ли-ли-ли, ли-ли-ли! — Дуже раді ми були!

Гра «Знайди пеньок».

Щука — шука — щока — шука — шука.

Щупав — шупав — шупав — щипав — щупав.

Дошечка — донечка — дошечка — дошечка — дошечка.

2. Актуалізація опорних знань.

— Яку тему ми вивчаємо? («Весна, весна-весняночка».)

— На які розділи розподіляється ця тема?

— Який ми вже опрацювали? («Сонце гріє, сонце сяє — вся природа оживає».)

— Як називається розділ, над яким ми працюємо? («Стежина до Шевченка».)

— Які твори Тараса Шевченка ми читали на попередніх уроках?

3. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

Читання акровірша.

Хто акровірш прочитає,
про що піде мова — знає.

Ти мусиш нам слівце назвати,
Адже умів лиш він один
Рабів німих так захищати.
А хто так оспівав, як він,
Садок вишневий коло хати?

Дмитро Білоус

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200330120741/https://naurok.com.ua/literaturniy-vechir-v-4-klasi-poetichnij-vinok-tarasa-shevchenka-51440.html>

— Сьогодні ми обговоримо, як ушановують пам'ять про великого Кобзаря.

3. Робота над оповіданням Андрія М'ястківського «Вірші Тараса Шевченка».

- Вправа «Передбачення».

— Прочитайте заголовок твору. Спробуйте визначити жанр.

— Про що, на вашу думку, йтиметься у творі?

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Двоє підготовлених учнів читають оповідання в особах.

— Хто головні персонажі оповідання?

— Якого віку Дмитрик?

- Щоденні 5. «Читаю для себе».
- Про кого розмовляли дідусь з онуком?
- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного». Вправа «Відкрита трибуна».
- Учні відповідають на запитання, подані після оповідання.
- Удосконалення навичок читання.

Вправа «Кидок — засічка».

За командою «кидок» всі одночасно починають читати текст (напівголосно). За командою «засічка» зупиняються й олівцем відзначають останнє прочитане ними слово. Потім знову за командою «кидок» читають текст від початку. Під час повторного читання діти переконуються, що прочитали більший обсяг («засічка» поставлена вже далі). Це доводить їм необхідність кількаразового читання тексту, адже з кожним разом результати поліпшуються.

- Словесне малювання.

— Уявіть, що вам треба проілюструвати оповідання. Що ви намалювали б? Які кольори переважали б на малюнках?

- Вправа «Ми — актори».

Робота в парах. Театралізація оповідання.

- Робота в групах.

Порівнюємо «Колись і сьогодні».

<i>Життя Тараса Шевченка</i>	<i>Наше життя</i>

- Вправа «Добери прикметники».

Учитель проєктує на екран слова, учні вибирають з них ті, які за першими буквами утворили б слово *Шевченко*.

Прикметники: *ерудований, шляхетний, обдарований, кмітливий, культурний, видатний, чесний, емоційний, невмирущий, шанобливий, волелюбний, чуйний, особливий, енергійний*.

- Вправа «Доповни речення».

Робота з цеглинками LEGO.

Учитель проєктує на екран речення з пропущеним словом та кілька слів на смужках за кольорами цеглинок LEGO. Учні цеглинками сигналізують, яке слово пропущено.

Тарас Шевченко народився у сім'ї ... (кріпаків, художників, поетів).

Майбутній поет народився на ... (Черкащині, Одещині, Львівщині).

У вірші «Сонце гріє, вітер віє...» згадується ... (соловейко, горобчик, голубка).

В Україні встановлено 1256 ... поету (пам'ятників, книг, картин).

Тарас Шевченко — ... понад 1000 портретів, пейзажів, художніх композицій (автор, дизайнер, композитор).

III. Заключна частина.

Рефлексія.

Вправа «Погода нашого уроку».

Діти сигналізують про свій настрій табличками:

- «Сонечко» — мені було цікаво.
- «Сонечко та хмаринка» — інколи було нецікаво.
- «Хмаринка» — було сумно.

Величне свято

Урок 89. Звичаї нашого народу. Гаївки. «Наша весна» (с. 86).

Мета. *Навчальна:* розширювати знання учнів про звичаї українського народу, традиції святкування Великодня; ознайомити з гаївкою «Наша весна», удосконалювати навички виразного, швидкого читання поетичних творів, збагачувати активний словник учнів. *Розвивальна:* розвивати діалогічне мовлення, зв'язне мовлення. *Виховна:* Виховувати бажання вивчати народні традиції.

Засоби навчання. Таблиця «Знаю — хочу дізнатися — дізнався / дізналася».

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Дзвінок нам просигналізував: Тож і ми часу не гаймо,
працювати час настав.   роботу швидше починаймо.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200823122514/https://krvuzedyt.krivedu.com/ru/article/dzvonik-kliche-na-urok-organizatsiini-moment-urok.html>

II. Основна частина.

1. Вправи на розвиток мовленнєвого апарату.

- Надування кульки.

— Уявіть, що ви надуваєте кульку. Вдих через ніс, видих через рот. Щоразу повільніше й обережніше, щоб кулька не луснула.

- Ловимо комарика.

Комарик ліворуч! Дз-дз-з-з! (плескають зліва).

Комарик праворуч! Дз-дз-з-з! (плескають справа).

Комарик перед носом! Дз-дз-з-з! (плескають перед носом).

Комарик над головою (плескають над головою).

- Чистомовки.

Ли-ли-ли — дружно пісню почали.

Ло-ло-ло — діло весело пішло.

Ем-ем-ем — ноту правильно берем.

Ем-ем-ем — радість людям ми несем.

Ли-ли-ли — дуже раді всі були.

2. Мотивація навчальної діяльності. Оголошення теми і завдань уроку.

Робота в групах. Гра «Дешифрувальник».

	<i>а</i>	<i>б</i>	<i>в</i>	<i>г</i>
<i>1</i>	в	л	н	к
<i>2</i>	е	ч	я	т
<i>3</i>	и	с	а	о

Коди слів: 1а, 2а, 1б, 3а, 2б, 1в, 2а.   3б, 1а, 2в, 2г, 3г.

Учні утворюють вислів «Величне свято».

— Яке свято, на вашу думку, називають величним?

— Новий розділ підручника теж має назву «Величне свято». Як ви гадаєте, про що йтиметься у творах розділу?

3. Робота з таблицею (перший та другий стовпчики).

— Перед вами таблиця, яку ми заповнюватимемо протягом вивчення теми. Пригадайте, що ви вже знаєте про Великдень.

— Що ви хотіли б ще дізнатися?

Знаю	Хочу дізнатися	Дізнався / дізналася

4. Ознайомлення з поняттям «гаївки».

— Ознайомтеся з теоретичним матеріалом на с. 86.

— Що ви знали раніше?

— Що для вас було новим?

— Чи знаєте ви гаївки?

5. Робота над гаївкою «Наша весна».

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель виразно читає текст.

— До кого звертаються у гаївці?

Підготовка до самостійного читання.

Швидко прочитування слів, спроектованих на екран.

весняночка

сніговії

принесла

паняночка

льодовії

воскресла

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

— Що принесла весна?

— До чого закликають весну?

— З якою інтонацією треба читати гаївку?

- Удосконалення навичок читання. Вправа «Хвиля».

Учні читають гаївку за заданою вчителем схемою: повільно, швидко, дуже швидко і навпаки.

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Вправа «Диктор».

Учитель (або учень, який має добрі навички читання) читає гаївку вголос. А учні пошепки читають разом із ним, копіюючи темп і правильність читання.

— Поставте власне запитання однокласникам за змістом гаївки.

Вправа «Плутанка».

Учитель проєктує на екран рядки гаївки. Учнім треба відновити їх послідовність.

(3) розвій хмари сніговії,

(1) Весно, весно, весняночко,

(4) розбий мости льодовії.

(2) прийди до нас, паняночко,

6. Досліджуємо медіа.

Перегляд відео «Великодні гаївки».

— Зіскануйте QR-код, поданий у підручнику, та перегляньте відео «Великодні гаївки».

— Де і коли виконують гаївку?

— Хто є учасниками дійства?

— Чи складно виконувати таку гаївку?

— Який настрій створюють гаївки?

— Обговоріть, чи доводилось вам бути учасниками таких святкувань. Поділіться враженнями.

7. Робота з таблицею.

Учитель звертає увагу на таблицю, з якою працювали на початку уроку. Учні заповнюють третю колонку.

III. Заключна частина.

Рефлексія. Вправа «Квіточка-семицвіточка», або палітра емоцій.

Діти вибирають для себе пелюсточку, колір якої найбільше відповідає настрою, створюють загальну квітку:

червоний — захоплення,

оранжевий — радість, благополуччя, творчість;

жовтий — зрозуміло, хочеться ще інформації;

зелений — заспокоює, все добре;

блакитний — зрозуміло, але перенасичено;

синій — незадоволення, сум;

фіолетовий — тривога, напруга.

Урок 90. Великодня пригода. Ірина Мацко «Загублена писанка». Переказ тексту за малюнковим планом (с. 86–89).

Мета. *Навчальна:* розширювати знання учнів про звичай українського народу, традиції святкування Великодня; ознайомити з казкою Ірини Мацко «Загублена писанка»; удосконалювати навички виразного, швидкого читання. *Розвивальна:* розвивати вміння виділяти в тексті головну думку, збагачувати активний словниковий запас, розвивати діалогічне мовлення. *Виховна:* виховувати повагу до культурних цінностей минулих поколінь, любов до рідної землі.

Засоби навчання. «Поїзд вражень», цеглинки LEGO.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Емоційне налаштування.

— Діти, розпочнімо урок з побажань: Доброго ранку, ... Бажаю тобі вдалого дня. Діти висловлюють побажання одні одним.

2. Вправа «Очікування».

- Діти, що кожен з вас очікує від уроку?
- я очікую, що на уроці буде цікаво...;
  - я дізнаюсь про щось корисне, важливе...;
  - я навчуся...;
  - я допоможу...;
  - будемо працювати в групах, парах...;
  - цей урок навчить мене робити...;
  - складати...;
  - висловлювати своє ставлення до почутого....

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

Учитель проектує на екран вірш «Писанки».

Написала для діток	ті в метелики дрібні...
цілу миску писанок.	То ж то залопотить з-під стріхи
Ці в квіточки, ті в пасочки,	гомін радості та втіхи!
ті в зеленії листочки,	Повна миска писанок
а ті в зірочки ясні,	для українських діточок.

Іванна Трешневська

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200826114357/https://sites.google.com/site/sajtportfoliouniv2aklasu/literaturne-citanna/pro-sebe/moje-dosagnenna/svatkuemovelikdennavcalnijposibnik>

— Про що йдеться у вірші? Як розмалювали писанки? Чи раді писанкам діти?

Колись дуже давно, ще до прийняття християнської віри, люди спостерігали за пробудженням природи, раділи йому. З давніх-давен яйце вважали символом нового життя, тому і прикрашали його та наділяли магичною силою.

Писанка стала символом Великодня, весняного оновлення та відродження.

Традиція розписувати яйця на Великдень дуже поширена в Україні. Орнаменти та техніка розпису в різних регіонах нашої Батьківщини різні.

У багатьох країнах Європи також є дуже цікавий звичай на Великдень ховати в саду кольорові або шоколадні яйця, які мають знайти діти. І вважають, що їх приніс кролик.

— Ми сьогодні прочитаємо казку Ірини Мацко «Загублена писанка».

2. Робота над казкою Ірини Мацко «Загублена писанка».

- Вправа «На уроці не сумуй, швидко слова розшифруй» (с.86).

Учні розшифровують слова *писанка, писаночка, писачок, кошичок*.

- Вправа «Передбачення».

— Про що, на вашу думку, йтиметься у казці з такою назвою?

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

— Зіскануйте QR-код та послухайте казку Ірини Мацко «Загублена писанка».

- Коли відбувалися описані події?
- Хто головні персонажі (дійові особи) казки?
  - Підготовка до самостійного читання.

Швидке прочитування слів, спроектованих на екран.

розписувала	шматочок	передвеликодній
освячення	прикотилась	розквотались
морочиться	скрутившись	скуштували

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

— Коли трапилася описана пригода?

Виконання завдань, поданих після тексту на с. 89.

— Як Катруся готувалася до Великодня? Що вона поклала в кошичок?

— Як писанка опинилася біля будки Сірого?

— Що уявляв Мацик, коли побачив писанку?

— Чому півник віддав писанку Рябенькій?

— Як Катруся подякувала мешканцям двору?

- Удосконалення навичок читання.
  - Вправа «Бджілки».

Учні «гудуть» (читають упівголоса), наче бджоли.

- Вправа «М'ячик».

Учитель просить когось із учнів прочитати кілька речень тексту. Учень читає і далі передає «м'ячик» кому бажає. «М'ячик» залучає до читання всіх учнів.

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Складання асоціативного куща «Великдень».

Орієнтовно учні можуть дібрати слова *свято, пасочка, писанка, рушничок* тощо.

- Гра «З'єдналочка».

кіт	●	●	Сірий
песик	●	●	Рябенька
курочка	●	●	Мацик

— Знайдіть і зачитайте речення, в яких згадуються ці персонажі.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

— Чи справдилися ваші очікування?

— Просигналізуйте цеглинками LEGO, чи погоджуєтесь із твердженнями.

- На уроці ми читали оповідання.
- Автор прочитаного твору Ірина Мацко.
- Головна дійова особа казки — курочка Рябенька.
- Катруся розписувала яєчка на лавочці біля хати.
- Сірий злякався, коли щось стукнуло в стінку будки.
- Сірий відкотив камінець до Мацика.

2. Вправа «Поїзд вражень».

На дошці прикріплено поїзд з вагончиками, які символізують етапи уроку. У дітей є по два смайлики (веселий і сумний). Кожен повинен розподілити їх по вагончиках, зазначивши, яке завдання сподобалося, а яке не сподобалось.

Урок 91. Великодня пригода. Ірина Мацко «Загублена писанка». Переказ тексту за малюнковим планом (с. 86–89).

Мета. *Навчальна:* розширювати знання учнів про звичаї українського народу, традиції святкування Великодня; продовжити роботу над казкою Ірини Мацко «Загублена писанка»; удосконалювати навички виразного, швидкого читання. *Розвивальна:* розвивати вміння виділяти в тексті головну думку, збагачувати активний словниковий запас, розвивати діалогічне мовлення. *Виховна:* виховувати повагу до культурних цінностей минулих поколінь, любов до рідної землі.

Засоби навчання. Картки.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Емоційне налаштування.

Вправа «Створюємо настрої».

— Ми відчуваємо себе часточкою колективу і кажемо собі:

- Я прийшов / прийшла на урок ... (*учитися*).
- На уроці треба бути ... (*уважним / уважною*).
- Разом зі мною мої ... (*друзі*).
- Вони мене ... (*поважають*).
- Мені це ... (*приємно*).
- Я готовий / готова до ... (*успішної роботи*).

— Бажаю всім учням гарного настрою, цікавого спілкування.

II. Основна частина.

1. *Мовленнєва розминка.*

- Вправа «Дражнимо мавпочку».

Підняти нижню губу так, щоб було видно зуби. При цьому верхня губа стає ніби квадратною.

- Вправа «Цокіт копит конячки».

Учні відтворюють дзвінкий цокіт копит конячки (язиком відштовхуючись від твердого верхнього піднебіння).

Вправа «Посмішка, подив».

За командою вчителя учні зображують названі емоції: радість, злість, здивування, цікавість.

2. *Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.*

— На весну завжди припадає одне з найвеличніших християнських свят — Великдень. Ви запитаєте, чому саме в цю пору? Бо навесні все пробуджується від сну. Відгадайте загадку.

Як уродилась, то була я біленька.
Тепер подивіться — стала рябенька.
Мені змалювала Оксаночка бочки
у жовті, червоні і білі квіточки.
Лежу на столі біля круглої паски,
моргаю до сиру, сміюсь до ковбаски,
до хрону, до масла, до бабки сміюся...
Ану відгадайте, як я зовуся? (*Писанка*)

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200826115833/https://erudyt.net/vixovni-zaxodi/velykden-vixovni-zaxodi/svitlo-svyato-velykodnya.html>

— Коли розписують крашанки, писанки?

— Що ви ще знаєте про традиції розписування яєць?

— Пригадайте, який твір ми читали на попередньому уроці.

— Назвіть жанр твору.

— Це народна чи літературна казка?

— Хто автор / авторка казки?

— Сьогодні ми продовжимо роботу над казкою Ірини Мацко «Загублена писанка».

3. *Робота над казкою Ірини Мацко «Загублена писанка».*

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Робота в групах.

Учні читають казку почергово по три речення, щоб відновити в пам'яті зміст.

- Робота з ілюстрацією (с. 87).
- Розгляньте малюнок. Хто зображений на малюнку?
- Якими реченнями з казки ви могли б підписати малюнок?
- Чи хотіли б ви бути поруч із Катрусєю?
- Що ви робили б?
- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Самостійне мовчазне читання із заповненням картки.

Читання для себе	
Назва твору	
Хто головні персонажі?	
Що мене найбільше вразило?	
Що потрібно класти у великодній кошик?	
Запитання Катрусі:	
1.	
2.	

- Переказ тексту за малюнковим планом.
- Розгляньте малюнки на с. 89. Назвіть за кожним малюнком персонажів казки.
- Чи в такій послідовності вони згадуються в казці?
- Попрацюйте в парах. Перекажіть зміст казки за малюнками.
- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного». Вправа «Відкрита трибуна».
- Що ви кладете у великодній кошичок? Як його прикрашаєте?
- Розкажіть про великодні традиції вашої родини.
- Удосконалення читацьких навичок.

Вправа «Зайчик».

Учні працюють у групах. Один учень (зайчик) читає текст «перестрибуючи» через одне (два, три) слово. Інші учні (мисливці) називають пропущені слова.

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Вправа «Склади народну мудрість».

— Складіть прислів'я за числовими підказками. (*Красна річка берегами, а Великдень пирогами. Діждались ми паски, а далі діждемо і Божої ласки.*)

(5) Великдень (1) Красна (3) берегами, (6) пирогами. (2) річка (4) а.

(3) паски, (5) далі (1) Діждались (8) Божої (2) ми (4) а (7) і (9) ласки. (6) діждемо.

III. Заключна частина.

Рефлексія.

Вправа «Продовж фразу».

- Сьогодні я дізнався / дізналася...
- Було цікаво...
- Було складно...
- Я зрозумів / зрозуміла, що...
- Тепер я зможу...
- Я навчився / навчилася...

Урок 92. Урок позакласного читання. Великдень на гостину просить.

Мета. *Навчальна:* вчити виразно і вдумливо читати твори; удосконалювати навички художнього аналізу; ознайомити учнів з історією виникнення свята Великодня; розширити знання про символічне значення писанки. *Розвивальна:* розвивати творчі здібності, мислення, фантазію, діалогічне мовлення, зв'язне мовлення. *Виховна:* виховувати інтерес та повагу до народних традицій.

Засоби навчання. Виставка книг, цеглинки LEGO.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Емоційне налаштування.**

Мініінтерв'ю.

- Яким був попередній урок?
- Якою була перерва?
- З яким настроєм ви прийшли на урок?
- Як нам треба працювати, щоб виконати всі завдання?

2. Вправа «Очікування».

- Яким ви хотіли б бачити сьогоднішній урок? Продовжте речення.
- На уроці я сподіваюся дізнатися ....
- Від цього уроку я очікую ....

II. Основна частина.**1. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми і завдань уроку.**

- Як називається розділ, який ми зараз вивчаємо?
- Які твори з розділу ми вже прочитали?
- Назвіть жанри прочитаних творів.

Учитель проєктує на екран вірш, пропонує учням прочитати його упівголоса, визначити, чи стосується він розділу, який вивчають.

ВЕЛИКДЕНЬ

Великий день! Великий день!
Ясний Великдень на землі!
Багато радості й пісень
приніс нам янгол на крилі...

Веснянку діти хороводять —
Христос Воскрес! Христос Воскрес!
Сьогодні й сонце не заходить,
а сяє й сяє із небес.

Микола Щербак

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200826120500/http://doshkolenok.kiev.ua/paskha-velykden/382-velykden-virshi-do-svyata.html>

- Доведіть, що цей вірш можна розмістити в розділі підручника. Висловлюйтеся за зразком:

На мою думку, вірш Миколи Щербака «Великдень» можна розмістити ...

Адже у вірші йдеться про ...

Отож, ...

- Розділіть слова, прочитайте тему нашого уроку. (*Великдень на гостину просить.*)

В е л и к д е н ь н а г о с т и н у п р о с и т ь .

— Навесні до нас приходять велике свято. Воно так і називається — Великдень. Це одне із найбільших свят, яке святкують увесь православний світ.

- Чи відомо вам, коли святкують Великдень? Коли святкуватимуть Великдень цього року?

— Чим особливе це свято?

— Розгляньте обкладинку нашого підручника. Що на ній зобразили художники? (*Дерево з писанками; великоднє дерево.*)

2. Робота в групах.

- Для спільної цікавої роботи ви об'єднаєтеся в групи.

Група 1 — «Юні дослідники».

Група 3 — «Юні декламатори».

Група 2 — «Юні літератори».

Група 4 — «Юні художники».

Завдання для груп.

«Юні дослідники». Розповісти про пам'ятники писанці, писанки на монетах.

«Юні літератори». Прорекламувати твори про Великдень (оповідання, казки).

«Юні декламатори». Прорекламувати вірші про Великдень.

«Юні митці». Розповісти про види великодніх обрядових яєць.

Дослідники можуть розповісти про пам'ятник писанці у Вижниці, музей писанок у Коломиї. За кордоном відомі пам'ятники у Вегревілі (Канада) та Сучаві (Румунія) Розповіді доцільно супроводжувати відповідними зображеннями.

Юні літератори можуть прорекламувати казку Л. Храпливої «Великодня пригода», легенди про писанки тощо.

Декламатори виразно читають вірші про Великдень.

Юні художники можуть розповісти про види великодніх обрядових яєць (крашанки, писанки, дряпанки тощо). А ще можна розглянути та прокоментувати репродукції картин на великодню тематику.

Пропонуємо для розгляду репродукцію картини Юрія Мацика «Весняне свято».

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200826121248/https://jmil.com.ua/2015-2/vernissage>

— Яке весняне свято зобразив художник?

— Це портрет, пейзаж чи натюрморт?

— Що найбільше впадає в око?

— Якого розміру писанки?

— Які візерунки на писанках?

— Геометричні візерунки найчастіше можна побачити на закарпатських писанках. Саме на Закарпатті, у місті Ужгород, народився автор картини.

— Що ще, крім писанок, привертає увагу?

— Для чого, на вашу думку, автор зобразив шпаківні?

— Які звістки принесли людям ластівки?

— Які кольори переважають на картині?

— Який настрій створюють такі кольори?

— На полотні Юрія Мацика головні — шпаківні, що в них невдовзі мають оселитися перелітні птахи, та писанки, більші за будиночки. А ще зелень, яка віддзеркалюється у високому весняному небі — так, що не лишається місця блакиті.

- Розвиток мовлення.

Описати крашанку або писанку, яку ви хотіли б отримати в подарунок на Великдень.

III. Заключна частина.

Рефлексія.

— Чи досягли ми поставленої мети уроку?

— Як можна використовувати отримані на уроці знання в майбутньому?

— Чи сподобався вам урок?

— А зараз просигналізуйте про результати своєї роботи цеглинкою LEGO.

Синя цеглинка. Це було дуже просто.

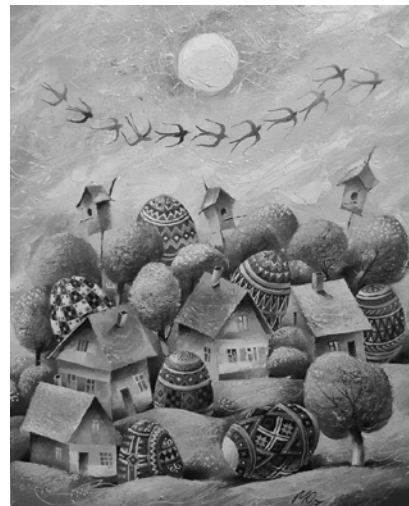
Блакитна цеглинка. У мене все вийшло.

Зелена цеглинка. У мене майже все вийшло, але були труднощі.

Жовта цеглинка. Мені все вдалося з допомогою вчителя та друзів.

Оранжева цеглинка. Я хотів / хотіла, але не вдалося.

Червона цеглинка. Мені не вдалося нічого.

Урок 93. Підсумковий урок за розділом «Весна, весна-весняночка».

Мета. *Навчальна:* систематизувати знання учнів за розділом «Весна, весна-весняночка»; вчити зіставляти, порівнювати прочитані твори, робити висновки з прочитаного. *Розвивальна:* розвивати творчі здібності, мислення, фантазію, діалогічне мовлення, зв'язне мовлення. *Виховна:* виховувати любов до художнього слова.

Засоби навчання. «Долоньки побажань», «рефлексивні мішені».

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****Організація класу.**

Вправа «Подаруй усмішку».

— Притуліться долоньками одне до одного. Усміхніться. Нехай тепло сердець передається одне одному, а іскорки добра долетять до кожного з нас.

II. Основна частина.**1. Мовленнєва розминка.**

— Дмухнути на кульбабку.

— Пошуміти, як весняний ліс.

— Задзижчати, наче джміль.

— Засичати, як гусак.

2. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

Відгадування загадки.

Це куди подівся сніг
з гірки біля дому?
Він струмочками побіг,
не здогнать нікому.

Гляньте, льоду вже нема
і нема морозів.
А струмок веде свою
пісеньку в дорозі. (Весна)

Наталя Забіла

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200826140239/https://www.sites.google.com/site/narCBS/natala>

— Про яку пору року йдеться у загадці? Доведіть свою думку.

3. Повторення відомостей про структуру та зміст розділу. Робота зі змістом підручника.

— Як називається розділ, який ми завершуємо вивчати?

— З яких підрозділів він складається?

— Скільки творів у розділі?

— Твори яких авторів вам доводилося читати раніше?

— Які твори з розділу вам найбільше запам'яталися?

— Які твори з розділу вам найбільше сподобалися?

— Які твори ви хотіли б перечитати ще раз або вивчити напам'ять?

— Який із творів ви б порадили прочитати друзям?

4. Вправи на удосконалення читацьких навичок.

Вправа «Пеньочки».

зірка	клітка	сніжок
зірка	квітка	сніжок
сірка	клітка	сніжок
зірка	клітка	стіжок

5. Робота з підручником.

Виконання завдань, поданих на с. 89 підручника.

6. Виконання мовно-логічних завдань.

Учні працюють у групах. Кожна група має картку, на якій виконує завдання.

Група 1. З'єднати назву твору і прізвище автора.

«Жайворонок сонечку допомагає» ●	● Євген Шморгун
«Вірші Тараса Шевченка» ●	● Анатолій Григоров
«Добре діло» ●	● Василь Сухомлинський
«Дорогі Шевченківські місця» ●	● Андрій М'ястківський

Група 2. Скласти прислів'я з кожної групи слів.

Весна, квіти, позичає, багата, хліба, на, а, в, осені.

Одна, не, ластівка, робить, ще, весни.

Зійшов, плужок, у, берися, за, березні, сніжок — .

Осінь, з'їдає, врожай все, збирає, а, весна.

Весна багата на квіти, а хліба в осені позичає. Одна ластівка ще весни не робить. Зійшов у березні сніжок — берися за плужок. Осінь врожай збирає, а весна все з'їдає.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200826142842/https://www.discoverukraine.com.ua/ukra%D1%97nski-prislivya-pro-vesnu/>

Група 3. Обвести «великодні» слова. Виписати найкоротше і найдовше слова.

л	у	п	и	с	а	ч	о	к
к	р	а	ш	а	н	к	а	о
В	е	л	и	к	д	е	н	ь
н	п	и	с	а	н	к	а	д
р	і	к	к	о	ш	и	к	с
л	и	н	г	а	ї	в	к	и
к	р	а	п	а	н	к	а	м

III. Заключна частина.

1. Рефлексія. Вправа «Вихвалюнки».

— Зараз у мікрофон ви маєте похвалитися про свої успіхи на уроці.

— Сьогодні на уроці я дізналася / дізнався...

— На уроці мені найбільше сподобалося...

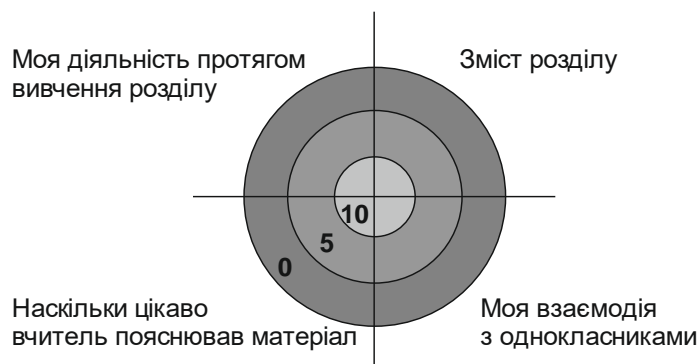
2. Вправа «Рефлексивна мішень».

— Чи все вам вдавалося під час вивчення розділу?

— Чи були труднощі?

— У кожного з вас на парті лежать символічні мішені, які поділені на чотири сектори. Ви вже знаєте, що чим ближче до центру мішені, тим більше очок. Оцініть (поставте позначку) у кожному секторі:

- свою діяльність протягом вивчення розділу;
- зміст розділу;
- наскільки цікаво вчитель подавав матеріал;
- як ви взаємодіяли з однокласниками.

Цікавинки звідусіль

Урок 94. Невідоме про звичні речі. «З історії світлофора». Передбачення змісту за заголовком твору (с. 90–91).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з науково-популярним текстом «З історії світлофора»; формувати навички свідомого, правильного читання; збагачувати словниковий запас учнів; вчити здобувати з тексту необхідну інформацію; висловлювати свої думки; налагоджувати спілкування з партнером під час виконання завдань. *Розвивальна:* розвивати увагу, кмітливість, критичне мислення. *Виховна:* виховувати бажання співпрацювати в парі, групі, планувати взаємодію з учасниками спільної діяльності; дотримувати правил поведінки на уроці.

Засоби навчання. «Скринька запитань», цеглинки LEGO.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Організація класу.

Вправа «Скринька запитань».

Учитель заздалегідь готує запитання для дітей, записує на окремих смужках паперу, загортає і складає їх у скриньку. Діти сідають у коло (на килимку) з учителем, передають одне одному скриньку, по черзі витягають запитання, читають їх уголос і відповідають.

Зразки запитань:

- Який у тебе сьогодні настрій?
- Що тобі сьогодні наснилося?
- Чим тобі хотілось би сьогодні займатися?
- Яким секретом тобі хочеться поділитись з друзями?
- Чим ти можеш сьогодні похвалитися?
- Що тебе сьогодні засмутило?

II. Основна частина.

1. *Вправи на розвиток артикуляції.*

Фонетична зарядка.

— Як співає соловейко?

— Як сичить змія?

— Як шумить вітер?

— Як дзижчить комар?

Робота над чистомовкою.

Шу-шу-шу — чистомовки я пишу.

Ят-ят-ят — їх пишу для всіх малят.

Ки-ки-ки — всі говорять залюбки,

Ло-ло-ло — щоб чітке мовлення було.

2. *Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.*

— Прочитайте назву нового розділу.

— Як ви розумієте слово *цікавинки*? (*Те, що викликає інтерес, захоплює.*)

— Нас оточує безліч предметів. Без них ми не уявляємо свого життя. А чи задумувалися ви, хто придумав, наприклад, олівець, ручку, наплічник?..

— Попрацюйте зі змістом підручника (с. 111–112).

— Скільки творів у розділі?

— Відгадайте загадку.

З місця зрушити не в змозі,
бо на варті при дорозі

я стою щодня, щоночі,
хоч і маю скляні очі. (*Світлофор*)

Джерело: Тисяча п'ятсот загадок / уклад.: Л. Вознюк. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

— Для чого потрібні світлофори?

3. *Підготовка до сприймання нового твору.*

— Навчіться швидко читати слова, подані в підручнику на с. 90.

— Кого називають залізничниками? (*Залізничники — працівники залізниці.*)

- Вправа «Передбачення».

— Прочитайте заголовок твору.

— Поміркуйте і скажіть, про що в ньому йтиметься.

- Робота в парах.

— Розгляньте таблицю. Заповніть схожу таблицю на аркуші паперу.

4. **Робота над оповіданням «З історії світлофора».**

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Читає вчитель або добре підготовлений учень.

Перевірка первинного сприймання.

— Чи справдились ваші передбачення щодо змісту твору?

— Хто автор оповідання? Де могла бути розміщена ця інформація?

— Ми прочитали науково-популярне оповідання. Наукова інформація написана так, як розповідь.

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні працюють у парах, читають по чергово по два речення.

- Вибіркове читання.

— Прочитайте опис перших світлофорів.

— Прочитайте, що означали прапорці, які в давнину використовували залізничники.

— Скільки разів у тексті трапляється слово «світлофор»?

— Продовжте розповідь про світлофори у вашому населеному пункті (якщо вони є).

— Доповніть таблицю, якщо ви дізналися щось нове.

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

Робота в малих групах.

— Обговоріть, для чого люди придумали світлофор.

5. **Досліджуємо медіа.**

— Зіскануйте QR-код та перегляньте відео «З чого та як створюють світлофор».

— Як створюють світлофори?

— З чого їх створюють?

- Вправа «Три — два — один».

На аркуші паперу в першому рядку запишіть три факти, які були новими, цікавими, несподіваними.

У другому — два факти, які здалися нецікавими, некорисними, або вже були вам відомі.

У третьому — один факт, який хотілось би вивчити детальніше, поглибити знання.

6. **Розвиток мовлення.**

Робота в групах з цеглинками LEGO.

— Як ви гадаєте, чи будуть світлофори у майбутньому?

— Складіть із цеглинок «світлофор майбутнього». Придумайте історію про нього.

III. **Заключна частина.**

Рефлексія.

- Вправа «Прапорці».

На стікерах-прапорцях учні записують свої досягнення на уроці і прикріплюють на фліпчарт.

- Вправа «Мікрофон».

— Чи цікавим був урок?

— Чи дізналися ви те, про що хотіли?

— Що вам найбільше сподобалося на уроці?

— А що було важко виконати?

Урок 95. Наш домашній помічник. «Історія першого пилососа». Створення плаката «Наші друзі — чистота й охайність» (с. 91–92).

Мета. *Навчальна:* поглиблювати знання дітей про наукові відкриття, ознайомити з науково-популярним оповіданням «Історія першого пилососа»; формувати навички правильного виразного читання; удосконалювати діалогічне мовлення; вчити учнів відтворювати зміст прочитаного, творчо його доповнювати. *Розвивальна:* розвивати увагу, пам'ять, швидкість та чіткість мовлення. *Виховна:* виховувати інтерес до винаходів людства; формувати навички гігієни.

Засоби навчання. «Пісковий годинник».

Інтеграція. Соціальна, здоров'язбережувальна галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Організація класу.

Вправа «Пісковий годинник».

На дошці (чи аркуші ватману) зображений пісковий годинник, діти записують на стікерах свої очікування, розміщують їх у верхній частині годинника. По закінченні уроку вчитель пропонує дітям проаналізувати, які очікування реалізувалися, та перенести їх у нижню частину годинника.

II. Основна частина.

1. Підготовчі вправи.

- Гра «Впиймай слово на гачок».
  - Яке слово відрізняється від інших?
    - Грак — грак — град — грак — грак — грак.
    - Рак — рак — рак — рік — рак — рак.
    - Ніч — ніч — ніч — річ — ніч — ніч.
    - Ключі — ключі — ключі — кущі — ключі.

- Скоромовка.

Грак у рака вкрав ключі,
заховав їх у корчі.

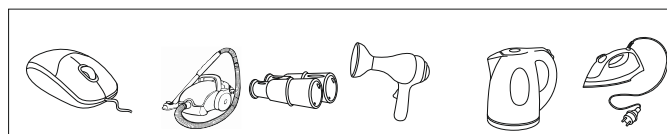
Рак не спить тепер вночі —
дума: «Де ж мої ключі?»

Володимир Кленц

Джерело: Еники, беники їли вареники : загадки, лічилки, скоромовки для учнів початкових класів / уклад.: Л. Вознюк. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. — 192 с.

- Вправа на розвиток уваги.

Учитель проектує на екран зображення кількох предметів. Учні кілька секунд розглядають зображення, запам'ятовують їх розміщення.

Після того, як зображення зникне, учитель запитує:

- Скільки всіх предметів?
- Скільки предметів працюють за допомогою електричного струму?
- Що зображено між праскою і біноклем?
- Що зображено праворуч від фена?
- Послухайте і відгадайте загадку.

Дуже довгий хобот має
і пилюку ним ковтає.

Як наповнить живота,
то в квартирі чистота. (Пилосос)

Леся Вознюк

Джерело: Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

2. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

- Чи був пилосос серед зображених предметів?
- Між якими предметами був пилосос?
- Для чого, на вашу думку, люди придумали пилосос?

- Чи хотіли б ви дізнатися, яким був перший пилосос?
- Сьогодні ми ознайомимося з науково-популярним оповіданням «Історія першого пилососа».

3. **Робота над текстом «Історія першого пилососа».**

- Вправа «Мозковий штурм».

Робота з таблицею. Заповнення першої колонки таблиці. Діти разом з учителем з'ясовують, що їм відомо про пилосос.

<i>Знаємо про пилосос</i>	<i>Дізналися про пилосос</i>

- Читання слів, які траплятимуться в тексті.

Учні самостійно читають слова, подані перед текстом на с. 91.

— Чи є серед слів такі, значення яких вам невідоме?

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Читання з позначками (система «Поміч»). Учень не тільки сприймає прочитану інформацію, а й оцінює текст.

— Читаючи текст, ви повинні з'ясувати, що вам вже відомо, яку інформацію прочитали вперше, про що ви хотіли б дізнатися більше. Для цього ви ставитимете відповідні умовні позначки:

V — я це знав / знала;

+ — це цікаво;

? — не зовсім зрозуміло.

— Що нового ви дізналися з тексту?

— Де розпочалась історія пилососа?

— Чому перший пилосос був незручним?

- Виконання завдань, поданих у підручнику після тексту (с.92).

- Вправа «Мозковий штурм».

Робота з таблицею. Заповнення другої колонки таблиці.

- Удосконалення читацьких навичок.

Вправа «Дощик».

Діти читають текст за вказівками вчителя:

накрапає дощ (тихо);

дощ пускається сильніше (голосніше);

злива (голосно);

дощ слабшає (тихіше);

дощ перестав (читання припиняється).

4. **Робота в групах.**

Створення плаката «Наші друзі — чистота й охайність».

III. **Заключна частина.**

1. **Рефлексія. Вправа «Пісковий годинник».**

— Чи справдилися ваші очікування?

2. **Вправа «Прощання».**

Учні в парах беруться за руки й дарують одне одному усмішку: кожен повертається до свого сусіда і, побажавши йому чогось гарного, усміхається. Учитель дякує класу за роботу.

Урок 96. До зірок! Віктором Гончаренко «Про першу повітряну кулю».

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з науково-популярним оповіданням «Про першу повітряну кулю» (за Віктором Гончаренком), удосконалити навички свідомого, виразного читання, збагачувати активний словник учнів. *Розвивальна:* розвивати пізнавальні інтереси, вміння аналізувати прочитане, зв'язне мовлення. *Виховна:* виховувати любов до читання, цікавість до винаходів.

Засоби навчання. «Кошик очікувань», картки «Читаю для когось», цеглинки LEGO.

Інтеграція. Соціальна, галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****Організація класу.**

Вправа «Ланцюжок енергії».

Діти беруться за руки, утворюючи ланцюжок, потискають правою рукою ліву руку сусіда і таким чином передають по колу заряд енергії. Кажуть одні одним побажання на урок («Я бажаю тобі...»).

II. Основна частина.**1. Мовно-логічна розминка.**

- Чистомовки.

На-на-на — а у нас весна!

Ва-ва-ва — зелене вже трава.

Лі-лі-лі — прилетіли журавлі.

Ки-ки-ки — зацвіли перші квіточки.

- «Запиталочки».

— Із якого крана не набереш води? (З підйомного.)

— Якою голкою не можна шити? (З хвойних дерев; голкою їжака.)

— Які ключі можна побачити в небі? (Журавлині.)

2. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

- Вправа «Кошик очікувань».

Учні записують на листочках свої очікування від уроку, всі листочки кладуть у кошик. У кінці уроку вибірково вчитель зачитує думки, колективно обговорюють відповіді.

- Відгадування загадки, поданої в підручнику на с. 92.

Учні відгадують, що йдеться про повітряну кульку.

— Чи подобається вам надувати повітряні кульки?

— Як ви гадаєте, це корисне чи шкідливе заняття?

— Де й коли найчастіше використовують повітряні кульки?

— Чи знаєте ви, з чого виготовляють кульки?

— Чи доводилося вам бачити великі повітряні кулі?

— Чому людина створила повітряну кулю?

— Сьогодні ви дізнаєтеся, хто, де й коли зробив першу повітряну кулю.

3. Робота над оповіданням «Про першу повітряну кулю».

- Підготовка до читання тексту.

Вправа «Прочитай швидко».

Учитель проєкує на екран слова. Учні швидко прочитують їх.

фабриканти

дивачити

дивовижа

цупкий

багаття

оболонка

незабаром

здійматися

велетенська

навздогін

парашут

заповітна

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Самостійне мовчазне читання.

— Як звали братів-винахідників?

— Яка чутка розлетілася містечком Анноне?

— З чого брати Монгольф'є побудували кулю?

— У яким спосіб вдалося підняти кулю в небо?

— Чому раділи браті?

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Робота в парах.

Напівголосне читання по одному абзацу.

Заповнення карток.

Читання з другом / подругою

Автор / авторка твору _____

Назва твору _____

Нам найбільше сподобалося _____

Наші тестові запитання за змістом твору:

1. _____

_____ а) _____ б) _____

2. _____

_____ а) _____ б) _____

4. Досліджуємо медіа.

— Зіскануйте QR-код на с. 93 та перегляньте відео «Фестиваль повітроплавання» (с. 93).

— Що вас найбільше вразило?

— Де відбувається фестиваль?

— Чи доводилося вам бувати на цікавих фестивалях? Розкажіть про них.

5. Вправа «Кубик Блума» (розвиток критичного мислення).

Учителька / учитель (або хтось із учнів) кидає кубик. Грань, що випала, показує, якого типу запитання потрібно поставити.

- Запропонуй свою назву тексту.
- Назви основні риси характеру братів Монгольф'є.
- Придумай два запитання за змістом тексту.
- Чому автор написав цей твір?
- Поясни, чому городяни не розуміли, що діється на площі.
- Поділися своїми думками, почуттями від прочитаного.

III. Заключна частина.

Рефлексія.

Вправа «LEGO-кульки».

На екрані — повітряні кульки кольорів цеглинок LEGO.

— Просигналізуйте за допомогою цеглинок LEGO, яка повітряна кулька відповідає вашій роботі на уроці.

Червона — «Я не зміг / не змогла зробити».

Оранжева — «Я хотів / хотіла це зробити, але не вдалося».

Жовта — «Я це зробив / зробила з допомогою».

Зелена — «Я це зробив / зробила, але з помилками».

Блакитна — «Я це зробив / зробила».

Синя — «Це було дуже просто».

Урок 97. Підсумковий урок за розділом. «Цікавинки звідусіль».

Мета. *Навчальна:* систематизувати й узагальнити знання учнів за розділом «Цікавинки звідусіль»; удосконалити навички свідомого виразного читання; вчити порівнювати, аналізувати і виділяти головне.

Розвивальна: розвивати зв'язне мовлення, мислення та уяву. *Виховна:* виховувати любов до читання, пізнавальні інтереси.

Засоби навчання. «Зернята очікувань», пінопластові або ватні кульки, картки з текстами для читання.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Закріплення вивченого матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****Організація класу.**

Вправа «Зернята очікувань».

У дітей стікери у вигляді зерняток. Учитель пропонує учням написати на них свої очікування від уроку. На дошці схематично зображено ґрунт. Учні «сіють» свої «зернятка». Наприкінці уроку визначають, чиї «зернятка» «проросли», наскільки виправдались очікування дітей.

II. Основна частина.**1. Фонетична розминка.**

- Дихальна вправа «Футбол».

Губи витягнуті вперед. Здувати ватну чи пінопластову кульку на протилежний край парти. Стежити, щоб видихуваний струмінь повітря був цілеспрямованим, а щокни не надувалися.

- Скоромовка.

Сім братів-малярів
в королівстві кольорів —

кожен кольором керує,
в малярівстві королює.

Олег Орач

Джерело: Еники, беники їли вареники : загадки, лічилки, скоромовки для учнів початкових класів / уклад.: Л. Вознюк. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. — 192 с.

2. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

— Пригадайте назву розділу, який ми вивчили. («Цікавинки звідусіль».)

— Які твори ми прочитали в цьому розділі?

— Про що прочитані твори? (*Про винаходи.*)

— Чи спеціально люди створювали речі, предмети? Чи, можливо, це були випадкові події?

— А чи все уже винайдено? Яких винаходів нам не вистачає?

— Чи можете ви стати винахідниками?

3. Робота в групах.

Складання «хмари слів» до слова «винаходи».

Орієнтовно учні можуть дібрати слова *винаходи, винахідники, дослід, експеримент, терпіння, допитливість, наполегливість* тощо.

4. Повторення відомостей про зміст розділу.

— Які твори з розділу вам найбільше сподобалися?

— Які твори ви хотіли б перечитати ще раз?

— Який із творів ви б порадили прочитати друзям?

5. Узагальнення вивченого матеріалу.

- Виконання завдань, поданих на с. 93 підручника.
- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Учні читають на картках тексти (зразки подано в Додатку) про винаходи дітей. Потім презентують розповіді про прочитане.

III. Заключна частина.**Рефлексія. Вправа «Зернята очікувань»**

— Чи «проросло» ваше «зернятко»?

Вправа «Незакінчене речення».

Сьогодні я дізнався / дізналася...

Було цікаво...

Було складно...

Я зрозумів / зрозуміла, що...
Тепер я зможу...
Я навчився / навчилася...

Додаток

ЦІКАВІ ФАКТИ ПРО ДИТЯЧІ ВІНАХОДИ.

Що винайшли діти? Щорічно 17 січня у світі відзначають незвичайне свято — День дитячих винаходів. Цікаво, що датою свята обрано день народження відомого американського політика Бенджаміна Франкліна.

У 1718 році 12-річний Бенджамін з'явився на пляжі з двома незвичайними предметами, що нагадували риб'ячі плавники. Незважаючи на глузування товаришів, Франклін цього дня плавав набагато швидше за своїх однолітків. Так з'явилися ласті для плавання.

А в 15-річному віці Франклін подарував світові ще одну корисну річ — крісло-гойдалку. До звичайного стільця він прикріпив вигнуті полози. Тому саме в день народження Франкліна і вирішили заснувати День дитячих винаходів.

У 1824 році 15-річний француз, син чоботаря, Луї Брайль розробив шрифт для сліпих, названий на його честь. В однорічному віці малюк випадково натрапив на швацький ніж свого батька і до 5 років зовсім втратив зір. Але Луї навчився читати за допомогою шрифту, який сам винайшов. Цим способом користуються в усьому світі до цього часу.

А ось американець Френк Елперсон навіть не підозрював, що забута взимку на вулиці склянка з лимонадом допоможе йому стати мільйонером. Уранці лимонад перетворився на лід, а 11-річного Елперсона стали називати відкривачем рецепту «фруктового льоду». Причому сам Френк спочатку і не думав запускати свій винахід у масове виробництво. Згадав про нього він тільки через 18 років — у 1923 році, коли заснував невелику фабрику з виробництва замороженого лимонаду. У 1928 році він продав патент і регулярно отримував солідний зарібок .

У 1930 році 16-річний Джон Ніссен з Айови зібрав незвичайну річ — на залізний каркас натягнув за допомогою гумових амортизаторів армійський брезент. Це стало прототипом спортивного батута. Незабаром батуту почали встановлювати в скаутських таборах, де вони викликали неабияке захоплення.

А ось англієць Сем Х'ютон отримав документ, який посвідчував право на винахід, уже в 5-річному віці. Його ідея зробити мітлу з двома насадками для прибирання великого і дрібного сміття пройшла суворий процес патентування, і тепер Сем офіційно є винахідником, а авторське право на виробництво такої мітли захищене законом.

13-річний Лоренс Рок із Британії заробив \$ 250 тис завдяки своєму винаходу. Працює він дуже просто — коли хтось подзвонив у двері, а господарів немає вдома, то дзвінок переадресується на мобільний телефон. Так господарі можуть запитати «Хто там?» і поспілкуватися з незваним гостем. Якщо це крадії — вони подумають, що вдома хтось є, і не полізуть у будинок. Така ідея прийшла Лоренсу через постійні дзвінки від різних служб доставок, які драгували його матусю. Хлопчик подумав, що серед них можуть бути і злочинці. Тому і вигдав «розумний» дзвінок.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200327123350/http://cikavo-znaty.com/628-ckav-fakti-pro-dityach-vinahodi.html/>

Урок 98. Урок позакласного читання. Тема «Допитливій малечі про знайомі речі».

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з різновидами енциклопедій, їх значенням у житті людини; вчити користуватися енциклопедіями, висловлювати свою думку, активно слухати в умовах усного спілкування, взаємодіяти з однокласниками; сприяти розвитку інтересу до книжок для пошуку відповідей на запитання, що цікавлять школярів. *Розвивальна:* розвивати спостережливість, комунікативну компетентність; формувати читацькі смаки; уміння уважно слухати одне одного в умовах безпосереднього спілкування. *Виховна:* виховувати допитливість, бажання читати.

Засоби навчання. Енциклопедії, цеглинки LEGO, «Картки читача».

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Організація класу.

Вправа «Світлофор».

Учитель домовляється з учнями, що вони, опрацювавши певне завдання, оберуть цеглинки LEGO за кольорами світлофора: якщо під час виконання завдання було все зрозуміло — зелений; якщо були якісь перешкоди чи сумніви — жовтий; якщо не зрозуміли — червоний.

II. Основна частина.

1. *Вправи на розвиток артикуляції.*

- Фонетична зарядка.
  - Задуги свічку.
  - Задзиччати, як бджілка.
  - Пошуміти, як дерева у вітряну погоду.
- Чистомовки.
  - Ки-ки-ки, ки-ки-ки — в нас на виставці книжки.
  - Їх-їх-їх, їх-їх-їх — прочитаємо усіх.
  - Аві-аві-аві, аві-аві-аві — вони всі цікаві.

2. *Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.*

Гра «Детектив».

— Прочитайте слова.

Екран, ноутбук, циркуль, ич, картопля, лампа, око, поріг, емблема, двері, ікра, яблуко.

— Чи можете пояснити, що вони називають?

— Як ви вважаєте, чи можна якось об'єднати ці слова? (*Ні.*)

— А що ми можемо зробити, коли не знаємо, що означає слово? (*Дізнатися його назву зі словника.*)

— Назвіть першу літеру кожного слова. Яке слово утворилося? (*Енциклопедія.*)

— Сьогодні у нас незвичайний урок. Ми здійснимо віртуальну мандрівку в цікавий світ енциклопедій, дізнаємося, які бувають енциклопедії і як ними користуватися.

3. *Робота над новим матеріалом.*

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Енциклопедія — збірка, в якій є наукові відомості на різні теми.

Енциклопедист — людина, яка має різнобічні знання з різних галузей наук.

— Поміркуйте кого називають *ходячою енциклопедією*. (*Це людина, яка має різнобічні знання, всезнайко.*)

- Робота з виставкою книг.
  - Які книги ви бачите на виставці? (*Енциклопедії.*)
  - Які книжки на виставці вам знайомі? Що їх об'єднує?
  - Хто хоче ознайомити нас зі своєю енциклопедією?
  - Назвіть книжку, яка вам найбільше сподобалася.

- Робота в групах.

Кожна група обирає книгу-енциклопедію. Порівнюють її з іншими книгами (збірка казок чи віршів, підручник, словник тощо).

— Проведіть літературознавче дослідження.

Крок 1. Оберіть одну з енциклопедій та іншу книгу.

Крок 2. Визначте, які книги за розміром (великі чи малі, кількість сторінок).

Крок 3. Визначте, хто автор / авторка / автори книг.

Крок 4. Перегляньте, чи є ілюстрації.

Крок 5. Визначте тематику обох книг.

Крок 6. Заповніть таблицю.

	Енциклопедія		Інша книга
	Відмінне	Спільне	Відмінне
Назва			
Розмір			
Автор / автори			
Ілюстрації			
Тематика			

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Читання статей енциклопедій (за вибором учнів).

Учні працюють у парах. Читають статті з енциклопедій, обговорюють, про що дізналися, заповнюють «Картку читача».

Картка читача

Я прочитав/прочитала

☆ казку ☆ оповідання ☆ статтю ☆ науково-популярне оповідання

Автор / авторка твору _____

Назва твору _____

Мені було цікаво дізнатися про _____

Нові слова, які трапилися у творі _____

- Складання рекламних буклетів про енциклопедії для молодших школярів.

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

— З якими книгами ви сьогодні ознайомилися?

— Чим енциклопедії відрізняються від інших книг?

— Як правильно користуватися енциклопедією?

— До яких уроків вам допоможуть підготуватися енциклопедії?

III. Заключна частина.

Рефлексія.

- Вправа «Мій світлофор».

— У кого світлофор має тільки зелений колір? Отож, ви дотримувалися всіх вказівок, були уважними, старанно виконували всі завдання. Зелене світло дає вам право рухатися далі.

— У кого світлофор має зелений і жовтий кольори? Які труднощі виникали у вас під час роботи?

Що треба зробити, щоб наступного разу їх не було?

— Чий світлофор триколірний? Яка допомога потрібна вам?

- Вправа «Вихвалюнки».

— Похваліться своїми успіхами на уроці.

- Сьогодні на уроці я дізналася / дізнався...

- На уроці мені найбільше сподобалося...

Незабаром літечко Веселимося, граємось — літо зустрічаємо

Урок 99. Народні лічилки. Дослідження «Якими бувають лічилки» (с. 94).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з лічилками; розширювати знання учнів про малі літературні жанри; відпрацьовувати якості правильного й усвідомленого читання, збагачувати словниковий запас учнів, вчити проводити час з користю для здоров'я. *Розвивальна:* розвивати спостережливість, комунікативну компетентність; формувати читацькі смаки; уміння уважно слухати одне одного в умовах безпосереднього спілкування. *Виховна:* виховувати цікавість до усної народної творчості, бажання її вивчати; бережне ставлення до свого здоров'я.

Засоби навчання. Картки із завданнями, цеглинки LEGO.

Інтеграція. Соціальна, здоров'язбережувальна галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Вправа «Правила уроку».

- На уроці — лише гарний настрій.
- Ми працюємо дружно і плідно.
- Уважно слухаємо вчителя та одне одного.
- Міркуємо та відповідаємо.
- Доповнюємо відповіді друзів.

Учні можуть внести свої пропозиції щодо правил.

— Отже, уважність, наполегливість, праця — наш шлях до знань. Спробуймо створити рекламу нашого уроку.

2. Вправа «Менеджер із реклами».

— Яким ви хотіли б бачити урок? Якими ви будете на уроці?

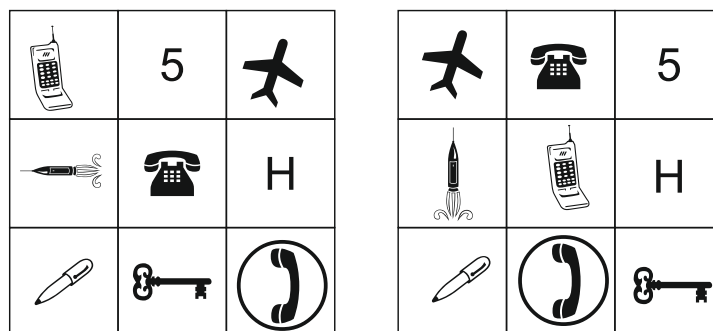
— А я чекаю від вас співпраці, уважності, дисциплінованості, спостережливості, правильних відповідей, високих досягнень, гарних результатів роботи...

II. Основна частина.

1. Вправа на розвиток уваги.

- Гра «Так — ні».

Учитель пропонує розглянути спроектований на екран квадрат 1 з малюнками. Учні запам'ятовують розміщення предметів. Зображення «зникає». Відповідають на запитання вчителя цеглинками LEGO (*так* — зелена цеглинка, *ні* — червона цеглинка).

- Телефонів більше, ніж ключів. (*Так*)
- Ракета летить праворуч. (*Ні*)
- Буква зображена вище, ніж цифра. (*Ні*)
- Ручка зображена ліворуч від ключа. (*Так*)
- У кожному рядку є зображення телефона. (*Так*)

Учитель пропонує розглянути квадрат 2, порівняти зображення, розказати, що змінилося.

2. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

— Чи любите ви гратися?

— Як обираєте ведучого під час гри?

- Навіщо народ складав лічилки?
- Коли їх використовують?
- Як ви розумієте слово *лічилка*? (*Це невеликі віршики, римовані рядки з лічбою.*)
- Коли ви користуєтеся лічилками? (*Коли потрібно вибрати ведучого гри, розділитися на команди тощо.*)
- Сьогодні на уроці ми досліджуватимемо народні лічилки.

3. Вивчення нового матеріалу.

Вправа «Числові вірші».

— Прочитайте числові вірші. Чітко вимовляйте числа.

3 13 32	100 05 4 3
32 13	2 06 15
42 08 3	47 08 5
20 20 20!	20 20 20!

— Чи можемо назвати ці вірші лічилками?

4. Робота з підручником (с. 94).

- Ознайомлення з новим розділом.
- Ознайомлення з теоретичним повідомленням про лічилки, вміщеним у підручнику.

— Як промовляють лічилку?

- Опрацювання лічилок.

Учні самостійно ознайомлюються з лічилками.

— Про що лічилки?

— Визначте, з якою інтонацією, у якому темпі треба читати лічилки.

— Прочитайте лічилки відповідно до розділових знаків, робіть паузи, де потрібно.

— Попрацюйте в парах. Прочитайте лічилки одні одним.

— Попрацюйте в групах. Станьте в коло, промовляйте лічилки.

- Виконання завдань, поданих у підручнику (після лічилок).

5. Дослідження «Якими бувають лічилки».

— Лічилки виникли дуже давно. Їх використовували в реальному житті. У давнину, коли люди вірили в чарівну силу слова, лічилка, вірогідно, виконувала ще одну серйозну роль, адже за звуковою структурою нерідко була схожою до заклинань.

— Лічилки можна розподілити на такі групи:

лічилки-навчилки,
лічилки-жмурилки,
лічилки-безконечники.

— А ще розрізняють народні та авторські лічилки.

— Дослідіть, якими є прочитані лічилки. Висловлюйтеся за зразком:

Я вважаю, що лічилка «Бігла лялька по току...» є народною лічилкою-жмурилкою, тому що ... .

6. Заучування лічилки напам'ять.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

— З яким жанром усної народної творчості ознайомилися на сьогоднішньому уроці?

— Розкажіть лічилку, яку запам'ятали.

2. Вправа «Сходинки успіху».

На екрані зображено сходинки (за кольорами такі ж, як цеглинки LEGO). На сходинах записи: «Найкраще мені вдалося...», «Я можу похвалити себе за...», «Я можу похвалити однокласників за...», «Мені сподобалося на уроці...», «Мені було важко...», «На наступному уроці я...».

Урок 100. Авторські лічилки. Григорій Чубай «Лісова лічилка». Марія Людкевич «Лічилка» (с. 94–95).

Мета. *Навчальна:* розширити знання учнів про малі літературні жанри; продовжити ознайомлення з лічилками; формувати уявлення про жанрові особливості лічилок; ознайомити з поняттям «ритм»; навчати ритмічно промовляти лічилки, використовувати в іграх, життєвих ситуаціях; збагачувати словниковий запас учнів. *Розвивальна:* розвивати зв'язне мовлення учнів, зорову та слухову пам'ять, увагу, вміння аналізувати і порівнювати. *Виховна:* виховувати пізнавальні інтереси.

Засоби навчання. Цеглинки LEGO, картки.

Інтеграція. Соціальна, здоров'язбережувальна галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Організація класу.

Вправа «Прогноз настрою».

— Який у вас прогноз настрою на сьогоднішній урок?

Учитель пропонує показати цеглинку LEGO відповідно до позначок: червона — сонячно, синя — похмуро, блакитна — хмарно; зелена — вітряно; жовта — дощ, помаранчева — сніг.

— Пам'ятайте, що навіть сильний вітер з часом стає безсилим, а після дощу на небі може з'явитися веселка. Сніжинки розтануть, і в краплинках відбиватиметься сонечко. Тож позитивних емоцій вам на урок!

II. Основна частина.

1. *Мовно-лексична розминка.*

- Вправа «Надуваємо кульку».

Учні за вчителем досить повільно вимовляють звукоряд голосних на одному звучанні.

- Фонетична зарядка.

— Прогудіти як теплохід.

— Імітувати звук сирени.

— Проспівати звук [і].

2. *Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.*

— Що ви любите робити у вільний час, коли залишаєтесь наодинці вдома? Що ви любите робити, коли збираєтесь з друзями після уроків? На перерві? Під час канікул?

— Які ігри ваші найулюбленіші?

— Як ви визначаєте ведучого? Як розподіляєте ролі? Порядок дій?

— Чи бувало так, що декілька ваших друзів хотіли одночасно бути ведучими? Як ви вирішували цю проблему?

— Які лічилки ви використовували?

— Сьогодні ми ознайомимося з авторськими лічилками.

3. *Актуалізація опорних знань.*

«Числові» вірші.

— Прочитайте «числовий» вірш. Чітко називайте кожне число.

7 15 46

38 10

25 12 6

9 20 10.

— Попрацюйте в парах. Складіть схожий «числовий» вірш.

4. *Робота з підручником.*

- Опрацювання «Лісової лічилки» Григорія Чубая.

Вправа «Рибки». Самостійне мовчазне читання лічилки учнями.

— Яка це лічилка: навчилка, жмурилка чи безконечка? (*Це лічилка-жмурилка.*)

— Які слова це підтверджують? Прочитайте.

— Прочитайте лічилку, наголошуючи підкреслені склади.

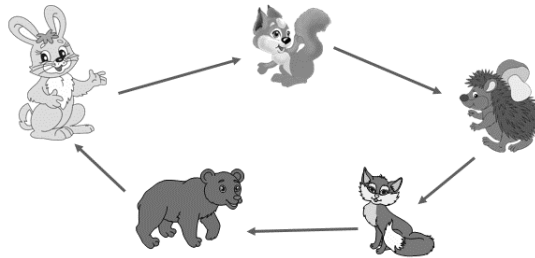
Учитель проєкує на екран першу строфу лічилки:

Раз і два. Раз і два.
В нас лічилка лісова!
В лісі — дерево душлисте,
а в дуплі живе сова...

- Скільки складів підкреслено в кожному рядку? Як це допомагає рахувати?
- Ритмічно читайте строфу лічилки.

Нагадування для вчителя. Ритмом називається повторюваність однакових або подібних явищ через певні, сумірні відрізки часу. Віршовий ритм — це повторення сумірних мовних одиниць, що ними є самі віршовані рядки, які промовляються поспіль один за одним.

- Попрацюйте в парах. Підкресліть склади, які треба виділяти наголосом, у другій строфі лічилки.
- Уявіть, що лисичка, білочка, зайчик, їжачок та ведмедик хочуть пограти в піжмурки. Хто буде жмуритися, якщо лічилку промовлятиме зайчик? А якщо промовлятиме лисичка?

- Опрацювання «Лічилки» Марії Людкевич.
  - Прочитайте лічилку.
  - Який у вас настрій після читання лічилки?
  - Яка це лічилка: навчилка, жмурилка чи безконечка? (Це лічилка-жмурилка.)
  - Які слова це підтверджують? Прочитайте.
  - Прочитайте лічилку виразно.
  - Прочитайте лічилку так, як промовлятимете її у грі.
  - Розгляньте малюнок.
  - Що на ньому зображено?
  - Який настрій у хлопчика?
  - Які кольори використав художник, щоб передати радість?

- Гра «З'єдналочка».
- Установіть відповідність між словами-римами.

малятко	●	● танцюрист
сова	●	● літає
має	●	● джмелятко
хист	●	● лісова

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

Учні малюють на картках свої враження від уроку:

- сонечко — мені було цікаво;
- сонечко з хмаринкою — інколи було нецікаво;
- хмаринка — було сумно.

2. Домашнє завдання.

Вивчити лічилку-жмурилку (на вибір) напам'ять.

Урок 101. Авторські лічилки. Леся Вознюк «Лічилка-безконечка» (с. 95).

Мета. *Навчальна:* продовжувати ознайомлення учнів з багатствами рідної мови, ознайомити з лічилками-безконечками, удосконалювати техніку читання. *Розвивальна:* розвивати зв'язне мовлення учнів, образне мислення, зорову та слухову пам'ять, увагу, вміння аналізувати і порівнювати. *Виховна:* виховувати пізнавальні інтереси.

Засоби навчання. Цеглинки LEGO, картки.

Інтеграція. Соціальна, здоров'язбережувальна галузі.

Тип уроку. Закріплення вивченого матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****Організація класу.**

Вправа «До успіху!».

На уроці треба:

Не просто слухати, а чути.

Не просто дивитися, а бачити.

Не просто відповідати, а міркувати.

Всім дружно і плідно працювати!

II. Основна частина.**1. Фонетична зарядка.**

- Гра «Визнач звук».

Учитель проєктує на екран вірш, учні визначають, які звуки найчастіше повторюються.

Розлилася річечка,
як срібляста стрічечка.
Через річку радісно

кольорова райдуга
перекинула місток
на барвистий моріжок.

Леся Вознюк

Джерело: https://web.archive.org/web/20200821074433/http://abetka.ukrlife.org/ab_88.htm

— На що схожа річечка?

— А райдуга?

- Гра «Слово в слові заховалося».

стрічка

паркет

крокодил

ночі

господиня

жирфа

2. Актуалізація опорних знань. Повідомлення теми уроку.

Вправа «Продовж речення».

- На попередніх уроках ми вивчали...
- Лічилки — це...
- Розрізняють лічилки-навчилки, ...
- Є лічилки народні та ...
- Я можу розказати напам'ять лічилку...

— Сьогодні ми продовжимо роботу з авторськими лічилками.

3. Робота з підручником (с. 95).

- Робота над лічилкою Лесі Вознюк «Лічилка-безконечка».

— Прочитайте лічилку самостійно упівголоса. Визначте, яка це лічилка: навчилка, жмурилка чи безконечка.

Комбіноване читання. Хлопчики читають слова, виділені жирним шрифтом (назви чисел), дівчатка дочитують рядки до кінця. Передостанній рядок читають усі разом.

- Виконання завдань, поданих у підручнику на с. 95.

— Розгляньте малюнок.

— Що на ньому зображено?

— Які слова лічилки стосуються малюнка?

- Мовно-логічні завдання.
  - Вправа «Визнач частини мови».

Робота з цеглинками LEGO.

Домовляються, що зеленою цеглинкою позначають іменники, помаранчевою — числівники, жовтою — дієслова, синьою — службові слова.

Вправа «Побудуй пірамідку».

Учитель проєктує на екран дієслова, зображені на цеглинках LEGO, учні складають пірамідку:

сушили (2)	давала (2)
покосили (1)	привела (4)
годували (4)	напувала (3)
поскладали (3)	росла (1)

4. Закріплення вивченого матеріалу.

- Створення ігрової ситуації. Робота в групах.

— Діти нашого класу зібралися пограти в гру. Допоможіть обрати ведучого. Розкажіть лічилку.

- Гра «З'єдналочка».

З'єднати назву лічилки і прізвище автора.

«Лічилка»	•	•	Леся Вознюк
«Їхав лис через ліс»	•	•	Григорій Чубай
«Лісова лічилка»	•	•	Марія Людкевич
«Лічилка-безконечка»	•	•	Народна лічилка

- Вправа «Склади лічилку».

— Прочитайте рядки народної лічилки. Відновіть лічилку. (Праворуч подано правильний варіант лічилки.)

Тато, мама, брат, сестра,
хто живе в нашій квартирі?
Раз, два, три, чотири,
ось і вся наша сім'я!
Раз, два, три, чотири,
кицька Мурка й кошенья,
починаймо знов з квартири.
цуценя, цвіркун і я —

Раз, два, три, чотири.
Хто живе в нашій квартирі?
Тато, мама, брат, сестра,
кицька Мурка й кошенья,
цуценя, цвіркун, і я —
ось і вся наша сім'я!
Раз, два, три, чотири,
починаймо знов з квартири.

Джерело: Еники, бенки їли вареники : загадки, лічилки, скоромовки для учнів початкових класів / уклад.: Л. Вознюк. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. — 192 с.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

Вправа «Вихвалюнки».

- Похваліться своїми успіхами на уроці.
- Сьогодні на уроці я дізналася / дізнався...
- На уроці мені найбільше сподобалося...
- На наступному уроці я хочу...

2. Вправа «Дерево успіху».

На дошці прикріплено силуетне зображення дерева. У дітей стікери-листочки трьох кольорів: зелені, помаранчеві, жовті:

- зелений листочок* — я впорався / впоралася зі всіма завданнями;
- жовтий листочок* — я не зміг / не змогла виконати деякі завдання;
- помаранчевий листочок* — сьогодні не мій день.

Урок 102. Народні ігри. «Горюдуб», «Панас» (с. 96).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з народними рухливими іграми, вчити аналізувати зміст гри, ознайомити з поняттям «правила гри», удосконалювати навички свідомого, виразного читання, збагачувати активний словник учнів. *Розвивальна:* розвивати акторські здібності, діалогічне мовлення, зв'язне мовлення. *Виховна:* виховувати бажання вивчати народні ігри, бажання надавати перевагу активному відпочинку для зміцнення власного здоров'я.

Інтеграція. Соціальна, здоров'язбережувальна галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Організація класу.

Вправа «Вітання від тварин».

— Передаймо вітання одне одному від тварин, які нам найбільше подобаються.

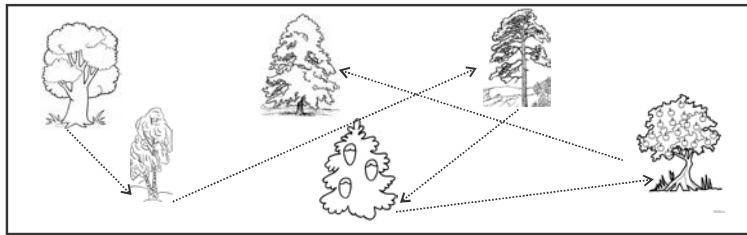
Діти імітують рухи тварин.

- Привіт, вам вітання від зайчика! (*Стрибають.*)
- Привіт, вам вітання від бджілки! (*Кружляють.*)
- Привіт, вам вітання від слоника! (*Імітують похитуванням хоботом.*)
- Привіт, вам вітання від метелика! (*Махають руками.*)
- Привіт, вам вітання від жабки! (*Стрибають.*)

II. Основна частина.

1. Вправи на розвиток уваги.

Учитель звертає увагу учнів на екран, де в довільному порядку зображені дерева. За вказівками вчителя учні поглядом відшукують: дуб, березу, сосну, ялину, яблуню, клен.

Біля кожного дерева можна виконати завдання:

- дивлячись на зображення дуба, покліпати очима;
- біля берези поглядом показати, як падає листочок;
- на сосні порахувати шишки;
- на ялині подивитися, як білочка стрибає з нижньої гілки на верхівку;
- коловими рухами очей обвести крону дерева;
- «відшукати» бджілку.

2. Мотивація навчальної діяльності.

Пальчикові ігри.

— Повторюйте віршик за мною. А ваші пальчики правої руки нехай «вітаються» з пальчиками лівої руки.

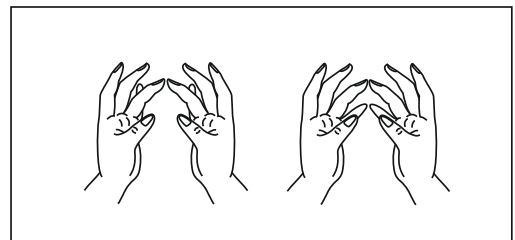
ДОБРОГО РАНКУ

Доброго ранку, сонце привітне!

Доброго ранку, небо блакитне!

Доброго ранку, у небі пташки!

Доброго ранку тобі і мені!

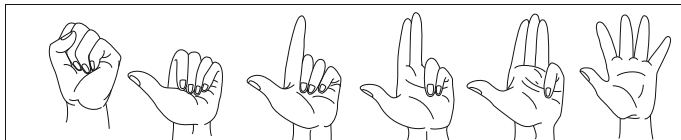
Джерело: https://web.archive.org/web/20200424162744/http://abetka.ukrlife.org/g_zasib.htm

— Пограємо ще в одну гру для пальчиків. Стисніть пальчики в кулачок. По черзі розгинайте їх, починаючи з великого.

НА РОБОТУ

Старший встав — не лінувався.
Вказівний за ним піднявся —
розбудив сусід його.
Той — свого, а той свого.
Встали вчасно всі брати —
на роботу треба йти.

Джерело: https://web.archive.org/web/20200424162744/http://abetka.ukrlife.org/g_zasib.htm

- Який настрій у вас після ігор?
- Чи вдалося вам розім'яти м'язи рук, підготуватися до вивчення нового матеріалу?

3. Повідомлення теми уроку.

- Чи любите ви грати в ігри? Які?
- В які ігри граєте з друзями на вулиці? У які граєте влітку, взимку?
- В які ігри можна пограти з друзями на перерві?
- Хто вас їх навчив?
- Сьогодні на уроці ми ознайомимося з українськими народними іграми, в які, можливо, грали колись ваші бабусі, дідусі, або навіть прабабусі та прадідусі.

4. Робота з підручником (с. 96).

- Ознайомлення з теоретичним матеріалом.
- Підготовка до читання.

Читання слів «навиворіт».

- Читання народної гри «Горюдуб».

Самостійне читання тексту.

Вправа «Карусель».

Усі учні утворюють два кола — внутрішнє (нерухоме) та зовнішнє (рухоме) — за принципом каруселі обличчям одне до одного. За сигналами вчителя вони пересуваються на одне місце, виконуючи такі завдання:

- розповісти одне одному правила гри;
- обговорити з новим партнером, як організувати цю гру на перерві.
- Ознайомлення з народною грою «Панас».

Самостійне читання правил гри.

Виконання завдань у підручнику після текстів ігор на с. 96.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія. Вправа «Плюс — мінус — цікаво».

Плюс	Мінус	Цікаво

У графу «Плюс» записуємо все, що сподобалося на уроці, що здалося цікавим та корисним.

У графу «Мінус» записуємо все що не сподобалося, здалося важким, незрозумілим та нудним.

У графу «Цікаво» учні записують факти, про які дізналися на уроці, що ще хотіли б дізнатися.

2. Домашнє завдання.

- Розпитайте рідних, які народні ігри були популярними в їхньому дитинстві.

Урок 103. Народні та авторські мирилки. Варвара Гринько «Мирилки». Яна Яковенко «Козацька мирилка» (с. 97).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з мирилками та їх призначенням; формувати вміння правильно, виразно читати, інсценізувати, передаючи голосом характер твору, використовувати їх у життєвих ситуаціях; збагачувати словниковий запас учнів. *Розвивальна:* розвивати уяву, фантазію, образне мислення учнів. *Виховна:* виховувати любов та шанобливе ставлення до рідної мови.

Засоби навчання. Цеглинки LEGO.

Інтеграція. Соціальна, здоров'язбережувальна галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу. Вправа «Настрій».

— Покажіть свій настрій цеглинками LEGO.

2. Налаштування на роботу на уроці.

— Діти, виберіть твердження, з яким ви погоджуєтесь.

- Хто буде працьовитим на уроці — підніміть праву руку.
- Хто буде гарно читати на уроці — підніміть ліву руку.
- Хто буде спостережливим на уроці — погладьте себе по голівці.
- Хто буде із задоволенням працювати на уроці — усміхніться.

II. Основна частина.

1. Мовленнєва розминка.

- Чистомовки.

Жу-жу-жу — я з Оленкою дружу.

Іж-іж-іж — пиріжок на всіх розріж.

Жа-жа-жа — друг купив мені коржа.

Жи-жи-жи — маєш друга — бережи.

- Вправа для швидкочитання.

Учні читають слова, спроектовані на екран, спочатку рядочками, потім стовпчиками.

день	сінь	рись
пень	бінь	вись
тїнь	цїнь	мить
лїнь	сталь	гїсть
кїнь	нуль	честь

2. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

- Вправа «Мікрофон».

— Пригадайте, який розділ ми вивчаємо.

— Де використовують лічилки?

— Про які ігри ви читали на уроці?

— У які ігри грали ваші родичі, коли були дітьми?

— Чи любите ви рухливі ігри?

— Як обираєте ведучого під час гри?

— А які лічилки вам відомі?

— Лічилки допомагають дітям визначати черговість у різних іграх. Саме лічилки допомагають уникати суперечок та сварок між гравцями. Але, на жаль, діти іноді сваряться в іграх. Тоді на допомогу їм приходять мирилки.

— Що означає слово *мирилка*?

- Створення «Асоціативного куща» зі словом *мирилка*.

— Від якого слова, на вашу думку, утворилася ця назва? Які ще слова могли утворитися від слова *мир*? (*Мирний, миритися, помиритися, примирення, перемир'я.*)

— Сьогодні ми ознайомимося з мирилками. Дізнаємося про їхні особливості.

3. Вивчення нового матеріалу.

— Мирилки — коротенькі та простенькі за змістом і формою віршовані твори. Але вони дуже важливі, бо допомагають діткам помиритися, позбутися напруженості, спричиненої конфліктами, сварками, які часто виникають без поважних причин.

Мирилки — це своєрідний обряд «укладання мирної угоди» з рідними та близькими чи з тими, кого раніше образив, обманув чи просто скривдив.

Читання теоретичного матеріалу в підручнику (с. 97).

4. Опрацювання мирилок.

- Вправа «Бджілки» (напівголосне читання народних мирилок).

— Який пальчик «найважливіший» у мирилці?

— З якою інтонацією слід промовляти мирилки, щоб тебе почули і повірили?

— Які слова свідчать про бажання дітей помиритися?

- Варвара Гринько «Мирилки».

— Прочитайте авторські мирилки.

— З яким настроєм треба промовляти мирилки?

- Яна Яковенко «Козацька мирилка».

— Кому ви порадили б скористатися цією мирилкою: хлопчикам чи дівчаткам?

- Виконання завдань, поданих на с. 97 підручника.

— Хто винен у сварці? У яких мирилках про це згадується? Які слова це підтверджують?

— Які пропозиції щодо примирення висувають персонажі мирилок? Наведіть приклади.

5. Інсценізація мирилок. Робота в парах.

— Оберіть мирилку, яка вам найбільше сподобалася. Підготуйтеся до її інсценізації. Розіграйте ситуацію за алгоритмом.

1. Підійдіть до товариша, з яким нібито посварилися.

2. Щиро усміхніться.

3. Простягніть одне одному руку.

4. Промовте мирилку, зчепившись мізинцями.

6. Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Ознайомлення з прислів'ями, вміщеними у підручнику на с. 97.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія. Вправа «Смітничок».

— На стікерах напишіть негативну рису, яка може спровокувати вас на сварки, і помістіть у кошик. Хоч ми і знаємо мирилки, але краще, якщо нам їх не потрібно буде застосовувати. Винесімо цей кошик, щоб ці риси нам не заважали жити в мирі та злагоді.

2. Вправа «Незавершене речення».

На уроці я дізнався / дізналася...

Мені сподобалося...

Мене здивувало...

Я навчився / навчилася...

Після цього уроку я буду...

Після цього уроку я не буду...

3. Домашнє завдання.

Виконати завдання на вибір:

- вивчити одну з мирилок напам'ять;
- знайти іншу мирилку.

Урок 104. Урок позакласного читання. Тема «З чистого джерела народної мудрості».

Мета. *Навчальна:* продовжувати ознайомлювати учнів з різновидами народної творчості; розширювати уявлення про влучність, точність, красу рідного слова; пробуджувати цікавість до вивчення рідної мови.

Розвивальна: розвивати творчі здібності й мовлення учнів; зв'язне мовлення, пам'ять, логічне мислення.

Виховна: виховувати любов до творів усної народної творчості, до книги.

Засоби навчання. Виставка книг, силуетні зображення дерев, цеглинки LEGO, стікери у вигляді стопи.

Інтеграція. Соціальна, здоров'язбережувальна галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****Організація класу. Вправа «Калейдоскоп успішних справ».**

У дітей стікери у вигляді стопи.

— Напишіть на стікерах, який крок потрібно зробити для досягнення успіху. Прикріпіть їх на дошці. Наприкінці уроку переконаєтеся, чи справдилися ваші очікування.

II. Основна частина.**1. Фонетична розминка.**

Чистомовки.

Ча-ча-ча — звірі граються в ... (м'яча).

Ці-ці-ці — нападаючі — ... (зайці).

Чу-чу-чу — вовк ударив по... (м'ячу).

Ця-ця-ця — судить гру у них... (вівця).

2. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

- Робота в групах.

Кожна група має силуетне зображення дерева. На стовбурі надпис «Усна народна творчість».

— Діти, уявімо, що усна народна творчість — це велике дерево. Кожна гілка — це твори, дуже різноманітні за жанром. Надпишіть на гілках жанри творів усної народної творчості.

Учні підписують гілочки: *скоромовки, казки, мирилки, лічилки, забавлянки, пісні, прислів'я, приказки, загадки.*

— Сьогодні на уроці ми попрацюємо з народними творами різних жанрів.

3. Робота з виставкою книг.

— Діти, зверніть увагу на книжкову виставку.

— Які книги з цієї виставки вам знайомі?

— У яких книгах найкращі ілюстрації?

— Назвіть прізвища художників, які створили малюнки до цих книжок.

— Попрацюйте в групах. Розкажіть одні одним, які книги ви принесли на урок, чим вони цікаві.

4. Робота в групах.

Кожна група працює з певним фольклорним жанром.

Група 1. Прочитати початок прислів'їв, доповнити їх.

Не хвали сам себе, ... (нехай тебе інші похвалять).

Менше обіцяй — ... (більше роби).

Хочеш їсти калачі — ... (не сиди на печі).

Бджола мала, а ... (ї та працює).

Хто не працює, ... (той не їсть).

Книга вчить, ... (як на світі жити).

Хто поспішить, той ... (людей насмішить).

Один за всіх, .. (всі за одного).

Козацькому роду ... (нема переводу).

Група 2. Визначити назви українських народних казок за ілюстраціями.

Група 3. Скласти назви українських народних пісень.

«Іди, іди	•	•	зайчику»
«Ходить гарбуз	•	•	дощику»
«Два	•	•	півники»
«Зайчику-	•	•	по городу»

5. Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Робота зі скоромовками.

Гра-змагання «Не зіб'юсь».

Прочитати скоромовку без помилок.

Це маля-немовля
ні слівця не вимовля.
Немовляток я люблю,
колихаю: — Люлі-лю!

Рот роззява роззявляє,
бо короткий розум має.

Ішла баба дубнячком,
зачепилась гапличком.
Сюди смик, туди смик:
— Одчепися, мій гаплик.

Вовк-вовцюг вівцю волік,
вона вовку вила в бік.

Джерело: Елики, беніки їли вареники : загадки, лічилки, скоромовки для учнів початкових класів / уклад.: Л. Вознюк. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. — 192 с.

6. Опрацювання забавлянок.

— Наші предки завжди дбали, щоб діти в родині росли кмітливими, розумними, жвавими та веселими. Тому придумали короткі віршички: забавлянки та потішки, щоб дитина розвивалася, зростала розумною і веселою. Позмагаймося, хто краще прочитає забавлянку / потішку.

У саду зеленому,
під рясними кленами.
Під кленами, під липами,
де ягоди розсипані.
— Хто розсипав?
— Гуси.
— Хто збере?
— Бабуся.
— Хто поїсть?
— Ганнуся.

Іде коза рогата,
іде коза вухата
до діточок маляточок.
Ніженьками туп-туп.
Віченьками луп-луп.
Хто лиш сосочку ссе,
молочка хто не п'є,
того буцну прийду,
на ріжки посаджу.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200508063241/https://kolobok.ua/igr-y-a-takzhe-handmade/chitaem-detvam/965403-50-zabavlyanok-dlya-ditej-yaki-legko-zapamyatovuuyutsya>

7. Щоденні 5. «Читаю для себе».

Самостійне читання українських народних казок на вибір учнів.

III. Заключна частина.

Рефлексія. Вправа «Вершина успіху».

— Наша мова багата на твори усної народної творчості. Вони дають силу і розум народові, є прикрасою літератури і мистецтва. Читайте книги — і ви багато почерпнете з цього незглибимого джерела народної мудрості.

Діти розповідають, якими якостями успішної людини вони оволоділи під час уроку.

Краса природи рідної землі

Урок 105. Народна легенда «Як з'явилися квіти та веселка». Переказування легенди (с. 98–99).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з легендою як жанром усної народної творчості; навчати самостійно читати легенду, переказувати близько до тексту; удосконалювати навички свідомого, виразного читання, збагачувати активний словник учнів. *Розвивальна:* розвивати творчі здібності й зв'язне мовлення учнів; пам'ять, уміння зіставляти, логічне мислення. *Виховна:* виховувати любов до рідного слова.

Засоби навчання. Кольорові стікери.

Інтеграція. Соціальна, здоров'язбережувальна галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Організація класу.

Всі за парти ми сідаємо,
до роботи приступаємо.

Щоб про все на світі знати,
треба добре вміти читати.

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200823122514/https://krvuzcdyt.krinedu.com/ru/article/dzvonik-kliche-na-urok-organizatsiini-moment-urok.html>

II. Основна частина.

1. Мовленнєва розминка.

Скоромовка.

Гра «Дощик». Діти читають хором. Накрапає дощ (*тихо*). Дощ пускається сильніше (*голосніше*). Злива (*голосно*). Дощ слабшає (*тихіше*). Дощ припинився (*читання припиняється*).

Поспішайте, тітко, швидко:
крізь повітку квітку видко!

Квітка квітне в квітнику —
кізка неподалеку!

Володимир Верховень

Джерело: Еники, бенки їли вареники : загадки, лічилки, скоромовки для учнів початкових класів / уклад.: Л. Вознюк. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. — 192 с.

2. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

— Пригадайте назву розділу, який ми вивчаємо. («Незабаром літечко».)

— Зі скількох частин складається розділ? (*Із трьох*.)

— Яку частину ми вже вивчили? («Веселимося, граємось — літо зустрічаємо».)

— Які за жанрами твори були в цьому розділі? (*Лічилки, ігри, мирилки*.)

— Прочитайте назву нової частини розділу. («Краса природи рідної землі».)

— Про що, на вашу думку, йтиметься у творах розділу?

— Сьогодні ми продовжимо вивчати твори усної народної творчості. Ознайомимося із одним із її жанрів. Яким саме, ви дізнаєтеся, якщо прочитаєте в рядку кожну третю букву.

О В Д Т П Е Г К Г Щ П Е У Я Н К У Д Ж І Й П (*Легенди*)

3. Опрацювання легенди «Як з'явилися квіти та веселка» (с. 98–99).

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Читання легенди вчителем.

— Чи сподобалась вам легенда?

— Які почуття вона у вас викликала?

— Хто є головними персонажами легенди?

- Підготовка до самостійного читання.

Швидко прочитування слів, поданих на с. 98.

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні працюють у групах. Читають почергово по одному абзацу легенди.

— Коли і де відбувалася подія, описана в легенді?

— Хто з дійових осіб справив на вас найбільше враження? Чому?

- Виконання завдань, поданих після тексту.

- Аналіз змісту твору з елементами вибіркового читання.

— Чому, на вашу думку, спочатку люди були байдужими одні до одних?

— Поясніть вислів «серце наповнювалось теплом та любов'ю». Чому це трапилося з людьми?

— Прочитайте, як Природа створила квіти та веселку.

— Як люди щороку зустрічають весну?

- Вправа «Хвиля».

Вчитель задає тон і темп читання. Діти читають так, ніби хвиля прибивається до берега і відходить від нього: тихо — голосніше — голосно — тихіше — тихо — голосніше тощо.

- Вправа «Наші гіпотези».

— Поміркуйте, що було б, якби Природа не погодилась перетворити духів на квіти.

4. **Вправи на розвиток швидкості читання.**

- Гра «Дочитай речення».

На екрані спроектовано початки речень. Треба знайти їх якнайшвидше у тексті і прочитати повністю.

(5)	Так і зробила ...
(3)	— Як прикрасити...
(6)	Здивувалися ...
(1)	Колись дуже давно ...
(4)	— Перетвори нас ...
(2)	Але одного разу ...
(7)	Відтоді на землю...

- Мовно-логічне завдання.

— Пронумеруйте речення в такому порядку, як відбувалися події в легенді.

Перечитування легенди з метою підготовки до детального переказу.

5. **Детальний переказ легенди. Робота в парах.**

- Вправа «Обличчя до обличчя».

Діти переказують легенду, повернувшись одне до одного обличчям, користуючись початками речень із попереднього завдання.

6. **Літературознавче дослідження.**

Порівняння легенди і казки.

Казка		Легенда	
Відмінне	Спільне	Відмінне	Відмінне

III. **Заключна частина.**

1. **Рефлексія.**

— Яку легенду читали на уроці?

— Про що ви дізналися з легенди?

— Чи знаєте ви, звідки з'явилися хмари, птахи?

2. **Вправа «Веселка».**

Учні оцінюють свою роботу на уроці. Вони прикріплюють стікери відповідного кольору на промені веселки.

Червоний. Я не міг / не могла, не хотів / не хотіла це робити.

Оранжевий. Я хотів / хотіла це зробити, але не вдалося.

Жовтий. Я це робив / робила з допомогою.

Зелений. Я це робив / робила, хоча були помилки.

Блакитний. Я це зробив / зробила, але не відразу.

Синій. Я це зробив / зробила!

Фіолетовий. Це було дуже просто!

Урок 106. Квіти — землі окраса. Леся Вознюк «Квіти» (с. 99).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з віршем Лесі Вознюк «Квіти», удосконалювати навички виразного читання віршів, формувати вміння аналізувати віршовані твори. *Розвивальна:* розвивати зв'язне мовлення, фонематичний слух, образне мислення, вміння аналізувати, зіставляти. *Виховна:* виховувати через образне слово почуття любові до природи.

Засоби навчання. «Палітра емоцій», кольорові стікери, цеглинки LEGO.

Інтеграція. Соціальна, здоров'язбережувальна галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****Організація класу. Вправа «Палітра емоцій».**

На дошці прикріплено зображення палітри для фарб. На кольорових стікерах записані слова. Із поданого переліку дітям потрібно вибрати слово відповідно до свого настрою в цю хвилину.

Слова для вправи: *замріяність, співчуття, захоплення, спокій, хвилювання, радість, смуток, журба, розчарування, печаль, умиротворення* тощо.

II. Основна частина.**1. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.**

- Гра «Знайди помилку».

Учитель проєктує на екран речення. Учні прочитують їх, називають помилково вжите слово. Читають речення правильно.

З нірки виглядають сіренькі шишки (*мишки*).

На модрині маленькі мишки (*шишки*).

Зайчик травмував передню шапку (*лапку*).

Петрик не хоче вдягати лапку (*шапку*).

На клумбі зацвіла червона клітка (*квітка*).

У мого папуги простора квітка (*клітка*).

— Сьогодні на уроці ми продовжимо ознайомлення з творами про красу природи. Спробуємо знайти спільні та відмінні ознаки з творами, які читали на попередніх уроках.

2. Вправи на удосконалення читацьких навичок.

Читання прислів'їв, роз'єднуючи слова.

— Роз'єднайте слова, прочитайте прислів'я.

Н а д о б р и й ц в і т б ж о л а л е т и т ь .

Р о з ц в і т а є , щ о м а к і в ц в і т .

Д е в о л о ш к и , т а м х л і б а т р о ш к и .

— Як ви розумієте ці прислів'я?

— Що їх об'єднує?

3. Робота над віршем Лесі Вознюк «Квіти» (с. 99).

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Читання вірша вчителем.

— Що ви відчуваєте після слухання вірша?

Учні цеглинками LEGO сигналізують про свої відчуття (жовта — гордість, блакитна — смуток, червона — радість, зелена — захоплення, синя — здивування, помаранчева — жаль).

— У якому темпі, з яким почуттям я читала вірш?

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Самостійне мовчазне читання.

Робота за алгоритмом «Читання вірша».

1. Прочитайте вірш.

2. Визначте загальний характер вірша.

3. Поставте логічні наголоси, розставте паузи.

4. Визначте темп читання.

5. Підготуйте відповіді на запитання.

6. Підготуйте свої запитання до вірша.
7. Визначте головну думку твору.
8. Прочитайте вірш виразно.

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Робота в групах над змістом вірша.

1. Доведіть словами вірша, що природа радіє.
2. Знайдіть образні вислови.

Презентація роботи груп.

4. **Вправи на розвиток швидкості читання.**

- Робота в парах.

Вправа «Прочитай рядок до кінця».

Один учень називає слово будь-якого рядка, а інший дочитує рядок і продовжує вправу.

- Вправа «Сенкан».

Квіти.

Барвисті, запашні.

Цвітуть, прикрашають, радують.

Квіти — окраса рідної землі.

Краса.

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Вивчення мнемонічних фраз про кольори веселки (с. 99).

— Спробуйте скласти свою фразу для запам'ятовування кольорів веселки.

5. **Порівняння творів.**

— Пригадайте легенду, яку ми читали на попередньому уроці. Порівняйте її з віршем, який опрацювали сьогодні.

«Як з'явилися квіти і веселка»		«Квіти»
Відмінне	Спільне	Відмінне

III. **Заключна частина.**

1. **Рефлексія. Вправа «Відкрита трибуна».**

— Які ваші враження від уроку?

— Що, на вашу думку, вдалося найкраще? Чому?

Завершіть речення:

- мене зацікавило...
- для мене сьогодні важливим було...
- було важко...
- сьогодні я навчився / навчилася...
- мені хотілось би в майбутньому навчитись...
- мені знадобиться у житті...

2. **Вправа «Погода уроку».**

«Сонечко» — мені було цікаво.

«Сонечко та хмаринка» — інколи було нецікаво.

«Хмаринка» — було сумно.

Урок 107. Володимир Сенцовський «Після дощу». Порівняння оповідання й легенди (с. 100).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з оповіданням Володимира Сенцовського «Після дощу», формувати навички правильного, свідомого, виразного читання, збагачувати активний словник учнів, формувати у дітей доброту, чуйність, доброзичливе ставлення до живих істот; навчати учнів оцінювати вчинки головного персонажа оповідання, наслідувати його позитивні риси, прагнути до самовдосконалення. *Розвивальна:* розвивати емоційну, моторну, образну пам'ять, фантазію, літературно-творчі здібності, зв'язне мовлення. *Виховна:* виховувати пізнавальну активність, шанобливе ставлення до природи.

Засоби навчання. Картки «Рефлексійна шкала».

Інтеграція. Соціальна, здоров'язбережувальна галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.**

Організація класу. Вправа «Очікування».

- Що ви очікуєте від уроку?
- Чого ви хочете навчитися, про що дізнатися?
- Що вас найбільше цікавить?
- Я сподіваюся, що сьогоднішній урок буде уроком натхнення, добра і радості.

II. Основна частина.**1. Мовленнєва розминка.**

Чистомовки.

Це-це-це — чисте озерце.
 Да-да-да — в озері вода.
 Сі-сі-сі — у річці карасі.
 Ро-ро-ро — дай мені відро.

2. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

— Яка багатобарвна природа! Прочитайте, як про це розповідається у вірші «Барви землі».

Маки червоні. Жовтий пісок.	Синя хлюпоче ріка в береги.
Зблиснув на гілці зелений листок.	Жовтогаряча кора на сосні.
Жук фіолетовий гріє боки.	Очі блакитні в шпака навесні.

Володимир Степанов

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200508063241/https://kolobok.ua/igry-a-takzhe-handmade/chitaem-detyam/965403-50-zabavlyanok-dlya-ditej-yaki-legko-zapamyatovuyutsya>

- Про що йдеться у вірші?
- Які кольори називає автор?
- Прочитайте слова, які починаються буквами «же»; «зе».
- Прочитайте слова, у яких буква «і» в середині слів, у кінці слів.
- Прочитайте найдовші слова.
- На уроці ми продовжимо ознайомлюватися з творами про красу природи.

3. Підготовка до вивчення нового матеріалу.

- Вправа «Словограй» (с.100).
- Прочитайте рядки слів. У кожному рядку визначте зайве слово. Чому воно зайве? Поясніть.
- Прочитайте рядки слів швидко.
  - Відгадування загадки.
- Про яке явище природи загадка?
- Як ви розумієте вислів «небеса підперезав»?
- Про які «барвисті стрічки» йдеться у загадці?
  - Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Створення асоціативної павутинки до слова «веселка».

Орієнтовно учні можуть дібрати слова *райдуга, різнокольорова, після дощу, краплинка* тощо.

— Які вислови допомогли вам запам'ятати послідовність кольорів у веселці?

4. Робота над оповіданням Володимира Сенцовського «Після дощу».

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

- Хто автор оповідання?
- Якої, на вашу думку, пори року відбуваються події? Що на це вказує?
  - Щоденні 5. «Читаю для себе».
- Хто головний персонаж оповідання? Якого він віку?
- Яка пригода трапилася з хлопчиком?
- Яка вдача у хлопчика?
- Які запитання ви поставили б автору оповідання?
- Про що ви запитали б в Андрійка?
  - Вправа «Хвости».

Робота в парах. Один учень читає початок речення, другий має швидко його відшукати і прочитати повністю. Потім учні міняються ролями.

- Вправа «Кидок — засічка».
- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

Метод «Прес».

— Як ви ставитесь до вчинку хлопчика? Висловлюйте свої міркування за зразком:

Я схвалюю / засуджую вчинок Андрійка. Я вважаю, що..., тому що... . Наприклад, ...
Отже, ... (висновок).

- Творчий переказ оповідання.
- Уявіть себе на місці Андрійка. Спробуйте переказати оповідання від його імені.
  - Робота в парах. Порівняння творів.
- Пригадайте легенду «Як з'явилися квіти та веселка». Обговоріть, що спільного в оповіданні «Після дощу» й легенді «Як з'явилися квіти та веселка».

«Як з'явилися квіти та веселка»		«Після дощу»	
Відмінне	Спільне		Відмінне

III. Заключна частина.

1. Рефлексія. Вправа «Рефлексивна шкала».

Учні заповнюють картки (зафарбовують відповідні віконечка). Таке самооцінювання відображає їхнє ставлення до уроку, ступінь участі в ньому.

<i>Я вважаю, що урок був</i>	
цікавим	нецікавим
<i>Я навчився / навчилася</i>	
багато чого	мало чого
<i>Я брав / брала участь у дискусіях на уроці</i>	
часто	рідко
<i>Я вважаю, що слухав / слухала інших</i>	
уважно	неуважно
<i>Результатами своєї діяльності на уроці я</i>	
задоволений / задоволена	незадоволений / незадоволена

2. Вправа «Я бажаю тобі...».

- Поверніться одні до одних, візьміться за руки і побажайте щось добре, приємне.
- Ви всі очікували чогось від уроку. Чи справилися ваші очікування?

Урок 108. Віктор Васильчук «Подружилися» (с. 101).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з оповіданням Віктора Васильчука «Подружилися», розширити читацькі інтереси школярів, удосконалити навички свідомого, виразного читання, збагачувати активний словник учнів. *Розвивальна:* розвивати навички читання, вміння спілкуватися, уважно слухати – розуміти, образну уяву, здатність розрізнати реальність і вигадку. *Виховна:* виховувати пізнавальну активність, відповідальне ставлення до тварин.

Інтеграція. Соціальна, здоров'язбережувальна галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Організація класу. Вправа «Привітання».

Треба дружно привітатись:
Добрий день!
Дружно, голосно сказати:
Добрий день!
Вправо, вліво поверніться,
одне одному всміхніться.
Ще раз дружно привітайтеся:
Добрий день!

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200804160816/https://krvuzedyt.krivedu.com/ru/article/dzvonik-kliche-na-urok-organizatsiini-moment-urok.html>

II. Основна частина.

1. *Фонетична розминка.*

- Дмухнути на свічку.
- Гудіти, як двигун автомобіля.
- Задзижчати, як бджола.
- Засичати, як змія.
- Підняти руки вгору, опустити вниз, промовляти звуки [дж] [ч], видихаючи повітря.

2. *Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.*

- Вправа «Читання слів «навиворіт» (с. 101).
- Пригадайте, що означає слово «навиворіт».
- Прочитайте в підручнику слова, написані «навиворіт».
- Вправа «Сторітелінг».

3. *Робота в групах.*

- Складіть історію (на вибір), в якій персонажами були б хлопчик і кролик або котик і синички.
- Повідомлення теми уроку.
- Сьогодні ми ознайомимося з історією, описаною Віктором Васильчуком.

4. *Робота з підручником. Опрацювання оповідання Віктора Васильчука «Подружилися».*

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».
- Підготовлений учень виразно читає текст.
- Хто головні персонажі оповідання?
  - Як ви думаєте, в оповіданні описано вигадані події, чи таке могло відбуватися насправді?
  - Чому Миколка зачинив кошени у кролячій клітці?
  - Що здивувало хлопчика?

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні працюють у парах, читають почергово по два речення.

- Поставте одне одному запитання за змістом оповідання.

- Виконання завдань, поданих після тексту.

— Чи доводилося вам спостерігати незвичайну дружбу між тваринами або читати твори про таку дружбу?

- А чи може людина з твариною потоваришувати? Чи відомі вам такі історії?

- Робота з ілюстрацією. «Входження» у малюнок.

- Де на малюнку ви? Розкажіть про свої відчуття.

— Як би ви доповнили цю ілюстрацію?

— Зачитайте речення чи фрагмент оповідання, в якому описується зображене на малюнку.

- Переказування оповідання.

Завдання на вибір. Переказати оповідання від імені:

Миколки

котика Васька

кролика

— Розкажіть про свої відчуття та емоції.

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— Прочитайте прислів'я з рубрики «Уживай у своєму мовленні».

— Як ви їх розумієте? Поясніть.

— Запам'ятайте їх та уживайте у своєму мовленні.

— Існує таке переконання, що кішки з собаками не дружать. Навіть є такий вислів «живуть, як кіт із собакою». Про кого, на вашу думку, так кажуть? (*Про людей, які постійно ворогують, сваряться.*)

— Чи погоджуєтесь ви з такою думкою?

5. Розвиток мовлення.

— Послухайте вірш Валентини Юрченко і висловіть свою думку, чи могло таке бути насправді.

ДРУЗІ

Сніг летить, і вітер віє,
сонце світить, а не гріє.
Під дверима кіт сидить
і від холоду тремтить.
Та дарма, що в козушку,—
лапки мерзнуть на сніжку.
— Ой, няв-няв! Пустіть, змерзаю!..
Та ніхто не відчиняє.
А у будці — пес кошлатий,
там Рябкові, як у хаті.
Хай і вітер завиває,
а Рябко собі дрімає.
Раптом чує — няв-няв-няв!
Голос Мурчика пізнав,—
змерз, дрижить увесь Мурко,
й пожалів його Рябко.

— Гав-гав, Мурку!
Йди сюди, заховайся від біди!
І Рябко послухав кіт,
бо в них дружба з давніх літ,
з малку вкупі виростили,
разом у дворі гуляли,
влітку гралися обоє
на траві, як діток двоє.
Кіт Мурко умить охоче
до Рябка у будку вскочив,
там гарненько обтрусився,
і зігрівся, й обсушився.
Муркотів він у подяці
тому другові — собаці.
Пес котячу пісню слухав
і лизав kota у вухо.

Валентина Юрченко

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821120201/https://skarbnu4ka.com/dрузи/>

- Робота в групах.

Група 1. Придумати і розіграти діалог Мурчика і Рябка.

Група 2. Намалювати словесну ілюстрацію до вірша.

III. Заключна частина.

Рефлексія. Вправа «Трибуна вільних думок».

Учні висловлюються щодо знань, набутих на уроці, оцінюють свої успіхи.

Урок 109. Микола Магера «Он як буває» (с. 102–103).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з оповіданням Миколи Магери «Он як буває»; вчити слухати, розуміти і відтворювати прочитане, розвивати вміння складати діалоги за змістом оповідання, формувати вміння читати мовчки, стисло переказувати; збагачувати активний словник учнів. *Розвивальна:* розвивати акторські здібності, зв'язне мовлення, кмітливість, образне мислення. *Виховна:* виховувати любов до тварин, почуття відповідальності за свої вчинки.

Засоби навчання. Смужки паперу.

Інтеграція. Соціальна, природнича галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****Організація класу. Вправа «Криголам».**

— Яким ви уявляєте наш урок?

У — успіх, усмішка, удача, уважність.

— Без чого ми не можемо обійтися на уроці?

Р — радість, розуміння, рух, робота.

— Що нам несе урок?

О — ознайомлення, океан знань, організованість.

— Які ваші очікування?

К — користь, краса.

II. Основна частина.**1. Фонетична розминка.**

- Дихальна гімнастика.

Піддування смужок паперу.

- Чистомовки.

Ла-ла-ла, ла-ла-ла — вже весна до нас прийшла.

Лі-лі-лі, лі-лі-лі — квітнуть квіточки малі.

Ло-ло-ло, ло-ло-ло — радість: сонце і теплò.

Ле-ле-ле, ле-ле-ле — ластів'яточко мале.

2. Підготовка до сприймання нового матеріалу.

- Гра «3 гірки на гірку».

— Читайте слова у стовпчиках: перший стовпчик — згори вниз, другий — знизу вгору...

я	пташки	тут	соломинки
що	дзьоб	став	поралася
щоб	коли	отвір	магазин
мова	так	зрадів	гніздо
кухня	бо	стілець	пішла
балкон	а	вітатися	мама

- Вправа «Вилучи зайве».

Учитель проєктує на екран вислів. Учням пропонує читати через одну літеру. (*Буду я природі другом: милуюся, оберігаю, прикрашаю.*)

Бнутдву я пфрсиьрюоздці дйрнузгжоєм:

мфиялмутюждя, олбпесрнілгуашю,

пщреиокірьабшйацю.

— Як ви розумієте цей вислів?

— Що означає «бути другом природи»?

— Чи доводилося вам «бути другом природи»? Розкажіть про це.

3. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми і завдань уроку.

Відгадування загадки.

Чорні блискавки літають,
на льоту комах хапають.

Перед сильною грозою

б'ють на сполох над водою. (*Ластівки*)

Марія Пономаренко (Джерело: Тисяча п'ятсот загадок / уклад.: Л. Вознюк. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.)

— Що вам відомо про ластівок?

— Сьогодні ми ознайомимося з оповіданням Миколи Магери «Он як буває».

Вправа «Мої думки».

— Коли ви слухаєте текст, чого ви навчаєтеся, що розвиваєте? Скористайтеся підказкою-таблицею і висловтеся, закінчуючи речення: «Слухаючи твір, я розвиваю...»

увагу	пам'ять	кмітливість
допитливість	користь	уяву

4. Робота зі змістом оповідання Миколи Магери «Он як буває» (с. 102–103).

- Підготовка до читання.

Читання слів, які «заховались» у рядках.

гніздо — домівка	перемогла — ластівка
болото — торкнувся	мама — магазин

Швидко прочитування спільнокореневих слів, поданих у підручнику.

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель читає текст. Після читання запитує:

— Хто головний персонаж оповідання?

— Якого віку хлопчик?

— Коли відбувались описані події?

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Учні працюють у групах. Читають почергово по два речення.

— Поставте одні одним запитання за змістом оповідання.

- Вправи на розвиток уваги, швидкого читання.

— Знайдіть і прочитайте речення, у яких є такі вислови: «відчайдушний крик», «став навшпиньки», «затужили на весь білий світ», «впала доли», «понівечене гніздо».

— Поясніть, як ви їх розумієте.

- Вправа «Кидок — засічка».

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— Доберіть близькі за значенням слова до слів *відчайдушний (крик)*, *понівечене (гніздо)*.

Відчайдушний (крик) — несамовитий, дикий, нестямний, шалений.

Понівечене (гніздо) — понищене, зіпсоване, зруйноване, спотворене.

- Вправа «Займи позицію».

— Виберіть вислів, який стосується змісту оповідання.

Птахів потрібно оберігати.

Той, хто любить птахів, має добре серце.

Птахи — наші пернаті друзі.

— Поясніть, чому саме це висловлювання ви обрали.

III. Заключна частина.

Рефлексія. Вправа «Незакінчене речення».

Сьогодні я дізнався / дізналася...

Було цікаво...

Було складно...

Я зрозумів / зрозуміла, що...

Тепер я зможу...

Я навчився / навчилася...

У мене вийшло ...

Я зміг / змогла...

Урок 110. Микола Магера «Он як буває» (продовження) (с. 102–103).

Мета. *Навчальна:* удосконалювати навички виразного читання, вміння швидко орієнтуватися в тексті; вчити висловлюватися стосовно змісту прочитаного, оцінювати вчинки головного персонажа. *Розвивальна:* розвивати вміння виконувати завдання творчого характеру, зв'язне мовлення, кмітливість, образне мислення. *Виховна:* виховувати дбайливе ставлення до природи, почуття відповідальності за дії та поведінку людини у ставленні до природи.

Засоби навчання. Смужки-промінчики, гральні кубики.

Інтеграція. Соціальна, природнича галузі.

Тип уроку. Закріплення вивченого матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****Організація класу. Вправа «Промінчики добра».**

На дошці — велике жовте коло (сонечко без промінчиків). У дітей смужки-промінчики. Діти пишуть побажання до уроку, озвучують їх і кріплять до сонечка.

II. Основна частина.**1. Вправи на розвиток артикуляції.**

- Дихальна гімнастика.
- Свічка (повільний вдих носом, швидкий сильний видих ротом).
- Торт (повільний вдих носом, повільний сильний видих ротом).
- Їжачок (швидкий короткий вдих носом, швидкий короткий видих ротом).
- Квітка (повільний вдих носом, на видиху промовляють «О!»).

- Гра «Додай склад».

бу — ... (кет)	моло — ... (ко)
бу — ... (зок)	моло — ... (дець)
бу — ... (лава)	моло — ... (ток)
бу — ... (диноок)	моло — ... (чай)
бу — ... (лка)	моло — ... (дий)

- Вправа «Шифрувальники».

— Розшифруйте слова. Прочитайте слова, вставляючи пропущені букви.

пт..х..	л..ст..вк..	гн..зд..
л..ст..в'..т..	пт..ш..н..т..	гн..зд..чк..

2. Вправа «Мої думки».

— Коли ви самостійно читаете текст, чого ви навчаєтеся, що розвиваєте? Скористайтеся підказкою-таблицею і висловтеся, закінчуючи речення: «Слухаючи твір, я розвиваю...»

виразність	уяву	розуміння
швидкість	зосередженість	пам'ять

3. Повідомлення теми і завдань уроку.

— Сьогодні ми продовжимо роботу над оповіданням Миколи Магери «Он як буває», виконаємо цікаві завдання.

4. Робота над оповіданням Миколи Магери «Он як буває».

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Учні перечитують оповідання.

- Вправа «Хвости».

Вчитель читає початок речення, учні мають швидко його відшукати і прочитати повністю.

- І пташки ніби...
- А що, коли я...
- Хлопчик кинувся до...
- Андрійко дуже зрадів...
- На лемент прибігла...

- Тестові завдання.

1. Твір Миколи Магери «Он як буває» — це:

- А) вірш; Б) казка; В) оповідання.
2. Над вікном звили гніздечко:
А) горобчики; Б) ластівки; В) солов'ї.
3. Одного разу Андрійка здивувало, що:
А) не чути співу птахів; Б) мама поралася на кухні; В) пташки розуміли мову.
4. Коли хлопчик доторкнувся до гнізда, воно:
А) впало; Б) перекошилося; В) стиснулося.

- Стратегія «Фішбоун».

Проблема. Батьки не втішали Андрійка.

Причина 1. Андрійкові було цікаво, що в пташиному гнізді.

Факти. Він приніс стільчик і хотів зазирнути в гніздо.

Причина 2. Андрійко зруйнував ластівчине гніздо.

Факти. Хлопчик був необережним.

Висновок. Пташине гніздо впало і понівечилося.

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

Метод «Прес».

Учні висловлюють свої міркування за зразком, поданим у підручнику на с. 103.

- Робота в групах.

Учні добирають інші заголовки до оповідання. Обґрунтовують свої міркування.

- Робота з ілюстрацією. Вхідження у малюнок.

— До якої частини оповідання художник намалював ілюстрацію?

— Яку ілюстрацію намалювали б ви?

— Де на малюнку ви? Розкажіть про свої відчуття.

- Гра «Магічний кубик».

Робота в групах. Кожна група має гральний кубик і картку із завданнями. По черзі кидають кубик. Скільки крапок випаде на верхній грані, таке запитання чи завдання треба виконати.

●	Яка частина твору тобі сподобалася найбільше?
●●	Про що цей твір?
●●●	Що нового ти дізнався / дізналася з твору?
●●●●	Які вчинки, слова персонажів тобі запам'яталися?
●●●●●	Які запитання ти хочеш поставити персонажам?
●●●●●●	Над чим варто задуматися після читання твору?

III. Заключна частина.

Рефлексія. Вправа «Займи позицію».

- Вправа «Займи позицію».

— Виберіть вислів, який стосується змісту оповідання.

Це оповідання про сім'ю, яка любить птахів.

Це оповідання про доброго хлопчика Андрійка.

Це оповідання про негідний вчинок Андрійка.

- Інтерв'ю з кожною новоутвореною групою за результатами вправи «Займи позицію».

— Поясніть, чому саме це висловлювання ви обрали.

— Чи досягли ми результатів, читаючи працюючи над оповіданням? (*Розвинули пам'ять, увагу, уяву...*) Доведіть свою думку.

Канікули, канікули, веселая пора!

Урок 111. Катерина Перелісна «Бджілка» (с. 104).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з віршем Катерини Перелісної «Бджілка», вчити сприймати змальовані словами образні порівняння; удосконалювати навички свідомого та виразного читання; формувати вміння аналізувати віршовані твори. *Розвивальна:* розвивати творчу уяву, зв'язне мовлення. *Виховна:* виховувати спостережливість, любов до природи, поетичного слова.

Засоби навчання. Цеглинки LEGO.

Інтеграція. Соціальна, природнича галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Організація класу. *Вправа «Я — сонечко».*

- Уявіть, що ви — малесенькі сонечка. Такі жовті, теплі, лагідні.
- Простягніть рученятка одне одному.
- Привітаймося із сонячними промінцями.
- Що ви очікуєте від уроку?
- Як потрібно працювати на уроці, щоб отримати гарний результат?
- Оберіть настрій. Покажіть його цеглинкою LEGO.

II. Основна частина.

1. *Актуалізація опорних знань.*

- Пригадайте назву розділу, який ми вивчаємо. («Незабаром літечко».)
- Із яких підрозділів він складається?
- Як називається останній підрозділ?
- Поміркуйте і скажіть, про що йтиметься у творах даного підрозділу.

2. *Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.*

- Відгадування загадки.

Біля гаю хатку маю,	оглядаю кожну квітку.
день у день я вилітаю.	Легко лину над лужком
Жде на мене праця влітку —	і годую всіх медком. (Бджола)

Валентина Довжик

Джерело: Тисяча п'ятсот загадок / уклад.: Л. Вознюк. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

— Що вам відомо про бджіл?

- Кластер.

Для кластера учні можуть використати слова *вулик, рій, мед, нектар, квіти, луки, поле, акація, липа, різнотрав'я* тощо.

- Сенкан.

Орієнтовно учні можуть скласти сенкан:

Бджола.
Працьовита, заклопотана.
Літає, збирає, жалить.
Бджола старанно збирає нектар.
Комаха.

- Повідомлення теми уроку.

— Ви всі знаєте, що бджілки дуже жваві та працьовиті, от і я вам сьогодні хочу побажати, щоб ви були справжніми трудівниками і трудівницями під час уроку.

— Сьогодні ми опрацюємо вірш Катерини Перелісної «Бджілка».

3. *Робота з підручником.*

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель виразно читає вірш.

— Що ви відчуваєте після слухання вірша?

Учні цеглинками LEGO сигналізують про свої відчуття (жовта — гордість, блакитна — смуток, червона — радість, зелена — захоплення, синя — здивування, помаранчева — жаль).

— У якому темпі, з яким почуттям я читала вірш?

— Що нагадає цей вірш за змістом? (*Загадку.*)

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Самостійне мовчазне читання.

— Визначте, де слід робити паузи.

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Діти працюють у парах, читають вірш по черзі по два рядки вірша.

— Поставте одне одному запитання за змістом вірша.

- Вправа «Уважні читачі».

Учитель проєктує на екран вірш, у якому частина слів замінено. Учням треба відновити вірш.

Хоч і не комашка (*пташка*),
крилечка має,
поміж кущами (*квітками*)
в лісі (*полі*) стрибає (*літає*),
збере пісочок (*пилочок*) —
і шусту у нірку (*дірку*)!

- Вправа «Вхід у малюнок».

— Чи стосується малюнок змісту вірша?

— Де ви обрали собі місце на малюнку?

— Що ви бачите?

— Які звуки чуєте?

— Які запахи відчуваєте?

— Який у вас настрій від побаченого, почутого?

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Робота з народними порівняннями, поданими в підручнику на с. 104.

III. Заключна частина.

Рефлексія. Вправа «Квітка добра».

— Ми з вами багато працювали і трохи втомилися. Заплющте очі й уявіть, що у ваших руках чарівна квітка добра. Вона зігріває вас, ваше тіло, вашу душу. Ви протягуєте руку і розглядаєте квітку. Уявіть, якого вона кольору. Можливо, вона має запах. А, можливо, ви чуєте приємну музику. Подумки зберіть усе добро від квітки й помістіть у своєму серці. Ви відчуєте, як воно входить у вас, як зігріває вашу душу, несе радість. Я хочу, щоб ви відчували допомогу квітки добра.

Урок 112. Урок позакласного читання на тему «Буду я природі другом».

Мета. *Навчальна:* сприяти розширенню читацьких інтересів школярів, ознайомлюючи їх із творами про природу, збагачувати активний словник учнів. *Розвивальна:* розвивати зв'язне мовлення, навички виразного читання, уміння аргументовано доводити свою думку; сприяти розвитку пізнавальної активності учнів. *Виховна:* виховувати любов і бережне ставлення до природи, до рідного краю.

Засоби навчання. Цеглинки LEGO, виставка книг, журналів, картки з текстом «Хитра квітка».

Інтеграція. Соціальна, природнича галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****Організація класу. Вправа «Настрій».**

Учні сигналізують цеглинками LEGO, який у них настрій на початку уроку.

Червона — у мене прекрасний настрій.

Помаранчева — я готовий / готова до роботи на уроці.

Жовта — сподіваюся, що мені буде цікаво на уроці.

Зелена — не хочу помилятися.

Блакитна — хочу покращити свої результати.

Синя — сьогодні настрої не такий, як хотілося б.

II. Основна частина.**1. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.**

— Перед вами — склади. Поєднуючи їх, прочитайте слова, що стануть темою нашого уроку. (*Буду я природі другом.*)

— Як ви розумієте ці слова?

— Сьогодні ми читатимемо твори про природу. Сподіваюся, ми ще більше переконаємося, що природі ми не сусіди, а її часточка. І від бережного ставлення до неї залежить наше щасливе життя.

2. Робота з виставкою книг, журналів.

— Чи відповідають темі представлені на виставці книжки?

— Книжки яких авторів представлені на виставці?

— Твори яких авторів ви вже читали?

— Які назви мають книжки?

— Які журнали є на виставці?

— Які за жанрами твори про природу є в журналах?

3. Читання та обговорення творів.

Робота в групах.

Читання та обговорення творів.

— Скористайтеся алгоритмом та розкажіть про твір.

Визначити жанр твору (вірш, оповідання, казка, легенда).

Обговорити, чому твір має таку назву.

Довести, що персонаж твору любить і береже природу.

Визначити, до чого нас спонукає автор.

Словесно намалювати картини, які викликав прочитаний твір.

4. Олег Буцень «Хитра квітка».

Учні читають оповідання Олега Буценя «Хитра квітка».

— Хто головна дійова особа оповідання?

— Чому дівчинка не зірвала квітку першого разу?

— Чи зрозуміла дівчинка слова квітки «Приходь пізніше»?

— Що казкове в цьому тексті?

— Яка головна думка твору?

— Які поради можна дати дівчинці?

5. Вправа «Віднови прислів'я».

На картках написані слова. Розставивши їх за кольоровими підказками у певному порядку, діти мають скласти прислів'я і прочитати. (*Багато лісу — не губи, мало лісу — бережи. Не бережеш па-*

ростки — не побачиш і дерева. Природа одному мама, а другому мачуха. Чим глибша вода, тим більша риба. Хто хоче чистої води, нехай іде до джерела пити. Вогонь добрий слуга, але поганий хазяїн.)

Багато	чистої	вода,	але	другому	дерева.
Вогонь	одному	не	мало	до джерела	риба.
Чим	лісу —	слуга,	нехай іде	більша	мачуха.
Хто хоче	паростки —	мама,	побачиш	лісу —	хазяїн.
Природа	добрий	води,	тим	і	бережи.
Не бережеш	глибша	не губи,	а	поганий	пити.

III. Заключна частина.

— Які твори про природу, про красу і дбайливе ставлення до природи вам найбільше сподобалися? Хто їх автори?

— Яка основна думка об'єднує ці твори?

Додаток до уроку

ХИТРА КВІТКА

Ходить дівчинка по лісі, кожній гарній квіточці вклоняється. Вже чималий букет назбирала.

Квіти хоч і непоказні, зате духмяні — всі лісові пахощі в них.

А сонце все нижче й нижче до обр'ю хилиться, скоро й день закінчиться, час додому вертати.

Коли глядь, а край лісу, в посадці, ще одна квітка красується. Два широких листочки, мов зелені долоньки, обхопили високе стебельце з білою китичкою дрібненьких квіточок.

Нахилилась до неї дівчинка.

— Пхи. Ти зовсім не пахнеш. І не розкрилась як слід. Навіщо мені така! Ось коли посправжньому розквітнеш, наберешся лісових пахощів, тоді я тебе і візьму.

— Добре, приходь пізніше до мене, — відповіла квітка. — Чуєш? Пізніше. Тоді і дізнаєшся, як я гарно пахну. А даремно не ображай.

Прийшла дівчинка наступного дня до квітки. А та не хоче розкриватись. І красу свою пелюстками пригорнула, наче сховала від людського ока.

— Хіба рано я прийшла? — зітхнула дівчинка.

— Рано, рано. Пізніше треба. Тоді я й розкрию свої пелюстки і запахну на весь ліс.

«Гаразд, почекаю ще трохи», — зітхнула дівчинка.

От і почала ходити дівчинка до квітки, а та й не думає розтуляти свої пелюстки.

— І довго ти дражнитимешся? — якось запитала її дівчинка.

Квітка злегка хитнула широкими листочками, сонно звела білу китичку.

— Я ж тобі кажу: пізніше приходь.

— Он яка ти! — невдоволено мовила дівчинка. — Що ж, зачекаю ще трохи.

Прийшла до неї наступного дня, а квітка вже поблякла, засихати почала.

— Як же тобі не соромно обманювати, люба квіточко?

— Я тебе не обманювала, дівчинко.

— Хіба ж не ти мені казала: «Приходь пізніше! Приходь пізніше!» Я й чекала, приходила. А ти...

— Ти приходила до мене вдень, коли я сплю. А я розтуляю пелюстки і пахну поночі, — перебила її квітка. — Тому я й казала, щоб ти приходила пізніше.

— Так он хто ти! Тепер я тебе впізнала, — сказала дівчинка. — Ти — любка, нічна фіалка. Хитра квітка.

— Даремно ти мене ображаєш, — прошепотіла квітка. — Хіба я винна, що така вродилась? Іди, не заважай мені спати, дівчинко.

Олег Буцень

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200827071716/http://megaznaika.com.ua/kazka/opovidanya-bucen-hutra-kvitka/>

Урок 113. Василь Шкляр «Маленька мураха». Переказування оповідання від імені персонажів (с. 104–105).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з оповіданням Василя Шкляра «Маленька мураха», удосконалювати навички правильного, виразного читання; вчити учнів знаходити в текстах описи, міркування персонажів; збагачувати словник учнів. *Розвивальна:* розвивати та корегувати читацькі навички, уміння уважно слухати, розуміти прослухане, висловлювати власну думку, робити висновки. *Виховна:* виховувати бережне ставлення до природи.

Засоби навчання. Силуетне зображення дерева, паперові квіти.

Інтеграція. Соціальна, природнича галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Організація класу. *Вправа «Дерево очікувань».*

На дошці прикріплено силуетне зображення дерева. В учнів — паперові квіти, на яких вони записують свої очікування від уроку.

— Наприкінці уроку ми переглянемо записи, дізнаємося, чи здійснилися ваші очікування.

II. Основна частина.

1. *Мовно-фонетична зарядка.*

Чистомовки.

Жа-жа-жа — ми побачили вужа.

Иж-иж-иж — у сильце попався стриж.

Ож-ож-ож — нас чекає подорож.

Еж-еж-еж — бережіть ліс від пожеж.

2. *Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми і завдань уроку.*

- Відгадування загадки, поданої у підручнику на с. 104.

Учні відгадують, що це мурашки.

- Робота в групах.

— Заповніть таблицю за зразком, поданим у підручнику, на аркуші паперу. Протягом уроку ми доповнимо дані таблиці.

- Складання сенкана.

Мурашка.

Маленька, працююча.

Поспішає, несе, трудиться.

Мурашка тягне ялинову хвоїнку.

Комашка.

- Повідомлення теми уроку.

— Сьогодні на уроці ми прочитаємо цікаве оповідання Василя Шкляра та проведемо дослідження.

3. *Робота над оповіданням Василя Шкляра «Маленька мураха».*

- Підготовка до читання.

Швидке прочитування слів, спроєктованих на екран.

натрапили

височенний

заперечував

подушечка

дрібненькі

дивувався

зернина

усміхнувся

не вгавав

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Робота в парах. Читання тексту почергово по абзацах.

— Про кого йдеться в оповіданні? Що робили діти?

- Перевірка усвідомлення змісту оповідання.

— Яким видався мурашник Петрусеві?

— Яким побачив мурашник Мишко?

— Що несли мурашки?

— Чи великий це вантаж?

- Чому Мишко підскочив?
- Чому Петрусь усміхнувся?
  - Читання оповідання в особах.
  - Складання плану.

Орієнтовно план може бути таким:

1. Цікава знахідка.
2. Спостереження хлопчиків.
3. Зубата мурашка.

- Творчий переказ оповідання.

— Уявіть, що ви — персонаж оповідання «Маленька мураха». Розкажіть про свою пригоду. Не забудьте розказати про свої відчуття, переживання.

— Починайте розказувати так: «Якось я з Мишком був у садку. Випадково ми натрапили...».

- Складання анкет персонажів.

Робота в групах.

— Складіть анкету одного з персонажів оповідання.

Портрет	Ім'я
	Уподобання
	Ставлення до природи
	Вчинки й поведінка
	Думки і переживання
	Риси характеру

- Робота в парах.

Добір інших заголовків до оповідання.

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Учні обговорюють, коли доречно вживати вислови, подані в підручнику.

4. Досліджуємо медіа.

— Зіскануйте QR-код та перегляньте відеоролик «Як живуть мурахи».

— Розкажіть, що вам уже було відомо.

— Що вас здивувало?

— Доповніть новими фактами таблицю, з якою працювали на початку уроку.

III. Заключна частина.

1. Саморефлексія.

— Діти, прочитайте свої очікування, які ви записали на квітах. Які з них здійснилися?

2. Вправа «Оцінюю свою роботу на уроці».

На уроці я працював / працювала старанно.

На уроці мені було цікаво.

На уроці я нудьгував / нудьгувала.

Я навчився / навчилася переказувати текст від імені персонажа.

Були завдання, які я не зміг / не змогла виконати.

Урок 114. Ірина Мацко «Мобік і дідусь» (с. 106–107).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з казкою Ірини Мацко «Мобік і дідусь»; удосконалювати навички правильного, виразного читання; вчити учнів знаходити в текстах описи, міркування персонажів; збагачувати словник учнів. *Розвивальна:* розвивати та корегувати читацькі навички, уміння уважно слухати, розуміти прослухане, висловлювати власну думку, робити висновки. *Виховна:* виховувати читацькі та пізнавальні інтереси.

Засоби навчання. Цеглинки LEGO, картки для вправи «Установи послідовність».

Інтеграція. Соціальна, здоров'язбережувальна галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****Організація класу. Вправа «Мій настрій».**

Діти ходять по класу, вчитель дає вказівку, діти імітують.

— Рухайтесь так, як:

- дуже втомлена людина;
- щаслива людина, яка отримала чудову звістку;
- людина, яка постійно чогось боїться;
- геній, який отримав нагороду;
- людина, яка задумала щось недобре;
- акробат, який рухається по канату;
- покажіть власний настрій.

II. Основна частина.**1. Фонетична зарядка.**

— Як дзвенить дзвіночок?

— Як шумить лісочок?

— Як нявкає кошеня?

— Як сичить гусеня?

2. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

- Відгадування загадки.

Натискаєш кнопочки

на самій коробочці.

Загуділо — і за мить

можеш з другом говорити. (*Мобільний телефон*)

Джерело: Тисяча п'ятсот загадок / уклад.: Л. Вознюк. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

- Мозковий штурм.

— Що ви знаєте про мобільний телефон?

— Чи уявляєте собі життя, коли не було мобільних телефонів?

— Як тоді спілкувалися люди?

Учитель демонструє зображення стаціонарного телефона, вуличного телефона-автомата, коротко повідомляє, як користувалися цими пристроями.

- Повідомлення теми уроку.

— Сьогодні ми завітаємо у світ казки сучасної української письменниці Ірини Мацко.

3. Робота над казкою Ірини Мацко «Мобік і дідусь».

- Робота із заголовком. Вправа «Передбачення».

— Прочитайте заголовок до твору. Що, на вашу думку, може називатись Мобіком?

- Підготовка до читання.

— Прочитайте швидко слова на с.106.

— Які слова мають спільну частину?

— Що означає слово *старожитності*? (*Різноманітні речі, які були виготовлені давно і збереглися до наших днів.*)

— Складіть тематичну павутинку зі словом *телефон*. (*Дзвінок, інформація, повідомлення, мрія, нагадування, спілкування...*)

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Самостійне мовчазне читання першого абзацу казки.

- Про що і про кого ви дізналися з цієї частини?
- Де відбувалися події?
- Як ви думаєте, що трапилось далі?
- Який подарунок приніс господар крамниці?

Продовження читання.

- Назвіть дійових осіб казки.
- Про що розмовляли Мобік і дідусь?

- Вправа «Установи послідовність».

Учні виконують завдання на картках: нумерують речення в такій послідовності, як відбувалися події в казці.

- (1) Телефон припадав пилом на полиці.
- (3) З коробочки вискочило щось плескатеньке.
- (5) Дідусь запропонував родичатися.
- (2) Господар поставив біля Телефона коробочку.
- (4) Новий телефончик призначений для однієї людини.

4. Розвиток мовлення.

— Уявіть, що ви зустрілися з дідусем Мобіка. Про що ви запитали б у нього?

Орієнтовні запитання: *Яке ваше улюблене заняття? Як ви потрапили до крамнички? Для чого вам коліщатко з отворами? То що.*

— Про що ви запитали б у Мобіка?

Орієнтовні запитання: *Ти цікавився у дідуса про інших родичів? Ти будеш родичатися з дідусем? Що ти розказав про себе дідусеві?*

III. Заключна частина.

Рефлексія.

- Чи досягли ми поставленої мети уроку?
- Як можна використовувати отримані на уроці знання в майбутньому?
- Чи сподобався вам урок?
- А зараз просигналізуйте про результати своєї роботи цеглинками LEGO:

Синя. Це було дуже просто.

Блакитна. У мене все вийшло.

Зелена. У мене майже все вийшло, але були труднощі.

Жовта. Мені все вдалося з допомогою вчителя та друзів.

Оранжева. Я хотів / хотіла, але не вдалося.

Червона. Мені не вдалося нічого.

Урок 115. Ірина Мацко «Мобік і дідусь» (продовження) (с. 106–107).

Мета. *Навчальна:* продовжити роботу над казкою Ірини Мацко «Мобік і дідусь», розширити читацькі інтереси школярів, вчити ділити текст на логічно закінчені частини, знаходити речення, у яких передано зміст малюнка. *Розвивальна:* розвивати вміння висловлювати власну думку, робити висновки, зв'язне мовлення, уяву. *Виховна:* виховувати допитливість, бажання читати.

Засоби навчання. «Скринька запитань».

Інтеграція. Соціальна, здоров'язбережувальна галузі.

Тип уроку. Закріплення вивченого матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****Організація класу.**

Вправа «Скринька запитань».

Учитель заздалегідь готує запитання для дітей, записує на окремих смужках паперу, загортає і складає їх у скриньку. Діти сідають у коло (на килимку) з учителем, передають одне одному скриньку, по черзі витягають запитання, читають їх уголос і відповідають.

Зразки запитань.

- Який у тебе сьогодні настрій?
- Що тобі сьогодні наснилося?
- Чим тобі хотілось би сьогодні займатися?
- Яким секретом тобі хочеться поділитись з друзями?
- Чим ти можеш сьогодні похвалитися?
- Що тебе сьогодні засмутило?

II. Основна частина.**I. Мовно-фонетична зарядка.**

- Чистомовки.
Фон-фон-фон — а у мене телефон!
Ить-ить-ить — часто-часто він дзвенить.
Уг-уг-уг — телефонує друг.
Іт-іт-іт — передає привіт!
- Вправа «Знайди два однакових слова».
Каркас, карась, карат, карниз, униз, карниз.
Книга, крига, книжка, криза, крига, карта.
Гість, шість, їсть, честь, гість, шість.
- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

Вправа «Відшукай слова».

Учитель проєктує на екран «стіну слів». Пропонує знайти спочатку слова, які починаються частиною *теле-*, а потім — слова, які закінчуються частиною *-фон*.

З частиною *теле-* читають слова *телефон, телевізор, телескоп, телеграф, телебашта, тележурналіст, тележурнал, телесигнал, телеграма, телестудія*.

З частиною *-фон* читають слова *телефон, диктофон, мікрофон, домофон, айфон, марафон, саксофон, електрофон, мегафон, таксофон*.

— Яке слово містить обидві частини? (*Телефон*.)

— А чи знаєте ви, що означає кожна частина слова?

— Частина *теле-* означає *далеко*. Частина *-фон* означає *звук*. Ці частини слів потрапили в нашу мову з грецької мови.

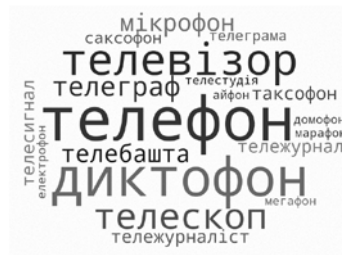
2. Повідомлення теми і завдань уроку.

— Пригадайте назву казки, яку ми читали на попередньому уроці. («*Мобік і дідусь*».)

— Хто автор казки? (*Ірина Мацко*.)

— Назвіть персонажів казки. (*Мобільний телефончик Мобік та старенький дідусь Телефон*.)

— Сьогодні ми продовжимо роботу над казкою Ірини Мацко «Мобік та дідусь».

3. Робота над казкою Ірини Мацко «Мобік та дідусь».

- Самостійне читання казки.

Учні самостійно перечитують казку, щоб пригадати її зміст. Заповнення картки.

Назва твору
Автор / авторка твору
Жанр твору
Мене найбільше вразило те, що
Запитання за змістом: 1.
2.

- Удосконалення навичок читання.

Вправа «Кидок — засічка».

За командою «кидок» всі одночасно починають читати текст (напівголосно). За командою «засічка» зупиняються й олівцем відзначають останнє прочитане ними слово. Потім знову за командою «кидок» читають текст від початку. Під час повторного читання діти переконуються, що прочитали більший обсяг («засічка» поставлена вже далі). Це доводить їм необхідність кількаразового читання тексту, адже з кожним разом результати поліпшуються.

- Вправа «Дочитай речення».

Учитель проєктує на екран початки речень.

— Знайдіть у тексті речення і дочитайте їх до кінця.

Я не плесканчик. Мене...	5
— А хто це? — ...	3
— Та ні, дідусю, ...	6
На околиці міста...	1
Дідусь ствердно...	4
Дідусь Телефон сумував...	2
Ну, тоді давай...	7

— Біля кожного речення поставте порядковий номер згідно зі змістом казки.

- Робота з ілюстрацією. «Входження у малюнок».

— Що зобразив художник?

— Де на малюнку ви?

— Розкажіть про свої відчуття.

— Як би ви доповнили малюнок?

— Якій частині казки відповідає малюнок? Прочитайте.

4. Переказування змісту.

Вправа «Обличчя до обличчя».

Діти переказують казку, повернувшись одне до одного обличчям і користуючись початками речень із попереднього завдання.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

— Чи сподобалася вам казка?

— Що ви зрозуміли після читання?

2. Вправа «Сходинки успіху».

На екрані зображено сходинки (за кольорами такі ж, як цеглинки LEGO). На сходинках записи: «Найкраще мені вдалося...», «Я можу похвалити себе за...», «Я можу похвалити однокласників за...», «Мені сподобалося на уроці...», «Мені було важко...», «На наступному уроці я...».

Урок 116. Петро Сорока «Білка купила мобілку» (с. 107).

Мета. *Навчальна:* формувати навички свідомого, правильного читання; поповнити словниковий запас учнів; вчити здобувати з тексту необхідну інформацію; висловлювати свої думки; налагоджувати спілкування з партнером під час виконання завдань. *Розвивальна:* розвивати увагу, кмітливість, критичне мислення. *Виховна:* виховувати бажання співпрацювати в парі, групі, планувати взаємодію з учасниками спільної діяльності; дотримувати правил поведінки на уроці.

Засоби навчання. «Паркан думок», цеглинки LEGO.

Інтеграція. Соціальна, здоров'язбережувальна галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Організація класу. Вправа «Паркан думок».

На «Паркані думок» діти протягом уроку розміщують свої думки, запитання, враження.

II. Основна частина.

1. Мовно-фонетична зарядка.

- Скоромовка.

Бубоніла діду баба:

— Ой не дмухай на кульбабу,

бо з кульбаби полетять

сто малих кульбабенят.

Оляна Рута

Джерело: <https://web.archive.org/web/20200821115937/http://abetka.ukrlife.org/skoromov.html>

— Який звук найчастіше повторюється у скоромовці?

— Які слова зі звуком [б] ви запам'ятали?

— Прочитайте скоромовку з різними інтонаціями.

- Вправа «Упіймай на гачок «зайве» слово».

Сіно сіно сіно кіно сіно сіно сіно.

Буряк буряк будяк буряк буряк буряк.

Орел орел орел орел орел осел орел.

Поні коні поні поні поні поні поні.

2. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

- Вправа «Хто сховався за парканом?».

Учитель проєктує на екран зображення паркана та слова, в яких пропущені букви на позначення голосних звуків. Учні читають слова. Коли зникає зображення паркана, з'являються зображення гуски, коня, кози, білки, собаки.

Г_ск_, к_нь, к_з_, б_лк_, с_б_к_.

— Хто «зайвий» на цьому подвір'ї?

- Робота в групах. Складання сенкана.

Білка.

Прудка, руда.

Стрибає, шукає, ласує.

З гілки на гілку перестрибує білка.

Звірятко.

- Повідомлення теми уроку.

— Поет Петро Сорока написав цікавий вірш «Білка купила мобілку». Вас зацікавив заголовок? Хочете дізнатися, для чого білці мобілка? Отож, ознайомимося з віршем.

3. Робота з підручником. Вірш Петра Сороки «Білка купила мобілку».

Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Учитель виразно читає вірш.

— Що ви відчуваєте після слухання вірша?

Учні цеглинками LEGO сигналізують про свої відчуття (жовта — гордість, блакитна — смуток, червона — радість, зелена — захоплення, синя — здивування, помаранчева — жаль).

- Щоденні 5. «Читаю для себе».

Самостійне мовчазне читання.

— Який загальний настрій вірша? (*Бадьорий, веселий.*)

— Визначте тон, темп читання, де слід робити паузи і логічні наголоси.

- Робота в парах.

Діти читають вірш по черзі по одній строфі.

— Поставте одне одному запитання за змістом вірша.

- Щоденні 5. «Висловлююся за змістом прочитаного».

— Чому автор хоче, щоб білка загубила мобілку?

— Що ви порадили б білці?

- Гра «Уважні читачі».

Робота з цеглинками LEGO.

Якщо твердження (спроектоване на екран чи озвучене вчителем) відповідає змісту вірша, учні сигналізують зеленою цеглинкою. Якщо ні — червоною цеглинкою.

- Сорока постійно щось вигадувала, а білка розповідала про це по мобілці.
- Ропуха жила на болоті.
- Дядечко краб жив у лісі.
- Автор називає паугу нахабою.
- Маленька колібрі розводить тірлі і фірлі.
- Тірлі і фірлі — це розмови.
- Модну мобілочку носять носороги і жирафи.
- Хоч би білка впустила мобілку.
- Робота в групах. Порівняння творів.

— Пригадайте казку, яку ми читали на попередніх уроках. Порівняйте її з віршем, який ми опрацювали сьогодні. Заповніть таблицю на аркуші паперу.

«Мобік і дідусь»		«Білка купила мобілку»	
Відмінне	Спільне	Відмінне	Відмінне
1.	1.	1.	1.
2.	2.	2.	2.

4. Розвиток мовлення.

Складання пам'ятки «Правила безпечного користування гаджетами».

Робота в групах.

Учні складають правила, записують їх на картках, прикріплюють на «Паркані думок». Орієнтовно правила можуть бути такими:

- Користуватися гаджетами на уроках тільки для виконання завдань.
- Коли йдеш вулицею, не розмовляй по телефону.
- Не варто хвалитися новим гаджетом.
- Не треба зловживати іграми.
- Не публікувати особистих фото.

III. Заключна частина.

Рефлексія. Вправа «Паркан думок».

Підсумки за записами учнів.

Урок 117. Анатолій Костецький «Канікули!» (с. 108).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з віршем Анатолія Костецького «Канікули!», удосконалювати навички правильного, виразного читання поетичних творів; формувати вміння сприймати зміст вірша, образність мови. *Розвивальна:* розвивати образне мислення, зв'язне мовлення. *Виховна:* виховувати любов до художнього слова.

Засоби навчання. Картки для гри «З'єдналочка».

Інтеграція. Соціальна, здоров'язбережувальна, природнича галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.**

Організація класу. *Вправа «Гарний настрій».*

Хто буде працюючим на уроці — підніміть праву руку.

Хто буде гарно читати на уроці — підніміть ліву руку.

Хто буде спостережливим на уроці — погладьте себе по голівці.

Хто буде із задоволенням працювати на уроці — усміхніться.

II. Основна частина.**1. Мовно-фонетична розминка.**

- Чистомовки.

Лі-лі-лі, лі-лі-лі — ми вже діти не малі.

Рі-рі-рі, рі-рі-рі — ми — веселі школярі!

Ру-ру-ру, ру-ру-ру — починаймо дружно гру!

Ас-ас-ас, ас-ас-ас — літечко чекає нас!

- Інтонаційне читання.

Учитель проєктує на екран зображення смайликів з різним емоційним настроєм та короткі речення. Учні читають речення здивовано, сумно, радісно тощо.

Зразки речень:

О-о-о, канікули?

Нарешті канікули!

Ще так довго до канікул...

Ура-а-а, канікули!

На канікулах друзі роз'їдуться.

- Вправа «3 гірки на гірку».

Читання слів: перший стовпчик — згори вниз, другий — знизу догори, третій — згори вниз, четвертий — знизу вгору.

а	струна	час	наввипередки
що	мчати	вмить	хлюпатись
дні	таке	відро	присісти
хоча	все	горіхи	густий
школа	на	слухати	повні
ніколи	у	канікули	коли

2. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

- Гра «Дешифрувальник».

— Розшифруйте слова за поданими кодами.

	<i>а</i>	<i>б</i>	<i>в</i>	<i>г</i>	<i>Код 1. 2а, 1г, 2в, 1в, 1г.</i>
1	к	а	н	і	
2	л	у	т	и	<i>Код 2. 1а, 1б, 1в, 1г, 1а, 2б, 2а, 2г.</i>

Учні розшифровують слова *літні, канікули*.

— Який вислів утворився після розшифрування? (*Літні канікули.*)

- Асоціативна павутинка.

Учні працюють у групах. Складають тематичну павутинку. Орієнтовно можуть дібрати слова *відпочинок, мандрівки, ігри, розваги, екскурсія, табір, друзі, знайомства* тощо.

- Повідомлення теми уроку.

— На уроці ми опрацюємо вірш Анатолія Костецького «Канікули!».

3. *Робота над віршем Анатолія Костецького «Канікули!».*

— Як ви вважаєте, про що йтиметься у вірші, який має такий заголовок?

- Щоденні 5. «Слухаю і розумію».

Виразне читання вірша вчителем.

— Чи сподобався вам вірш?

— Які почуття він у вас викликав?

— Які картини ви уявляли, слухаючи його?

- Щоденні 5. «Читаю для когось».

Читання вірша учнями в парах по чергово по одній строфі. Підготовка до виразного читання.

— У якому темпі, з якою інтонацією і силою голосу будете читати вірш?

— Як передати почуття радості від очікування канікул?

- Вправа «Рибки».

Самостійне мовчазне читання вірша.

- Вправа «Диктор телебачення».

Читати вірш, періодично відриваючи погляд від тексту, щоб подивитися на глядачів.

- Виразне читання вірша учнями.

Кілька учнів виразно читають вірш, а решта аналізують, чи вдало дібрана інтонація, тон і темп читання.

- Вправа «З'єдналочка».

Установити відповідність між словами, що римуються.

канікули	•	•	бджолину
школи	•	•	відра
з вітром	•	•	ніколи
спіни	•	•	ніколі

- Щоденні 5. «Збагачую свій словниковий запас».

— Що означають словосполучення *дні барвисті, густих лісів, тонку струну, мчати навипередки з вітром, підсмажувати спину, слухати струну бджолину?*

- Визначення головної думки вірша.

— Яка головна думка вірша? (*Під час канікул треба активно відпочивати.*)

4. *Віконце для допитливих.*

— А чи відомо вам, що означає слово «канікули»? Це слово походить від латинського *canicula*, що означає «песик». Також в іспанській мові існує слово *canicula* (канікули) і перекладається як «пора літньої спеки», що припадає на середину липня і весь серпень. У французькій мові є слово *canicule* [канікюль] яке означає спека. Стародавні римляни Канікулами називали найяскравішу зірку в сузір'ї Великого Пса або Оріона — Сіріус. Люди помітили, що з'являється вона на небі в період з 22 липня до 23 серпня. У цей час у Римі починалася найбільша спека, яку називали «собачі дні». Саме тому римський сенат був змушений робити перерву у своїх засіданнях. Згодом почали робити перерву в заняттях і навчальні заклади. Спочатку слово «канікули» стосувалося тільки літнього відпочинку, а згодом почало означати будь-яку перерву у навчанні.

III. *Заклучна частина.*

Рефлексія. Гра «Закінчи речення».

Сьогодні на уроці я вчився...

Мені було цікаво...

Свою роботу на уроці оцінюю...

Урок завершую з... настроєм.

Урок 118. Підсумковий урок за розділом «Незабаром літечко».

Мета. *Навчальна:* систематизувати та узагальнити навчальний матеріал за розділом «Незабаром літечко», удосконалити навички роботи з текстами художніх творів. *Розвивальна:* розвивати пам'ять, образне мислення, зв'язне мовлення. *Виховна:* виховувати комунікативно-компетентнісну особистість, сприяти формуванню моральних якостей школярів засобами літератури, вчити отримувати естетичне задоволення від прочитаного, любов до природи.

Засоби навчання. Цеглинки LEGO.

Інтеграція. Соціальна, здоров'язбережувальна, природнича галузі.

Тип уроку. Закріплення вивченого матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Організація класу. Емоційне налаштування.

- Який у вас настрій? Чудовий!
- Усміхніться до мене!
- Усміхніться одне одному!
- Усміхніться всім і всьому!
- І стане вам добре-добре!
- А тепер з гарним настроєм і посмішкою на вустах починаємо працювати.

II. Основна частина.

1. Мовно-фонетична зарядка.

- Відгадування загадки.

На тонких бринять стеблинках
між травинок і пеньочків

сині-сині, зветься дзвінко,
лісові квітки ... (дзвіночки).

Тамара Коломієць

Джерело: Тисяча п'ятсот загадок / уклад.: Л. Вознюк. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

- Чистомовки.

Ду-ду-ду — грає коник на дуду.

Ців-ців-ців — чути пісню горобців.

Ли-ли-ли — в лузі квіти зацвіли.

Дзень-дзень-дзень — дзвонить дзвоник увесь день.

- Який дзвоник, на вашу думку, дзвонить увесь день?
- Які ще квіти з'являються на початку літа?

2. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

— Сьогодні ми завершуємо останній розділ нашого підручника і підсумуємо, чим же він був цікавий та особливий.

3. Повторення відомостей про структуру та зміст розділу. Робота зі змістом підручника.

- Як називається розділ, який ми завершуємо вивчати?
- З яких підрозділів він складається?
- Скільки творів у розділі?
- Твори яких авторів вам доводилося читати раніше?
- Які твори з розділу вам найбільше запам'яталися?
- Які твори з розділу вам найбільше сподобалися?
- Які твори ви хотіли б перечитати ще раз або вивчити напам'ять?
- Який із творів ви порадили б прочитати друзям?

4. Вправи на удосконалення читацьких навичок.

Вправа «Так — ні».

- Швидко прочитайте та просигналізуйте зеленою чи червоною цеглинкою LEGO («так», «ні»).

Летить-летить їжак?

Летить-летить літак?

Летить-летить шпак? ...

Летить-летить мак? ...

Летить-летить гава? ...

Летить-летит кофе? ...
Летить-летит лисица? ...
Летить-летит синица? ...

5. **Робота з підручником.**

Виконання завдань, поданих на с. 108 підручника.

6. **Робота в групах.**

- Вправа «З'єдналочка».

Кожна група має картку, на якій виконує завдання.

Група 1. З'єднати назву твору і прізвище автора.

«Канікули»	•	•	Ірина Мацко
«Маленька мураха»	•	•	Катерина Перелісна
«Мобік і дідусь»	•	•	Анатолій Костецький
«Бджілка»	•	•	Василь Шкляр

Група 2. З'єднати назву і жанр твору.

«Горюдуб»	•	•	вірш
«Як з'явилися квіти та веселка»	•	•	гра
«Квіти»	•	•	оповідання
«Після дощу»	•	•	легенда

- Вправа «Складання прислів'їв».

Група 1. Скласти прислів'я з кожної групи слів.

Влітку, тиждень, годує, рік, один.

Воза, готуй, сани, а, взимку, влітку.

Група 2. Скласти прислів'я з кожної групи слів.

Без, зима, без, літо —, снігу, хліба.

Робить, на, літо, зиму.

Прислів'я: *Влітку один тиждень рік годує. Готуй влітку сани, а взимку воза. Зима без снігу — літо без хліба. Літо на зиму робить.*

Джерело: Знайшов — не скаж, згубив — не плач: Укр. прислів'я, приказки, усталені вирази / Упоряд. Яніцька К. Л. — К.: Довіра, 2002. — 200 с.

7. **Колективна робота.**

- Складання «хмари літніх слів».

Літо, літечко, сонце, теплі, спека, канікули, відпочинок, море, річка, пляж, засмага, червень, липень, серпень, прогулянки; сонячне, тепле, гаряче, задушливе, посушливе, золоте, врожайне, щедre, коротке, довге, раннє, запізнiле, дощове...

- Складання календарика літніх свят.

— Складіть і запишіть календарик літніх свят (народних, державних).

III. **Заключна частина.**

Рефлексія.

— Чи досягли ми поставленої мети уроку?

— Як можна використовувати отримані на уроці знання в майбутньому?

— Чи сподобався вам урок?

— А зараз просигналізуйте про результати своєї роботи цеглинками LEGO.

Синя. Це було дуже просто.

Блакитна. У мене все вийшло.

Зелена. У мене майже все вийшло, але були труднощі.

Жовта. Мені все вдалося з допомогою вчителя та друзів.

Оранжева. Я хотів / хотіла, але не вдалося.

Червона. Мені не вдалося нічого.

Урок 119. Урок позакласного читання. Тема «Укрились луки цвітом, вітаючись із літом».

Мета. *Навчальна:* відпрацювати якості правильного й осмисленого читання, усвідомлювати зміст прочитаного, збагачувати словниковий запас учнів, вчити проводити час з користю для здоров'я. *Розвивальна:* розвивати вміння працювати в групі, пам'ять, спостережливість, образне мислення. *Виховна:* виховувати бережне ставлення до свого здоров'я, бажання читати книги.

Засоби навчання. Виставка книг.

Інтеграція. Соціальна, здоров'язбережувальна, природнича галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****Організація класу.**

Діти обмінюються вітаннями та компліментами.

II. Основна частина.**1. Мовленнєва розминка.**

- Скоромовка.

Розквітали квіти літом,
дивували диво-квітом.

Милувались квітом діти,
бо любили дуже квіти.

Галина Шевчук

Джерело: Еники, бенки їли вареники : загадки, лічилки, скоромовки для учнів початкових класів / уклад.: Л. Вознюк. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. — 192 с.

— Прочитайте скоромовку з різною інтонацією: сумно, здивовано, радісно.

- Складовий аукціон.

Ла — (лампа, лама, ластівка, ...)

Ві — (вінок, вікно, віник, віслюк, вітер, ...)

Со — (сова, сосна, соняшник, сонце, ...)

- Вправа «Пеньочки».

Миска, миска, мишка, миска, миска.

Дубок, зубок, зубок, зубок, зубок.

Куля, куля, куля, гуля, куля.

Суниця, синиця, суниця, суниця, суниця.

2. Повідомлення теми і мети уроку.

— Відгадайте загадку.

Теплий довгий-довгий день,

повна миска черешень.

Достигає жовтий колос,

демонструє коник голос,

і суничка дозріває.

Тож коли це все буває? (*Влітку*)

Джерело: <https://mamabook.com.ua/dityachi-zagadki-pro-lito-na-ukrayinskiy-movi-2/>

— Сьогоднішній урок ми присвячуємо чудовій порі року — літу.

— Чи любите ви літо?

— За що ви його любите?

— Доберіть назви ознак до слова *літо*.

— Доберіть назви дій до слова *літо*.

3. Робота з виставкою книг.

— Які книжки на виставці вам знайомі?

— Хто хоче ознайомити зі своєю книжкою?

— Візьміть книжку, яка вам найбільше сподобалася.

— Як називається ця книжка?

— У ній один твір? Чи це збірка творів?

- Чи написано прізвище автора на обкладинці?
- Хто намалював ілюстрації до неї?
- Де видана книжка?

4. Обговорення прочитаних творів.

- Василь Чухліб «Стежинка».

Самостійне мовчазне читання оповідання учнями.

- Куди стежка повела Тетянку?
- Що вона бачила, прямуючи стежкою?
- Кого зустріла Тетянка?
- Де живуть мурахи?
- Чим зайняті бджоли?

Робота в групах

Намалювати словесний малюнок до оповідання.

- Якими ви собі уявляєте гарбуза та гарбузику з гарбузенятами?

III. Заключна частина.

Рефлексія.

- Що нового дізналися на сьогоднішньому уроці?
- Що видалося найбільш цікавим?
- Який висновок зробили для себе?
- З яким настроєм завершуєте урок?

Додаток

СТЕЖИНКА

Якщо дружити зі стежинкою, вона багато цікавого розповість. Тетянка вийшла на ганок, а стежинка неначе взяла її за руку і повела за собою.

Довкола картопля цвіте біло й рожево, соняхи в золоті бубни вигупують. Зелений огірочок виповз із грядки на стежку: а що тут діється? Квасоля-повитиця пишається на високих тичках, їй звідтіля все видно. А гарбуз та гарбузику з гарбузенятами поховалися під лапатим листям — щоб сонце не напекло.

Через стежину снують мурашки. Такі малі, а тягнуть більші за себе гілочки й бадилки. Тетянка знає: отам, під старою грушею, вони дім собі будують.

А в повітрі золоті цяточки блискають. То бджоли летять по мед: на город, на леваду, в поле.

Веде стежинка Тетянку і все їй показує. Уже й город кінчається. Що ж там далі?

А тут бабуся:

- Внучко, ходи-но до хати!

По правді, Тетянці не хочеться вертатись. Але треба слухатися. Ну що ж, вона завтра із стежинкою далі піде.

Василь Чухліб

Джерело: <https://bul.in.ua/ch/chukhlib-vasil/stezhinka/>

Урок 120. Підсумковий урок. Урок-квест «Літературний вернісаж».

Мета. *Навчальна:* узагальнити та систематизувати знання учнів, здобуті протягом року з предмета; удосконалити навички свідомого виразного читання; формувати вміння сприймати зміст творів, образність мови; збагачувати словниковий запас, розширювати світогляд. *Розвивальна:* розвивати образне мислення, зв'язне мовлення. *Виховна:* виховувати любов до художнього слова.

Засоби навчання. «Гаялина очікувань», паперові метелики.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Закріплення вивченого матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Організація класу.

Вправа «Гаялина очікувань».

Діти пишуть на крильцях метеликів свої очікування від уроку. Прикріплюють над квітковою «Гаявиною очікувань». Наприкінці уроку, якщо очікування здійснилися, то метеликів переміщують на квіточки.

II. Основна частина.

1. Мовленнєва розминка.

- Скоромовка.

Учитель пропонує школярам прочитати рядки скоромовки Володимира Кленца, поміркувати й розмістити їх правильно.

- (2) Заховав їх у корчі.
- (4) Дума: «Де ж мої ключі?»
- (3) Рак не спить тепер вночі —
- (1) Грак у рака вкрав ключі,

Джерело: Еники, беники їли вареники : загадки, лічилки, скоромовки для учнів початкових класів / уклад.: Л. Вознюк. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. — 192 с.

— Прочитайте скоромовку з різною інтонацією: сумно, здивовано, радісно.

- Гра «Слова́ у слові».

— Які слова́ «заховалися» у слові *скарбничка*? (*Качка, краб, каса, краса, бирка, рак, кран, брак, скарб, бричка, риба, баран, чабан, чари...*)

2. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

— Сьогодні у нас підсумковий урок читання. Ми повторимо вивчене у 2 класі. Цей урок буде незвичайним. Це буде урок-квест!

— А що ж таке квест? Квест (або пригодницька гра) — це гра, в якій ключову роль відіграють розв'язування головоломок і задач, що вимагають від гравців кмітливості та винахідливості, уваги та гарного настрою. Протягом уроку-квесту ми пройдемо декілька зупинок. На кожній виконаємо завдання різних видів. Отож, почнемо.

3. Зупинка «Поетична пара».

Завдання: встановити відповідність між прізвищем поета / поетеси та назвами творів.

Анатолій Камінчук	•	•	«Диво-татусь»
Тарас Шевченко	•	•	«Золота хвилина»
Марія Чепурна	•	•	«Це моя Україна»
Леся Вознюк	•	•	«Білка купила мобілку»
Петро Сорока	•	•	«Сонце гріє, вітер віє...»

4. Зупинка «Ілюстратори».

Завдання: за спроектованою на екран ілюстрацією потрібно вказати автора, назву твору та прокоментувати запропонований малюнок. Можна зачитати уривки, які сподобалися, або речення, в яких висловлена головна думка.

5. Зупинка «Митець».

Завдання: за спроектованим на екран портретом назвати письменників (поетів) та назви творів, які вони написали.

6. Зупинка «Кращий знавець прози».

Завдання: вказати автора та назву твору за уривком.

1. Ще ніколи хлопчик не працював так охоче та завзято. Він накидав картоплю в корзини, а мама носила. У Тимка навіть чоло зрослося потом.

Коли скінчили роботу, хлопчик вигукнув:

— Мамо, ходімо снідати!

— От і знайшовся твій апетит, — усміхнулася мама.

(Володимир Сенцовський «Украдений апетит».)

2. Побували друзі в гостях та й повертаються додому. По дорозі зустріли дітей, які збирали гриби. Маслюк одразу ж заховався під деревом, засипавшись ялиновою глищею, а Мухомор лишився при дорозі. (Віктор Дубовик «Два приятелі».)

3. Тарасові батьки були безправні кріпаки. Вони жили у великій нужді, тяжко працювали на жорстокого пана. І хатина їхня була тісна, підсліпувата, кособока, під обшарпаною вітрами солом'яною стріхою. Але це рідне обійстя лишилось для Шевченка найдорожчим місцем на землі. (Анатолій Григорук «Дорогі Шевченківські місця».)

4. По ньому й сякий-такий календар злагодили. Міняється Місяць: то росте він, то старіє. Коли дванадцять разів Місяць дідом і молодиком побуває, то всі пори року пройдуть. Знову рік на коло своє стає. Відтоді й ми, дванадцять місяців, дванадцять братів, по черзі правимо. (Тарас Кінько «Як дванадцять місяців новий рік виряджали».)

5. На околиці міста в непримітній крамничці старожитностей припадав пилком на полиці старенький та поважний Телефон. Він належав до покоління перших телефонів, які винайшли люди. Дідусь Телефон сумував, допоки одного ранку до нього з подарунком не завітав господар крамниці. (Ірина Мацко «Мобік і дідусь».)

7. Зупинка «Літературна скринька».

Завдання: витягти зі скриньки картку із запитанням, швидко дати відповідь.

- Головний герой твору Марії Солтис-Смирнової «Гудзик». (Артемко)
- Прізвище поета, який написав вірш «Зоре моя вечірняя...». (Тарас Шевченко)
- Автор твору «Добре діло». (Євген Шморгун)
- Назва села, де народився Тарас Шевченко. (Моринці)
- Хто з письменників у своєму творі «оживив» книгу? (Кузьма Гриб)
- У якому творі розглядаються проблеми екології (забруднення навколишнього середовища)? (Оксана Кротюк «Несправжня вулиця»)
- Назвати автора твору «Синичка й горобець». (Петро Панч)

8. Зупинка «Скоромовка-спотиканка».

Завдання: позмагаються, хто швидко і чітко промовить одну із вивчених скоромовок.

9. Чарівний кубик.

Виконати завдання, вказане на гранях кубика.

- Прорекламувати один із віршів (на вибір).
- Пригадати прислів'я про книги.
- Пригадати загадку про тварину (на вибір).
- Дібрати образні вислови для опису літа.
- Назвати жанри літературних творів.
- Поділіся враженнями від одного з прочитаних творів.

III. Заключна частина.

Рефлексія. Вправа «Галявина очікувань».

— Сьогодні на уроці я дізналася / дізнався...

— На уроці мені найбільше сподобалося...

— Що видалося найбільш цікавим на уроці?

— З яким настроєм завершуєте урок?

Зміст

Календарно-тематичне планування уроків літературного читання.....	3
Знання людини — що крила пташині <i>Школа чекає нас</i>	7
Урок 1. Знову школа зустрічає нас. Ознайомлення з підручником. Наталія Тріщ «Вересень-школярник» (с. 4).....	7
Урок 2. Найдорожче — золота хвилина. Марія Чепурна «Золота хвилина» (с. 5).....	9
Урок 3. Як твориться книга. Олександр Моторний «Монолог книжки». Створення реклами улюбленої книги (с. 6).....	11
Урок 4. Бережи книгу! Кузьма Гриб «Чому скаржилися книжечки». Добір інтонації для читання. Складання правил поведження з книгою (с. 7–8).....	13
<i>Увічливі словечка відкривають сердечка</i>	15
Урок 5. У кожного своя мова. Леонід Полтава «Хто як говорить». Добір заголовка до вірша (с. 9).....	15
Урок 6. Людина без знань — як птах без польоту. Валентина Романова «Виростай людиною». Визначення головної думки вірша (с. 10–11).....	17
Урок 7. Урок позакласного читання. Тема «Здрастуй, школо!».....	19
Урок 8. Знай, коли що казати. «Язык мій — ворог мій». Ознайомлення з газетною статтею. Вироблення навичок інтонаційного читання (с. 11).....	21
Урок 9. Легенда — жанр народної творчості. «Легенда про мову» (с. 12).....	23
Урок 10. Підсумок за розділом «Знання людини — що крила пташині».....	25
Вже осінь на порозі.....	27
Урок 11. Осінь-чарівниця вже прийшла до нас. Василь Сухомлинський «Як починається осінь». Заголовок тексту. Поняття про абзац (с. 13).....	27
Урок 12. Осінні розваги. Наталя Карпенко «Осінь розважається». Словесне малювання (с. 14).....	29
Урок 13. Птахи збираються в дорогу. Василь Чухліб «Чи далеко до осені?». Зіставлення змісту твору та ілюстрацій (с. 15–16).....	31
Урок 14. Птахи збираються в дорогу. Василь Чухліб «Чи далеко до осені?». Зіставлення змісту твору та ілюстрацій (с. 15–16).....	33
Урок 15. Урок позакласного читання. Тема «Осінь щедра, осінь золотава».....	35
Урок 16. Як поети передають красу довкілля. Тетяна Корольова «Барвіста осінь». Створення тематичної «стіни слів» (с. 17).....	37
Урок 17. Сойка готується до зими. Володимир Титаренко «Сойчині жолуді». Добір інших заголовків до тексту (с. 18–19).....	39
Урок 18. Сойка готується до зими. Володимир Титаренко «Сойчині жолуді». Добір інших заголовків до тексту (с. 18–19).....	41
Урок 19. У пригоді пізнаєш приятеля. Віктор Дубовик «Два приятелі». Гра-імпровізація за змістом твору (с. 19–20).....	43
Урок 20. Підсумок за розділом «Вже осінь на порозі».....	45
Урок 21. Урок позакласного читання. Тема «У світі загадок».....	47
Україна — рідний край.....	49
Урок 22. Батьківщина, як мама, одна. Анатолій Камінчук «Це моя Україна». Вивчення вірша напам'ять (с. 21).....	49
Урок 23. Символи нашої держави. Наталка Поклад «Прапор». Робота над виразним читанням вірша (с. 22).....	51
Урок 24. Символи нашої держави. Зірка Мензатюк «Український прапор». Переказ тексту за опорними висловами (с. 23).....	53
Урок 25. Символи нашої держави. Наталка Поклад «Герб». Перегляд мультфільму «Символи України». Зіставлення змісту прочитаних творів та сюжету мультфільму (с. 24).....	55
Урок 26. Дізнавайся про минуле рідного краю. «Три брати — засновники Києва» (уривок з легенди). Людмила Коваль «Київ» (с. 25).....	57
Урок 27. Скільки «родичів» у Києва? Чи ж один на світі Київ? (за матеріалами з інтернет-видань). Проведення мовного дослідження (с. 26–27).....	59
Урок 28. Урок позакласного читання. Тема «Батьківщина — рідний край».....	61
Урок 29. Народні символи. Людмила Савчук «Український віночок» (с. 28).....	63
Урок 30. Підсумок за розділом «Україна — рідний край».....	65
Без сім'ї нема щастя на землі.....	67
Урок 31. Моя найкраща ненька. Леонід Голота «Найрідніша». Вивчення вірша напам'ять (с. 30).....	67
Урок 32. На сонці тепло, а коло матері добре. Юлія Каспарова «Щоб мама не губилася». Переказування від імені дійової особи (с. 31).....	69
Урок 33. Батькова хата усім багата. Леся Вознюк «Диво-татусь». Виразне читання вірша (с. 32).....	71
Урок 34. У дружній родині і в холод тепло. Андрій М'ястківський «Наш рід». Інсценізація оповідання (с. 33).....	73
Урок 35. Урок позакласного читання. Тема «Країна дитячих журналів».....	75
Урок 36. Не хитруй, бо натрапиш на хитрішого. Микола Герасименко «Як і домовились». Будова тексту (зачин, основна частина, кінцівка) (с. 34–35).....	77
Урок 37. Що в родині найголовніше? Анна Коршунова «Сім — Я». Визначення емоцій дійових осіб (с. 35–37).....	79
Урок 38. Підсумок за розділом «Без сім'ї нема щастя на землі».....	81
Українські письменники — дітям <i>Поетична скарбничка</i>	83
Урок 39. Ознайомлення з творчістю Ліни Костенко. Ліна Костенко «Вербові сережки», «Чародійне слово». Поняття про риму (с. 38–39).....	83
Урок 40. Ознайомлення з творчістю Анатолія Костецького. Анатолій Костецький «Моя кишенька». Характеристика дійової особи (с. 40).....	85
Урок 41. Ознайомлення з творчістю Ганни Чубач. Ганна Чубач «Роса». Порівняння у віршованих творах (с. 41).....	87
Урок 42. Урок позакласного читання. Тема «Нащо клад, коли в сім'ї лад».....	89

Урок 43. Ознайомлення з творчістю Григорія Фальковича. Григорій Фалькович «У комп'ю-тера — проблеми...», «Дитяча мова» (с. 42).....	91
Урок 44. Ознайомлення з творчістю Лесі Українки. Леся Українка «Мені снились білі лелі», «Як дитиною, бувало...» (с. 43).....	93
<i>Оповідання про дітей</i>	95
Урок 45. Кожен хоче бути там, де порядок і чистота. Оксана Кротюк «Несправжня вулиця». Театралізація оповідання (с. 44–45).....	95
Урок 46. Хороше діло — сад садити. Лаврін Гроха «Наш сад». Складання продовження оповідання (с. 46).....	97
Урок 47. Лінь гірше від хвороби. Володимир Сенцовський «Украдений апетит». Читання тексту в особах (с. 47–48).....	99
Урок 48. Урок позакласного читання. Тема «Людина починається з добра» (за творами Василя Сухомлинського).....	101
Урок 49. Домашні улюбленці. Вікторія Кохан «Знайди». Складання оголошення (с. 48–50).....	103
Урок 50. Підсумок за розділом «Українські письменники — дітям».....	105
<i>Здрастуй, зимонько-зима!</i>	107
Урок 51. Неповторний килим сніговий. Василь Сухомлинський «Як дзвенять сніжинки». Порівняння опису і репродукції картини Б. Кузіва «Пліткарки» (с. 51–52).....	107
Урок 52. Прилітайте, пернаті, до нас! Грицько Бойко «Прилітайте під вікно». Передбачення змісту твору за заголовком та малюнком (с. 52–53).....	109
Урок 53. Зима — випробування для птахів. Петро Панч «Синичка й горобець». Порівняння вчинків та характерів дійових осіб (с. 53–55).....	111
Урок 54. Зимові перетворення. Катерина Перелісна «Сніжинки». Марія Пономаренко «Подарунок». Настрій твору. Темп читання. Дотримання пауз (с. 55).....	113
Урок 55. Як ми взимку розважалися. Ярослав Стельмах «Санчата». Обговорення вчинків дійових осіб (с. 56–57).....	115
Урок 56. Урок позакласного читання. Тема «Зимонько-снігурочко, наша білогуточко...».....	117
Урок 57. Взаємна допомога. Юлія Смалъ «Про хом'яка Тимка» (с. 58–59).....	119
Урок 58. Взаємна допомога. Юлія Смалъ «Про хом'яка Тимка». Марина Дружиніна «Ялинкова лічилка» (с. 58–59).....	121
Урок 59. Скільки літ, скільки зим! Тарас Кінько «Як дванадцять місяців Новий рік виряджали» (с. 60–61).....	123
Урок 60. Традиції нашого народу. Різдвяні колядки (с. 62).....	125
Урок 61. Підсумок за розділом «Здрастуй, зимонько-зима!».....	127
<i>Казки маленькі, а розуму в них багато Українські народні казки</i>	129
Урок 62. Чому зайчик козушок міняє? Українська народна казка «Сніг і заєць». Дослідження: як змінюється настрої дійової особи (с. 63–64).....	129
Урок 63. Урок позакласного читання. Тема «У світі казки чарівної».....	131
Урок 64. І на хитру лисицю капкан знайдеться. Українська народна казка «Хитрий півень». Поділ тексту на частини. Добір заголовків до частин (с. 64–65).....	133
Урок 65. І на хитру лисицю капкан знайдеться. Українська народна казка «Хитрий півень». Поділ тексту на частини. Добір заголовків до частин (с. 64–65).....	135
Урок 66. Мамина наука. Українська народна казка «Нерозумне кошеня». Складання запитань за змістом казки (с. 66–67).....	137
Урок 67. Мамина наука. Українська народна казка «Нерозумне кошеня». Складання запитань за змістом казки (с. 66–67).....	139
Урок 68. Мала крапля і скелю руйнує. Українська народна казка «Ведмідь і черв'як». Визначення головної думки твору (с. 67–68).....	141
<i>Казки народів Європи</i>	143
Урок 69. Німецька народна казка «Пухкенький млинець». Порівняння з українською народною казкою «Колобок» (с. 69–70).....	143
Урок 70. Німецька народна казка «Пухкенький млинець». Порівняння з українською народною казкою «Колобок» (с. 69–70).....	145
Урок 71. Урок позакласного читання. Тема «Казки народів Європи».....	147
Урок 72. Хто міняє, той нічого не має. Білоруська народна казка «Як Лось із Лисичкою ногами мінялися». Визначення головної думки казки (с. 71–72).....	149
Урок 73. А все могло бути інакше. Болгарська народна казка «Лихе слово не забувається». Складання іншої кінцівки казки (с. 73–74).....	151
Урок 74. А все могло бути інакше. Болгарська народна казка «Лихе слово не забувається». Складання іншої кінцівки казки (с. 73–74).....	153
<i>Авторські казки</i>	155
Урок 75. Бережи свої речі. Марія Солтис-Смирнова «Казка про гудзик». Складання порад «Як потрібно ставитися до своїх речей» (с. 74–75).....	155
Урок 76. Де сила не може, там розум допоможе. Леонід Куліш-Зіньків «Борсучок, який умів малювати». Театралізація казки (с. 76–77).....	157
Урок 77. Де сила не може, там розум допоможе. Леонід Куліш-Зіньків «Борсучок, який умів малювати». Театралізація казки (с. 76–77).....	159
Урок 78. Урок позакласного читання. Тема «Авторська казка».....	161
Урок 79. Пустощі зимової бурі. Ганс Крістіан Андерсен «Як буря поміняла вивіски» (с. 78–79).....	163
Урок 80. Підсумок за розділом «Казки маленькі, а розуму в них багато».....	165
<i>Весна, весна-весняночка Сонце гріє, сонце сяє — вся природа воскресає</i>	167
Урок 81. Навесні все оживає. Василь Сухомлинський «Жайворонок сонечку допомагає». Репродукція картини М. Глушенка «Весна іде» (с. 80–81).....	167
Урок 82. Навесні все оживає. Василь Сухомлинський «Жайворонок сонечку допомагає» (с. 80–81).....	169

Урок 83. Хоч мале, та добре діло. Євген Шморгун «Добре діло». Поділ тексту на частини. Добір заголовків до них (с. 82).....	171
<i>Стежина до Шевченка</i>	173
Урок 84. Урок позакласного читання. Тема «Тарас Шевченко».....	173
Урок 85. Ти в нашій пам'яті, Тарасе. Анатолій Григурок «Дорогі Шевченківські місяці». Дослідження «Пам'ятники Кобзареві» (с. 83–84).....	175
Урок 86. Малий Кобзар. Тарас Шевченко «Сонце гріє, вітер віє...», «Зоре моя вечірняя...». Вивчення вірша напам'ять (за вибором учнів) (с. 84).....	177
Урок 87. Малий Кобзар. Тарас Шевченко «Сонце заходить, гори чорніють...». Дослідження «Тарас Шевченко — художник» (с. 85).....	179
Урок 88. Навіки в пам'яті народній. Андрій М'ястківський «Вірші Тараса Шевченка». Театралізація оповідання (с. 85).....	181
<i>Величне свято</i>	183
Урок 89. Звичай нашого народу. Гаївки. «Наша весна» (с. 86).....	183
Урок 90. Великодня пригода. Ірина Мацко «Загублена писанка». Переказ тексту за малюнковим планом (с. 86–89).....	185
Урок 91. Великодня пригода. Ірина Мацко «Загублена писанка». Переказ тексту за малюнковим планом (с. 86–89).....	187
Урок 92. Урок позакласного читання. Великдень на гостину просить.....	189
Урок 93. Підсумковий урок за розділом «Весна, весна-весняночка».....	191
<i>Цікавинки звідусіль</i>	193
Урок 94. Невідоме про звичні речі. «З історії світлофора». Передбачення змісту за заголовком твору (с. 90–91).....	193
Урок 95. Наш домашній помічник. «Історія першого пилососа». Створення плаката «Наші друзі — чистота й охайність» (с. 91–92).....	195
Урок 96. До зірок! Віктором Гончаренко «Про першу повітряну кулю».....	197
Урок 97. Підсумковий урок за розділом. «Цікавинки звідусіль».....	199
Урок 98. Урок позакласного читання. Тема «Допитливий малечі про знайомі речі».....	201
<i>Незабаром літечко Веселимося, граємось — літо зустрічемо</i>	203
Урок 99. Народні лічилки. Дослідження «Якими бувають лічилки» (с. 94).....	203
Урок 100. Авторські лічилки. Григорій Чубай «Лісова лічилка». Марія Людкевич «Лічилка» (с. 94–95).....	205
Урок 101. Авторські лічилки. Леся Вознюк «Лічилка-безконечка» (с. 95).....	207
Урок 102. Народні ігри. «Горюдуб», «Панас» (с. 96).....	209
Урок 103. Народні та авторські мирилки. Варвара Гринько «Мирилки». Яна Яковенко «Козацька мирилка» (с. 97).....	211
Урок 104. Урок позакласного читання. Тема «З чистого джерела народної мудрості».....	213
<i>Краса природи рідної землі</i>	215
Урок 105. Народна легенда «Як з'явилися квіти та веселка». Переказування легенди (с. 98–99).....	215
Урок 106. Квіти — землі окраса. Леся Вознюк «Квіти» (с. 99).....	217
Урок 107. Володимир Сенцовський «Після дощу». Порівняння оповідання й легенди (с. 100).....	219
Урок 108. Віктор Васильчук «Подружилися» (с. 101).....	221
Урок 109. Микола Магера «Он як буває» (с. 102–103).....	223
Урок 110. Микола Магера «Он як буває» (продовження) (с. 102–103).....	225
<i>Канікули, канікули, веселая пора!</i>	227
Урок 111. Катерина Перелісна «Бджілка» (с. 104).....	227
Урок 112. Урок позакласного читання на тему «Буду я природі другом».....	229
Урок 113. Василь Шкляр «Маленька мураха». Переказування оповідання від імені персонажів (с. 104–105).....	231
Урок 114. Ірина Мацко «Мобік і дідусь» (с. 106–107).....	233
Урок 115. Ірина Мацко «Мобік і дідусь» (продовження) (с. 106–107).....	235
Урок 116. Петро Сорока «Білка купила мобілку» (с. 107).....	237
Урок 117. Анатолій Костецький «Канікули!» (с. 108).....	239
Урок 118. Підсумковий урок за розділом «Незабаром літечко».....	241
Урок 119. Урок позакласного читання. Тема «Укрились луки цвітом, вітаючись із літом».....	243
Урок 120. Підсумковий урок. Урок-квест «Літературний вернісаж».....	245

Видавництво «Підручники і посібники»

пропонує літературу для **2** класу
за програмами НУШ до чинних підручників

◆ Українська мова та читання

Робочі зошити
Зошити з розвитку мовлення
Книжки для додаткового
читання
Тренажер
Тестові завдання
Індивідуальні роботи
Діагностичні роботи

◆ Математика

Робочі зошити
Збірник завдань
Тестові роботи
Індивідуальні роботи
Діагностичні роботи

◆ Англійська мова

Робочі зошити
Книга для читання
Словники
Тематичні картки

◆ Я досліджую світ

Робочі зошити
Індивідуальні роботи
Діагностичні роботи

Підпишіться на розсилку
та отримуйте **БЕЗКОШТОВНО** щотижня матеріали нових
тематичних тижнів!

www.nus.pp-books.com.ua/praktichni-materiali

Тематичний тиждень
ТРАНСПОРТ

Тематичний тиждень
ВЕЛИКДЕНЬ

Тематичний тиждень
ПРОФЕСІЇ

Тематичний тиждень
НАВІЩО МИ ЇМО?

Тематичний тиждень
СВІТ РОСЛИН

Тематичний тиждень
ВЕСЕЛКА

Тематичний тиждень
ЧАС

Тематичний тиждень
СВІТ РОСЛИН

Тематичний тиждень
ВЕСНЯНА МОЗАЙКА

Тематичний тиждень
СВІТ ТВАРИН

Тематичний тиждень
МОЯ РОДИНА

◆ **Дизайн і технології**
Альбоми-посібники:
«Майстер Саморобко»
«Умійко»
«Маленький трудівничок»

◆ **Мистецтво**
Альбоми-посібники:
«Маленький художник»
«Чарівний пензлик»
«Барвограй»

Замовляйте книги на сайті:
www.pp-books.com.ua

КНИГА ПОШТОЮ

46011, Тернопіль 11, а/с 376
097-50-35-376, 096-94-80-927
E-mail: pip.bookpost@gmail.com

ISBN 978-966-07-3724-2

